

କଥା ଓ କାହାଣୀ

କଥା ଓ କାହାଣୀ

(For detailed Study)

For H. S. C. Examination, 1961

&

H. S. S. C. Examination, 1961 and 1962.

ସଂଗ୍ରହକ

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ

୧୯୫୮

ପ୍ରକାଶକ

ସୂଚିପତ୍ର

ବିଷୟ	ଲେଖକଗଣ	ପୃଷ୍ଠାକ
୧ । ମାତୃହାଣ୍ଡି କଥା		୧
୨ । ପ୍ରୀତି ବିନୋଦ		୧୧
୩ । ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ପଥେ		୧୨
୪ । ବିଚିତ୍ରଗୁରୁ		୨୩
୫ । ଧୁଳିଆ ବାବା		୩୦
୬ । ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାର		୪୧
୭ । ବିଶ୍ୟାତ କଟକରୁ ଅଶ୍ୟାତ ପଲ୍ଲୀ		୫୦
୮ । ରାଣିପ୍ରଳ		୫୯
୯ । ଅସରନ୍ତି		୬୯
୧୦ । ଟମ୍ବି		୭୭
୧୧ । ପୁଅ ମୁହଁରେ ପତର		୮୭
୧୨ । ସତ୍ପତ୍ନ		୧୦୧
୧୩ । ଗୋପୀସାହୁର ଦୋକାନ		୧୦୮
୧୪ । ସେ ଯୁଗର ବାଳକ		୧୧୭
୧୫ । ବ୍ୟବଧାନ		୧୨୩
୧୬ । ଚିର ପ୍ରବାସୀ		୧୩୨
୧୭ । ଗବର ପରିଣତ		୧୪୮

କଥା ଓ କାହାଣୀ

ମାଡ଼ହାଣ୍ଡି କଥା

ଏକ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଚକ୍କୁଲିଆପଣ୍ଡା ଥାଏ, ସେଇଟି ଭାଗ୍ନ ଗରବ । ସେ ମାଆଟିଏ ପୁଅଟିଏ । ପୁଅ ନିତି ଭିକ ମାଗିଯାଏ । ଛଅ ଗାଆଁ ଗଲେ ସେରେ ଅଣେ, ନଅ ଗାଆଁ ଗଲେ ସେରେ ଅଣେ । ଇମିତିକା ଭିକ ମାଗି କର ଯାହା ଅଣେ, ସେଥିରେ ଅପଣା ପେଟ ପୋଷେ । ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ମାୟା ତ, ଦିନେ ସେ ଚକ୍କୁଲିଆ ପଣ୍ଡା କେତେ ଅଡ଼ ବୁଲିଲା ଯେ, ସେଇକ—କଥା ଢେଣିକି ଥାଉ, ତାକୁ ପୋଷେ ଗୁଡ଼ଲ ସୁଦ୍ଧା ଭିକ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଲୋକେ ଭିକ ଦେବେ କଅଣ ? ବେଳକୁ ତାକୁ ଗାଁ ଫିଲ୍‌ଏ ସବୁ ଟେକା ବୋଲୁଥା ଲାଘି ମାଡ଼ମାର ତଡ଼ିଦେଲେ । ପଛକୁ ଚକ୍କୁଲିଆ ପଣ୍ଡା ବିଗୁରୁଟି କାନ୍ଦବୋବେଇ ପଳେଇ ଅଇଲା । ଶୋଧ୍ ପଣ୍ଡେମ ଅଡ଼କୁ ଗଲା, ବିଗୁରୁଲା ଅଉ ଏ ନିଲକ ମୁହଁ ଦେଖେଇବାକୁ ଘରକୁ ଯିବନାହିଁ । ଯା ବିଗୁରୁ ଗୁରୁକୁ ମାନକର

ଶପଥରେ ଖାଇଲା ଭଲିଆ କାନ୍ଧରେ ଭୁଞ୍ଜା ଯାଉଁଲିଟିଏ ପକେଇ ଯାଉଥାଏ । ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଶତ୍ରୁଦୂରରେ ଦେଖିଲବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ସୁନ୍ଦର ପଦ୍ମ ପୋଖରୀଟିଏ । ସେଥିରେ କଳା ଭଅଁର ଭଲ ଅଗଣ୍ଡ ପାଣି । ପୋଖରୀ ଗୁରୁପାଂଯାକ ଶଙ୍ଖମଲମଲ ପଥରରେ ପାହାଚ ବସିଛି । ସ୍ୱାର ତ ସେତେବେଳେ ଭୋକଶୋଷରେ କରଡ଼ି ଜଳୁଥାଏ । ଏ କଅଣ କରବ ? ତାକୁ ଅଉ ବୁଦ୍ଧିବାଟ ଦିଶୁ ନ ଥାଏ । ଏ ପାଣିକ ଦେଖିଲକ୍ଷଣି ସ୍ତ୍ରୀ ମନରେ ଭାବୁ ଲେଉ ହେଲା । ଜୀବନ ବିକଳରେ ପାଣିକୁଳ ପାହାଚ ଉପରେ ଲଅକିନି ବସିଗଲା ଦେଖିଲ ଯେ କାରକେନ୍ଦୁ ଭଲିଆ ପାଣି ମୁଦକ ହୋଇଛି, ସାତତାଳ ପାଣିରେ ରୂପାପାତୟ ଟିକିଏ ପକେଇଦେଲେ ଉପରକୁ ଫୁଟି ଜକ ଜକ ଦଶିବ ।

ଚକ୍ଚୁଲିଆପଣା ସେ ପାଣିରୁ ଚଳ ଚଳ କରି ତା ଡାହାଣ ହାତରେ ଧରୁଥାଏ, ଏଣେ ମନକୁ ବାଆଁରେଇବା ପାଇଁ ମୁହଁରେ ମୁହଁରେ କହି ହୁଅଥାଏ:— ଭାତ ଖାଉଁ, ଡାଲି ଖାଉଁ, ଦୁଧ ଖାଉଁ, ମହୁର ଖାଉଁ, ଅମ୍ବିଳ ଖାଉଁ, ଖିର ଖାଉଁ, କାକରା ଖାଉଁ, ନାନମାନ ଖାଉଁ, ଗୋଟଳି ଚକ୍ଚୁଲି ଖାଉଁ, ଇମିତି ଗୋଟିଏ ଦରବ ନାଆଁ ଧରୁଥାଏ, ଚଳେ ଲେଖାଏଁ ପାଣି ପିଉଥାଏ । ସେ ପୋଖରୀରେ ଗଙ୍ଗାମାତା ଥାଆନ୍ତି । ଚକ୍ଚୁଲିଆ ପଣ୍ଡାର ଡାକ ଡାକ କାନରେ ବାଜିଲା । ଗଙ୍ଗାମାତା ତ ଉଡ଼ିଗଲା ଚଢ଼େଇର ପେଟକଥା ଜାଣି ପାରନ୍ତି । ସେ ତ କାହା ବିକଳ ସହ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ଡାକ ଶୁଣି ମନେ ମନେ ବିରୁରଲେ, ଏ ଚକ୍ଚୁଲିଆପଣାଟି ସିନା ଭୋକବିକଳରେ ଇମିତି ହଉଛି । ଦେବତାଙ୍କୁ ଅବା କେଉଁ ଦରବ ଅସୁରୁବ ? ସେ କଅଣ କଲେ ନା, ଚକ୍ଚୁଲିଆପଣା ଯେତେକ ଦରବ ନାଆଁ ଧରି ଚୋଲାଏ ଚୋଲାଏ ପାଣି ପିଉଥାଏ, ସେତେକ ବାରଜ ବାରଜ କରି

ଦନାଟିମାନଙ୍କରେ ଭରଭର କରି ଗୋଟିଏ ହାଣ୍ଡିରେ ସଜାଡ଼ିଲେ, ହାଣ୍ଡି ଉପରକୁ ଡେଇଁ ଗୋଟିଏ କଣ୍ଟିକାଣ୍ଟି କରି ଘୋଡ଼େଇ ଦେଲେ, ଏ ଚକ୍ରୁଳିଅପଣ୍ଡାଟି ଯୋଉଁଠେଇଁ ବସିଥିଲା, ସେଇଠେଇଁକି ତୁନି କରି ଭସେଇ ଦେଲେ । ହାଣ୍ଡି ଭାସି ଭାସିବା ଯା ପାଖରେ ଆସି ଲାଗିଗଲା । ଚକ୍ରୁଳିଅପଣ୍ଡା ଏ ହାଣ୍ଡିକି ଦେଖି ଭାରି ଅବମିତ ହେଲା, କହିଲା, ଏ ହାଣ୍ଡିଟି ଶୂନ୍ୟରୁ ଏଠେଇଁକି କୁଆଡୁ ଭାସି ଅଇଲା ? ଏଥେରେ କଅଣ ଅଛି ଦେଖି । ଯା ବିଗୁର ସେ ଡେଇଁଗାଟିକି କାଢ଼ି ଦେଲାବେଳକୁ ତା ଭିତରେ ଦିବ୍ୟ ସରୁ ଘିଅଅଳ, ଡାଲି, ମଦୁର, ଅମ୍ଳିକ, କ୍ଷୀରି, ପିଠା ଭଳିକି ଭଳି ଖଞ୍ଜା ହୋଇଛି । ସେଥିରୁ ସବୁ ବାମ୍ଫ ବାହାରୁଛି । ଯା ଦେଖି ଅନନ୍ଦରେ ତାକୁ ଆଉ ବୁଝିବାଟ ଦିଶୁ ନ ଥାଏ । ସେ ହାଣ୍ଡିକି ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠେଇ ଆଣିଲା, ତାକୁ ତ ଭାରି ଭୋକ କରୁଥାଏ; ସେ ହାଣ୍ଡିରୁ ପଦାର୍ଥଯାକ କାଢ଼ି ପେଟପୁରା କରି ଖାଇଲା । କଣେ ମଣିଷ ତ, କେତେ ଉମିତ ଖାଇବ ? ଯେତେକ ଖାଇବାର ଖାଇଲା, ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ପଦାର୍ଥରୁ କଣେ ସୁଦ୍ଧା ସରି ନ ଥାଏ । ଯେତେକ ବଳିଲା ସେତେକ ଗୋଟିଆଗୋଟି କରି ସେ ହାଣ୍ଡିରେ ପୁରେଇଲା, କହିଲା, ଯାକୁ ମୁଁ ଘରକୁ ନେବି ଯେ ମୋ ମାଆ ଖାଇବ, ବାକୀ ଯାହା ବଳିବ ଫେର ଦୋଷ୍ଟଡ଼ା ଖାଇବ ।

ଖାଲି ହାତରେ ସିନା ଘରକୁ ଫେରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ରୁଷି କରି ଘରୁ ବାହାର ଯାଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏତକ ଯିମିତ ହାତରେ ପଡ଼ିଲା ସେମିତି ଯା ମନ କୁଣ୍ଡେ ମୋଟ ହୋଇଗଲା । ହାଣ୍ଡିଟିକି ମୁଣ୍ଡେଇ ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ଘରକୁ ମୋଡ଼ିଲା । ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ମାଆ ଯାଇଥାଏ ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ଦୁଃଖ କରିବାକୁ । ସେ ସେ ହାଣ୍ଡିଟିକି ହାଣ୍ଡିଶାଳ ଶିକା ଉପରେ ସାଇତି ଦେଲା, ଘରେ ଖଣ୍ଡେ ମସିଣାପାରି

ଶୋଇଲା । ମାଆ ଗାଆଁରୁ ଦୁଃଖଧନ୍ୟା କରି ପୋଷେ ଖୁଦ ପଶନ୍ତି-
କାନିରେ ବାନ୍ଧି ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ତ ପୁଅର ପେଟ
ଟୁମ୍‌ଟୁମ୍ ଦିଶୁଛି, ପୁଅ ଅଗନ୍ତା ନିଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛି, ହାଣ୍ଡିଶାଳ
କବାଟ ଫିଟେଇ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଶିକା ଉପରେ ହାଣ୍ଡିଟିଏ ।
ହାଣ୍ଡିଟିକି ଓଢ଼େଇର ପଲମ କାଢ଼ି ଦେଖେ ତ ହାଣ୍ଡି ଭିତରେ
ଦିବ୍ୟ ସୁବାସ ଭିଅଁଅଳ, ଛଅ ତଅଣ, ନଅ ଭଜା, ଗୁର ପିଠା
ଭରାଭର । ବୁଢ଼ୀ ତ ଭୋକରେ ଡହଳିବିକଳ ହୁଅଥିଲା, ତାକୁ
ଏବେ କୋଟିନିଧି ମିଳିଗଲା । ସେ ଆଉ ପୁଅକୁ ଉଠେଇବ
କଅଣ ? ବାଡ଼କୁ ଯାଇଁ ବେପାରୀ ଲମ୍ବର ଖଣ୍ଡେ କଦଳୀପତର କାଟି
ଆଣିଲା, ହାଣ୍ଡିରୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ପଦାର୍ଥ ବାଢ଼ିଲା,
ଯେତେକ ମନ ଇଚ୍ଛା କରି ଖାଇଲା, ଆଉ ଯାହା ବଳିଲା ତାକୁ
ହାଣ୍ଡିରେ ପୁରେଇ ଶିକାରେ ରଖିଦେଲା । ପୁଅ ଶୋଇଥିଲା, ଉଠି
ମାଆକୁ ସବୁ କଥା କହିଲା । ଫେର ଉପର ଓଲି ହାଣ୍ଡିରେ ଯାହା
ଥିଲା ମାଆ ପୁଅ ଖାଇ ଅଠିଲ ହୋଇଗଲେ ।

ରାତିରେ ଶୋଇଲାବେଳେ ବୁଢ଼ୀ ପୁଅକୁ ବୁଦ୍ଧି ବଢେଇ
ଦେଲା, ଆରେ ପୁତ, ଏତେ ମିହନ୍ତ କରି ଛଅ ଗାଁ ନଅ ଗାଁ ବୁଲିବୁ
କିଆଁ ? କାଲି ସକାଳୁ ଫେର ଯାଇ ପୋଖରୀ କୁଳରେ ବସ,
ଦେଖିବା ଦେଖି କଅଣ ହୁଅଛି ? ମାଆ ପୁଅ ଯୁ ବଚରାବଚର
ହୋଇ ଶୋଇଲେ । ସକାଳୁ ଚକ୍କୁଲିଆ ପଣ୍ଡା ତ “କାଲିର ସୁଅଦ
ପାଇଛି, ନା ସକାଳୁ ଉଠି ଧାଉଁଛି” ବଡ଼ ଝଟପଟିରୁ ଉଠି, ଗାଧୋଇ,
ଚିତା ଚଉତନ କାଟି ସିଧାଏ ସିଧାଏ ଯାଇ ଏକଦମ୍ ପଦୁପୋଖରୀ
କୁଳରେ ହାଜର । ଫେର କାଲି ସିମିତି ଭାତ ଖାଉଁ, ତାଲି ଖାଉଁ,
ତଅଣ ଖାଉଁ କରୁଥିଲା ଆଜି ସିମିତି ଚଳ ଚଳ କରି ପାଣି ପିଉଥାଏ,
ଏଣେ ସିମିତି କହୁଥାଏ । ସତକୁ ସତ, କାଲି ପରକା ହାଣ୍ଡିଟିଏ ଭାସି

ଅସି ତା ପାଖରେ ଲାଗିଲା । ସେ ଅପେ ଯାହା ଖାଇବାର ଖାଇଲା, ବାଜା ଯାହା ବଳିଲା ସେତକ ଘରକୁ ଅଣି ଶିକା ଉପରେ ରଖିଦେଲା । ମାଆ ଗାଆଁରୁ ବୁଲିବାକୁ ଅସି ଖାଇଲା । ଫେର୍ ବୁଦ୍ଧିକ ମାଆ ପୁଅ ଦହେଁ ଡୋଲେ ଲେଖାଏଁ ମାରଲେ । ଇମିତି ନିତି ପୁଅ ହାଣ୍ଡିଟିମାନ ଅଣେ, ମାଆ ପୁଅ ଦହେଁ ସେତକ ଖାଇ ପିଇ ଖରର ହାକୁଟି ମାର ଗଡ଼ଗଡ଼ିଆଅନ୍ତୁ । ପୁଅ ତ ଦେଖିଲା ଯେ, ନିତି ଫୋକଟରେ ତାକୁ ଦବ୍ୟ ସୁଦର ଜୋର ଲୋକନ ମିଳିଲା, ମାଆ ଦେଖିଲା ଯେ, ବସିଲାଠେର ତ ତାକୁ ଅଧାର ମିଳିଲା । ପୁଅ ଅଭୁ ଉକ ବି ମାଗି ଗଲା ନାହିଁ, ମାଆ ବି ଦୁଃଖଧନା କରବାକୁ ଗଲା ନାହିଁ, କି କୁଟା ଖଣ୍ଡିକ ଦଖଣ୍ଡି କଲା ନାହିଁ । ଇମିତି ମାଆ ପୁଅଙ୍କ ମୁହଁ ତ ମାଗଣା ଭାତରେ ଲାଗି ଯାଇଥାଏ ।

ଏଣେ ଗଙ୍ଗାମାତା ବିଗୁର କଲେ ଯେ, ଏ ମାଆ ପୁଅ ତ ନିଶଟୁ ହୋଇ ବସିଲେ, କିଛି କାମ କଲେ ନାହିଁ, ସ୍ୱାକ ଦେଖାଦେଖି ସ୍ୱସାର ଯାକ ସମସ୍ତେ ତ କର୍ମକୋଡ଼ିଆ ହୋଇଯିବେ, ଅଭ ଦୁଃଖଧନାକୁ ତ କେହି ଅଦରବେ ନାହିଁ, ସ୍ୱାକ ମୁହଁ ନ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ହବ ନାହିଁ । ଏଇତା ପାଣ୍ଡୁ ଗଙ୍ଗାମାତା କୁଟଟିଏ ଭେଲେଲେ । ଦିନକର କ'ଣ ହୋଇଛି ନା, ଚକୁଳିଆ ପଣ୍ଡା ନିତି ସିମିତି ଯାଏ, ସେଦିନ ବଡ଼ ସକାଳୁ ଉଠି ସ୍ନାନପ୍ରକାର କରି ସେ ପଦ୍ମପୋଖରୀକୁ ଗଲା, ପାହାଚରେ ବସି ସିମିତି ନିତି କରେ ସିମିତି ସେଦିନ କଲା । ପାଣି ଚଳେ ଚଳେ ପିଉଥାଏ, ଏଣେ ମିଛରେ ମିଛରେ କହି ହେଉଥାଏ, ଭାତ ଖାଉଁ, ହାସ୍ତ ଖାଉଁ, ତଅଣ ଖାଉଁ, ସାକର ଖାଉଁ, ଖେଚେଡ଼ ଖାଉଁ, ଇଣ୍ଡୁର ଖାଉଁ ଇମିତି କହୁଥାଏ । ମନେ ମନେ ବିଗୁର କରୁଥାଏ, ନିତି ସିମିତି ହାଣ୍ଡିଟିଏ ଭାସି ଅସେ, ସିମିତି ଭାସିଅସି ଅଜି ମୋ ପାଖରେ ଲାଗିଯିବ ଯେ,

ମୁଁ ସୁନାପୁଅ ଭଳିଆ ତାକୁ ନେଇ ମାଆ ପୁଅ ଦିହେଁ ଖାଇ ହେଣ୍ଡି ମାରି ବୁଲୁଥିବୁ । ଗଙ୍ଗାମାତା ବିଚାରଲେ ଦେଖ, ସ୍ୱାର କେଡ଼େ କଥା ! ମୁଁ ସ୍ୱା ବିକଳ ସହ ନ ପାରି ସ୍ୱାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲି ବୋଲି ମାଆ ପୁଅ ଦିହେଁ ଇନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ମାନିବାକୁ ନାହାନ୍ତି । ଦହୁଙ୍କି ଦିହେଁ ଗଣ୍ଡିଟିମାନ ବାହାର କରି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଅଜି ପୁଜାଟାଏ ଅଛା କରି ନ ଦେଲେ ଇସ୍ତେ ଚେତବେ ନାହିଁ । ଗଙ୍ଗାମାତା ତ ସହଜେ ଦେବତା, ତାଙ୍କୁ ଅବା କୋଉ କଥା ଉଦାର ଅଛି ? ସ୍ୱା ବିଚାର ରାଗ ତମ ତମ ହୋଇ ହାଣ୍ଡିଟି ଭିତରେ ଗୁଡ଼ଏ ବିଧା, ଗୁପୁଡ଼ା, କହୁଣୀ, ଗୋଇଠା, ଚମୁଡ଼ା, ଲେଡ଼ା, ରମୁଡ଼ା, କାମୁଡ଼ା ଇମିତି ଯେତେକ ମାଡ଼ ଏ ସଂସାରରେ ଅଛି, ସବୁ ପୁରେଇଲେ । ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ତେଲୁଣୀଟି କଣ୍ଟିକାଣ୍ଟିକରି ନିବୁଜୁକରି ଘୋଡ଼େଇଦେଲେ, ଏ ଚକ୍କୁଲିଆ ପଣ୍ଡା ପାଖକୁ ଭସେଇ ଦେଲେ । ହାଣ୍ଡିଟି ଭାସି ଭାସିକା ଅସି ସ୍ୱା ପାଖରେ ଲାଗିଲା ।

ସେ ତ ମନେ ମନେ ଅଗରୁ ମିଠେଇ ଖାଇ ବସିଛି । ହାଣ୍ଡିଟିକି ସୁଖକୁ ଟେକି ନେଇ ତେଲୁଣୀଟିକି କାଢ଼ି ଦେଲା ବେଳକୁ ହେଲା ତ ତା ଉପରେ ମାଡ଼ ବୁଝି । ତୁଚ୍ଛା ଗୁପୁଡ଼ା ଉପରେ ଗୁପୁଡ଼ା, ବିଧା ଉପରେ ବିଧା, ତା ଉପରେ ଗୋଇଠା, ତା ପଛକୁ ରମୁଡ଼ା, କାମୁଡ଼ା, ଇମିତି ଖାଲି ତା ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଶରୀରଯାକ ଦୁର୍ଗନ୍ଧାୟ ଧୂସ୍ପର୍ଣ୍ଣ ଲଦି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଚଟକଣା ଖାଇ ଗାଲକୁ ଅର୍ଡ଼ିଣି ପକେଇଲା ବେଳକୁ ପିଠିରେ ଦୁଲ୍ଲ କରି ଗୋଟାକେତେ ବିଧା ବସୁଥାଏ ! ତହଲ ବିକଳ ହୋଇ ପିଠି ଅର୍ଡ଼ିଣିଲା ବେଳକୁ ଖୁଅମୁଣ୍ଡିରେ ଦି ଗୋଇଠା । ବେଳକୁ ବେଳ ସମୁଦ୍ର ଜୁଆର ମାଡ଼ ଅଇଲା ଭଳିଆ ମାଡ଼ରେ କୁଅଛୁଆ ଉଠିଲେ, ସ୍ୱାକୁ ସେତେବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ପଇଟିଗଲା । ଏ କ'ଣ କଲା

ନା, ଝଟପଟ ଜୀବନ ବିକଳରେ ଏ ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ତେଲଶୀଟାକୁ ଘୋଡ଼େଇ ପକେଇଲା । ସିମିତ ଘୋଡ଼େଇ ପକେଇଛି ସିମିତ କିଏ ରାଣ ଦେଲା ଭଲିଆ ଏ ମାଡ଼ ଚୁଟି ଥମ୍ବିଗଲା । ଏ ଟିକିଏ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଯୁା ଦିହ ହାତ ମାଡ଼ରେ ଗଡ଼ ଭଲିଆ ଫୁଲି ଗଲାଣି । ଏ ରାଗରେ କମ୍ପମାନ ହୁଅଥାଏ । କିଏ ମାରିଲା ବୋଲି ଦେଖିଛି ଯେ, କାହା ଉପରେ ଦାଉ ସାଧୁବ ? “ଶାଶୁ ମାରୁଥାଏ ବୋହୂକୁ, ବୋହୂ ଛୁର ହୋଇ କାହାକୁ ମାରବ ମାରୁଥାଏ ଚୁଲି ମୁହଁକୁ” ସିମିତ ଚକ୍ରଲିଆ ପଣ୍ଡା ତା ମା ଉପରେ ରାଗରେ ଜରଜର ହୁଅଥାଏ, ତା ମନକଥା ମନରେ ଥାଏ, ସେ ହାଣ୍ଡିଟିକି ଉଠେଇ ଘରକୁ ଚଲେଇଲା । ନିତି ସିମିତ ନେଇ ଶିକା ଉପରେ ଥୋଇଦିଏ, ସିମିତ ହାଣ୍ଡିଟିକି ଶିକା ଉପରେ ରଖିଦେଲା, ଭିକ ମାଗିବାକୁ ଗଲା ବାହାର ।

ତା ମାଆ ତ ଘରେ ନ ଥାଏ । ଏବେ ତ ପୁଅ ହାଣ୍ଡି ଅଣିଲା ଦିନଠାରୁ ମାଆ ଜମାରୁ ଦୁଃଖ ଧନ୍ଦା କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଗାଆଁ ଯାକ ଅବୁଦ୍ଧ ପାଟ ଭଲିଆ ଦାଣ୍ଡି ମାରୁଥାଏ । ଘରକୁ ଆସି ଶିକାରୁ ହାଣ୍ଡି କାଢ଼ି ଭୋଜନ ମାରୁଥାଏ । ଅଜି ଆସି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ପୁଅ ଘରେ ନାହିଁ, ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଚାହିଁଲା ବେଳକୁ ଶିକାରେ ହାଣ୍ଡିଟି ନିତି ଭଲିଆ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ସେ ତ ମାରିପି ଲୋକ, ଏତେ ଛଦମଦ ଅବା କାହୁଁ ଜାଣିବ ? ହାଣ୍ଡିଟିକି ଶିକାରୁ ଥିର କରି ଓହ୍ଲେଇ ଆଣି ସିମିତ ତେଲଶୀଟିକି ସେ ହାଣ୍ଡି ମୁହଁରୁ କାଢ଼ିଛି ଆଉ ଚୁଡ଼ୀ ଯାଏକୁଅଡ଼େ । ହେଲା ତ ମାଡ଼ ଉପରେ କୁଆପଥର ଛେରିଲା ଭଲିଆ ମାଡ଼ ! ଦୁଇଦାଲ୍ ଗୋଟାକ ଉପରେ ଗୋଟେ ବାଜି ଯାଉଥାଏ । ଇଲେ ବାପ ଲୋ ! ମରି ଗଲି ଲୋ, ହେଲା ବେଳକୁ ପିଠିରେ ଫେର୍

ଦିଲଟା ବସୁଥାଏ । ଅଲେ ମାଆ ଲେ, ମରି ଗଲ ଲେ ! ହେଲ ବେଳକୁ କକାଳ ବାହରେ ପୁଣି ପୁଞ୍ଜାଏ ବସି ଯାଉଥାଏ । ଏଣେ ଶୂନ୍ୟ ଗବଦ ହଉଥାଏ, କେତେ ଖାଇରୁ ଖାଅ, ଖାଅ ସୀର ବୋଲି ବାଧାଏ, ଖାଅ ପିଠା ବୋଲି ଗୋଇଠେ, ଖାଅ ମହୁର ବୋଲି ବ୍ରହ୍ମ ଗୁପୁଡ଼ାଏ । ବୁଢ଼ୀ ଦିକଳରେ ଦହ ହାତ ଅଞ୍ଜିଣ ପକଇଥାଏ, ଏଣେ ମଇଁଗା ଭଲିଆ ଛଟପଟ ହୋଇ ଗଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ପଛକୁ ବୁଢ଼ୀକି ଗୋଟାଏ ବୁଝି ଦିଶିଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ଉଠିପଡ଼ି ସେ ପଲମଟାକୁ ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ଉଠୁଡ଼େଇ ପକେଇଲା । ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ତାକୁଣୀ ପଡ଼ିଗଲାକୁ ବୁଢ଼ୀ ଉପରେ ମାଡ଼ ଅସରା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ଟିକିଏ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲା, କହିଲା ଓହୋ ଅଜି ସକାଳୁ ଉଠି କାହା ମୁହଁ ଗୁହଁଥିଲା ? ଅଜି ପଗ ଦିନେ ମାଡ଼ ଖାଇଲା । ଯୁା ବିଗୁର ସେ ହାଣ୍ଡିକ ନେଇ ତା ବାଡ଼ିଆଡ଼ି ଖତକୁଡ଼ି ଗଦାରେ ଲଥକିନୀ ରଖିଦେଲା, ବାଡ଼ି କବାଟ କଲିଦେଇ ଘରେ ଅସି ମୁହଁ ମାଡ଼ିକରି ଶୋଇଲା । ହାଣ୍ଡିଟି ଉପରେ ପଲମ ଘୋଡ଼ିଆ ହୋଇଥାଏ । ସେଦିନ ଦରବ ଯୋଗକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧ ହେଲାଣି, ଗାଆଁ ଯାକ ସମସ୍ତେ ଖାଇ ପିଇ ନିର୍ଜନ ହୋଇ ଶୋଇଲେଣି, ପଞ୍ଜାଏ ଗୌର କେଉଁ ଗାଆଁରୁ ସିନ୍ଦୂକଟାଏ ଗୌରେଇ ଅଣି ବାଣ୍ଟି କରିବେ ବୋଲି ବୁଢ଼ୀ-ବାରିଦୁଆରେ ଅସି ବସିଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଭାଗ ବାଣ୍ଟି ବିଗୁର ଲାଗିଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ଗୌରର ଅଖି ଏ ହାଣ୍ଡିଟି ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବିଗୁରଲା, ଯୁା ଭିତରେ କଣ ଅଛି—ଦେଖନ୍ତେଇ । ଯୁା ବିଗୁର ସେ ହାଣ୍ଡିଟିକ ଖତଗଦାରୁ ଉଠେଇ ଅଣି ସବୁ ଗୌରକ ମଝିରେ ଥୋଇଦେଲା । ସିମିତ ସେ ପଲମଟିକି କାଢ଼ି ଦେଇଛି, ଅଜ ଏ ଗୌର ପଞ୍ଜାକ ପିବେ କୋଉଗାଆଁକୁ ? ହେଲା ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ । ଭୁଞ୍ଜା ମାଡ଼, ଖାଲି ମାଡ଼,

ଫେର ଗୋଗୋଛବାଡ଼ିଆ ମାଡ଼, ମାଡ଼ରେ ଗୋରୁ ଚରିଗଲେ ।
 ଏ ଗୌରଯାକ ଅଉ ଟଙ୍କାଟୋକର ବାଣ୍ଟିବେ କଅଣ ? ମାଡ଼ରେ
 କଲେଇ ବଲେଇ ହୋଇ କିଏ କୁଅଡ଼େ ଲୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଲେଇ
 ଗଲେ, 'ବାଉ ଲୋ ! ବାଉ ଲୋ !' ହେଇ ପଲଉଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛେ
 ପଛେ ମାଡ଼ଯାକ ଗୋଡ଼େଇ ଛୁଛା କୋବି ପକାଉଥାଅନ୍ତି । ମାଡ଼ରେ
 ଧୁଳା ଉଡ଼ିଯାଉଥାଏ । ଯେଉଁ ଗୌର ଗୋଟାକେତେ ପୁରୁବ
 ଅଡ଼କୁ ପଲେଇଲେ, ତାଙ୍କୁ ଗୁପୁଡ଼ା ଯାକ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ
 ଗଲେ । ଯେ ପଛୁମକୁ ପଲେଇଲେ, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବଧାଯାକ
 ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇକା ଗଲେ, ଯେ ଉଞ୍ଜରକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କୁ
 ଗୋଇଠାଯାକ ଗୋଡ଼େଇଲେ, ଯେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
 ମୁଣିଯାକ ଗଲେ । ଇମିତ ଇମିତ ବୁଢ଼ୀ ବାରିଅଡ଼ୁ ଘଡ଼କରେ
 ମାଡ଼ ଅଉ ଗୌରଯାକ ବି ଗଲେ, ଏଣେ ବୁଢ଼ୀ ତ ମାଡ଼
 ଖାଇକର ତା ଅଣ୍ଟାଙ୍ଗଣର ପରଶ ହେଇ ଉଠିଉଥାଏ, ତାକୁ ଅଉ
 ରାତିଯାକ ନିଦ ମାଡ଼ବାକୁ ନାହିଁ, ସେ ଘର ଭିତରେ କତରରେ
 ପଡ଼ି ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହେଉଥାଏ । ବୁଢ଼ୀ ଘର ଭିତରେ ଥାଇ
 ଗାଲିଯାଉ ଏ ସବୁ ବାରିଅଡ଼ର ରବସ୍ତାଯାକ ଶୁଣୁଥାଏ ।

ସିମିତ ଏ ଗୌରଯାକ ପଲେଇଲେ ବୁଢ଼ୀ ଉଠିକର ବାଡ଼ି
 କବାଟକୁ ଧୁଡ଼ୁକିନି ଫିଟେଇଲା, ଦେଖିଲାବେଳକୁ ତା ବାଡ଼ି ପନ୍ଦା-
 ଡ଼ରେ ସିନ୍ଦୁକଟିଏ ଥୁଆ ହୋଇଛି ! ବୁଢ଼ୀ ସେ ସିନ୍ଦୁକ ପାଖକୁ ଯାଇ
 ଥିର କିନା ସେ ସିନ୍ଦୁକ କବାଟକୁ ଟେକୁଥାଏ, କାଳେ ହାଣ୍ଡିରୁ ମାଡ଼
 ବାହାରିଲା ଭଳିଆ ସେ ସିନ୍ଦୁକରୁ ନ ପୁଣି କିଛି ବାହାରେ ! ପଛକୁ
 ଦେଖିଲା ଯେ, ସେ ସିନ୍ଦୁକ ଭିତରୁ ଅଉ କିଛି ସୋରସାର ହେଲା
 ନାହିଁ । ସେଇଥିରୁ ସିନ୍ଦୁକକୁ ମେଲ କରି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ତା
 ଭିତରେ ଘାସ, ଗାଳା, ମୋତି, ମାଣିକ, ମହୁଡ଼, ଅସରପି, ଗହଣା-

ଗାଣି, ଟଙ୍କାଟୋକର, ସିନ୍ଦୂକେ ଭରତ ହୋଇଛି । ଯା ଦେଖି ବୁଢ଼ୀର ମାଡ଼ଦରଜ କୁଅଡ଼େ ଭାବେଇଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ତ ଏକୁଟିଆ ସେ ସିନ୍ଦୂକ ଟେକି ପାରବ ନାହିଁ । ଘରୁ ପାଚିଅଟିଏ ଅଣି ପାଚିଅ ପାଚିଅ କରି ପୁଲି ପୁଲି କରି ନର୍ଲ ନର୍ଲ କରି ସିନ୍ଦୂକରୁ ଧନ ଦରବତକ ରାତିକାରାତ ବୋହୁ ଲାଗିଲା । ରାତି ଜାଙ୍ଗୁଲ୍ ଜାଙ୍ଗୁଲ୍ ହଜରି, ପୁଅ ଅସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ମାଆ ପୁଅ ଆଉ କାଲିର ମାଡ଼କଥା କ'ଣ କଥାଭ୍ରଷା ହେବେ କି ? ପୁଅକୁ ମାଆ ଏ ଧନ ଦଉଲତକ ଦେଖେଇଲା । ମାଆ ପୁଅ ଦିହେଁ ଟେକାଟେକି କରି ସିନ୍ଦୂକକୁ ଘର ଭିତରକୁ ଆଣିଲେ । ତହିଁ ଅଭାଦନ ସକାଳୁଁ ସେ ଅସରପିତକ ମାପିବେ ବୋଲି ବୁଢ଼ୀ ଅସି ଅମ ଘରୁ ଅମ ଛଅ ସେରଅ ଗଉଣୀଟି ମାଗି ନେଇଥିଲା ଯେ, ମୁଁ ମନେ ମନେ ପାଣ୍ଡୁଲି, ଯୁକର ତ ଅଭର ଶପରା ବଇର ବା, ସେ କଅଣ ମାପିବାକୁ ଗଉଣୀ ନେଲେ ମ ? ଯା ବିଗୁର ଦିହରୁ ବୁଲି କାଢ଼ି ଅମ ଗଉଣୀ ପେଟରେ ଟିକିଏ ମହୁସିଠା ମାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା ଯେ, ବୁଢ଼ୀ ଅମ ଗଉଣୀ ଫେରେଇ ଦେଲବେଳକୁ ଦେଖେ ତ ଗଉଣୀ ପେଟରେ ବନହଳଦା ଭଲ ଅସଲ ଜଇପୁରା ମଉଡ଼ଟିଏ ଲାଗିଛି । ମୁଁ ତାକୁ ନେଇ ଆମ ବୁରୁବାର ମାଣ ଦିହରେ ରଖିଦେଲି । ଚକ୍କୁଲିଆ ପଣ୍ଡା ଘରକୁ ବାଆଁର ବାଆଁର ହେଇ ବୁଲିଗୁଲି ହୋଇକରି ଚଲି । ମାଆ ପୁଅ ଦିହକି ଦିହେଁ ମତେ ଆଉ ପାଟି ଫିଟେଇଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତେଣୁ ଅସି ବଣିଆକୁ ଡକେଇ ସେ ମଉଡ଼କଟା ସୁନାରେ ପୁଅ, ଝିଅ, ନାତି, ନାତିଣୀକ ପାଇଁ କାନକୁ, ନାକକୁ, ବେକକୁ, ମୁଣ୍ଡକୁ, ଜାତି ଜାତିକା ଅଳଙ୍କାର ଗଢ଼େଇଲି । ଘର ଦୁଆର କରି ରହିଲି । ମୋ କଥାଟି ସରଲା, ଫୁଲ ଗଛଟି ମଲା ।

ପ୍ରୀତ ବିନୋଦ

(ଦୁଷ୍ଟପ୍ରୀତ)

ଏବେ ଦୁଷ୍ଟ-ପ୍ରୀତ ଯେଉଁରୂପେ ଢାହା କହିବା ଶୁଣ । କ୍ଷେତ୍ରପାଳ ନାମେ ଏକ ଭୂମିଜ ଅଛି । ସେ ଭୂମିଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳବନ୍ତ । ତା ଧନରେ ଗୁଣଦେଇ ଅମଣ୍ଡି କରବାକୁ ସଫାରରେ କେହି ନାହିଁ । ସେ ବାଣ ବିକ୍ରିଲେ ମହାହସ୍ତୀ ପ୍ରାଣ ହରାଇ । ସେ କ୍ଷେତ୍ରପାଳ ଅଦ୍ଭାସୁର ନାମେ ପବିତ୍ର, ତହିଁ ଘର କରିଥାଇ । ପଥରେ ଯିବା ମହାଜନମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଧନ ରତ୍ନ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ, ରାଜା ସମାନ ସମ୍ମଦ କରିଥାଇ । ପାଣ୍ଡବ ଲୋକ ଯାଉଥିଲେ ମୁଗ ପଲରେ ସିଂହ ପଣି ମନ୍ତ୍ରିଲପର ଲୁଟିକରି ନିଅଇ ।

ଏରୂପେ ଅନ୍ୟାୟ କରିବାରୁ ସେ ପଥ ନ ଚଳିଲା, ବଣିଜ ନ କରିବାରୁ ଲୋକମାନେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପାଇଲେ, କିଛି ଜିନିଷହିଁ ନ ମିଳିଲା । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟହିଁ ଅଟଳ ହେଲା, ସେତ ମଧ୍ୟସ୍ଥାନ । ଯେଉଁ ଦିଗରୁ ଆଇଲେ ସେହି ବାଟେ ମିଳନ୍ତି । ଅନଦିଗେ ଅତଯାତ ହେବାକୁ ସଜ ହୁଅଇ, ଏମନ୍ତେ ସେ ପଥରେ ଯାଇ ଆସି ନ ପାରିବାରୁ ଉତ୍ତମ ମହାଜନମାନେ ବିରୁଦ୍ଧଲେ ଏ

କ୍ଷେତ୍ରପାଳଠାରେ ଅମ୍ବେନାନେ ପ୍ରୀତି କରିବା । ନୋହୁଲେଇ ନ ଚଳିଲା । ଏମନ୍ତ ବରୁଣ ଦଶବିଂଶ ମହାଜନ ଡାଠାକୁ ଗଲେ । କହୁଲେ ହେ କ୍ଷେତ୍ରପାଳ ! ଅମ୍ବେ ତୁମ୍ଭଠାରେ ମିଳିଲୁଁ । ତୁମେ ଯେଉଁରୂପେ ବୋଲିବ ସେହିରୂପେ ଧନ ଦେବୁଁ । ବାଟରେ ଧନ କାଟନ ଲୁଟି କରିବ ନାହିଁ । ଏମନ୍ତ କହୁ ନାନା ଧନ ଅଳଙ୍କାରମାନ ଦେଇ କ୍ଷେତ୍ରପାଳଠାରେ ପ୍ରୀତି କରି ଗଲେ । ସେ ଯେଉଁରୂପେ କହଇ ସେହିରୂପେ ଧନ ଭରଣା କରି ଦିଅନ୍ତି । ସେହିଦିନୁ ସେ ବାଟରେ ଭୟ ନ ପାଇ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଶିଶୁନ୍ଦର ଆଡ଼େଇ ହେଲେ । ମଧ୍ୟ କାରବାର ଚଳିଲା । କ୍ଷେତ୍ରପାଳଠାରେ ବେଳକୁ ବେଳ ଅଧିକ ପ୍ରୀତି କଲେ, ଯେବେ ଅସୁବ ପଦାର୍ଥଟିଏ ମିଳଇ ତେବେ କ୍ଷେତ୍ରପାଳକୁ ଆଗେ ଦେଇ ପଛେ ଖାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ଇଷ୍ଟବନ୍ଧୁ ସେ ସେହିରୂପେ ସମାନ କରିଥାନ୍ତି । ଏଥକୁ ଏ ପ୍ରୀତିକୁ ଦୁଷ୍ଟପ୍ରୀତି କହୁ । ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତି ନ କରିବ । ଯେବେ ପ୍ରୀତି ନ କରିବ ତେବେ ଗୁପ୍ତଜମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ନ ଚଳଇ । କାଳେ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ହୁଅଇ । ଏସବୁ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ ଥିବାଠାରେ କଦାପି ବାସ ନ କରିବ । ତା ପାଶରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇଯିବ ଯେବେ ଦରବ ଅୟତ୍ତରେ ଅନ୍ତର ହୋଇ ନ ପାରିବ ତେବେ ଉପର ମନରେ ଡାଠାରେ ପ୍ରୀତି କରିବ । ଅନ୍ତରରେ ଦୁଇ କରିଦେବ ।

(ନୀତିପ୍ରୀତି)

ଏବେ ନୀତି ପ୍ରୀତି ଯେଉଁରୂପେ ଡାହା ଶୁଣ । ଚନ୍ଦ୍ରଜ୍ୟୋତି ନାମେ ଏକ ରାଜହଂସ ଏକଦିନରେ ମାନସରୋବରରୁ ଗଙ୍ଗାକୁ ଆସୁଥିଲା । ପଥରେ ଆସନ୍ତେ ଦେଖିଲା ସେଠାରେ ଦିବ୍ୟ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଅଛି । ସେ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଦେଖି ହଂସ ବରୁରଲା, ଏହିଠାରେ ମୁଣାଳ

ଖାଇବି । ଏମନ୍ତେ ସେ ଜଳରେ ପଶି ମୃଣାଳମାନ ଅହାର କଲା । ଦୁଶପାଦ ନାମେ ଏକ ବକ ସେ ପୁଷ୍କରଣୀ ତଟେ ବସି ମୀନମାନଙ୍କୁ ଅହାର କରୁଥିଲା । ବକ ଦେଖି ବିଗୁରଲା, ଏହା ଅଙ୍ଗ ଏଡ଼େ ପୁଥିଲ କାହିଁକି ହେଲା, ମୁଁ କାହିଁକି ଏଡ଼େ ଦୁବଳ ହେଲି । ବର୍ଣ୍ଣରେ ତ ମୁଁ ଏହାଠାରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ଚକ୍ଷୁହିଁ ମୋର ସୁନ୍ଦର, ପକ୍ଷମାନ ଅତି ଉତ୍ତମ, କେବଳ ଅଳ୍ପ, ବେକ, ପାଦ ଟିକିଏ ସରୁ ସରୁ ବୋଲି ଅବା ଗୁଲିଲା ବେଳକୁ ମାନ୍ତୁ ନ ଥିବି । ମୋର ଯେବେ ଏହାପରି ଦେହ ମୋଟ ହେବ ତେବେ ଏହାଠାରୁ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବି । ବକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରଜାପରି ଦିଶିବି । ଏବେ ଏହାର ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତିକର ଏ ଯାହା ଖାଉଅଛି ମୁଁ ତାହା ଭୁଞ୍ଜିବି ।

ଏମନ୍ତ ବିଗୁର ଯାଇଁ ଡାକିଲା, “ଅହେ ମରାଳବର, ତୁମ୍ଭେ ଏ ଦିଗକୁ ଆସି ଜଳକେଳି କର । ତେଣେ ବ୍ୟାଧମାନେ ପାଣି ବସାଇଥାନ୍ତି, ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ଧରି ପ୍ରାଣ ନିଅନ୍ତି, ଏବେ ସତ୍ତ୍ୱର ଆସ ।” ଏହା ଶୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରଜ୍ୟୋତି ହଂସ କାତର ହେଲା ଏବଂ ବିଗୁରଲା “ଏ ବକ ବଡ଼ ଦୟାଳୁ, ପ୍ରାଣୀ ଉପକାରୀ । ବଡ଼ ସକଟରୁ ରକ୍ଷା କଲା । ଏବେ ମୁଁ ଏହାଙ୍କଠାରେ ପ୍ରୀତି କରବି ।” ଏମନ୍ତ ବିଗୁର ଦୁଶପାଦ ବକ ନିକଟକୁ ଆସି କହିଲା, ଭୋ ମହାହା ବକରାଜ । ତୁମ୍ଭେ ବଡ଼ ଦୟାଳୁ, ମୋତେ ପ୍ରାଣଦାନ ଦେଲି, ଏ ସକାଶରୁ ତୁମ୍ଭ ମୋ ପ୍ରୀତିପଣ ହେଲା । ଏ କଥାରେ ଅନ୍ତର ନାହିଁ । ବକ କହିଲା ଏତ ମୋର ଭାଗ୍ୟ, ମାତ୍ର ମୁଁ ଯାହା ପଶୁରବି ନିର୍ମଳକର କହିବି । ହଂସ ବୋଇଲା ପଶୁରବୀ ହେଉ । ବକ କହିଲା, ଆପଣ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଅନ୍ତି, ମୋତେ ତାହା କହନ୍ତୁ, ମୁଁ ତାହା ଖାଇବି । ହଂସ କହିଲା ଅମ୍ଭେ ଯାହା ଖାଉଁ ଏଠାରେ ସେ ପଦାର୍ଥମାନ କାହୁଁ ମିଳିବ । ସୁରଙ୍ଗୋରେ ସେ ଥାଇ । ଯେବେ ତା ଖାଇବାକୁ

ଇଚ୍ଛାକଲେ ମୁଁ ତାହା ଅଣିଦେବି । ଏମନ୍ତେ ବକ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତି
 କରି ହଂସ ମେଲଣି ହୋଇ ସେଠାରୁ ଚାଲିଲା । ଗଙ୍ଗାରେ
 ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ତହିଁ କିଛିଦିନ ବିହାର କରି ଭସ୍ୟ ପଦାର୍ଥମାନ
 ଥଣ୍ଡାରେ ଧରି ଦୃଶପାଦକ ନିକଟରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା । ଦେଖିଲା ସେ
 ପୁଷ୍କରଣୀଠାରେ ବକ ମାନ ଜଗିଛି । ଚନ୍ଦ୍ରଜ୍ୟୋତି ହଂସ ତା ପାଶେ
 ବସି ମାନ୍ୟ କଲା । କହିଲା ହେ ବକଗଜ ! ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ ଭସ୍ୟ
 ପଦାର୍ଥମାନ ଅଣିଛି । ଏହା ପାନ କର, ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ଅହାର କାଢ଼ି
 ତଳେ ଥୋଇଲା । କହିଲା ଏ ମୃଣାଳରସ, ପୁଷ୍କର ରସ,
 କୁମୁଦ କନ୍ଦ, ତମାଳର ମକରନ୍ଦ, କନକପଙ୍କ, ମୋତି ରଜତ ।
 ଏ ନାମ ମାନ ହଂସଠାରୁ ଶୁଣି ବକ ମହା ଅନନ୍ଦ ହେଲା ।
 ଦୃଶପାଦ ନାମେ ବକ ଅନନ୍ଦରେ ସେ ରସମାନ ଖାଇଲା । ବିଗୁରଲା
 ଏଥର ମୁଁ ସ୍ଥୁଳ ହେବି, ଏରୂପେ ପାଞ୍ଚ ସାତଥର ବକକୁ ହଂସ ଏ
 ଅହାର ଅଣି ଦେଲା । ବକ ଔଷଧ ଖାଇଲା ପରି ବିମୁଖରେ
 ଖାଉଥାଉ । ଦିନକୁ ଦିନ ଦେହକୁ ଗୁରୁଁ ବିଗୁରୁ ଥାଇ ମୁଁ ଆଉ ତ
 ମୋଟ ହେଲି ନାହିଁ । ବକ କି ହଂସପ୍ରାୟ ହୁଅନ୍ତା ? ଯଦୁଁ ଦେହ
 ନ ବଢ଼ିଲା ହଂସ ପ୍ରୀତିରେ ମୋର କି କାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି । ପଙ୍କ, ପଥର
 ଧୂଳି ଗୁଡ଼ାଏ ମାତ୍ର ଖାଇଲି । ହଂସ ଅଇଁଠା ମାତ୍ର ଖାଇଲି, ଖୁଣ୍ଟା
 ରଖିଲା, ବକମାନେ ଶୁଣିଲେ ନିନ୍ଦା କରବେ । ଅଜାତି କର ରଖିବେ ।
 ଏବେ ହଂସକୁ ମୁଁ ଅଇଁଠା ଖୁଆଇଲେ ସିନା ହେବ ।

ଏ ସମୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଜ୍ୟୋତି ହଂସ ଅଇଲା । ଥଣ୍ଡର, ସେ ଅହାର
 ଥୋଇ ବକକୁ କୋଳକରି ବସିଲା । ବକ କହିଲା, “ଅହେ ମଗ୍ଗଳବର !
 ତୁମ୍ଭ ଦ୍ରବ୍ୟ ତ ମୁଁ ବହୁତ ଖାଇଲିଣି । ମୁଁ କିଛି ଖୁଆଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।
 ପ୍ରୀତି ଦୁଇଅଡ଼ୁ ହେଲେ ସିନା ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ ଯାହା ଦେବି ତୁମ୍ଭେ
 ତାହା ପାନ କରିବ ।” ହଂସ ବୋଲିଲା କାହିଁକି ନ କରବି, ଅଛା,

ଦିଅ । ବକ କହୁଲୁ ଦଣ୍ଡେ ମାନ୍ଦ ବସ । ମୁଁ ଯାଇ ଅଣାଇଁ । ଏହା କହି ବକ ଯାଇଁ ଗାଡ଼ିଆଟିକେ ପଶିଲା । ଗେଣ୍ଡା, ଶାମୁକା, ଭେକ, ଜୋକ, ମୀନ ଏ ରୂପେ ମାରି ତହୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଖାଇ ଆଉ ଖଣ୍ଡମାନ ଥଣ୍ଡାରେ ଯାକିଧର ଆସି ହଂସ ପାଶେ ମିଳିଲା । ହଂସ ଆଗେ ଥୋଇ କହୁଲା, “ଏହା ତେବେ ଭୋଜନ କର” ହଂସ ସେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ କହୁଲା, ଏହା ପାନ କର ନ ପାରିବି ପରା ।” ବକ କହୁଲା ଏତ ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ, ମୋଠାରେ ଯେବେ ସ୍ନେହ ଥିବ ତେବେ ଭୋଜନ କରିବ । ହଂସ ତ ମହାସୁଜନ ବକ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କର ତହୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଗିଲି ଦିଅନ୍ତେ ପେଟରେ ପଡ଼ି ଦେହ ମନ୍ତ୍ରି ହେଲା, ହଂସ ବଡ଼ ବିକଳ ହୋଇ ତାହା ବାନ୍ତି କର ପକାଇଲା । ମୀନ ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ ଦେହ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଛି । ବକକୁ କହୁଲା, ମୋ ପ୍ରାଣ ଯିବ, ଏ ବିକଳ ସହ ନୋହୁବ । ବକ କହୁଲା ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ଅଇଁଠା ଖାଇଲି, ବକକୁଳକୁ ଅସୁନ୍ଦର ହେଲା । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଅଇଁଠା ନ ଖାଇ କିରୂପେ ଯାଆନ୍ତୁ ? ଏବେ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରୀତିରେ ମୋର ଫଳ ନାହିଁ । ବକମାନେ ଖୁସି ପକାଇବେଟି, ଏଠାରୁ ବେଗେ ପଳା । ଏହା ଶୁଣି ହଂସ କାତର ହୋଇ ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ସେଠାରୁ ପଳାଇଗଲା । ଏ ପ୍ରୀତିକ ନୀତପ୍ରୀତି କହୁ । ଏ ପ୍ରୀତି କଲେ ଉତ୍ତମ ଲୋକ ନୀତ ହୋଇ ଯାବ । ଏ ସକାଶୁ ନୀତ ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରୀତି ନ କରିବ ।

ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ପଥେ

ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶ ପଚାଶ ବର୍ଷ ନିଜର କଥା । ସେତେବେଳକୁ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବହୁବାର ବହୁ ମନସ୍କା ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ଅକାଳରେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ି ଘୋର ଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନେକ ନାବିକ ମଧ୍ୟ ମେରୁ ଅବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ପ୍ରବଳ ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ସେମାନେ ବିଫଳ ମନୋରଥ ହୋଇଥିଲେ ବା ମାର୍ଗରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ । ୧୯୧୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୧୬ ତାରିଖରେ ନରୱେୟବାସୀ କ୍ୟାପଟେନ ଅମ୍ବ୍ରସ୍‌ସନ ଦକ୍ଷିଣମେରୁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ମାତ୍ର ତାର ଦଶବର୍ଷ ପୁର୍ବରୁ କ୍ୟାପଟେନ ସ୍କଟ ନାମକ ଜଣେ ଇଂରେଜ ନାବିକ ଦକ୍ଷିଣମେରୁରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ସେହି ଅନାବିଷ୍କୃତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅବିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରବଳ ପିପାସା ଜାଗି ଉଠିଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ସେ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ଯାତ୍ରା କରି ଅବିଷ୍କାର କରି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଦଳର ସମସ୍ତେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ି ଘୋର ଥିଲେ । ଯେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ

ଶୋଚନୀୟ ଓ ମର୍ମଭେଦୀ । ଏଠାରେ କ୍ୟାପ୍ଟେନ ସ୍ବଚ୍ଛ ଓ ଡାକର ସହଚରମାନଙ୍କର ବିପୁଳ ଗୌରବାବଦ୍ଧ ଓ ହୃଦୟ ବିଦାରକ କରୁଣ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯିବ । ୧୮୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସ୍ବଚ୍ଛଙ୍କର ଜନ୍ମ । ଡାକର ପୁତ୍ର ପୁରୁଷମାନେ ଜାହାଜରେ କାମ କରି ଭିତ୍ତି ପଦବୀରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ବଚ୍ଛ ମଧ୍ୟ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ଜାହାଜରେ କାମ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ନାବିକମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁକୁ ଯାତ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଉଥାନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅବିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ବଚ୍ଛଙ୍କର ବୟସ ସେତେବେଳେ ୩୨ ବର୍ଷ । ଅଳ୍ପ ବୟସ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ସେହି ଦଳର ନେତାରୂପେ ମନୋନୀତ କରା ଯାଇଥିଲା । ୧୯୦୧ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ୪୦ ଜଣ ନାବିକଙ୍କ ସହ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅବିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ସ୍ବଚ୍ଛ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ୍ୟ ବରଫ ପ୍ରାଚୀର ଦ୍ବାରା ବେସ୍ଥିତ । ସମୁଦ୍ର ଜଳ ଉପରେ ଏହି ବରଫ ଶକ୍ତିମାନ ପବନ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ ଭାସୁଥାଏ । ଏସବୁକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଜାହାଜ ଚଳାଇବା ବଡ଼ କଠିନ ବ୍ୟାପାର । ପବନ ସଦୃଶ ବିଶାଳକାୟ ବରଫ ଶକ୍ତିରେ ଜାହାଜ ବାଜିଲେ ତାହା ଚୁଣ୍ଟି ହୋଇ ଜଳମୟ ହୁଏ । କ୍ୟାପ୍ଟେନ ସ୍ବଚ୍ଛ ତାଙ୍କ ଦଳ ସହିତ ଅତିଳ ସମୁଦ୍ରରେ ଯାତ୍ରା କରି ସେହି ବରଫ ପ୍ରାଚୀର ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ବରଫ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସି ଗୋଟିଏ ଦ୍ବୀପରେ ଅଶ୍ରୟ ନେଲେ । ପ୍ରବଳ ଶୈତ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସେତେବେଳେ ସମୁଦ୍ରର ଜଳସ୍ତରୀ ଘନୀଭୂତ ହୋଇ ବରଫରେ

ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । କେତେ ମାସ ପରେ ଶୀତର ମାହା କମିବାରୁ ସ୍କଟ୍ 'ସ୍ଲେଜ' ନାମକ ଏକ ଚନ୍ଦ୍ର ବିହୀନ ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ି ପୁଣି ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅଭିମୁଖରେ ଯାହା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହି ଗାଡ଼ିରେ ୧୯ଟି କୁକୁର ଯୋଗୁ ହୋଇଥିଲେ । ଯାହା ଆରମ୍ଭରେ ବିପଦ ଭୟରେ ହେଲା । ପଥ ଏପରି ଦୁରୁହ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଘଣ୍ଟାକର ବାଟକୁ ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା ଲାଗୁଥିଲା । ଦିଗ୍ଘଟ ବରଫଗଣ୍ଡମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯିବାବେଳେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗଭୀର ଗହୁରମାନ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେଥିରେ ପଦାର୍ପଣ କଲା ମାତ୍ର ଅତି ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ମନ୍ତ୍ରଷ୍ଟ୍ୟ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇଯିବା କିଛି ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ।

ପଥ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ବହୁ ବାଧା ବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ବରଫ ଝଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ବରଫ ଝଡ଼ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଘାଟି ଜାଗା ମାନଙ୍କରେ ଡମ୍ବ ଟାଣି ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସେଠାରେ ମିଳିବା ତ ଏକ ପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ କେବଳ ବରଫ ଖଣ୍ଡ ଛଡ଼ା କୃଷ ଲତା କିମ୍ବା ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଆଦୌ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲେ । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେମାନେ ନେଇଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ସବୁ ସରି ଆସିଲା । ସ୍ଲେଜଗାଡ଼ି ଟାଣୁଥିବା କୁକୁର ଗୁଡ଼ିକ ରୋଗାନ୍ତନ ହୋଇ ଆଉ ଗାଡ଼ି ଟାଣି ପାରଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ସ୍କଟ୍ ଓ ତାଙ୍କ ସହଚରମାନଙ୍କୁ ଗାଡ଼ି ଟାଣିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ସେମାନେ ଆଉ ଅଧିକ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଅସମ୍ଭବ ମଣି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଓ ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵୀପରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ।

ସେହି ଦ୍ଵୀପରେ କେତେକ ମାସ ରହିବା ପରେ ପୁଣି ଥରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏଥର ସେମାନେ ସାଙ୍ଗରେ କୁକୁର ନେଲେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହେଲା ପରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବରୁ ସେମାନଙ୍କୁ

ଫେରିବାକୁ ସଜ୍ଜିତ । ଫେରିବା ବେଳେ ବାଟରେ ପୁଣି ବିପଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା; ସେମାନେ ଅଳ୍ପକେ ଉଷା ପାଇଗଲେ ।

ବାରମ୍ବାର ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ । ସ୍ବତ୍ ୧୯୦୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜାହାଜ ଧରି ସଦଳବଳେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକେ ତାକୁ ବିଶେଷ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କଲେ । କିଛିକାଳ ସେଠାରେ ନିଜର ବଞ୍ଚିମାନଙ୍କ ସହିତ ସେ ଯୁଗରେ କାଳଯାପନ କଲେ ।

ସ୍ବତ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ସ୍ୟାଲ୍‌ଲୁଟନ୍ ନାମକ ଜଣେ ଇଂରେଜ ଯୁବକ ୧୯୦୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଆବିଷ୍କାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଭିଯାନ ତଳାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବ୍ୟର୍ଥ ମନୋରଥ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଥିବା ସମ୍ବାଦ ପାଇଁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍ବତ ପୁଣି ଥରେ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅଭିଯାନରେ ଯାତ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ମନସ୍ଥ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ 'ନିଉଓର୍ବ' ଦେଶର ବିଖ୍ୟାତ ନାବିକ ଆମ୍ବ୍ରୋସେନ୍ ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଯାତ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ଗୋପନରେ ଆୟୋଜନ କରୁଥିଲେ । ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜୁନ୍ ମାସ ୧ ତାରିଖରେ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍ବତ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଜାହାଜରେ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅଭିଯାନରେ ଯାତ୍ରା କଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଜାହାଜରେ ପ୍ରାୟ ତିନିବର୍ଷ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ନେଇଥିଲେ । ଅଗାଧ ସମୁଦ୍ରରେ ଜାହାଜରେ ଯାଇ ଯାଇ ପ୍ରଥମ ଥର ପରି ଏଥର ମଧ୍ୟ ସେ ବିରାଟ ବରଫ ପ୍ରାଚୀର ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେଠାରେ ଶୀତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେତୁ ସମୁଦ୍ର ଜଳ ବରଫରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେହି ସ୍ଥାନରୁ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ମାତ୍ର ୩୪୦ ମାଇଲ ଦୂର । ଏହି ସାତେ ତିନିଶହ ମାଇଲ ପିବା ଓ ଫେରି ଆସିବାର ଆୟୋଜନ କରୁ କରୁ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ହୋଇଗଲା । ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଜାହାଜ ପରିତ୍ୟାଗ କରି

ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଧରି ସ୍ଥଳ ଗାଡ଼ରେ ସହଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥଳ ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲେ ।

ଏଣେ, କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ ମଧ୍ୟ ନରଞ୍ଜ ଏ ରାଜ୍ୟରୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାରେ ପହଞ୍ଚି ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଆୟୋଜନ କରି ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ପଥରେ ତାଙ୍କର ଦଳ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ପାଇ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଅନୁକୂଳ ଥିଲା । ବିନା ବିପଦରେ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ ବରଫ ପ୍ରାଚୀର ଅତିକ୍ରମ କରି ଦକ୍ଷିଣମେରୁର ମାଲଭୁମିରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ଙ୍କ ମନରେ ଭାଗ୍ୟ ଉଲ୍ଲାସ ଜାତ ହେଉଥାଏ, ଯଦି ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍ୱିଟ୍ସ୍ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବେ, ତାହାହେଲେ ଦକ୍ଷିଣମେରୁର ଆବିଷ୍କାରକ ବୋଲି ସେ ଆଉ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେବ । ଏହିପରି ଉଲ୍ଲାସିତ ଗିଡ଼ରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉ ହେଉ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ ଦକ୍ଷିଣମେରୁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେତେବେଳକୁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍ୱିଟ୍ସ୍ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ନ ଥିଲେ । ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ ଦକ୍ଷିଣମେରୁରେ ପହଞ୍ଚି ସେଠାରେ ନରଞ୍ଜ ଏ ଦେଶର ପତାକା ପୋତୁଥିବା କଲେ । ଦକ୍ଷିଣମେରୁର ଆବିଷ୍କାରକ ରୂପେ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ବଢ଼ିଗଲା । ତାଙ୍କର ଶ୍ରମ ସଫଳ ହେଲା । ଦକ୍ଷିଣମେରୁରେ ପ୍ରାୟ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଅବସ୍ଥାନ କରି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ ସେଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ।

କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁରେ ପହଞ୍ଚିଥିବା କଥା ସେତେବେଳକୁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍ୱିଟ୍ସ୍ ଓ ତାଙ୍କ ଦଳ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଉତ୍ସାହ ବରଫ ପ୍ରାଚୀର ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁର ଫିମିଶ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ । ଅବଶେଷରେ ତାଙ୍କର

ଅଜାବନ ଉପ୍ସିତ ଦକ୍ଷିଣମେରୁରେ ପହଞ୍ଚି ଭାବିଲେ ଯେ, ସେଠାରେ ସେ ନିଜ ଦେଶର ପତାକା ଉଡ଼ାଇବେ । ମାତ୍ର ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ, ସେଠାରେ ନରକ୍ତ୍ୟ ଦେଶର ପତାକା ଉଡ଼ୁଅଛି । ସେ ଅସିବାର ପ୍ରାୟ ଏକମାସ ପୂର୍ବରୁ ବିଶ୍ୟାତ ନାବିକ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ଦ୍ର ଦକ୍ଷିଣମେରୁର ପ୍ରଥମ ଅବିଷ୍କାରକ ରୂପେ ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରି ଚାଲି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଯଶ ଲଭି କରିବାପାଇଁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍କଟ୍ ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଜୀବନକୁ ତୁଚ୍ଛ ମନେ କରିଥିଲେ ତାହା ଶେଷରେ ଫଳବତୀ ନ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଗଭୀର ଅନ୍ଧାର ଲାଗିଲା । ଦକ୍ଷିଣମେରୁର ଅବିଷ୍କାରକ ବୋଲି ଜଗତରେ ଅମୁଣ୍ଡସେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାମ ବିଶ୍ୟାତ ହେଲା—ସ୍ମୃତିକର ହୃଦ୍ରେ । ବିଫଳ ମନୋରଥ ହୋଇ ଭଗ୍ନହୃଦୟରେ ସେ ସେଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ମାତ୍ର ଫେରିବାବେଳେ ବାଟରେ ଯେପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା ତାହା ଅତୀବ କରୁଣ ।

ଯିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ କିଛି ବିପଦ ଘଟି ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଫେରିବାବେଳେ ପଦେ ପଦେ ବିପଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ତାଙ୍କୁ ଭ୍ରାସଣ ତୁଷାର ଝଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହେଲା । ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ତୁଷାରପାତ ହେଉଥିବାରୁ ପଥ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ଏହିପରି ଭୟଙ୍କର ଝଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଶ୍ବାସରୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ସହ ସ୍କଟ୍ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲେ । ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଗଚ୍ଛିତ ଥିବା ତମ୍ବୁଳିକଟରେ ସେମାନେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅନାହାରରେ ଶରୀର ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ଅସିଲା । ଶୀତର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଦେହ ବରଫ ତୁଲ୍ୟ ଶୀତଳ ହୋଇଗଲା । ଏପରି ଅସୁ ଅସୁ ବାଟରେ ଅନାହାରଜନିତ ଜ୍ୱର ଓ ଅବସାଦ ଯୋଗୁଁ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ମୃତ୍ୟୁ

ମୁଣରେ ପଡ଼ିଲେ । ଭୂସାର ଝଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସାଥୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ସ୍ବଚ୍ଛ ଏପରି ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ସଙ୍ଗୀତ ନେଇ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଶରୀର ବରଫ କଣାଦ୍ବାରା ଆବୃତ ହେଲା । ସେମାନେ ଆଉ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ଚାଲିବାର ଶକ୍ତି ରହିଲା ନାହିଁ । ସ୍ବଚ୍ଛ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତଦ୍ବୟଙ୍କର ସେହିଠାରେହିଁ ବରଫ ସମାଧି ହେଲା । କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସ୍ବଚ୍ଛଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ବର୍ଷକ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ନାବିକମାନେ ତାଙ୍କର ମୃତ ଦେହକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ସ୍ବଚ୍ଛଙ୍କର ହାତରେଖା “ଭାଏରା” ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା । ସେଥିରେ ସେ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଅନ୍ୟବହିତ ସ୍ବଚ୍ଛ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଯାତ୍ରାର ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ଲେଖି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଯାତ୍ରା ଓ ମେରୁମଣ୍ଡଳର ପରସ୍ପିକ ସମ୍ପର୍କରେ ସେ ତାଙ୍କ ଭାଏରାରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ସ୍ବଚ୍ଛଙ୍କ ପରି ବୀର ପୁରୁଷ ଜାତର ଗୌରବ । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସେ ଯେପରି ସାହସ ଓ ଆହୋସୂର୍ଜର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତାହା ଇତିହାସରେ ବିରଳ । ଜ୍ଞାନର ପରସର ଚାଲି କରିବା ପାଇଁ ଓ ଅଜଣା ଦେଶର ଖବର ଜାଣିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ କିପରି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରିପାରେ ସ୍ବଚ୍ଛଙ୍କର ଏହି ବିଷାଦମୟ ଆବିଷ୍କାର-କାହାଣୀରୁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମାନ ହୁଏ ।

ବିଚିତ୍ର ଗୁରୁ

ଅନେକ ଦିନ ତଳର କଥା । ଆମର ଏହି ପବନ ଭାରତ ଭୂମିରେ କହୁ ରଖି—ମହର୍ଷି, ମୁନି—ମନାସୀ, ସାଧୁ ଓ ସାଧକ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର କାର୍ତ୍ତି ତଳାପ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସାହିତ୍ୟରେ ଲିଖିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ବିଚିତ୍ର ସାଧନାରେ ପୃଥ୍ବୀର ଅଶେଷ କଣ୍ଠାଣ ସାଧନ କରି ରହୁଥିଲେ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସାଧନା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ପାଦିତ ହୃଦୟରେ ବିସ୍ମୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଆମର ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯାହା ମୂଢ଼ାଘ୍ନାନ, ତହିଁରୁ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର କଣେ କଣେ ସାଧକ ମନା ମୁକ୍ତବାନ ତଥ୍ୟମାନ ଆବିଷ୍କାର କରୁଛନ୍ତି ।

ସମ୍ପୃକ୍ତଭାଷାର ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଏବଂ ଭଗବତ କଥା କିଏ ନଜାଣେ ? ରାମାୟଣରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପିତୃଭକ୍ତି ଓ ଦଶରଥଙ୍କର ସତ୍ୟ ପାଳନ, ପୁଣି ଦୁଷ୍ଟ ରାବଣର ବିନାଶ କରିବା ଆଜି ମଧ୍ୟ ଭାରତରେ ଘରେ ଘରେ ପଠିତ ଓ ଅଲୋଚିତ ହେଉଅଛି ।

ମହାଭାରତରେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଭୀଷଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବୀରତ୍ବ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଧର୍ମଭାବ ପୁଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିଚିତ୍ର ଲୀଳା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅସୁମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ ଉତ୍ସାହ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନା ଅଣିଦିଏ ।

ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଚରଣ ସନ୍ଧିବେଶିତ । ସେ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଅବଧୂତଙ୍କର ଚରିତ୍ର (୨୪) ଗୁରୁ କଥା । ଅସ୍ତେମାନେ ଯାହାଙ୍କ ନିକଟରୁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରୁ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ ଗୁରୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରଥାନ୍ତି । ଗୁରୁ ଅମର ଉପଦେଶ, ଅମର ଭିକ୍ଷୁ-ବିଧାୟକ ଓ ଅମର ଚରଣ-ସଂଗଠକ । ଗୁରୁ ଅମର ନମସ୍ୟା । ତାଙ୍କର ପ୍ରସାଦରୁ ଅମର ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ଦୂର ହୁଏ । ଭାରତରେ ଅବଧୂତ ଯଦି ୨୪ ଜଣ ଗୁରୁ ପାରିଥିଲେ ସେ କେଡ଼େ ସୌଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଏବଂ ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିବେ ?

କିନ୍ତୁ ଅବଧୂତଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଜଣ ଗୁରୁ ଭିତରୁ କେହି ଜଣେ ଗୁରୁ କୌଣସି ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସୁପଣ୍ଡିତ ନ ଥିଲେ । ଅଥଚ ଅବଧୂତ ନିଜର ଅସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ବଳରେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନାନା ଅଦର୍ଶ ଓ ମହତ୍ତ୍ବ ଗୁଣ ଶିକ୍ଷା କରି ପାରିଥିଲେ । ସେହି କାରଣରୁ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ‘ଗୁରୁ’ ରୂପେ ଅଭିହିତ କରାଅଛନ୍ତି ।

ଚରିତ୍ର ଜଣ ଗୁରୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏଠାରେ ୫ ଜଣ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ମାତ୍ର ଏଠାରେ କୁହା ଯାଉଛି । ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ପୃଥ୍ବୀ, ପବନ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ମଧୁମକ୍ଷିକା ଓ କୁରସ୍ତା ।

ଅବଧୂତ ପୃଥ୍ବୀକୁ ଗୁରୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରଥିଲେ । ନିର୍ଜୀବ ଜଡ଼ ପୃଥ୍ବୀ ଅବଧୂତଙ୍କୁ କି ନୂତନ ଜାତିଶିକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିଥିଲା, ତାହା ସେ ନିଜେ କହିଅଛନ୍ତି । ପୃଥ୍ବୀ ଉପରେ ଲୋକେ ପାଦ ପ୍ରହାର କରନ୍ତି, ତାର ବସି ବିଦାରଣ କରି କୁପ ଖନନ କରନ୍ତି ଓ କୃଷି କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଉଦାର ପୃଥ୍ବୀ ତହିଁରେ ବିଚଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେ

ତାକୁ ଏଭଳି ଭୟଙ୍କର ଭାବରେ ପୀଡ଼ା ଦିଏ, ପୃଥ୍ବୀ ନୀରବ ଭାବରେ ସବୁ ସହ୍ୟ କର, ତାକୁ କ୍ଷମା ଦିଏ । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ଜଣେ ମଣିଷ ଯଦି ଅନ୍ୟକୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ପୀଡ଼ାଦିଏ, ତେବେ ତହିଁରେ ସେ ବିବ୍ରତ ବା ଉଦ୍‌ଘେଷ ହେବା ଅନୁଗତ । ବରଂ ତାକୁ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତରେ କ୍ଷମା ଦେବା ଚିପେୟ । ତାହାହେଲେ, ସଂସାରରେ ଏତେ କଳିକନ୍ଦଳ ଓ ପରସ୍ପରର କ୍ଷତିକାରକ ବାଦ-ବିବାଦ ବହୁପରିମାଣରେ କମି ଯାଆନ୍ତା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ପୃଥ୍ବୀ ନିଜର ବସତିର ନାନା ବୃକ୍ଷଲତା ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ସମୃଦ୍ଧ ପବ୍‌ତମାନ ଧାରଣ କରୁଅଛି । ପବ୍‌ତ ସ୍ଥିତ ବୃକ୍ଷଲତା ପବ୍‌ତର ଉପକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ପୃଥ୍ବୀ ନିଜେ ସେହି ଉପରିମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉପକୃତ ହୁଏ ନାହିଁ । ବରଂ ଅବଶ୍ୟକ ହେଲେ, ପବ୍‌ତର ବୃକ୍ଷଲତା ଏହି ମାନବ ସଂସାରର ହିତସାଧନରେ ନିଯୋଜିତ ହୁଅନ୍ତି । ମାନବର କଲ୍ୟାଣ ବିଧାନରେ ଆଶ୍ରିତ ବୃକ୍ଷଲତାକୁ ନିଯୋଜିତ କରିବାରେ ପବ୍‌ତର ଲବମାସ କୁଣ୍ଡା ନ ଥାଏ । ଅବଧୂତଙ୍କ ମତରେ, ପୃଥ୍ବୀ କେବଳ ଅମୃତମାନଙ୍କର ହିତ ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ବ୍ୟୟ କରୁଅଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅମୃତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯାହାଠାରେ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଅଛି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଉପକାର ସାଧନରେ ସେହି ଶକ୍ତି ବିନିୟୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ୍ଷମାଦେବା ଓ ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନ୍ୟର ଉପକାର ସାଧନ କରିବା, ଏହି ଦୁଇଟି ଗୁଣ ପୃଥ୍ବୀ ଠାରୁ ଶିକ୍ଷା କର ଅବଧୂତ ନିଜର ପ୍ରଥମ ଗୁରୁରୂପେ ‘ପୃଥ୍ବୀ’କୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଅବଧୂତଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁ ହେଉଛି ‘ପବନ’ । ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ପବନର ଗତି ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦ ଓ ଅପ୍ରତିହତ । ସୁଗନ୍ଧ ପୁଷ୍ପ ଶୋଭିତ ମନୋହର ଉଦ୍ୟାନ ଓ ନିତାନ୍ତ ଅପରିସାର ମଳ ମୁହଁ

ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ପବନ ଗତି କରେ । କେତେକେତେ ସୁଗନ୍ଧରେ ସେ ଜନମନ ହରଣ କରେ, କେତେବେଳେ ବା ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବହନ କରି ଲୋକଙ୍କର ଦୃଶାନ୍ତର ଜାଗ୍ରତ କରାଏ । କିନ୍ତୁ ସୁଗନ୍ଧ ବା ଦୁର୍ଗନ୍ଧ, କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ବହୁ କାଳ ପରି ପବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରେ ନାହିଁ । କିଛି ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ, ପବନ ନିଜର ସ୍ବାଭାବିକ ସ୍ବଚ୍ଛତା ଓ ନିର୍ମଳତା ପ୍ରକାଶ କରେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ମାନବ, ସଂସାରରେ ଚିତରଣ କଲ ବେଳେ ନାନା ପ୍ରକାର ପଦାର୍ଥର ସଂପର୍କରେ ଅସିଥାଏ । କେତେକେତେ ଭୁଲ ଓ ଭଦା, କେତେକେତେ ବା ନୀଚ ଓ ଘ୍ନାନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଅସିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠାରୁ ସେ ଯାହା ଗ୍ରହଣ କରୁ ନା କାହିଁକି, ତହିଁରେ ସେ ନିଜର ନିଜକୁ ହରାଇବା ଭବିତ ହୁଏ ।

‘ସୂର୍ଯ୍ୟ’ ହେଉଛନ୍ତି ଅବଧୂତଙ୍କର ଗୁରୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାତମ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ କି ନୀତିଶିକ୍ଷା କରି ସେ ତାଙ୍କୁ ଗୁରୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ? ସୂର୍ଯ୍ୟ ଧରା ପୃଷ୍ଠରେ ପ୍ରାଣ ସଂଚାରର ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲେ ଧରାପୃଷ୍ଠର ଜଳବାଣି ଅକାଶକୁ ଉଠିଲାଳିତ ହୋଇ ମେଘମାଳା ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ତାହା ନ ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ବୃଷ୍ଟି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ବୃଷ୍ଟି ନ ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ବୃକ୍ଷ ଲତା ଜଗିଦା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତା ।

ସୁତରାଂ ସାରାପୃଥିବୀ ଏକ ମହା ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତା । ସେହିପରି ଏକଦିଗନ୍ତ-ବିସ୍ତୃତ ରୁକ୍ଷ ମରୁଭୂମିରେ ପ୍ରାଣ ଧାରଣ କରିବା ସମ୍ଭବପରି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିଜର କରଣ ବଳରେ ଜଳ ଅକର୍ଷଣ କରି ନେଇ ବର୍ଷାରୂପରେ ପୁଣି ତାହା ଦିଅନ୍ତା । ସେ ଜଳ ଅକର୍ଷଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଉପଭୋଗ ଲାଗି ତାହା

ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଠିକ ସେହିପରି ଯାହାର ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଅଛି ତାହା ବିଶ୍ୱକଲ୍ୟାଣ ସାଧନରେ ବ୍ୟୟିତ ହେବା ଉଚିତ ।

ଅତୁର ମଧ୍ୟ ଅକାଶରେ ଅମ୍ବୁମାନେ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖୁଁ ତାହାର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ବିଭିନ୍ନ ଜଳାଶୟରେ ଓ ଜଳପାତ୍ରରେ ପଡ଼ିଥାଏ । କୂପ, ପୁଷ୍କରିଣୀ, ନଦୀ, ସରୋବର ଓ ସାଗର—ଦିନବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଏହି ସମସ୍ତ ଜଳାଧାରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ମନେହୁଏ, ଯେପରିକି ଅକାଶରେ ବହୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦାୟୀ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କଥା ତାହା ନୁହେଁ । ବିଭିନ୍ନ ଜଳାଧାରରେ ଯେତେ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଦେଖାଯାଏ ସେ ସମସ୍ତର ମୂଳରେ ସେହି ଏକମାତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିରାଜମାନ, ଯେଉଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଦିବସ ଓ ରାତ୍ରିର ଭାରଣ ।

ଅବଧୂତ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା କଲେ ଯେ ସ୍ୱସାଧରେ ମାନବ ପଶୁପକ୍ଷୀ, କୀଟପତଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି ଯେତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଗ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଏକ ଆତ୍ମା ବିରାଜିତ । ଅଥଚ ଆମେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଘୃଣା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ଶତ୍ରୂତା ଅଚରଣ କରୁଥାଉଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ମିଳୁଛି ଯେ, ଯଦି ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ସେହି ଏକମାତ୍ର ଆତ୍ମା ବିରାଜିତ, ତେବେ ଶତ୍ରୂତା ପାଇଁ ଅବକାଶ ରହିଲା କେଉଁଠି ? ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ଆତ୍ମନା କାହିଁକି, ସମସ୍ତେ ଆମର ବନ୍ଧୁ, ଆମର ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ସ୍ୱଜନ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ମିତ୍ର । ବାସ୍ତବରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବଧୂତଙ୍କର ଜ୍ଞାନଚୟୁ ତ ଖୋଲ୍ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ତେଷ ଓ ବିଶ୍ୱଭ୍ରାନ୍ତର ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ ବିଶ୍ୱମେନ୍ଦ୍ରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଦେଉଅଛନ୍ତି ।

ଅବଧୂତ କେବଳ ପୃଥ୍ବୀ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ପବନ ପରି ବିରାଟ ତଥା ବ୍ୟାପକ ସୂକ୍ଷ୍ମମାନଙ୍କୁ ଗୁରୁ କରି ନାହାନ୍ତି—ସୁଦ୍ରାତିସୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜର ଜୀବନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଲାଗି ମହନୀୟ ନୀତିଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି । ମଧୁମଝିକା ଅବଧୂତଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁ । ଫୁଲରୁ ଫୁଲକୁ ବିଚାରଣ କରି ମଧୁମଝିକା ପରମ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ମଧୁ ସଂସ୍ୱ କରେ । ଯଦି ସଞ୍ଚିତ ମଧୁ ମଧୁମଝିକାର ଉପଭୋଗରେ ଲାଗିଯାଉଥାନ୍ତା, ତେବେ ମଧୁରସ ଗଠନ କରିବାର ଅବଶ୍ୟକତା ନ ଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ମଧୁମଝିକାର ସମସ୍ତ ଶ୍ରମ ପଶୁ ଓ ବିଫଳ ହୁଏ, ଯେତେବେଳେ ଶବର ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରି ମଧୁକୋଷରୁ ସୁମିଷ୍ଟ ମଧୁ ବଳପୁରକ ଘେନିଯାଏ । ଅବଧୂତ ଏସବୁ ଦେଖି ଚିନ୍ତା କଲେ ଯେ, ମଧୁମଝିକାର ଏହି ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ମହୋପଦେଶ ଦେଇଛି । ଲୋକେ କଠୋର ପରିଶ୍ରମ କରି ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି । ଅଥଚ ସେହି ଧନକୁ ନିଜର ଭୋଗ ନିମନ୍ତେ କିମ୍ବା ସମାଜର ସାମୁହିକ ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟୟ କରୁନାହାନ୍ତି । କୃପଣ ପରି ଧନ ସଂସ୍ୱ କରିବା ଏକ ମହା ପାପ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତାର କାରଣ ହେଉଛି, ଟଙ୍କା ପଇସା ଅର୍ଜି ତାକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରଭୃତିରେ ନ ଲଗାଇ ଯଦି କେହି ଭୂମି ଭିତରେ କେବଳ ପୋତ ରଖେ, ସେହି ଧନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ନ ଥିବା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କର ଜୀବନକୁ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବା ପାଇଁ ଅବଧୂତ ନିଜର ଏହି ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ସ୍ମରଣ କରି ଯାଉଛନ୍ତି ।

କୁରାଣ ପକ୍ଷୀକୁ ମଧ୍ୟ ଅବଧୂତ ଗୁରୁରୂପେ ମାନି ନେଇଥିଲେ । କୁରାଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମାଂସାଶୀ । ଯଦି କୌଣସି ଏକ କୁରାଣପକ୍ଷୀ ଖଣ୍ଡିଏ ମାଂସ ପାଇଥାଏ, ତାକୁ ଅନ୍ୟ କୁରାଣ ପକ୍ଷୀମାନେ ଘେର ଯାଆନ୍ତି ।

କାନ୍ତୁ ମାଂସ ଖଣ୍ଡିକ ସେ କେବଳ ନିଜେ ଖାଇବା ଲୋଭରେ ଅନ୍ୟ-
ମାନଙ୍କୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତମଣରେ ସେ
ମାଂସ ଖଣ୍ଡିକ ତ ଭୋଗ କରିପାରେ ନାହିଁ, ଅଧିକନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ ହରାଇବାକୁ
ବାଧା ହୁଏ । ଅବଧୂତକ ମତରେ, ମାନବ ନିଜର ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ବା
ଦେହରକ୍ଷା ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯେ ସଗ୍ରହ ନ କରିବ ତାହା
ହୁହେଁ, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଅସକ୍ର ବା ଏକାନ୍ତ
ଲୋଭାବିଷ୍ଟ ହେବା ଆଦୌ ଶ୍ରେୟସ୍କର ହୁହେଁ । ଛକ୍ରତରେ ଏହି
ନିର୍ଲୋଭ ଗୁଣ ଶ୍ଳେଷପକ୍ଷୀଟିଏ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, କୁରସ୍ତାଠାରୁ
ଆମର ଶିକ୍ଷଣୀୟ ହୁହେଁ କି ?

ଧୂଳିଆ ବାବା

ଦେବୀର ହନୁମାନଜୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତା—ସେ ତ କିଛି ଅଜି କାଲିକା, କଳିଯୁଗର ଦେବତା ବୁଝନ୍ତି—ସତ୍ୟଯୁଗରୁ ବିରଜୁଛନ୍ତି । ମହନ୍ତ ମହାରାଜାଙ୍କ ନାମ ହନୁମାନ ଦାସ । ତାଙ୍କର ବି ସେହପରି ମହମା । ବଡ଼ ବଚନସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ଯାହାକୁ ଯାହା ଅଜ୍ଞା କରୁଥିଲେ, ତୁରନ୍ତ ଫଳି ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ମହମା କଥା ପୁଥିବା ଯାକ ଜାରି । ନାଗପୁର ମରହଟ୍ଟା ଫୌଜଦାର ସବୁ କଥା ଶୁଣି ପାରି ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଅଛନ୍ତି । ସକାଳ ଓଳିଆ ମହନ୍ତ ମହାରାଜା ଗୋଟାଏ କାନ୍ଥଡ଼ା ଉପରେ ବସି ଗଞ୍ଜେଇ ଟିପୁଥିଲେ—ଦୂରକୁ ଅନାଇ ଦେଲେ ଯେ, ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଦନ୍ତା ହାତୀ ଉପରେ ଅମାର କସା, ତା ଉପରେ ପାଟଛତା ଉଡୁଛି, ଫୌଜଦାର ତା ଉପରେ ବସି ଆସୁଛି । ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଖାଲି ଏତିକି କହିଲେ, ‘ହୁଁ—ଚେଲ ବାବା କାନ୍ଥଡ଼ା ଚେଲ ।’ ଅଉ କଣ କାନ୍ଥଡ଼ା ରହୁପାରେ, ଚାଲିଲା । ତେଣୁ ଆସୁଛି ହାତୀ, ଏଣୁ ଯାଉଛି କାନ୍ଥଡ଼ା, ଅଧବାଟରେ ଭେଟାଭେଟି । ଫୌଜଦାର ଯିମିତି ଅନାଇ ଦେଇଛି, ଆଉ କଣ ହାତୀରେ ବସି ପାରେ—ଖପ୍ କର ହାତୀରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ଲମ୍ ଲମ୍

ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ମହନ୍ତ ମହାରାଜ କଲାଣି କଲେ, ‘ଜାତେ ରହୋ—ଜାତେ ରହୋ—ବଜା—ଉଠ—ଉଠ—’ । ଫୋକଦାର ଯିମିତ ଉଠିଛି—ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତମ୍ବା ପାଟିଆରେ ବାବ ବାଟି ଜମି ଅକରା ସନନ୍ଦ କରି ଦେଲା । ଏହି ମହନ୍ତ ଗାଦିରେ ବସିଥିଲେ— ବାବ ଶ ବାବ ମାସ ବାବ ଦିନ । ସେ ତ ଥିଲେ ରଜ୍ଜାମୟ ପୁରୁଷ, ଅଉ ପୁଅଗରେ ରହିବାକୁ ମନ ବଳିଲା ନାହିଁ—ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଖବର ଗଲା । ହନୁମାନ ଗାଦିରୁ ଜଣେ ତେଲ ଅସିଲେ, ଏହାଙ୍କ ହାତରେ ଗାଦି ଦେଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଏ ତେଲଙ୍କ ନାମ ମର୍କଟ ଦାସ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ । ଗାଦିର ମହମା—ଏ ମହନ୍ତ ବି ସେହିପରି ।

ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ପଡ଼ିଲା ପିରିଙ୍ଗୀ ଅମଳ ଜାରି । କଟକ ସାହେବ କହିଲା—“କ୍ୟା—ହନୁ ପକାରଟା ଖଜଣା ନ ଦେଇ କେଉଁ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଜମି ମାହାଲିଆ ଖାଏଣା ? ବୋଲାଉ ଉଷ୍ମ, ହାମ ଦେଖେଣା ।” ପରୁଅନା ପାଇ ମହନ୍ତ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ବାହାରିଲେ । ଅଗରେ ବାନା ବୈରାଣ ଉଡ଼ୁଛି, ହରବୋଲ ପଡ଼ୁଛି, କାଢ଼ିନ ଲଢ଼ିଛି, ଯାଇ ବିଜେ ହୋଇଗଲେ ମହାନଦୀ କୂଳରେ । ଭେଦୁଅ ମାସିଅ ଦିନ, ମହାନଦୀ ଏ କୂଳ ସେ କୂଳ ଖାଉଛି, ବର୍ଷା ଡୋଫାନ ବୋଲେ ମୁହଁ—ନାଉରି କହିଲା, ନାଆ ପିଟାଇବ ନାହିଁ । ପାଇ ହେଉଛନ୍ତି କିମିତି ? ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଅଛା କଲେ, ‘ପରବା ନାହିଁ !’ କାଶରେ ଯେ ବାଘ ଶୁଲ ଥିଲା, ପାଣିରେ ପାଇ ଦେଲେ—ଅପେ ବିଜେ ହୋଇଗଲେ, ଅଧିକାରୀ, ଟହଲିଆ, ସୁଅର ଚଳିଦା ଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇ ନେଲେ । ଜଣେ ଛତିଆ ମହନ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପାଟ ଛତା ଟେକିଥାଏ; ଦୁଇଜଣ ବାହୁଆ ଶୁଭ ବାହୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏଣେ ମହାନଦୀ ଅରକୂଳରେ ସାହେବ ରାଜି ପକାଇ

ବସିଥିଲା । ଦୂରଗାନରେ ଚାହିଁ ଦେଲା, ପାଖ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିଲା, ‘ଏ କ’ଣ ?’ ଲୋକେ କହିଲେ, ‘ହୁକୁ ଫକୀର ବିଜେ ହୋଇ ଅସୁଛନ୍ତି’ । ସାହେବ ଅଉ କଣ ଚୌକିରେ ବସିବ—ନନ୍ଦି କୁଳକୁ ଧାଇଁ ଅଇଲା, ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପି ତଳେ ରଖି ତଳ ସଲମ କଲା । କହିଲା—‘ହାଲୋ ଫକୀର, ତୁମାର ଜମିନ ବାହାଲ’ । ଏ ମହନ୍ତ ଦେଉ ହଜାର ବର୍ଷ ଗାଦିରେ ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ଗାଦିରେ ବସିଲେ ଜମ୍ବୁବାନ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ।

ମନ୍ଦର ପଛପଟରେ ଯେଉଁ ଦିପାଙ୍କୁଡ଼ିଆ ବୃକ୍ଷ ସାହାଡ଼ା ଗଛ ଦେଖୁଛ, ଏଭଟା କଣ ଜାଣ ? ମହନ୍ତ ଦିନେ ସାହାଡ଼ା ଦାନୁ କାଠିରେ ଦାନୁ ଘଷୁଥିଲେ—କାଠିଖଣ୍ଡ ଦାନୁରେ ଚରି ଜିଭ ଛେଲି ପକାଇ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଠି ଯୋଡ଼ି ମାଟିରେ ପୋତି ଦେଲେ, ତା ଉପରେ ଯିମିତି ଟୋପାଏ ପାଣି ପକାଇଛନ୍ତି, ସିମିତି ଗଜେଇଗଲା । ଏଭଟା ସେଇ ଗଛ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହନ୍ତଙ୍କ ନାମ ‘ବାନ୍ଦର ଦାସ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ’ । ଏପରି ପୁରୁଷ କାହିଁ ଦେଖା ନାହିଁ—ନ ଥିବ । ପାଞ୍ଚହଜାର ମର୍ଦ୍ଦ—ଗାଲ ଓଠ ଗୁଡ଼ରେ ଲାଗି ଯାଇଛି, ବେକ ଦିଶେ ନାହିଁ । ବାହୁ ଅଉ ଲୋକଙ୍କ ଜଙ୍ଘ ପରି ମୋଟା, ପେଟଟି ଗୋଟିଏ ଦଶ ନୌତିଆ ଘୁମା, ଅଜଣା ଲୋକେ ଦେଖି କହିବେ, ମହନ୍ତ ଲଙ୍ଗଳା । ନାହିଁ ନାହିଁ—ଗୁଣଣ୍ଡେ ଚୌଡ଼ା ଦେଉ ହାତ ଲମ୍ବ ଖଣ୍ଡେ କନା କୌପୀନ ମାର ପାଆନ୍ତି । ଜଙ୍ଘକୁ ଜଙ୍ଘ ଲାଗି ଯାଇଛି—ପେଟଟି ଝୁଲିପଡ଼ିଛି, କୌପୀନ ଦିଶେ ନାହିଁ । ଏ ମହନ୍ତଙ୍କର ବି ମହମା ଅପାର । ମନ୍ଦରରେ ଏତେ ଖଟ ପଲଙ୍କ, କାହିଁରେ ଶୋଇବେ ନାହିଁ; ସବୁବେଳେ ଧୁଳିରେ ଗଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ଦେହଯାକ ଧୁଳି ଧୂସର । ସ୍ନାନ କେବେ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ପାଣି ଛୁଅନ୍ତି ନାହିଁ—ଏଥିପାଇଁ ଲୋକମାନେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜଙ୍କୁ ‘ଧୁଳିଆ ବାବା’ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ମନ୍ଦରରେ

ଏତେ ଧନ ଦୋଳତ, ଏତେ ପିଠା ଖଜା କିନ୍ତୁ କୁହୁଁବେ ନାହିଁ । ଦଶ ସେର ନିରୁଦା ଦୁଧ ଅଉଟି ଅଉଟି ପାଞ୍ଚ ସେର ରହୁକ, ଅଳତା ଫଡ଼ାପର ଉପରେ ସର ପଡ଼ିବ । ଦ୍ଵିପ୍ରହର ଧୂପରେ ଠାକୁରଙ୍କ କନ୍ଦର ଗ୍ରେଶ ଲଗେ—ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ତେତିକ ସେବା କରନ୍ତି । ଅଉ ତୋଳାଏ ଅପୁ, ପାଏ ଗଞ୍ଜେର ଖଞ୍ଜା । ଦାନରାଜ ଗଞ୍ଜେର ଚିଲମ ହାତରୁ କୁଟଣ ନ ଥାଏ । ଅଖି ଯୋଡ଼କ ସାନ ସାନ ସିନ୍ଦୂର ବିନ୍ଦୁପରି ଲାଲ । ସବୁବେଳେ ମିଞ୍ଚି ମିଞ୍ଚି କର ଗୁହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗଞ୍ଜେର ଚିଲମଟା ହାତେ ଲମ୍ବ । ଦଶ ପନ୍ଦର ଜଣ ଭକତ-ଚେଲ ସବୁବେଳେ ବେଢ଼ି ବସିଥାନ୍ତି, ଗଞ୍ଜେରଟିପା କାମ ପାଞ୍ଚ ଛ ଜଣଙ୍କ ହାତରେ ଲାଗିଥାଏ—ମନ୍ଦିରରୁ ପ୍ରସାଦ ସେବା କର ସବୁବେଳେ ଏମାନେ ପାଖରେ ହାଜର ।

ଆଗ ଆଗ ମହନ୍ତ ମହାରାଜାମାନଙ୍କ ମହିମା କଥା ଦେଶ ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣା । ପୁଣି ସେ ସବୁକଥା ଭୂର୍ଜପତ୍ରରେ ଦେବନାଗର ଅକ୍ଷରରେ ରକ୍ତ ଚନ୍ଦନରେ ଲେଖା ହୋଇ ଦେଉଳ ସିଂହାସନ ତଳେ ଅଛି । ଏ ଧୁଳିଆ ବାବା ସେ ସବୁ ପଢ଼ି ଆସି ବିଶ୍ଵାସୀ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋପନରେ କହନ୍ତି । କେହି କେହି ଅବିଶ୍ଵାସୀ ଭକ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରକାଶ କର ପକାଏ ।

ଧୁଳିଆ ବାବା ସବୁଦିନେ ଚେଲମାନଙ୍କ ଆଗରେ କହନ୍ତି—ଏହି ପୁରୀରେ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଉଳ ଦେଖୁଛ, ତଥର ହେଲ ବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକୁ ଅଯୋଧ୍ୟାରୁ ହଜାରେ ୮୦ ମୁରତ ସାଧୁ ମହନ୍ତ ଗ୍ରେଜୀ ଖାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ—ଏ ବି ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଆସିଥିଲେ । ଚେଲମାନଙ୍କ ଭକ୍ତି ଏଡ଼ି ନ ପାରି ରହି ଯାଇଛନ୍ତି—ଅଉ ଏ ମିଛୁଆ ଦେଶଟା ଭଲ ଲଗୁ ନାହିଁ, ଅଯୋଧ୍ୟା ହନ୍ତମାନ ଗାଦିକୁ ଫେରି ଯିବେ । ପ୍ରସାଦ ସେବାକାରୀ ଚେଲମାନେ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କୃପା କର ଧୂଳିଆ ବାବା ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏପରି ଘଟଣା ଶହକୁ ଶହ ଥର ହୋଇଗଲାଣି ।

ମହନ୍ତଙ୍କର ଧନ ଦୌଳତ ଅମାପ । ଗାଈ ମରୁଣି ପଲକୁ ପଲ, ଧାନ ଟଙ୍କାର ସୀମା ନାହିଁ । ଅୟ ଡେର । ଅୟ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଣେଟ ଅୟ ଏହି—ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ମାଲି ମକଦ୍ଦମା ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ମୁଦେର ମୁଦାଲ ଦୁଇ ପକ୍ଷ ପ୍ରଭୃତି ପାଖରେ ମନାସି ଯାନ୍ତି । ମାମଲ ଇତି-ହେଲେ କିଏ କେତେ ଟଙ୍କା ଦେବେ, ପାଞ୍ଜିଅ ଲେଖି ରଖେ । ଯାହାର ମାମଲ ଇତି ହୁଏ, ଜଣେ ସାଧୁକୁ ପଠାଇ ତାଠାରୁ ଟଙ୍କା ଅସୁଲ କରାଯାଏ ।

ରାମ ସାତ ଶାମ ସାତ ଦୁଇ ଭାଇ । ଭାଇ ଭାଗ ବଣ୍ଟୁଅବା ପାଣି କଟକ ଅଦାଲତରେ ମକଦ୍ଦମା ଦାଏର ହେଲା । ରାମ ସାତ ପ୍ରଭୃତିରେ ମନାସି ଗଲା—ମାମଲ ଇତି ହେଲେ କେତେ ଟଙ୍କା ଦେବ, ପାଞ୍ଜିଅ ପାଖରେ ଲେଖି ଦେଇଗଲା । ଶାମ ସାତ ଅସେ ନାହିଁ । ବୁଝ—ବୁଝ, ଶାମା କିଆ ଅଇଲା ନାହିଁ । ଜଣେ ଚେଲ ବୁଝି ଅସି ଲଣାଗଲା, “ପ୍ରଭୁ ! କଣ କହିବ—କହିବାକୁ ଡର ମାତୁଛୁ—ଅଜ୍ଞା—ଶାମାର ଏଡ଼େ ବହୁପ—ପାଞ୍ଜି ଜଣକ ଅଗରେ ସାତ ଟଙ୍କେର କହିଲା—କଲିକାଳରେ ମହନ୍ତଙ୍କ କରମତ କାହିଁ ଯେ ମୁଁ ମନାସିବାକୁ ଯିବି ?” ମହନ୍ତ ତେତେବେଳେ ଗଞ୍ଜେର ଭିତୁଥିଲେ, ରାଗରେ ଶୁବ ବଳରେ ଚାଲିମଟା ଭିଡ଼ି ନେଲେ—ଦମ କର ଜଳି ଉଠିଲା । ମହନ୍ତ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଭକ୍ ଭକ୍ କର ପାଟିରୁ ଧୂଆଁ ଶୁଭୁ ଥାଆନ୍ତି—କଥାଟା ଚପି ଚପି କହିଲେ—“ଦେଶ ଚେଲମାନେ, ଅମେ ହୁକୁମ କରବୁଁ, ଏହି ଚାଲିମ ନିଆଁ କଥା କହିବ ।” ଚେଲମାନଙ୍କର ତ ଅନନ୍ଦର ସୀମା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ମହନ୍ତଙ୍କ ଅଜ୍ଞା ମେଣ୍ଟଣ ହେବାର ନୁହେଁ । ସେହି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିଯାକ ହାଟ ହୋଇଗଲା,

ଧୁଳିଆ ବାବାକୁ ପ୍ରଭାତର ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇଛି, ସେ ସିଏ ପୁରୁଷ ହୋଇ
ଗଲେଣି, ତାଙ୍କ ଗଞ୍ଜେଇ ଚାଲିମ କଥା କହିବ ।” ଥୋକେ ତେଲ
ପ୍ରକାଶ କଲେ—ନାହିଁ ନାହିଁ—ଚାଲିମ ନୁହେଁ, ଚାଲିମ ନାହିଁ କଥା
କହିଛନ୍ତି । ଦଶ ଜଣଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞା ହେଲା—ସେ ନିଜେ ଶୁଣି ଅସିଲା ।
ଅଉ ଯାଏ କାହିଁ ? ତହିଁ ଅର ଦିନ ସକାଳୁ ସଞ୍ଜ ଯାଏ ଶହକୁ ଶହ
ଲୋକ ଧାରିଛନ୍ତି । କାହାକୁ ବେମାରୀ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ—କାହାର ବଳଦ
ହଜିଛି ମିଳୁ ନାହିଁ—କାହାର ମାମଲା ଦାଏର ଅଛି, ଉଠିନେଉ ।
ତେର ତେର ଭରିଲା ପାଣ୍ଠା ପଠାଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପୁଅ ହେଉ
ନାହିଁ—ଚାଲିମ ପ୍ରଭାତର ଦେଉଳ । ଲୋକେ ପାଦପୁଜା ଟଙ୍କା ଅଧୁଳ
ସୁକ ମହନଙ୍କ ପାଦତଳେ ଦେଇ ଅଧା ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଅଜ୍ଞା କଲେ, “ଉଠ ଉଠ ବାବାମାନେ ।
ଅମେ କିଛି କହିବୁ ନାହିଁ—ଏହି ଯେ ଅମ ଗଞ୍ଜେଇ ଚାଲିମରେ ଅଗ୍ନି
ଦେଖୁଛ, ସେଥିରେ ଧୁଳି ଥାପନା ହେବ, ସେହି ଧୁଳିରେ ଅଗ୍ନି
ଦେବତା ବିଜେ କରିବେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୁହାର ଶୁଣି ବର ଦେବେ ।
ଅସନ୍ତା ଅଗିର ପ୍ରାନ୍ତେ ଦିନ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ସ୍ୱର୍ଗରୁ ବିଜେ ହୋଇ
ପୃଥିବୀରେ ଗ୍ରମଣ କରିବେ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଅଜ୍ଞା କରିଛନ୍ତି, ଅମେ
ଧୁଳି ଥାପି ତାଙ୍କୁ ବିଜେ କରିବ ରଖିବୁଁ । ଯାହାର ଯାହା ଗୁହାର
ଥିବ, ପୂଜା ଦେଇ ଜଣାଇଲେ ତତ୍ତ୍ୱସିଖା ବର ମିଳିଯିବ ।”
ପୂଜାର ବିଧାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦେଲେ—ଧୁଳିରେ ଶାଏ ଅଠ
ଅଦ୍ଭୁତ ଦିଅଯିବ—ସେଥି ସକାଶେ ଶଶିଏ ନବ ବସ୍ତ୍ର, ପାଞ୍ଚ ପା
ଦିଅ, ପଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରେଣୀ, ପଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ପ । ଗାଦ ପୂଜା ଦକ୍ଷିଣା
ଯାହାର ଯାହା ଶକ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ପାଞ୍ଚ ପୂଜାରୁ ଉଣା ନୁହେଁ ।

ଅଗିର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଅପରାହ୍ଣରେ ଧୁଳି ପୂଜା ଅରମ୍ଭ ହେଲା ।
ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଅଦ୍ଭୁତ ଦେବାରୁ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ବିଜେ ହୋଇଗଲେ ।

ଧୁ—ଧୁ—ହୋଇ ଜଳୁଛନ୍ତି । ଯାହାର ଯାହା ପ୍ରାର୍ଥନା, ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଇଲେ ଧୂନି ଭିତରୁ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ, ‘ହୁଁ—ନା—ହେବ’ ଏହିପରି ଅଜ୍ଞା କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅବଶ୍ୟାସ କଣ ? ଲୋକମାନେ ଶୁଣି ତାଟକା—ଭକ୍ତିରେ ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । ହରି ଧୂନିରେ ମଠ ଉଛୁଳି ପଡ଼ୁଛି ।

ଶାମ ସାରି ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲା, ଘର ମଧ୍ୟରେ ତକା ପାରି ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ହେଉଛି । ଲୋକମାନେ ଧୂନି ପୂଜା କରି ବରଘେନି ଯାଉଛନ୍ତି । ରାମାଘର ବି ପୂଜା ଦେଇ ବର ପାଇବ, ମୋହର ସବୁନାଶ ହେବ ! ଲୋକମାନେ ଧନ ଉଣା ଦୁହେଁ, ଲକ୍ଷକରୁ ବଳି ଯଡ଼ିବ—ସବୁ ରାମାଘର ଘେନି ଯିବ । ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଶପାହୋଇ ଅଜ୍ଞା କରୁଛନ୍ତି—‘ଅଛା, ସେ ତେଲି ଟୋକାକୁ ଦେଖିବୁଁ’ । ଏ କଥା ଶୁଣିଲାବେଳୁଁ ଶାମାର ପାକାଣି ଉଡ଼ିଲାଣି । କଣ କରିବ, ଭକ୍ତ ଭକ୍ତ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଦଣ୍ଡିଗଲା । ମହନ୍ତ ମହାରାଜଙ୍କ ଗଞ୍ଜେଇ ପ୍ରସାଦସେବକମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ଧରଲା । କାହାକୁ ଦଣ୍ଡ, କାହାକୁ ପାଟି ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଲା—ସମସ୍ତେ ଅଭୟ ଦେଇ ମହନ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ।

ବେଳ ଛ ଘଡ଼ି—ସେବକମାନେ ବେଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ମହନ୍ତ ଧୂଳିଟାରେ ବସି ଗଞ୍ଜେଇ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ଜାଗାଟା ଧୂଆଁମୟ । ଶାମ, ଗୁଡ଼ ଦାଉଁ ଦାଉଁ ପଡ଼ୁଛି । ତର ତର ଯାଇଁ ମୁଠାଏ ଟଙ୍କା ପାଦପୂଜା ପାଇଁ ଝଟକଇ ମହନ୍ତଙ୍କ ପାଦତଳକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । “ପଞ୍ଚ ! ମୁଁ ପିଲା—ମୁଁ ମହାପାତ୍ରୀ, ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।” ମହନ୍ତ ଅଖିରୁଜି ବସି ଗଞ୍ଜେଇ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି, କିଛି ଅଜ୍ଞା ହେଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ସେବକ ଏକାବେଳେକେ ମହନ୍ତ

ମହାରାଜାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ—“ହେ ମହାପ୍ରଭୁ ! ଅସମ୍ଭାବନା ମହା ପାପିଷ୍ଠ, ଅପରାଧୀ—ପ୍ରଭୁ କ୍ଷମା ନ କଲେ ଅଭି କିଏ ଜଗତରେ ଅଛି ?” ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ ଏକାବେଳେକେ ଅଙ୍କୁ କଲେ—‘ଯାଉ ବେଟା, ପୂଜା ଲେଅଉ ।’ ଶାମ ସାଉଁର ଅନନ୍ଦର ସୀମା ନାହିଁ—ପୂଜା ଅୟୋଜନରେ ଧାଇଁଛି । ଯେତେ ମହାଜନ, ପୂଜା ଅୟୋଜନ ସେହୁପରି । ଗିଅ ପାଞ୍ଚ ଜାଗାରେ ପାଞ୍ଚ ସେର, ଅଭି ଅଭି ସରଞ୍ଜାମ ତା ମାଟିକେ । ସମସ୍ତେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ସୁଦ୍ଧା ଶାଢ଼ୀ ଅଦୃଶ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି—ଶାମ ସାଉଁ କୁମୁଦଣ୍ଡୀ କିନାରି ସଜା କରି ମୁହଁ ଖଣ୍ଡେ ବରମୟର ପାଟଶାଢ଼ୀ ଅଦୃଶ୍ୟ ଦେବାଲଗି ଅଣିଛି । ଶାମ ସାଉଁର ଭାଗ ବଡ଼ ପୂଜା ହେବ । ଗାଁରେ ସେ ଦୁଇ ଭାଗ ବଡ଼ ଟାଣୁଆ ମହାଜନ । ଅଗ୍ନିଦେବ ତାକୁ କି ବର ଦେବେ ଶୁଣିବାପାଇଁ ଅଖପାଖ ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡ ଗାଁଅରୁ ମଣିଷ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଉଣା ଅଧିକ ପାଞ୍ଚଶହ ଲୋକ ଜମା ହୋଇ ଗଲେଣି—ବେଢ଼ା ଭିତରେ ଜାଗା ନାହିଁ ।

ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ପାରିଶିଳ୍ପୀ ଧାଡ଼ିଏ ଘର ଅଛି, ଗୋଟାଏ ଘରେ ମେଲା ମଉଛବରେ ପିଠା ଖଜା ତିଆରି ହୁଏ—ତା ପାଖଟା ସର ଘର । ସେହି ପିଠା ତିଆରି ଘରେ ଧୁନି ଆପନା ହୋଇଛନ୍ତି । ରାତି ଅନ୍ଧାଜିତ ଘଡ଼ି ସମୟରେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ମନ୍ଦିର ପାଖ ଗମ୍ଭୀରରୁ ବାହାରିଲେ । ଅଜ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନରେ ଭାଗ ଅନନ୍ଦ—ଅନେକ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର ମାମଲା । ତୋଳାଏ ଅପ୍ତ ଭିତରେ ସଜ ବେଳେ ଅଦୃଶ୍ୟ ତୋଳାଏ ପକାଇଛନ୍ତି । ଗଞ୍ଜେରବି ବେଶୀ କରି ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି । ଗୁଲିତା ବେଳେ ଗୋଡ଼ ଟଳି ଯାଉଛି; ଗୁର କଣି ଚେଲା ଧରାଧର କରି ନେଉଛନ୍ତି । ମହନ୍ତ ବାବାକୁ ଦର୍ଶନ କରି ସମସ୍ତ ଦେଖଣା-ହାର ହରିବୋଲ ପକାଇ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ପୂଜା ଅରମ୍ଭ

ହେଲା, ପାଞ୍ଚସେର ଘିଅ ଅଦୃତ, ଖୁବ୍ ମୋଟା ମୋଟା ତେର ଗୁଡ଼ାଏ
 ତାଳ ପୁନିରେ ଲଦିଦେଲେ । ଅଦୃତ ପାଇ ଗୁରୁହାତ ଭଜ ଶିଖା
 ଟେକି ନିଅଁ ଧୁ—ଧୁ ଜଳୁଛି । ଘର ଭିତରେ ମହନ୍ତ ଏକାକୀ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସେହୁପର ମହିମା—ନୋହଲେ ନିଅଁ ତେଜରେ ଅଉଁ କିଏ
 ସେ ଘରେ ପଶି ପାଇବ ? ଶାମ ସାଉ ବେକରେ ପଟକା ପକାଇ
 ହାତ ଯୋଡ଼ି ଦୁଆରବନ୍ଦ ବାହାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଧୂନି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ
 ଅନାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । ମହନ୍ତ ଆଖି ବୁଜି ଖୁବ୍ ପାଟିକର ପ୍ରାର୍ଥନା
 କଲେ, “ଧୂନିଜି ! ଶାମା କେଟାକୁ ବର ଦିଅ—ବର ଦିଅ—ବରଦିଅ,
 ତା ମାମଲ ଫତେ ହେଉ ।” ଧୂନି କିଛି ଜବାବ ଦେଲେ ନାହିଁ ।
 ମହନ୍ତ ଅପଣାର କରମତ ଲେକକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ-
 ଗଲେ, ହାତରେ ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ସେଥେଆ ଲୁହା ଚମୁଟା ଥିଲା, ଖୁବ୍
 ଚଳରେ ପାହାରେ ବାଡ଼େଇଲେ, ଭୃଷକର ଭାରି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ
 ହେଲା । ଶାମ ସାଉ ଚମକି ପଡ଼ି ଅନାଇଲା—ଘର ଭିତରେ ଛୁଟିଏ
 ଗମ୍ଭୀର ଗୋଟାଏ ଗାତ । ଗାତ ଅଧାଅଧୁ ପୂର ନିଅଁ ଜଳୁଛି, ତା
 ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଜଣ ଲେକ ଭାଗ ଗୋଟାଏ ଧରପର ଲାଗିଛନ୍ତି । ଶାମ
 ପ୍ରଥମରେ କିଛି ବୁଝିପାରନା ନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ବାଦ ଉଠିବଳରେ
 ବୁଝିଗଲା—ଧୂନି ଦେବତା ଦେହଧରି ବିରାଜମାନ ହୋଇଗଲେଣି,
 ମହନ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତୋଳାକୋଳି କରୁଛନ୍ତି । ତାହାର ଭାଷ୍ୟ ପିଟିଲା,
 ବର ମିଳିଯିବ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଏତେ କଥା ବୁଝି ନେଲା । ଖୁବ୍
 ପାଟିକର ହରିବୋଲ ପକାଇ କହିଲା, ଧୂନି ଦେବତା ରୂପଧରି ବିଜେ
 ହେଲେଣି । ଯେତେ ଲେକ ଥିଲେ, ଅନନ୍ତରେ ହରିବୋଲ ପକାଉଛନ୍ତି
 —ମନ୍ଦିରରୁ ଘଣ୍ଟା କାହାଳି ଝାଞ୍ଜି ବାଜୁଛି—ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଜନ ପରି ଶବ୍ଦ
 ଉଠୁଛି । ଅଗ୍ନି ଦେବତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଲେକେ ଧାଇଁଲେ ।
 ଗୋଟିଏ କୋଳି ଦୁଆର, ଘର ଭିତରଟା ଧୂଆଁରେ ପୁରୁଛି । ଦୁଆର

ପାଖରେ ଥରପରା ହୋଇ କେତେ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ମଡ଼ାଦଳାରେ ଅଣ୍ଟା ଛୁଡ଼ି ଘାରିଲା ହୋଇଗଲେଣି ।

ପହରେ ବିତ ଗଲଣି, ଲୋକେ ନାହିଁ କୁହୁ ହରିବୋଲ ଦେଇ ହାଲୁଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଏ କଣ ? ମଡ଼ାପୋତାର ଭିତ୍ତ ଗହ, ଲୋକେ ନାକରେ ଲୁଗା ଯାକୁଛନ୍ତି । କେତେ ଜଣ ଜଣା ଶୁଣା ଲୋକ ଦୁଆର ପାଖକୁ ଯାଇ ଭଲ କରି ଅନାଇଲେ— ଅରେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ମୋଡ଼ ମଲେଣିରେ । ବାଜେ ଲୋକ ବୁଝିଲେ, ଅଗ୍ନି ଦେବତା ବିଜେ ହୋଇ ମହନ୍ତବାବାଙ୍କୁ ଖାଇ ଗଲେଣି—କାଳେ ଧାର୍ମ ଅସି ଅଉ ସମସ୍ତକୁ ଖାଇ ଯିବେ । ପଳା—ପଳା—ପଳା । ପଡ଼ି ଉଠି ଗୋଟାକ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ପଡ଼ି ଧାରିଛନ୍ତି । ଶେଷକୁ ମନ୍ଦିରର ପୂଜାହାରୀ ଟହଲୁଆ ଗୁରୁଙ୍କମାନେ ବି ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେଣି । ଦଣ୍ଡକ ମଧ୍ୟରେ ଏଡ଼େ ମନ୍ଦିରଟା ନାହିଁ । ଖାଲି ପୁଣି ଘରୁ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଛି, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାହାରୁଛି ।

ଦେଖି ପାଖକୁ ଗୋପାଳପୁର ସରକାରୀ ଥାନା ପୁର ଅଡ଼େଇ କୋଣ ବାଟ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ସେଠାରେ ଶବ୍ଦର ପହଣ୍ଟ ଗଲା । ଦାସୋଗା ସାହେବ ପାଞ୍ଚ ଛ ଜଣ ବରକନ୍ଦାକ, ଅଠ ଦଣ୍ଡ ଜଣ ଗୋବିନ୍ଦାର ଧର ଧାରିଲେ । (ଡେରଫିନ ଢଳ କଥା, ତେତେ ବେଳେ କନସ୍ପିକ୍ସ ନ ଥିଲେ) ଦାସୋଗା ପହଣ୍ଟ ଦେଖିଲେ, ମନ୍ଦିରଟ ମନ୍ଦିର, ଗାଁ ଗୋଟାକରେ ଜଣେ ମଣିଷ ବି ନାହିଁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ତାଟି କବାଟ ବନ୍ଦ । ଚଉକିଆମାନେ ବହୁତ ଡକାହକା କରିବାରେ ଭିତରୁ ମାଲକିନିଆମାନେ ଜବାବ ଦେଲେ, “ପୁରୁଷ କେହି ଘରେ ନାହିଁ । କେହି ଯାଇଛି ଗୋରୁ ଖୋଜି, କେହି ଯାଇଛି କୁଣୁଆ ଘର, କେହି ଜାତିଆଣ ଭୋଜା ଖାଇ, ଡେର ଲୋକ ଯାଇଛନ୍ତି କଟକ ମାମଲରେ ।” ବହୁତ

ଖୋଜି ଉଲ୍ଲସରେ ମନ୍ଦିର ପୂଜାହାରୀ ଅଉ କେତେ ଜଣ ଗୁକର ବାହାରିଲେ । ଦାସେଗା ସରଜମିନ ତଦାରଖ କରି ବୁଝିଲେ ଯେ, ସର ଘର ଭିତରୁ ଧୁନି ମଝିଯାଏ ମନ୍ତ୍ରଷ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଗଳି ଯିବାଭଳି ବିଳ ଖୋଲା ଯାଇଛି । ଧୁନି ତଳେ ଅଡ଼େଇ ଅଡ଼େଇ ହାତ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା, ଅଡ଼େଇ ହାତ ଗଢ଼ାର ଗୋଟାଏ ଗଡ଼ିତା ଖୋଲ । ହୋଇଛି, ତା ଉପରେ ଗୁଣ୍ଡେ ମୋଟା ମାଟି ମାଟି ଅଛି । ସେହି ମାଟି ଉପରେ ଧୁନି ଜଳେ । ସେ ଘର ଭିତରୁ ବିଳ ବାଟରେ ମଣିଷ ଗଳି ଆସି ଧୁନି ତଳେ ବସିଥାଏ, ମହନ୍ତ କିଛି ଗୁରୁଲେ ଲେକଟା ଭିତରୁ ଜବାବ ଦିଏ । ଘଟଣା ଶୁଣିରେ ଗୋଟାଏ ଗଞ୍ଜୋଡ଼ି ଚେଲା ଧୁନି ତଳେ ବସିଥିଲା, ତା ନାମ ଦୁର୍ଗା ଦାସ । ସେ ଦିନ ମହନ୍ତଙ୍କର ଭ୍ରାତୃ ନିଶାରେ ଜ୍ଞାନ ଲେପ ହୋଇଯାଇ । ଲସଭ୍ରାତୃ ମଣିଷ, ଭ୍ରାତୃ ଚିନ୍ତାଟାରେ ଖୁବ୍ ବଳରେ ପାହାରେ ମାରିବାରୁ ଉପର ମାଟି ଅଉ ନିଆଁ ସବୁ ଗାତରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଦୁଇଟା ଲେକ ଧରାପରା ହୋଇ ପୋଡ଼ି ମଲେ । ବାହାରେ ବଡ଼ ଗୋଲମାଲ ହେଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଅକୁଳ ଚିନ୍ତାର କେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଦାସେଗା ସାନ୍ଦେବ ରପୋର୍ଟ ଲେଖି ମାଉନା ସବାଣେ ଅଧପୋଡ଼ା ଲସ ଯୋଡ଼ାକ ସଦରକୁ ପଠାଇଦେଲେ ।

ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାର

ପ୍ରାୟ ଫଗୁଣ ମାସ ଶେଷ ସରକି, ଉଦୁଉଦିଆ ଶରାବେଳେ ବୁଢ଼ାଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଁ ମଝିରେ ଯାଉଥିଲା । ପାଠିଏ ବରଷର ବୁଢ଼ା, ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ପଡ଼ିଗଲାଣି, ମୁଣ୍ଡବାଳ ତେଣିକି ଥାଉ, ଛତି ବାଳଗୁଡ଼ାକ ପାଚି ଧୋବ ଫର ଫର ଦିଶୁଛି । ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇ, ଧୁଲିରେ ଅଣ୍ଟାପାକେ ବୁଡ଼ୁଛି, ଅସ୍ତ୍ରାଙ୍ଗ ଶରୀର ହାଲରେ ବୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ କାଟେ ବହୁ ଯାଉଛି ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଘର । ପକା ପିଣ୍ଡା, ସାତ ଶେଣିଆ ଛପର, ଯାଉଁଳି କବାଟ । ବୁଢ଼ା ସେହି ପିଣ୍ଡାରେ ବୋହୂଟି ଥୋଇ ଦୋଇ, ନଅ କର ବସି ପଡ଼ିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଘରୁ ଗୋଟିଏ ଦାସୀ ବାହାର ଅସିଲା । ଦାସୀ ବୁଢ଼ାକୁ ଚିତ୍କେ । ପଚାରଲା, “କହୋ ଶଙ୍ଖାର ପୁଅ, ଶଙ୍ଖା ଅଣିଛ କି ?” ବୁଢ଼ା ଉତ୍ତର କଲା, ‘ହଁ’ । ପୁଣି କହିଲା, “ହଁ, ଟୋପାଏ ପାଣି ଦିଅନ୍ତୁ, ବୁଢ଼ାମଣିଷ, ଶରୀରେ ତଣ୍ଡୁ ଶୁଖି ଗଲାଣି ।” ଦାସୀ ପାଣି ଅଣିବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଲେଟାଏ ପାଣି ଘେନି ଦାସୀ ଫେରି ଆସି ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ଥୋଇଦେଲା । ବୁଢ଼ା ଉପରକୁ ଆଁ କରିଦେଇ ତଳ

ଭକ କର ଅଧଲେଟାଏ ପାଣି ଟେକି ଦେଲା । ପାଣି ପିଇସାର
 ବୁଡ଼ା ଚଉରସ ନିଶ୍ୱାସଟାଏ ମୁହଁ ବାଟେ ପକାଇ କହିଲା, “ହଁଅ
 ଭୋର ବଡ଼ ଧରମ ହେଲା ।” ଦାସୀ କହିଲା, “ହଉ ହେଲା ତ
 ହେଲା ପଛକେ, ଗୁଲ ବହୁ ସାଅନ୍ତାଣୀ ତାକୁଛନ୍ତି, କିମିତକା ଶଙ୍ଖା
 ଅଛି ଦେଖିବେ ।” ବୁଡ଼ା ଟୋକେଇଟି ନେଇ ଉଠିଲା । ସଦର
 ଦରଜା ପାରି ହେଲେ ଭିତରେ ପକା ବାହାର, ସାମନାରେ ଚଉ-
 ପାତୀ, ବାଆଁ ପାଖକୁ ଭିତର ଅଡ଼ ଦୁଆର । ସେ ଦୁଆର ପାଖରେ
 ଓଡ଼ଣା ଦେଇ ବହୁଟିଏ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ବୁଡ଼ାଯାଇ ଟୋକେଇଟି
 ଥୋଇ ଛୁଡ଼ା ହେଲା । ବହୁଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ଦାସୀଙ୍କ କହିଲା,
 “କି ଶଙ୍ଖା ଅଛି ପଶୁର ମା ।” ଦାସୀଟି ଟିକିଏ ମୁଣରା; ସେ କହିଲା,
 “ହଁ କର, ବୁଡ଼ା ମିଶିପିଟାକୁ ଏତେ ଲଜ । ନିଜେ ଟୋକେଇରୁ
 ଅସି ଦେଖୁନାହିଁ ?” କଥାଟା ମନକୁ ଅସିଲା । ବହୁଟି ଓଡ଼ଣା
 ଅଧେ ଟେକି ଦେଇ ମରୁକି ମରୁକି ହସି ହସିକା ବାହାର ଅସି
 ଟୋକେଇ ପାଖରେ ଛୁଡ଼ା ହେଲା । ବହୁଟିର ମୁହଁ ଦିଶିଗଲା । ମୁହଁଟି
 ଚକା କାଟି ଦେଲାପରି, ତମ୍ବା ଫୁଲ ପରି ଗୋରା । ଗୁର ଅଙ୍ଗୁଳ
 ଓସାର, ନାଲି ଚର୍ଚ୍ଚିର ମସୂରକଣ୍ଠିଆ କସ୍ତା ଖଣ୍ଡିକ ଗୋରା ଯାଏ
 ଲମ୍ବିଛି । ତା ଭିତର ଦେଇ ବହୁଟିର କଥାସୁନା ପରି ଗୋରା,
 ଗୋଟିଏ ଗୁଜଲରେ ଗଜା ଦେହଟି ଫୁଟି ଦିଶୁଛି । ବୁଡ଼ାର ଅଖି
 ପୁର ଉଠିଲା । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର, ଏଡ଼େ ନିକ ବହୁଟିଏ ସେ କେବେ
 ଦେଖି ନାହିଁ । ବୁଡ଼ା ଅଉ ଅଖି ଫେରାର ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏକା
 ଧାନରେ ବହୁଟିକୁ ଗୁଡ଼ି ରହିଲା । ବୁଡ଼ାର ବଛା ବଣି କହିବ ବୋଲି,
 କିନ୍ତୁ ପାଟିରୁ କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ବୁଡ଼ା ମୁହଁ
 ଫିଟାଇ କହିଲା, “ମା, କି ଶଙ୍ଖା ନରୁ ନେ ।” ‘ମା’ ବୋଲି
 ଡାକି ଦେଲାକ୍ଷଣି ବୁଡ଼ାର ସ୍ଥର କୁଣ୍ଡେ ହୋଇଗଲା । ବହୁଟି ନାଜ

ଛୁଡ଼ି ଦେଇ କହିଲା, “ଅସମାନତାର ଶଙ୍ଖା ଅଛି ?” ଓଃ, ଏଡ଼େ ମିଠାକଥା । ଏପରି କଥା ତ କେନ୍ଦ୍ର କହେ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାର କାନରେ ସେ ସ୍ଵରଟା ଅରକୁ ଥର ବାଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ନା ମା, ରଙ୍ଗଝିଲ୍ଲର, ବଉଳପୁଲ୍ଲିଆ, ବଛମାଳିଆ, ରୁନଟିପି ଏହିସବୁ ଅଛି । ଏହିଥିରୁ ଯାହା ନରୁ ନେ ମା, ମୁଁ ଅସମାନତାର କଥାଟି ହେଲେ ଅଣି ଦେବି ।”

ବହୁଟି ଦେଖି ଦେଖି ମୁଠାଏ ଶଙ୍ଖା ପସନ୍ଦ କଲା । ତେବେ ସେ ମୁଠାକ ହାତକୁ ହେବ କି ନାହିଁ କିଏ କହିବ । ଏହି ସମୟରେ “ବୁଢ଼ା କହିଲା, ଦେ ମା, ହାତ ଦେ, ମୁଁ ଶଙ୍ଖା କଛି ଦିଏ ।” ବହୁଟି ହଠାତ୍ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଉଛି ବା କପର ? ଟିକିଏ ଭୀଷଣ ହେଲା । ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ମା, ମତେ ନାଜ କରୁଛୁ ? ମୁଁ ପରା ତୋ ପୁଅ । ପୁଅକୁ ମା ନାଜ କରେ ନା ।”

ଦାସୀ ଏହି ସମୟରେ ଠୋ ଠୋ କରି ହସି ଦେଇ କହିଲା, “ବହୁ ସାଧୁନ୍ତାଣିଏ, ଅଛା ବୁଢ଼ା ପୁଅଟିଏ ପାଗଲ ଏକା; କପାଳତ ।” ବହୁଟି ପୁଣି ହସି ଦେଇ କହିଲା, “ଦୁର୍” ।

ବହୁଟି ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । କେଡ଼େ ଟିକିଏ ନିଜ ହାତଟି । କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଗୋଲ । ଅଙ୍ଗୁଳଗୁଡ଼ିକ ଚମ୍ପାକଢି ପରି । ପାପୁଲିଟି ଟୁଲ ଟୁଲ ହେଉଛି । ଶଙ୍ଖାଗୁଡ଼ିକ କି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଏ କଣ ମଣିଷର ହାତ ? ନା, କେନ୍ଦ୍ର କାରିଗର ଠାକୁର ଗଢ଼ିଛି ? ସେ ହାତକୁ ବୁଢ଼ା ତାର ମିଳିଆ, ରୁଷ ହାତରେ ଥରବାକୁ ସାହସ କଲା ନାହିଁ । ତା ପରେ ବାଁ ହାତରେ ଥରକରି ହାତଟି ଥର ପରେ ଶଙ୍ଖା କଛୁବାକୁ କାଢ଼ିଲା । ଏ ହାତ, ଶଙ୍ଖାରେ କାଳେ କଟିଯିବ, ରକତ ବାହାର ପଡ଼ିବ ଯେ । ପୁଣି ଟିକିଏ ରହିଲା । ପୁଣି ଶଙ୍ଖା ପଟିଏ ଅଣି, ଧୀରେ ଧୀରେ, ଅତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ,

ଅତି ସାବଧାନତାର ସହିତ ସେ ପଟିକ କଛୁ ନେଲା । ସେ ହାତଟି ଧରିଥିବା ବେଳେ ବୁଢ଼ାର ଅନନ୍ଦର ସୀମା ଭିନ୍ନ ନ ଥାଏ, ଯେପରି ତାର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖ, ସମସ୍ତ ଅଶାର ସେହୁଠାରେ ଢୁ଼ି । ସେ ହାତକୁ ପୁଣି ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହେଲା । ବୁଢ଼ା ଭାବିଲା, ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ଏହିପରି ଏ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧାନ୍ତି କି !

ଏହି ସମୟରେ ସେ ଘରର ସାଥନ୍ତାଣୀ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଶାଶୁଙ୍କ ଦେଖି ବହୁଟି ଓଡ଼ଣା ଟାଣି ଦେଇ ପଳାଇଲା । ଶାଶୁ ଦାସୀକୁ ପଚାରିଲେ, “କି ଲୋ, ଶଙ୍ଖା କଣୁଥିଲା କି ?” ଦାସୀ କହିଲା, “ହଁ, ବହୁ ସାଥନ୍ତାଣୀ ଏହି ମୁଠାକ ନେବେ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ।”

ଶାଶୁ ନନ୍ଦିଲେ, “ଦାମ କେତେ ?”

ବୁଢ଼ା—ଶଙ୍ଖା ମୁଠାକ, କି ଦାମ ?

ଶାଶୁ—ଫେର, କେତେ ଦେବ ?

ବୁଢ଼ା—ମା’ଠାରୁ ମୁଁ କଣ ଦାମ ନେବି ?

ଶାଶୁ ଦାସୀକୁ ପଚାରିଲେ, “କିଲେ, ମା’ କଣ ଲୋ ?”

ଦାସୀ ନିସି ହସି କହିଲା, “ସେଇ ପିଲାଟି ବହୁ ସାଥନ୍ତାଣୀକ ପୁଅ ହୋଇଛି ।” ଶାଶୁ ବି ନିସିଲେ । କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ଏଥର ଦାମ ନେଇଥାଅ, ଆଉ ଥରକୁ ପଛେ ଖାଲି ଦେଇଯିବ । ତମେ ଗରବ ଲୋକ ।”

ବୁଢ଼ା—“ନା, ନା, ମୋ ମା’କୁ ମୁଁ ତ ଦେଇଛି; ମୁଁ ଆଉ ଦାମ ନେବି ନାହିଁ । ଶଙ୍ଖା ମୁଠାକ ଲାଗି ମୁଁ ଗରବ ହୋଇଯିବି ନାହିଁ ।”

ଏହା କହି ଶଙ୍ଖାର ଶଙ୍ଖାମୁଠାକ ରଖିଦେଇ ବୋହୂଟି ଧରି ଏକାବେଳେ ଚାଲିଗଲା । ଆଉ ଡାକିଲେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଦାସୀ

ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଗଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଅଉ ଫେର ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ବୁଢ଼ା ଶଙ୍ଖାର ଦୁଇଦିନେ ତନିଦିନେ ସେ ଗାଁକୁ ଆସେ । ଶଙ୍ଖାଟା କଣ ଗୋଟାଏ ନିତ୍ୟାନି ଦରବ ଯେ ଲୋକେ ରୋଜ କୁଣିବେ ! ଅକାଳେ ସକାଳେ, ପ୍ରମେଦ ପରବରେ ସିନା କିଏ ନୁଆ ଶଙ୍ଖା ଖୋଜେ । ବୁଢ଼ାଟା ଖାଲି ଘର ଘର ବୁଲି ଫେରିଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଶଙ୍ଖା ବନ୍ଦୀ ତ ବୁଢ଼ାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ସିଏ ଆସେ ତାର ସେହି ନିଜ ମା'ଟିକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ । ଯେଉଁ ଦିନ ଆସେ, କାହାରକୁ ନ କହି ଦୁଆରଯାକେ ଚାଲି ଆସେ । କୋଝ ରଖିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ଖାଲି ପାଟିକର ଡାକ ଦିଏ, “ନୁଆ ଶଙ୍ଖା ନବ ?” ତା ପାଟି ଶୁଣିଲାପଣି ବହୁଟି କୁଆଡ଼େ ଥାଏ, ଆସି ଦୁଆର ପାଖରେ ଟିକିଏ ଛୁଡ଼ା ହୁଏ । ବୁଢ଼ାଟି ଟିକିଏ ଅନାଏ; ଚାହିଁଦେଲାପଣି ବୁଢ଼ାର ମନ ପୁର ଉଠେ । ପଚାରେ, “ମା, ଅଉ ଶଙ୍ଖା ନବୁ ?” ବୁଢ଼ାର ଭକ୍ତା କାଳେ ନବାକୁ କହିବ, ତାହାହେଲେ ତା ମା'ର ଗମାଫୁଲିଆ ସୁନ୍ଦର ହାତଟିରେ ସେ ଶଙ୍ଖା କଛି ଦେବ । କିନ୍ତୁ ବହୁଟି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦିଏ । ବୁଢ଼ା ଫେରି ଚାଲିଯାଏ ।

ଦିନେ ଦିନେ ଯଦି ବହୁଟିର ଆସିବାକୁ ଡେଇଁ ହୁଏ, ସେ ଦାସୀଟି ହୁଇ କବିଦିଏ; “ବହୁ ସାଆନ୍ତାଣିଏ, ତମ ପୁଅ'ଅଇଲାଣି ।” ବୁଢ଼ା ଦୁଇଥର, ଚାରିଥର ‘ନୁଆ ଶଙ୍ଖା ନେବ’ ବୋଲି ଡାକିଲା, ତା ମା'ଟି ଆସି ଛୁଡ଼ାହୁଏ । ବୁଢ଼ା ଯେଉଁ ଦିନ ଆସେ, ପ୍ରାୟ ଏହି କଥା, ଏହି ଅଭିନୟ ନିଜ ନିଜ । ବୁଢ଼ା ଫେରିଲାବେଳକୁ ଭାବେ, “ମା'ର ଆସମାନତାର ଶଙ୍ଖା ଉପରକୁ ମନ, କେବେ ସେଥିରୁ ମୁଠାଏ ଆଣିଦେବ ।” ଶେଷରେ ଠିକ୍ କଲା, ‘ଆସନ୍ତା

ରଜସଂହାରୀ ବେଳକୁ ଯୁଅନ୍ତୁ ହେଲେ ମା' ଲାଗି ଅସମାନତାକୁ ମୁଁ ଏ ଅଣିବି; ମା ନୁଆ ଶଙ୍ଖା ନାଉବ, ମୋତେ ହାତ ଦେଖାଇବ, ମା' ଶଙ୍ଖା କହିଦେବି ।' ଏହିଯୁ ଭାବିଲା ଶଶି ବୁଢ଼ାର ମନ ଭାବି ଉଠୁଥିଲା ହୋଇଯାଏ । ବୁଢ଼ା ରଜସଂହାରୀକୁ ଗୁରୁ ରହିଥାଏ । ରଜସଂହାରୀଟି ଏଥର ତାର ଭାବି ଅନନ୍ଦର ଦିନ; ତା ମା' ଲାଗି ସେ ଅସମାନତାକୁ ଶଙ୍ଖା ଅଣିବ, ମା' କେତେ ଖୁସି ହେବ ।

ବୈଶାଖମାସ ହେଲା । ବୁଢ଼ା ଲୋକ, ଏଥିରେ ଖରାରେ ରୋଜ ରୋଜ ବାଟ ଚଲା, ପାଣିପିଆ; ଦେହରେ ସହଲା ନାହିଁ, ବୁଢ଼ାକୁ ହୁଏ ହେଲା । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଭାବି ଜୁଇ । ଗୋଟି ହାତ ଫୁଲଗଲା । ସମସ୍ତେ କହିଲେ ବୁଢ଼ା ଅଉ ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାକୁ କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନକୁ ଭାବିନା ନାହିଁ । ସେ ସବୁବେଳେ ଭାବି ହେଉଥାଏ ଯେ, କେଉଁ ଦିନ ସେ ମା'କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମନଟା ଅଉଟି ପାଉଟି ହେଉଥାଏ ।

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ରଜସଂହାରୀ ଅସି ପାଶ ହୋଇଗଲା । ବୁଢ଼ା ଦୁଇମାସ ହେଲା ମା'କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ଗୁଲି ପାଉଥିଲେ ଯିମିତି ହେଲେ ଦେଖି ଅସୁଆଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ରଜକୁ ତ ଅସମାନତାକୁ ଶଙ୍ଖା ମୁଁ ଏ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ବୁଢ଼ା ଅନେକ କଷ୍ଟରେ ଉଠି ବସି ନିଜ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ତଅର କଲା । ଅଉ କେହି କରଦେଲେ କାଲେ ମା' ମନକୁ ନ ଅସିବ । ପାଠିଏ ବର୍ଷ କାଳ ଶଙ୍ଖା ଗଢ଼ି ଗଢ଼ି ସେ ଯେତେ ହାତ ସଫେର ହାସଲ କରିଥିଲା, ସବୁ ସେଥିରେ ଲଗାଇଲା । ଦିନକ କାମ ଗୁରୁଦିନ ଲଗୁ ପଛକେ କାମଟି କମିତି ସରସ ହେଉ । ରଜ ଦୁଇଦିନ ଥାଇ କାମ ନିକାଶ ହେଲା । ମନ ଭେନି ଫଳ । ଏପରି ଗଢ଼ଣରେ ଶଙ୍ଖା ତା ଜୀବନରେ ତା ହାତରେ କେବେ ଉଠୁଇ ନାହିଁ ।

ଶଙ୍ଖା ଦେଖି ବୁଢ଼ାର ମନ ଭାବ ଖୁସି । ତା ମା' ହାତକୁ ଏ ଶଙ୍ଖା ମୁଠିକ ଖୁବ୍ ମାନିବ ।

ରଜ ଅଗଦନ ପଡ଼ିଲ ରଜ । ଅଜି ହିଁ ଅ ବୋହୂଏ ନୁଅ ଶଙ୍ଖା, ନୁଅ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧନ୍ତୁ । ରାତିସାରା ବୁଢ଼ାର ନିଦ ନାହିଁ । ସକାଳୁ ଉଠି ବୁଢ଼ା ଭାବିଲା, “ମୁଁ ତ ଚାଲିପାରୁ ନାହିଁ, କଣ କରିବି ? ଅଜ କିଏ ନେଇଗଲେ ତ ହେବ ନାହିଁ । ମା'କୁ ଡେର ଦିନୁ ଦେଖି ନାହିଁ, ସତେ କଣ ଏଥୁରୁ ବଞ୍ଚିବି ଯେ,— ଅରେ ଦେଖି ଆସେ । ଅଜ ମା'ର ସେହି ହାତରେ ଶଙ୍ଖା କିଛି ଦେବି ।” ମା'ର ହାତଟି ମନେ ପଡ଼ିଲାଣି ବୁଢ଼ାର ଗଦାଏ ବଳ ଅର୍ପିଲା । ବୁଢ଼ା ସାଥଲ ସାଥଲ ମୁଠାଏ ଖାଇଦେଇ, ଶଙ୍ଖା ମୁଠିକ ଗାମୁଛାରେ ବାନ୍ଧି ବାହାରିଲା । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଭଡ଼ାଏ ଭଡ଼ାଏ ପାଦ ପକାଇ ଚାଲିଥାଏ । ପାଞ୍ଚ କୋଶ ବାଟ, ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବେଳ ଗଢ଼ ଗଲାଣି ।

ବୁଢ଼ା ଯାଇ ଯେଉଁଠାରେ ଛୁଡ଼ାହୋଇ ଡାକୁଥିଲା, ସେହିଠାରେ ଛୁଡ଼ା ହେଲା । ମନରେ କେତେ ଅନନ୍ଦ, କେତେ ଉତ୍ସାହ । ଡାକିଲା, “ଶଙ୍ଖା ନେବ ?” କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଡାକିଲା, “ମା' ଲୋ ! ଶଙ୍ଖା ନବୁ ପରା ।” ତେବେ ବି କେହି ଅସିଲେ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଦୁଇଥର ଡାକି ସାରିଲାଣି, କେହି ଜବାବ ପଦେ ଦେଉ ନାହିଁ । ଥରେ ଡାକିଲେ ତ ମା' ତାର ଅସି ଦୁଆରବନ୍ଦ ପାଖରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ପୁଣି ଡାକିଲା, “ମା, ମୁଁ ଅସିଛି । ଶଙ୍ଖା ଅଣିଛି ତୋ ପାଇଁ ।” ଏଇଥର ସାଆନ୍ତାଣୀ ନିଜେ ବାହାର ଅସିଲେ, ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ସେହି ଦାସୀ । ସାଆନ୍ତାଣୀକୁ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ବହୁଲା, “ମୋ ମା' କାହିଁ, ମୁଁ ତା ପାଇଁ ଅସମାନତାର ଶଙ୍ଖା ଅଣିଛି, ରଜରେ ପିନ୍ଧବ ।”

ଦାସୀ ତ ଏତେ ବେଳକୁ ହୁଏତ କର କମ୍ପାର ଦିଅନ୍ତାଣି—
ସେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ସାଅନ୍ତାଣୀ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ,
“ନା, ଶଙ୍ଖା ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ।” ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ନା, ନା, ମୁଁ ମୋ
ମା’ ଲାଗି ବଡ଼ ଶରଧାରେ ଅଣିଛି ।”

ସାଅନ୍ତାଣୀ—ନା, ଶଙ୍ଖା କେହି ନେବେ ନାହିଁ, ପା ।

ବୁଢ଼ା—ହଉ, ଶଙ୍ଖା ନ ନେଲେ ନାହିଁ, ମୋ ମା’କୁ ଥରେ
ତାଙ୍କ ଦିଅ ମୁଁ ଦେଖିବି । କେଉଁ ଦିନରୁ ଦେଖି ନାହିଁ ।

ସାଅନ୍ତାଣୀ—ଦେଖା ହୋଇ ପାରବ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡରେ ବକ୍ର ପଡ଼ିଲା, “ଦେଖା ହୋଇ ପାରବ
ନାହିଁ । ମୋ ମା’କୁ ମୁଁ ଥରେ ଦେଖି ପାରବି ନାହିଁ ।”
ବୁଢ଼ାର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ
ହୋଇ କହିଲା, “ଥରଟିଏ ଦେଖିବି, ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ ।”

ସାଅନ୍ତାଣୀ ଦାସୀକୁ କହିଲେ, “ଯା, ବହୁକୁ ତାଙ୍କ ଦେ ।”
ଦାସୀ ଚାଲିଗଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ବହୁ ଆସି ଦୁଆର ପାଖେ ଛୁଡ଼ା
ଦେଲା । ସେଇଠି ସେ ସବୁଦିନେ ଛୁଡ଼ା ହୁଏ । ଆସିଲା ବେଳକୁ
ଝୁମୁରୁ ଝୁମୁରୁ ହୋଇ ଚାଲି ଆସେ । ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ବୁଢ଼ାକୁ
ଗୁହଁ ଦିଏ । ତାର ହସ ହସ ମୁହଁଟି ଦେଖି ବୁଢ଼ାର ଆନନ୍ଦର ସୀମା
ରହେ ନାହିଁ । ଆଜି ନିଃଶବ୍ଦରେ ଆସି ଛୁଡ଼ା ଦେଲା । ସେ ଚାରି
ଆଙ୍ଗୁଳି ଲେଖାଏଁ ନାଲି ଢେଙ୍କିର ଶାଢ଼ୀ ନାହିଁ କି କୁମ୍ଭ କିନାରୀ
ଦାସିଣୀ ପାଟ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଲଙ୍ଗଳା, ପିନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ
ଧଳା ଥାଳ ଲୁଗା । ବୁଢ଼ାର ଦେହ ଥର ଉଠିଲା, ମୁଣ୍ଡ ଘୁରଗଲା,
ବୁଢ଼ା ଆଖି ବୁଜି ପକାଇଲା । ପୁଣି ଗୁହଁ ଦେଲା ବେଳକୁ ତାର
ସେହି ହାତଟି ଘିରିଗଲା—ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଭୋ

ହୋଇ ବର ରଞ୍ଜକର ଉଠିଲା । ବହୁଟି ଫେରପଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।
 ବୁଢ଼ା କହିଲା, “ମା’ଲୋ, ମୁଁ ନ ମରି କାହିଁକି ତୋତେ ଦେଖିବାକୁ
 ଆସିଲି । ଏହି ତା ଦେଖିବା ଲାଗି ନା, ଲୋ ମା ।” ବୁଢ଼ା ଆଉ
 କହି ପାରନ୍ତ ନାହିଁ । ଗାମୁଛାରୁ ତାର ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରର, ବଡ଼ ଶେଫାର
 ଶଙ୍ଖା ମୁଠିକ ଫିଟାଇ ପକା ବାହାରେ କରୁଛୁ ଦେଲା । ଶଙ୍ଖା
 ମୁଠାକଯାକ ଚୁନା ହୋଇଗଲା । ତହିଁ ସେ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଫେରି
 ଚାଲିଗଲା । ଦାସୀ ଓ ଶାଶୁ ରଞ୍ଜକର ଉଠିଲେ ।

ବିଖ୍ୟାତ କଟକରୁ ଅଖ୍ୟାତ ଯଲ୍ଲା

ଓଡ଼ିଶାର ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ଯେଉଁ ଗାଥା ଶୁଣିକୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ସେହି ଗାଥାଟି ନା ହେଉଛି ‘ସିଅଲ’ । ସିଅଲ ଗାଥାକୁ ବେଶୀ ଲୋକ ଜାଣିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ସେ ଗାଁ ଭିତରେ ପକାଘର ନାହିଁ, ସେ ଗାଥାକୁ ଭଲ ବାଟ ନାହିଁ, ସେ ଗାଥାର ଲୋକେ ପାଠ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଗୋବର ଗାଡ଼ିଆରେ କର୍ମ ଫୁଟିଲା ପରି ଗୋପାଳ ଯେ କିପରି ସେଠାରେ ଫୁଟିଲା, ତାହା ହେଉଛି ଓଡ଼ିଶାର ନାନା ଅଣ୍ଟାଫିଜନିକ ଘଟଣା ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ।

ଓଡ଼ିଶା ମୁଲକରେ ସିଅଲ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗାଥା ଅଛି, ଥିଉ ସେହି ଗାଥାରେ ଭାର ଘର ବୋଲି ଗୋପାଳ କେବେ ଭୁଲରେ ସୁଜା କାହା ଅଗେ ନିଜର ପରିଚୟ ଦିଏ ନାହିଁ । ଗାଥା ନାଁ ପଚାରିଲେ ସେ ଗୋଟାଏ ଗୁଲକ କରି ଥାନାର ନାଁଟା କହିଦିଏ । କଥାଟା ସେଥିରେ ପ୍ରାୟ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇଯାଏ ।

ସିଅଲର ଲୋକେ ମୁଣ୍ଡ ଝାଳି ତୁଣ୍ଡେ ମାରି ପେଟ ପୋଷନ୍ତି । କିଏ ମୁଲ ଲଗେ, କିଏ ପନିପରିବା ବିକେ, କିଏ ବା ପାରଟି

ନ ପାରିଲେ ଭୁକ ମାରି ତଳେ । ଏ ଗୁଡ଼ାକ ସମାଜର ନିତାନ୍ତ
ତଳ ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ—ଗୋପାଳ ଏ କଥା ପାଠ ପଢ଼ି
ବୁଝିଛି । ତେଣୁ ସେ କଟକର ପକାଣର ଭିତରେ ଏଗୁଡ଼ାକୁ
ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବା ଶୁଦ୍ଧା ଚୟରେ ଦେଖେ ନାହିଁ । ଏ କଥା
କଲ୍ଲନା କଲେ ତାର ରୋମ ଟାକୁର ଉଠେ । ଭାବେ, ସିଆଳ
ଗାଆଁ* ଯେବେ ସମଜର ଅଞ୍ଚଳରେ ତ ସେ ଅସି ବସିଛି
ଗୌରାଣକର ଶୁଣିବେ । ତାର ପାଠ ଠାରୁ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଥାନ
କେତେ ତପାତ ।

ପିଲାଦିନର ଅନେକ କଥା ପକାଣର ଭିତରେ ଗୋପାଳର
ମନେ ପଡ଼େ; ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ କଥାକୁ ସେ କେବେହେଲେ ମନରୁ
ପାସୋର ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ନିତାନ୍ତ ସ୍ଲେଟ ଥିଲାବେଳେ ତାର
ବାପା ଜଣେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଦାରଙ୍କର ପିଅଦା ଥିଲେ । କାଠ ବିକା
ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥଳ ସେ ପିଲାକୁ ଧରି ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଦାରଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ
ବର ମାଗିଥିଲେ । ମାଟ୍ଟବର୍ଷ ପରେ ବଦଳି ହେବା ସମୟରେ
ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଦାର ବାବୁ ଅନୁରକ୍ତ ଭୃତ୍ୟ ପ୍ରତି ବଡ଼ ଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟି
ପକାଇଲେ । ତାହାର ଫଳରେ ଗୋପାଳ କଟକ କଲେଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଯାଇ ପାରିଛି । ଏବେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଦାର ନାହାନ୍ତି କି ତାର ବାପା
ନାହାନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ସମୟର କଥା କୁହାଯାଉଛି, ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳ-
ମଣିକ କରୁଣା ଆନ୍ଧ୍ରାନରେ ଓଡ଼ିଶା ବୁକୁର କଠୋର ପଥର ଶକ୍ତି
ସୃଜା ତରଳି ଯାଉଥିଲା । ମହାନଦୀର କରଳ ବନ୍ୟାରେ ଶହ ଶହ
ଲୋକ ଭାସିଗଲେ, ହଜାର ହଜାର ଘର ଭାଙ୍ଗିଗଲା, ବିଲ ଭସରେ
ସାତଫୁଟ ପାଣି ଠିଆହେଲା, ଗଛ ଭସରେ ମଣିଷ ଅଶ୍ରୁ ନେଲା,
ସ୍ଥଳ ନ ପାଇ ଗୁଲ ଭସରେ ମା ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କଲା, ସ୍ଥଳ ନ ପାଇ

ପିତା ପୁତ୍ରର ଶବକୁ ଯାକିଧର ଗଛରେ ଲୁଚି ରହିଲା—ଏସବୁ କାହାଣୀ ଶୁଣି ପଥର ତରଳିବା ଅସମ୍ଭବ କଣ ?

ଉତ୍କଳମଣିଙ୍କ ଏ ତାଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କ କାନରେ ବାଜିଲା । କଲେଜ ଭିତରର ଏକ କୋଠାଘରେ ଥାଇ ଗୋପାଳ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ଶୁଣିଲା । ଦଳ ଦଳ ଛାତ୍ର ବନ୍ୟାରେ ଲମ୍ପ ଦେବାକୁ ବାହାରିଲେ । ବନ୍ୟାର ଏ ଅଭ୍ୟାସରେ କେତେ ଯୁବକ ପ୍ରାଣରୁ ଏପରି ତପ୍ତ ଶ୍ବାସ ଉଠିଲା ଯେ କଲେଜର ଭିତ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧରିଗଲା—ଓଡ଼ିଶା ଯେବେ ଗଲା, କାହା ଘେନି କଲେଜ ?

ଗୋପାଳ ତ ସେ ଦିନ ଭାତ ଥାଳି ପାଖେ ବସିଲା ନାହିଁ । ରାତିରେ ଶେଯରେ ଶୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ମଧ୍ୟ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳୁ ସେ କଉଁକ ଉପରେ ବସି ବସି ଚିନ୍ତାକଲା । ତାର ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଅଜାତ ଜାଣି ଜଗତର ନିଜାନ୍ତ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟା ଦେଖାଗଲା । କି ଘନସ୍ଥାନ ବେଶ ସେହି ଜଗତର । ଗ୍ରାମ ଗହଳର କୋଳାହଳ ଭିତରେ ଗୋଟିକର ମୁହଁରେ ହେଲେ ହସ ନାହିଁ । ବଲ୍‌ରେ ପାଣି, ଘରେ ପାଣି, ପ୍ରତି ଅଖିରେ ପାଣି । ବଲ୍ ପଡ଼ିଥର କୁଳଥଳ ମିଳୁନାହିଁ, ହୃଦୟରେ ଭାବନାର କୁଳଥଳ ମିଳୁନାହିଁ; ଏ ପ୍ରାଚୀନ ଜାତିଟାର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବଂଶଧରଗଣ ଶକ୍ତି ହରାଇ କୁଅଡ଼େ ଭାସି-ଯାଉଛନ୍ତି ତାହା କଲ୍ଲନା କରି ହେଉ ନାହିଁ । ସବୁଅଡ଼େ ହାହାକାର, ସବୁଅଡ଼େ ଚିତ୍କାର । ସେହି ଭିତରେ ଗୋପାଳ ଦେଖି ପାରିଲା ତାର ସେହି ପୁରୁଷରଚିତ ସିଆଳି ଗାଁର ଚିହ୍ନ । ସେ ଗାଁର ଲେକେ ଭାସିଯାଉଛନ୍ତି, ଗାଁର ପୁରୁଷ ସେହି ଭାଗବତ ଘରଟା ଅଛୁ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମଦେବତା ‘ବାଉଁଡେଇ’ଙ୍କ ମଣ୍ଡପର ପଥର ଖୁଣ୍ଟ କେବଳ ପାଣି ଉପରକୁ ଦେଖାଯାଉଛି । ଗାଁଆର ଯେଉଁ ଭଲ ମଣାଣି ଭୂର୍ମି ଶକ୍ତିକ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅସ୍ତତ୍ତ୍ଵଲ, ସେଠାର ବଡ଼

ବରଗଛକୁ କିଏ ଅଗ୍ରସ୍ତ ଦେଖିପାର ନାହିଁ ! ତାର ବୁକୁ ଦାଣ୍ଡି ଦାଣ୍ଡି ପଡ଼ିଲା ଭାଙ୍ଗିଲା । କେବେ ତ ସେ ପକାଘରର ବସି ସିଆଳି କଥା ଭାବି ନାହିଁ, ଏତେ ଦିନେ ସେହି ସ୍ଥଳ କାହିଁକି ଜାଗିଲା, ସେ ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ଖୋଜିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ଅଖି ଆଗରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ବିଭଙ୍ଗ ଚିତ୍ର ଦେଖିଲା; ବେଳେ ବେଳେ ଚମକିଲା ପରି ଚଉକରେ ସିଆ ହୋଇ ବସି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । କର୍କଶୁଲ ପରି ଧଳା ଶେଯଟାରେ ସେ ଚଢ଼ିବାର ଏପାଖ ସେପାଖ କଡ଼ ଲେଉଟାଇଲା । ଅଖି ଫିଟାଇ ରଖି ଯାହା ଚିନ୍ତାକଲା ଅଖି ମୁଦରଖି ସେହିକଥା ମଧ୍ୟ ଭାବିଲା । ଗୋଟାଏ ଝୁନ୍ତୁ ପକ୍ଷୀର ହୃଦୟଗାଳ ଚିତ୍କାର ତାର ପ୍ରାଣକୁ ବେଳେ ବେଳେ ଚମକାଇ ଦେଲା । ବରଫ—ଶୁଭ୍ର କାନ୍ଥ ଦେହରେ ସେ ପ୍ରେତଛତୁ ଦେଖି ପାରିଲା । କିଏ କହିଲା, ‘ଗୋପାଳ ଗୋପାଳ’, କିଏ କହିଲା—‘ବାରୁ ରେ’, କିଏ କହିଲା—‘ଧନ ରେ’, କିଏ କହିଲା—‘ଗୋପାଳ ବାରୁ !’ ଗୋପାଳ ଅଜ୍ଞ ଶୋରବ କ’ଣ ?

ଦିନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଦଳ ବନ୍ୟା ଅଞ୍ଚଳରେ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ବାହାରିଲେ, ଗୋପାଳ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାହାରିଲା । ବାହାରିବା ଆଗରୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେଲା । କେତେଦିନ ପାଇଁ ଲୁଗାପଟା ଓ ଖାଦ୍ୟପେୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । କଲେଜ ଭିତରୁ ଗାଁ ଭିତରକୁ ଯିବା ଅନ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ଗୋପାଳ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ନୂତନ କଥା । କଲେଜରୁ ଗାଁ ତ କମ୍ ତପାଉଁ ନୁହେଁ । କେତେଦିନ ରହିବାକୁ ହେବ କିଏ ଜାଣେ ? ସେଥିପାଇଁ ଦଶ ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡ ଅଧିକା ଲୁଗା ନ ହେଲେ ନ ଚଳେ ।

ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇନାହାନ୍ତି ସେଠାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଜଳଖିଆ ବା ମିଳନ କୁଥାଏ ? କେଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦିଅ ଲାଗାଗୋଲ୍ଲ ସହୃଦ କମଳା, ଅଙ୍ଗୁର, ଗଜରା, ଚିନି, ଅଟା, ଫୋର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୋପାଳ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବରେ କର ପକାଇଲା । ବନ୍ଧା ସ୍ରୋତ ପଛେ ପଛେ ସ୍ବେଚ୍ଛାସେବକ ସ୍ରୋତ ଗାଁଆ ଗହଳକୁ ଗୁଲିଲେ ।

ଦିଗନ୍ତ ବିହୀନ ବାଲ ପଡ଼ିଅ—ସେ ଭିତରେ ଫସଲର ଚିହ୍ନ ପ୍ରକା ନାହିଁ । ବନ୍ଧ୍ୟାର କରଳ ଜିହ୍ବା ସବୁ ଶେଷକର ଦେଇଛି । ଦୁଇଟି ଦେଖିଲେ ଠାଏ ଠାଏ ଗଛ ଗହଳରେ କେତେଟା ଘର ଦେଖାଯାଉଛି, ତାହାର ଭିତରେ ହତଭାଗା ଗୁଣିଗୁଣିବର ସଂସାର ! ସେ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ କାଦୁଅ, ପାଣି, କଣ୍ଟା, ଗୁଆ, ଅମଡ଼ା ରସ୍ତା—ସବୁ ଭେଟିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେ ଭିତରର ଜୀବନ ଦେବା କରିବାକୁ ହେଲେ ନିଜକୁ ମଣି, ମେଲେଇଅ, କୁର, ମହାମାରୀ, କଷ୍ଟକର ସମ୍ବୁଞ୍ଜିନ ହେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପଟ୍ଟା ନାହିଁ । କଟକ—ବ୍ରହ୍ମପୁରର ରାଜରାସ୍ତା ସେଠାରେ ନାହିଁ କି ପୁରୀର ନବନଗର ସେଠାରେ ନାହିଁ । କେଣୁ କଟକ ବୋଠାଘରୁ ଯେ ଏହା ନିହତ ଦୁଇରେ, ତାହା ଗୋପାଳ ବୁଝିବାକୁ ବାକି ରହିଲା ନାହିଁ ।

କଟକ ଗୁଡ଼ିଘରକେଲେ ଗୋପାଳର ମନ ସେପରି ଥିଲା ବନ୍ଧ୍ୟା-ଅସଲର ମାଧସ୍ବର କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସିଲା ବେଳକୁ ତହିଁର ଘୋର ପରବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଯାଇଛି । ତଳି ଦିନର ରାସ୍ତା, ତାକୁ ଘରିଛି ଠିକ୍ ତଳିବର୍ଷ ପରି । ଗୁଲି ଆସିବାରେ ତାର ଗୁରୁତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦିଅ ଧୋଇ କାଦୁଅ ଛୁଡ଼ିବ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସାତରେ ବୋହୁଥିବା ସୁନ୍ଦରର ଜଣାପାଣି ସଫେଇବା ଫଳରେ କାଟକେ

ଭଲ ପାଣି ଟୋପାଏ ତାକୁ ପିଇବାକୁ ମିଳ ନାହିଁ । ଯୋତା
ଲଗାଇବାକୁ ଅଦୌ ସୁବିଧା ଘଟି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନବ୍ୟସ୍ତ
ଗୋଟିରେ ଦୁଇଟା କଣ୍ଟା ଗଳିଛନ୍ତି ଓ ଗୋଟାଏ ଗେଣ୍ଡା କାଟିଛନ୍ତି ।
ଅଣିଥିବା ଜଳଖିଆ ଅଧାରୁ ବେଶୀ ଶେଷ ପାଇଛନ୍ତି । ଏପରି
କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାର ମନ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଛି ଯାଇଛି ।

ଗୁରୁଜୀ ଦିଅ ବେଳୁ—ବେକଳ ସେଠାରେ ଜନ ସମୁଦ୍ର ।
ଦଇଦ୍ରୁ ନିଃସହାୟ ପକ୍ଷୀବାସୀ ପ୍ରାଣପ୍ରିୟ ପିଲା କୁଟୁମ୍ବ ଧରି ମୁଠାଏ
ମୁଠାଏ ଗୁରୁଜୀ ପାଇଁ ସେଠାରେ ଜମା ହୋଇଛନ୍ତି—ମୁଠାଏ
ପାଇଲେ ପୁଅଠାରୁ ବାପ, ଭାଇଠାରୁ ଭାଇ ଭଉଁ ଓଟାଇ ଗିଳି
ପକାଇବାରେ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେଠାରେ ଗୋପାଳର
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ? ସେ ଗୋଟାଏ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ପକାଇଲା । ତା ପରେ ଧୀରେ
ଧୀରେ ରୁମାଲରେ ମୁହଁ ପୋଛି, ତାର ଉଦ୍ରେ ଦିଅ ଲୁଗା ବାହା
ଦେହକୁ ନ ଲଗିଲା ପରି ବଡ଼ ସାବଧାନରେ ଠିଆ ହେଲା । କିନ୍ତୁ
ଗୁରୁଜୀ ତ କଳାଳ, ଗୁରୁଜୀ ତ ଦଇଦ୍ରୁ, ସେ କାହାକୁ
ଚରଣତ୍ର ହୋଇ ରହିବ ? ଦିନେ ଦୁଇବର୍ଗ ଗଲା, ସେ ମୁଁ
ଗୁରୁଜୀ ଦେବାରେ ଅବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେବକ ବ୍ୟବହାରରେ
ନିତାନ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇ ଉଠିଲା । କିଏ ପାଖକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ତ
କିଏ ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି । କିଏ କୁମ୍ଭକାଶ ଧରି ଉଠୁଛି, କିଏ
ହାତ ଧରି ଟାଣୁଛି । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାକୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ
ପଡ଼ୁଛି । ମନ ନିତାନ୍ତ ଚକ୍ର ହୋଇ ଉଠୁଛି । କେଡ଼େ ବୋକା
ଲେକେରୁକାବ । ବୁଦ୍ଧାମି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? ଖାଇବାକୁ ନାହିଁ ବୋଲି
ଉଦ୍ରେକେଇ ରାଗା ଉଠିବେ ? ହଁ ।

ଖାଇ ଯେ ଗୋପାଳ ଏକଥା ମନରେ ଭାବିଲା ତା ଦୁହେଁ,
କାଣିରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେଲା । ବିରକ୍ତ ହେଲା, ନାକ ଟେକିଲା,

ହାତ ଛୁଆଡ଼ିଲା, ଫୋପାଡ଼ିଲା ପରି ଚାଲି ଦେଲା । ଦବୁଦୁ ପକ୍ଷୀବାସୀ ତଥାପି ବ୍ୟବହାର ଶିଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ—ଏକ ହେଉଛି ଗୋପାଳ ମନରେ କହୁ ।

ଗୋପାଳଠାରୁ ସମସ୍ତେ ଚାଲି ନିଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗୋପାଳ ଦେଖେ, ଅଗଳି ପାଖେ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା କେବଳ ଠିଆ ହୋଇ ଫେରିଯାଏ । ସେ ପାଖକୁ ଆସି ମାଗେ ନାହିଁ କି ମାଗିବା ପାଇଁ କାହାକୁ କହେ ନାହିଁ । ଗୋପାଳ ତାକୁ ଦେବ ବୋଲି ବିଚାରରେ; ମାତ୍ର ଚାହିଁଲେ ପାର ହୋଇ ଯାଇ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । ଦିନେ, ଦୁଇଦିନ, ଚାରିଦିନ ଗଲା; ବୁଢ଼ର ସେହି କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋପାଳ ଭୁଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ପରିଚିତ ମୁହଁ ପରି ତାକୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଦିନେ ଆଗରୁ ଲୋକ ଆଡ଼େଇ ଆଡ଼େଇ ସେ ଯାଇ ବୁଢ଼ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପଚାରିଲା—

“ନେଲଣି ?”

ବୁଢ଼ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲା—“ହଁ ।”

“ତେବେ ଠିଆ ହୋଇଛ ?”

ବୁଢ଼ ତାର ଶୁଖିଲା ଧଳା ଛେପ ଲଗିଥିବା ଓଠକୁ ଶୁଖିଲା ଜିଭରେ ଚାଟି ଥରେ ଦିଅର ପାଟି ଚୁଲାଇଲା । ତା ପରେ ଗୋପାଳ ମୁହଁକୁ ଥୁଥୁ କରି ଦୁଇ ଲେଣ୍ଡା ଛେପ ପକାଇ ଆଖି ତରାଟି ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ଗୁରୁ ଚାହିଁଲା ତ ପଡ଼ିଗଲା, ଗୋପାଳର ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା ! ସମସ୍ତେ କହିଲେ—“ସିଆଳର ସାନ୍ତାପ କଲେ କଣ ?” ଗୋପାଳ ସେ ରାତି ରାତି ରାଗ, ଅପମାନ, ବିରକ୍ତରେ କଟକ କୋଠରୀ ଅଭିମୁଖେ ଯାହାକଲା । ତାର ଚାରିଦିନ ପରେ କଟକରେ ଉତ୍କଳମଣି ସାଧାରଣ ସଭାରେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହାତ ପସାଇ ମାଗିଲେ, “କାହାର

ଛୁଣ୍ଡାଲୁଗା ଅଛି, ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଲେ ଦରଦର ସେବାରେ ଲାଗିବ ।

ଦରଦର ସେବା ! ଛୁଣ୍ଡାଲୁଗା ! ଗଙ୍ଗାର ବରକ୍ରମେ ମୁଣ୍ଡ ପୋତ ବସିରହି କଲେଜ ଘରେ ଗୋପାଳ ପୁଣି ଚମକିଲା । ନିଜର ଲୁଗାକୁ ଚାହିଁଲା—ଦେଖିଲା ଖଣ୍ଡିଏ ସୁଦ୍ଧା ଛୁଣ୍ଡା ନାହିଁ, ଖଣ୍ଡିଏ ସୁଦ୍ଧା ଚର ନାହିଁ ! ପୁଣି ମୁଣ୍ଡ ପୋତିଲା, ପୁଣି ଟେକିଲା । ସେ ବଦ୍ରାମି ଜାଣେ ନାହିଁ, ତାର ପୁଣି ସେବା କରବାକୁ ହେବ ? ଗୋପାଳ ଏଥର ତଡ଼ି ଖୋଜି ପାରଲା ନାହିଁ । ଛୁଣ୍ଡା ଲୁଗା ! ପୁରୁଣା ଲୁଗା । କାହା ପାଇଁ ? ଗୋପାଳ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ନିଜର ଲୁଗାକୁ ପୁଣି ଚାହିଁଲା—ସଫା ଅଖି ମେଲକର ଦେଖିଲା—ସେହି ଲୁଗାରେ ସେହି ଅର୍ଗଳି ପାଖ ବୁଦ୍ଧର ଛବି । ଅଖି ମଲିଲା, ରୁମାଲରେ ଅଖି ପୋଛିଲା । ରୁମାଲକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ସେଥରେ ଛେପ ଲାଗିନାହିଁ ! ତଥାପି ସେହି ବୁଦ୍ଧ ଅଖିଅଗରେ । ବୁଦ୍ଧ—ବାସ୍ତବିକ ବୁଦ୍ଧ । କେବଳ ହାତ ଉପରେ ଚମ ଗୁଡ଼ି ଛୋଇଛି । ବିରାଟ ବସ୍ତ୍ରର ଏକ କକାଳ ସେ ! ସେ କାନ୍ଦୁନାହିଁ, ସେ ଜମ୍ବୁନାହିଁ । ଭଲଗୁ ବେଶରେ ଲୁଗାର ପ୍ରତି ସୁଦ୍ଧା ଦେହରେ ସେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଭଲମଣିଙ୍କର ଏହି କି ସେହି ଦରଦର !! ଏହାର ସେବାପାଇଁ ଛୁଣ୍ଡା ଲୁଗା !! ଗୋପାଳ ରୁମାଲରେ ମୁହଁ ପୋଛି ଠିଆହେଲା । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଶବ୍ଦ ହେଲା—ଦିଅ, ଲୁଗାଦିଅ । ଲୁଗାଦିଅ । ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବକ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଗୋପାଳ ପ୍ରଥମେ କିଛି କହି ପାରଲା ନାହିଁ । ଜଣେ କହିଲା—“ସେଟା ଦିଅ”, ଜଣେ କହିଲା—“ଏଟା ଦିଅ ।” ଗୋପାଳ ମନାକଲା ନାହିଁ । ହାତରେ ଭଣ୍ଡା ଅଖି ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ସତେ ଯେପରି ସେହି ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବକଙ୍କ ଭିତରେ ସେହି ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ସେ ଦେଖି ପାରଲା । ଖଣ୍ଡକୁ ଖଣ୍ଡ ଲୁଗା,

ବାମିଜ ଦେଉ ଦେଉ ପରୁର ପଚାରିଲା—“କଣ ବୁଢ଼ା ପାଇଁ ?”
 ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠି କହିଲେ—“ନା, ପିଲା, ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ା, ସୁବଳ,
 ସୁବଳ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ।” ଗୋପାଳ ମୁହଁ ପୋତି ପୁଣି ମୁହଁ
 ପୋଛୁଲା ।

ଏହି ଘଟଣାର ମାସକ ପରେ ଗୋପାଳ ଯେତେବେଳେ
 ଆଣି ଛଳ ଛଳ କରୁ, ଅଶୁଦ୍ଧ ଅଳ୍ପ ଲୁଗା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ମାଧସ୍ବର
 କେନ୍ଦ୍ରର ସେହି ଅଗାଧ ପାଣେ ଠିଆ ହୋଇ ବୁଢ଼ଳ ଦେଉଥିଲା,
 ସିଆଳି ଗାଁର ବୁଢ଼ ସାନ୍ତରା ବାଡ଼ିର ଦେଇ ଗୋପାଳର ହାତ
 ଧରି କହି ପଚାରିଲେ—

“ବାବୁ, ଉତ୍କଳମଣିଙ୍କ ସାଥରେ ଏବେ ତୁ ଗାଁକୁ ଫେରି
 ଆସିଲୁ ?”

ଗୋପାଳର ମୁହଁ ହସରେ ଫାଟି ପଡ଼ିଲା । କହିଲା—“ହଁ,
 ଫେରି ଆସିଲି ତମର ଯୋଗୁଁ । ତମର ଛେପ ମୋ ଆଖିରେ ଲାଦ
 ପାଲଟି ଇଲା । ଏବେ ବୁଝିଛି, ସେହି ଛେପ ଦରଦ୍ର ପ୍ରାଣର
 ପ୍ରତିବାଦ ।”

ସ୍ବର୍ଗୀୟାଳ

ରବିବାର । ଭାବତବର୍ଷରୁ ବଂରେକ ରାଜତ୍ବ ହୁଟିଯାଇ ଥିଲେ
 ବି ଅବ କେତେ କଥା ଭଳି ରବିବାରକୁ ଅମେ ସ୍ବଲ୍ କରେଗା,
 କଳକାରଣାନା, ଦୋକାନ ବଜାରରେ ହୁଟି ଦିନରୂପେ ପାଳୁଛି ।
 ଟିକିଏ ଖେଳ କୌତୁକ ଅଳସ୍ୟ ବିଳାସ ଲଗି ସବୁର ଫୁଲ୍ଲସତ
 କୁଟିଛି । ସିନେମା ଘରେ ଭିନି ଭିନି ଭିନିଟା ଶୋ । କଲିକତାର
 ବଂରାଜା ଖବର ବାଗଜସବୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେହ ଫୁଲର ଚିନ୍ତାବଳା-
 ମାନଙ୍କ ଛବି ସହିତ ସାପ୍ତାହିକ ଅଲଗତନାରେ କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼
 କଥା କହି ବିକେର ହେଉଛନ୍ତି ଅଜ ।

ସବୁର ତାମ ବନ୍ଦ ହେଲେ ବି ସିନେମା ଓ ଖବର ବାଗଜ
 ସେମିତି କଡ଼ି ଯାଇଛି, ଟିକିଏ ସେମିତି କଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି କଟକ ସହରର
 ରବିବାର । ରବିବାରଟା ଭବର ପ୍ରସର ଉଠେଇବା ଦିନ । ଧନୀ ଓ
 ମଜଲ୍ଲସଦାର ହୁଟିବାବଳ ପାଖରେ ତାଙ୍କର ସାପ୍ତାହିକ ନାଲିଶ ।
 ବାହାର ଦେହଲେ ଖଣ୍ଡେ ସପ୍ତା ବଡ଼ ବନା ନାହିଁ । ବାହା
 ତାଙ୍କତଳେ ଗୋଟାଏ ଫୁଲ, ଭୁଲ୍ଲିକ ରବିବାର; ଯେଉଁ ଫୁଲ ଅଜ

କେତେ ସୁନ୍ଦର ସଜ୍ଜିତ ରୂପରେ ତ୍ୟାଗୀ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କ ବାଜରେ
ହୁଲି ଦର୍ଶକର ସମ୍ମୁଖ ଜାତ କରାଏ ।

ଭଦ୍ରତାକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ସମାଜର ଉପେକ୍ଷିତ ଏହି ଜୀବ
ଗୁଡ଼ିକ ଯେମିତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ମନରେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଲେଟା
ଟିଣପାତ୍ର ଧରି ଚାଲିଗଲା ବରକ୍ରମାଗ୍ର ସୈନ୍ୟ ଭଳି । ଏଇ ଅତି
ସାଧାରଣ ଓ ଅତି ପୁରୁଣା ଦୃଶ୍ୟରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ
କାଗଜା କାଗଜର ପ୍ରକାଶ ପୁଷ୍ଟା ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ଥାଏ ।
ମୁହଁ ଲୁଚାଇବାଦ ଏମିତି ଘୋଡ଼ଣି ଅଭି ତ ପୃଥ୍ୱୀରେ ନାହିଁ ପରା ।

ନଜର ପଡ଼ିଲା, ସାମ୍ରାଜ୍ଯିକ ରାଣିଫଳ ଉପରେ । ଅଜି କାଲି
ପତ୍ର-ପତ୍ରିକାମ ନଜରେ ଏମିତି ସାମ୍ରାଜ୍ଯିକ ପୁଣି ମାସିକ ରାଣିଫଳମାନ
ନିୟମିତ ବାହାରୁଥିବାରୁ ମୁଁ ନିଜ ରାଣିଟାକୁ ମନେ ରଖି ସାରିଲିଣି ।
ମଣିଷର ଭବିଷ୍ୟତ ଏବେ ଅଗଠାରୁ ବୋଧହୁଏ ବେଶୀ ଅନ୍ଧାର,
ବେଶୀ ଅନ୍ଧାର, ଅନିର୍ଦ୍ଧିତ ଓ ଅଜ୍ଞେୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଅଭିର
ଦୃଷ୍ଟି ତା'ର ଅକାଂକ୍ଷା, ଅସୀମ ଅକାଂକ୍ଷା । ଏହି ରାଣିଫଳ ବାଟରେ
ସେ ଅବା ଜୀବନର ସବୁ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ଲେଡ଼େ ।

ସେଥିରୁ ଖବର କାଗଜମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ, ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ
ଓ ଗଢ଼ି ପଡ଼ନ ଆଦି ବ୍ୟାପାରରେ, ପୁଣି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷକୁ ସାନ
ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇବାରେ ଦୁନିଆର ଗୁରୁତ୍ୱ ଚିତ୍ତାବତୀକୁ ଶୁଭ ଭିତ୍ତି
ଓଟର କରୁଁ କରୁଁ ଏବେ ରାଣିଚକ୍ର ପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା କାହା ପକ୍ଷରେ
କେଉଁ ସମ୍ରାଜ୍ଯରେ ଭବିଷ୍ୟ କିମ୍ବା ବାରବାଟୀ ବ୍ଯାଜସ୍ବମର ଲଟେର
କଣିକା ଶୁଭ ଫଳପ୍ରଦ, ସେ କଥା ପାଠକଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଜଣେଇ
ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭିକାରୀ ଦଳ ? ତାଙ୍କର କେଉଁ ସମ୍ରାଜ୍ଯରେ
ରାଣିଫଳ କଣ ହୁଏ, କାହାର ଥଲୀ ପୁରା ପଡ଼େ, କେଉଁ ମାସ
କେଉଁ ବର୍ଷ କାହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବତା କରୁଛି ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି

ବେଜାଣି, ଏସବୁ ଅନର୍ଥକ ଚିନ୍ତାରୁ ନିଜକୁ ଟାଣିଆଣି ଚିତ୍ତଗୁପ୍ତକ
କେଟେରେ ଏ ସପ୍ତାହଟାରେ ମୁଁ ମୋର ଅସୁ ବ୍ୟୟ ଭଲ ମନ୍ଦର
ତାଲିକା ଭିତରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ; ଖବର ପାଇଲି, କିଏ ଜଣେ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତକ
ଖୋଜୁଛନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତକ । ଅଲୋଡ଼ା ଲେଖକ-ଜୀବନରେ ଅନେକ
ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତକ ତ ଅଭାବ ଓ ଅଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥାନ୍ତି । ପୁଣି କେତେ
ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତକଙ୍କ ବସ୍ତୁ ମାନି କାଳିକାଗଜ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ହୁଏ,
କେତେ ମଜି ଜଗିବାକୁ ପଡ଼େ । ତଥାପି ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତକ ଜଣେ କାହାକୁ
ପାଇଲେ ବଡ଼ ଅମୃତ୍ତକ ଲାଗେ ।

ଅଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଯାଇ ଭେଟିଲି । ବଡ଼ ସାଧାସିଧା ବୈଚିତ୍ର୍ୟମ୍ଭାନ
ଚେହେରା । ପରୁର ବୁଝିଲି, ସେ ମୋର ଜଣେ ସହଧର୍ମୀ
ଲେଖକ, ଲେଖିଛନ୍ତି ଗଳ୍ପ ବହି । ତାହାର ଉପରେ ମୋଠାରୁ
ଏକ ମୁଖବନ୍ତ ଡାକର ଲେଡ଼ା ।

“ଦେଖନ୍ତୁ, ଅନେକ ମୁଖବନ୍ତ ମୁଁ ଲେଖିଲିଣି । ତହିଁରେ
କିଛି ଫଳ ହୁଏ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି
ଏକାଧିକ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବିମୁଖ ଓ ହତାଶ କରିଛି ମଧ୍ୟ ।”

ଅଗନ୍ତୁକ ହତାଶ ଶ୍ରେଣୀରେ ରହିବାକୁ ରାଜି ହୁଏନି ।
ବିନାଶ ଭାବରେ ସେ ମୋ ହାତକୁ ଖଣ୍ଡେ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ବଢ଼ାଇ
ଦେଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ଜଣେ ନୂଆ ଲେଖକ । ମାତ୍ର ଲେଖିଛି
ପୁରାପୁର ପ୍ରାଚୀନ ଗୀତରେ । ଏ ଖଣ୍ଡକୁ ଛଡ଼ ତିନି ଚାରି ଖଣ୍ଡ
ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଲେଖି ରଖିଛି । ଛପାଇ ନାହିଁ । ଅପଣକଠାରୁ ଉତ୍ସାହ
ପାଇଲେ ଛପାଇବି ।”

ଉତ୍ସାହ ମୁଁ କାହାକୁ କେବେ ନ ଦିଏ କି ! ଦେଇ ଦେଇ
ଘୋଷହୁଏ ନିଜ ଭିତରୁ ସବୁତକ ଉତ୍ସାହ ସରଲଣି ଯେ, ନିଜ

ପାଇଁ ସୁଦ୍ଧା ଗୋଟିଲେ ଅଜ ଅଜ ସହଜରେ ମିଳୁନି । ପାଖୁଲିପି ଗାତାଟି ଧରି ପକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ଓଲଟାଇବାରେ ଲାଗିଲି । ଦେହୋଟି ଯିବୁ ଗଲୁର ସମୟ । ଗୋଟିଏ ଗଲୁର ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ରୁ ଆତହାସିକ ଗଲୁ ବୋଲି ମନେ ହେଲା । ଅଜର ପ୍ରଗତି ଯୁଗରେ ଏଭଳି ଗଲୁ ତ ସରସ୍ବତର ନିଜରରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ପଢ଼ିଲୁ, “ନାନା ବିଦ୍ୟାରେ ପଣ୍ଡିତ ନବରତ୍ନ ଓ କହୁ ପାତ୍ର ମଲ୍ଲୀ ସହିତ ଆଦର୍ଶ । ରାଜା ବିଦ୍ୟାଦତ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ବିଳାସ ଅନେକନା କରୁଥାନ୍ତି । ନଗର ଦ୍ଵାରରେ ଏକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଶୁଣାଗଲା ।

ରାଜାଦେଶରେ ପ୍ରହରୀ ଆସି ଜଣାଇଲା, “ମହାରାଜ ! ଦକ୍ଷିଣର କରଦ ରାଜ୍ୟ ମାଲବର ଅନେକ ଲୋକ ଛମ୍ପୁରେ ଦୁଃଖ ଜଣାଇବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।”

ପରମ ଭାରତୀୟ ବିଦ୍ୟା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ରାଜପରିଷଦ ଲୋକାଗଣ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କହିଲେ, “ମହାରାଜ ! ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅସ୍ଥି ପ୍ରାର୍ଥୀ । ହାଣ୍ଡମୁହଁକୁ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଛୁ । ଏହି ଗତାୟତ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସୁଦ୍ଧା ସୁର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ହୁଅନ୍ତେ । କାରଣ ମାଲବରେ ପାହାର ଅଙ୍ଗହାଣି ନ ଘଟିଛି, ବୁଝିବାକୁ ହେବ, ସେ ଅଉ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ । ଦେଶକୁ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ହସ୍ତପଦ ନାସାକର୍ଣ୍ଣ ଗଣ୍ଡିତ । ଜୀବିତାବସ୍ଥାରୁ ବିଦାୟ ଦେନିବାର ଏହା ପ୍ରଥମ ସୁଚନା ।”

ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣି ସଭାସଦ୍‌ମାନଙ୍କର ଭୟ ଓ ଦୁଃଖରେ ଲୋମ-ହର୍ଷଣ ଜାତ ହେଲା । କଲ୍ଲନାଟୀତ ଅମାତ୍ୟୁଷିକ ଅଭ୍ୟାଗୁରର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ବିଦ୍ୟାଦତ୍ୟ ନିଜ ଚକ୍ରକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ରାଜକ ସତେଜ ମୋଚନ ଲାଗି ବସିଗସିହାସନର ପିତୁଲମାନେ
କହିବାକୁ ଅରମ୍ଭ କଲେ । ଗୋଟିଏ ପିତୁଳା କହିଲା—

“ଅନେକ ବର୍ଷ ପୁରା ମହାରାଜଙ୍କର ଜଣେ ଅଭିଯୁ ଓ
ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭାବ୍ୟ ଥିଲା । ବାଳକ ବୟସରୁ ସେ ପିତୃମାତୃହୀନ ଅସହାୟ
ଅବସ୍ଥାରେ ରାଜଦ୍ୱାରରେ ଅସ୍ଥୟ ନେଇଥିଲା । ଏହି ମାଳିକ ରାଜ୍ୟ
ତାହାର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମିଥ୍ୟାବାସୀ ଥିବାରୁ ତାକୁ ସମସ୍ତେ
‘ଭୋପା’ ନାମରେ ଡାକୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ତାହାର ସେବା ଓ
ଅନୁକମ୍ପାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ରାଜା ବିନୟ ଦଣ୍ଡେ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ
ପାଖିକରି କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ରାଜାଙ୍କର ଅଦର ଓ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁମେ ‘ଭୋପା’ର କ୍ଷମତା ଓ ପ୍ରତି-
ପତ୍ତିରେ ରୂପ ପାଇଲା । ସେହିଭଳି ଅଳ୍ପକ ଲୋକ କ୍ଷମତାଶାଳୀ
ହେଲେ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ଘଟିଥାଏ, ତାହାହିଁ ଘଟିଲା—କ୍ଷମତାର
ଅପବ୍ୟବହାର ଓ ତାହାର ଦୌରାନ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଭୂତମାନେ
ଅତକ୍ଷତ ହେଲେ । ସେ ନିରକ୍ଷର ହେଲେହେଁ ନବରତ୍ନ ମଧ୍ୟ
ତାହାକୁ ଗାତର ସମ୍ମାନ କରବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତାହାର ଗୃହିଫଳ
ଦେଖି ବରହମିନ୍ଦର କହିଲେ, “ସେ ରାଜକଳାରେ ଜନିଛି ।”
ରାଜନୀତିରେ ମୂର୍ଖହେଲେ ବି ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପାରମ୍ପଦବର୍ଗଙ୍କର ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧା-
ଭଜନ ହେଲା । ସାମାନ୍ୟ ରାଜାଦ୍ରୁହର ସୀମା ତ କିଛି ଅଳ୍ପ
ହୁଏ ।”

ଅଗ୍ରଦ୍ୱାର ବିନୟ ପଚାରିଲେ, “ତାହା ପରେ ?”

ଦ୍ୱିତୀୟ ପିତୁଳା କହିଲା, “ଶେଷରେ ତାହାର ପତନର
ସମୟ ଆସିଲା । ଘଟଣାହିଁମେ ନାନାଦିଅ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ
ବୋଲି ସେ ଅଭୟକୁ ହେଲା । ତାଙ୍କର କେତେକ ଅପରାଧର ଶାସ୍ତି
କେବଳ ଯାଣଦଣ୍ଡ । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଓ ଉପକାଶୀ ଭାବ୍ୟକୁ

ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ନ ଦେଇ କ୍ଷମାଶୀଳ ବିକ୍ରମ ତାକୁ ସତ୍ୟରୁ ବିତାଡ଼ନ କଲେ ।

“ରାଜଦ୍ୱାରରୁ ବହୁଷ୍ଟ ତ ହୋଇ ସେ ପାରିଲ ସବୁର ଢାଳିଲା ଓ ଅବହେଳା । ଯେଉଁମାନେ ତାହାର ଅନୁଗ୍ରହରେ ଉପକୃତ ହୋଇଥିଲେ କିମ୍ବା ତାହା ସହିତ ବନ୍ଧୁତା କରିବାକୁ ସାର୍ଥକ ମଣ୍ଡୁଥିଲେ, ସେମାନେ ସୁଦ୍ଧା ସେହି ବିପଦବେଳେ ତାହାକୁ ଅତି ଅଖିରେ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି, ଧର୍ମ ଓ ସମାଜ ପ୍ରତି ତାହାର ଖବ୍ର ବିଦ୍ରୋଷ ଓ ଦୃଶା ଜନ୍ମିଲା । ସେହି ବିଦ୍ରୋଷ, ବିଦ୍ରୁପ ଓ ପରାଜିତ ମନୋଭାବ ଘେନି ସେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିନୀ ତ୍ୟାଗକଲା ।

“ଅକଥନାୟ ପଥକଷ୍ଟ ସହି ସେ ନିଜ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ମାଳବରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ଭାବିଲା, ବରହମିହିରଙ୍କ ରାଣିଫଳ ଗଣନା କଣ ଠିକ୍ ହୁଏ ? ସବୁଠାରେ ଅଜି ସେ ପ୍ରତାରଣ, ଉପେକ୍ଷିତ । ତାହା ଗ୍ରାମର ଅନେକ ପ୍ରାଣତନ ବରୁ ବିକ୍ରମପୁରରେ ତାହାର ଖ୍ୟାତି ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି କଥା ଶୁଣିଥିଲେ । ବହୁବର୍ଷ ପରେ ଅଜି ସେ ଫେରି ଆସି ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅସ୍ତ୍ରାଦିତ ।

“ତାହାହେଲେ ସେ ନିରାପଦରେ ସ୍ୱଗୃହରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲା ?” ବିକ୍ରମ ଅସ୍ପ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । ତୃତୀୟ ପିଢ଼ୁଳା କହିଲା, “ଅସ୍ତ୍ରମିତ ଭାଗ୍ୟ-ରବି ପୁନର୍ବାର ଉଦ୍‌ବିତ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ମାଳବ ରାଜାଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଉପୀଡ଼ନରେ ପ୍ରଜାପୁଞ୍ଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଚରୁକରେ ନାନା ପଡ଼ିଯିବା ଚାଲିଥାଏ । ଭୋପା ପକ୍ଷରେ ଏହାହିଁ ହେଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣସୁଯୋଗ । ନିଜରକେତେକ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ପଡ଼ିଯିଲାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ମାଳବରାଜାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲା ଏବଂ ‘ଭୂପେନ୍ଦ୍ର’ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୋଇ ସିଂହାସନରେ ଅରୁନ୍ଦ ହେଲା ।

ସିଦ୍ଧାସନରେ ବସି ଭୂପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲା, ସିଦ୍ଧାସନ ପାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେନ୍ଦ୍ରକାଶୀ ବାଲ୍ୟବରୁମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କିମ୍ବା ବନ୍ଦୀ କରିବା । କାରଣ ସେହି-ମାନେହିଁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ବହୁ ରହସ୍ୟ ଅବଗତ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖିଲେ ସେ ସକଳ ରହସ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଯିବାର ଅଶଙ୍କ । ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିନବ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରାଚୀନ ରାଜପରିବାରର ବାଳବୃଦ୍ଧ-ବିଧବା ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ନିର୍ମୂଳ କଲେ ।

ନିଜ ହସ୍ତରେ କାହାରିକି ହତ୍ୟା କରିବାର ବାରତ୍ତ୍ୱ ଓ ସାହସ ତାଙ୍କର ନ ଥିଲେ ବି ଅପର ହସ୍ତରେ ମାରବା କୌଶଳ ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଥିଲା । ଏହି ଉପାୟରେ ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ଲାଗିଥିବା ଅତ୍ତ କେତେ ଶତ୍ରୁ ରାଜ୍ୟ ବି ସେ ଜୟ କଲେ । ସେ ସବୁ ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ଆଣି ନିଜର ଅନୁଗତ କଲେ । ପୁଣି ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଦଖଲ କରିବାକୁ ବାହାରି ସେ କେତେ ଗଛ ଓ କେତେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ହାଣି ପକାଇ କେତେ ଘର ଯେ ନିଆଁ ଜାଳି ଦେଲେ, ଅତ୍ତ କେତେ ଯେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଟିକରି ଆଣିଲେ ସେ ସବୁର କଳନା ନାହିଁ ।

ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ଅଧୀର ହୋଇ କହିଲେ, “ଏହା ଯେ ପୁରୁଷର ଡକାୟତ ।”

ଚତୁର୍ଥ ପିତୂଳା କହିଲା, “ଡକାୟତ କୁହେଁ ମହାରାଜ । ଏହା ହେଉଛି ଐତିହାସିକ ରାଜନୀତି । ଏହି ରାଜନୀତି ବଳରେ ଭୂପେନ୍ଦ୍ର ଯେତେ ଅର୍ଥ ଲୁଟିକରି ଆଣିଲେ, ତାହା ତାଙ୍କ ନିଜ ଆବଶ୍ୟକ ଧନ ଅପେକ୍ଷା ବଳକା ହୋଇଯିବାରୁ ସାହାଯ୍ୟକାରୀମାନଙ୍କୁ ଅକାତର ଗିର୍ତ୍ତରେ ବାଣ୍ଟି ଦେଲେ । ତହିଁରେ ସେମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ମୋଟା ଓ

ବଳୁଆ ହୋଇ ରାଜାଙ୍କ ବଳିଭୋଗ ହେବାକୁ ବିଧିର ହେଲେ । ଯେଉଁମାନେ କିଛି ହେଲେ ଦାନ ପାଇଲେ ନାହିଁ, ସେମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ପାଇବାକୁ ଅଶୀରଖି ତାଙ୍କୁ ‘ମହାଦାନୀ’ ନାମରେ ଡାକିଲେ । ଯାହାଙ୍କର ଭରଦ୍ୱାର ଯୋଡ଼ା ଯାଇ ନ ଥିଲା କିମ୍ବା ଯେଉଁମାନେ ଅକସ୍ମାତ୍ ନିଶୁଣ ହୋଇ ବଞ୍ଚି ରହିଲେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ରାଜାଙ୍କର ପରମ ଦୟା ଓ ଅନୁଗ୍ରହ ବିଗ୍ରହ କୃତକୃତ୍ୟ ହେଲେ ।

ବିନିମାଦିତ୍ୟ କହି ଉଠିଲେ, ‘ତେବେ ସେ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ପ୍ରଜା ଭାସୁ, କାୟାରୂପ ଓ ମୂର୍ଖ ।’

ପଞ୍ଚମ ପିତୃଳା ଉଦ୍ଧର ଦେଲା, ‘କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସହନ ଶକ୍ତି ଅସୀମ । ଭୟରୁ ହେଉ, ବାଧ୍ୟତା ହେତୁରୁ ହେଉ, ନିଜର ସକଳ ଶକ୍ତି ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରି ରାଜଶକ୍ତିକୁ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ରାଜା କିଛି ନ କରି ମଧ୍ୟ ମହାବୀର, କିଛି ନ ଦେଇ ମହାଦାନୀ ଓ କିଛି ନ ଜାଣି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନୀ ଅଟନ୍ତି । ପାଇଁ ତ ସାମାନ୍ୟ ସୌଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ନୁହେଁ ।

“ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଧନୀ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲୋକଙ୍କୁ ନିପାତ କରିବା ଫଳରେ ଭବିଷ୍ୟତମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବହୁଗୁଣରେ ବୃଦ୍ଧିପାଇ ରାଜ୍ୟତମାମ୍ବ କେବଳ ଭବିଷ୍ୟ ଓ ମାଗନ୍ତା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ଧନୀ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ରାଜଦ୍ୱାରରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଭବିଷ୍ୟ । ଦେଶର କିଛି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଶକ୍ତି ହରଣ କରି ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଦୂର ମୁର୍ଖ କରି ଦିଅଯାଇଛି ଯେ, ସେମାନେ ରାଜ ପ୍ରଶସ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ବିଦ୍ୟା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି କିଛି କାବ୍ୟ, ନାଟକ ରଚିତ ହୁଏ, ସେସବୁ ରାଜାଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତ । ସମସ୍ତ ପ୍ରଜା ଏହି ଅଦର୍ଶ ଅନୁସରଣ କରିବା ଲାଗି

ରାଜ୍ୟର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମିଛୁଆ, ବଡ଼ ଲୁଟୁଆ, ଦଗାବାଜ ଓ ଶୁସାମତଅମାନେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇ ଉଠିବା ପାରିଥାନ୍ତି ।”

“ଅସହ୍ୟ ! ଅସହ୍ୟ !” ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ଚିତ୍କାର କଲେ ।

ପଶୁ ପିତୃଳା କହିଲା, “ପୈତୃଣୀଳ ବିକ୍ରମଙ୍କ ଠାରେ ଏରୂପ ସମସନ୍ନାତା ଅଶୋଭନୀୟ । ରାଜନୀତିର ସାମ-ଦାନ-ଦଣ୍ଡ-ଭେଦ, ସକଳ ସେବରେ ସେ ରାଜା ଅଭ୍ୟନ୍ତ୍ର ବିଶାରଦ । ଲୁଟି ମିଛ ହତ୍ୟା ଆଦି ପାପର କ୍ଷାମନ ଲାଗି ପୁଣି ରୁଗ୍‌ଣ, ଦୁର୍ବଳ ଓ ନିରାହ ଲୋକଙ୍କର ପରିବାରକୁ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେବାପାଇଁ ସେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ମନ୍ଦିରମାନ ତୋଳାଇଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରାଣିଫଳ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗଣକ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗ୍ରହ ଶାନ୍ତିପାଇଁ ଯଜ୍ଞବୃଷ୍ଟାନ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ରାଜାଙ୍କ ଉପରେ କିମ୍ବା ନିଜ ଉପରେ କାହାରିକ ଦୋଷାଭେଦ କରିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ, କେବଳ ରାଣିଫଳ ଉପରେ ।”

ସମସ୍ତ ବୁଝିନ୍ତୁ ଶୁଣି ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ କହିଲେ, “ଏ ଲୋକକୁ କୌଣସି ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଅର୍ଥ ଦଣ୍ଡବିଧିର ଅବମାନନା କରିବା । ତେବେ ଏହାର ପ୍ରତିକାର କଣ ?”

ପାରିଷଦବର୍ଗ ନୀରବ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ କବି କାଳିଦାସ ଜଣାଇଲେ, “ବିକ୍ରମଙ୍କୁ ପୁଣି ପ୍ରତିକାର ବଢାଇବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି କାହାର ?” ଉତ୍ତରରେ ରାଜା ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କଲେ । ସେ ହାସ୍ୟର ଅର୍ଥ ବୁଝିବାରେ ମନ୍ଦୀ ସବଦା ଅଭ୍ୟସ୍ତ । ତାହା ଫଳରେ ଭୂପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପଦୋଲ୍ଲତ ଘଟିଲା । ବିକ୍ରମଙ୍କ ରାଜସଭାକୁ ସେ ମହାସମାରୋହରେ ଅନାତ ହେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଆଉ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନ କରି କେବଳ ଏଣିକି ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ସବଦ ଭାଷଣ

ଦେବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା । ମାତ୍ର ସେ ଭାଷଣକୁ କେହି ହେଲେ
ନ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ସବୁବିଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ।”

X

X

X

X

ଗଳ୍ପଟି ପଢ଼ିସାର ଲେଖକଙ୍କୁ କହିଲି, “ଏହା ଭିତରେ
ମୁଖବନ୍ଧ ଲେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆଗ ନିଜର ମୁଖବନ୍ଧ କରିବା
ଭାରିତ ।”

ସେ ବିଷୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, “କାହିଁକି ?”

“କାରଣ ଏହା ଯେ ସ୍ୱୟଂ ଏକ ମୁଖବନ୍ଧ ।”

“ତେବେ ଦୟା କର ଏ ଗଳ୍ପର ନାମକରଣ କରି
ଦିଅନ୍ତୁ ।”—ଲେଖକ ପୁଣି ଅନୁନୟ କଲେ ।

“ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣ ଯଦି ବିକ୍ରମଙ୍କ ଭଳି ସ୍ମୃତିହାସ୍ୟ ନ
କରନ୍ତି, ତେବେ ଗୋଟାଏ ନାମକରଣ ଅନୁତଃ କରି ପାରେ ।
ଗଳ୍ପଟିର ନାମ “ଶୁଣିପଲ” ରଖିଦେ କି ?

ଅସରନ୍ତ

ଖରାଏ ଖରାଏ ଲାଗିଥାଏ ପିଲାଙ୍କ ଖେଳ, ଖରା ବରଷା କିଛି ମାନେ ନାହିଁ ନଗଣ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ—ମଣିଷ ହୁଅ ବୋଲି ଯାହାକୁ କେହି କେବେ ଖାତର କରେ ନାହିଁ । ଏକମାନଙ୍କ ପିଲା ଖେଳ ଭିତରେ ବିରୁଦ୍ଧ ହୁଏ ପୃଥ୍ବୀର ବଡ଼ ବଡ଼ ସମସ୍ୟାର । ବଡ଼ ମଣିଷଠୁ ଏମାନେ ବା କେଉଁ ଗୁଣରେ ଉଣା ? ଖାଲି ବଡ଼ ମଣିଷର କାଠୁଆ ବନ୍ଦାଗତ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏମାନଙ୍କର ନହକା ଧୁଳିଖେଳ, ଏତିକି ସିନା ।

ଘରେ ବୋଉ ଅଁକର ଗୁହଁ ରହିଥାଏ; କାହିଁ, କୁଆଡ଼େ ଗଲ ପିଲାଟା ? “ହଇହୋ ପିତେଇ, ବହୁକୁ ଦେଖିଥିଲ କି ?” “ଗଲ ଗଲ ନିମେଇଁ, ସୁନାଟି ପରା, କୋଉଠି ବୁଲୁଥିବ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରର ସାଙ୍ଗେ, ଗଲ ଗଲ ଏଣେ ଭାତ ଦିଅ ବଣା ଗୁରୁଲ ହେଲଣି ଅସି ।” ତେଣୁ ବହୁ ଫେରିଆସେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଦାଲ—କରୁଡ଼ି । ହାତର ବଙ୍କା ବାଉଁଶକଣି ଶକ୍ତିକ କଥା କୁହାଏ, ଘର ବାହୁକୁ, ଦୁଆରର ଲେଟା କଂସାକୁ, ଓଲି ତଳର ଛତ୍ ଛତ୍‌କା ଅଳସୁଆ କୁକୁରଟାକୁ,

ଟେ—ଟେ—ଟେ X X X ହେଉ ବନ୍ଧୁ ଅସିଲ । “ବୋଉ ଅମେ ଭାରି ବଡ଼ଲେକ ହବା ।”

“ଶୁଣୁଚ ଶୁଣୁଚ, ସୁ କଥାକୁ; ଖରାବେ ବୁଲି ବୁଲି ଝାଳ ଫିଟି ଝୋଲମାର ଗଲଣି—ଧୁଅ ପୋଡ଼ି ଯାଉଛି, ଧୁଅ ପୋଡ଼ି ଯାଉଛି, ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଗଲଣି ।”

ବନ୍ଧୁ ଚରଳ ଚଢ଼େଇପରି ଦି’ ଗୁରୁଥର ଏପାଖ ସେପାଖ ବୁଲିଅସେ । ମୁଣ୍ଡଟା ମୁହଁରେ ନରୀପଡ଼େ କେଉଁ ଗୁରୁ ଚିନ୍ତାରେ । ତା ପରେ ପାଟିକରି କହେ, ‘ବୋଉ ଅମେ ଭାରି ବଡ଼ଲେକ ହବା ।’

ତା ପରେ ବୋଉ ବେକରେ ଦି’ ହାତରେ ଝୁଲିପଡ଼ି କହେ,
“ବୋଉ, ମୋ ଜାମା କେବେ ଆସିବ ?”

ବୋଉ କହେ, “ଦଶହରାକୁ ବାପା ଆଣିବେ ।”

ବନ୍ଧୁ କହେ, “ଦଶହରା ଆଉ କେତେ ଦିନ ଅଛି ?”

ବୋଉ କହେ—ବନ୍ଧୁ ଫଟେଇ ଫଟେଇ ପଚାରେ ।

ତାର ଦିନ, ରାତି, ସବୁ ଝଲସିଉଠେ ପାଇବା ମୋହରେ । ଗଛ, ଧାନ କଅଁଳ, ସଞ୍ଜର ଖେଳ, ସବୁଥିରେ ଦେଖେ ସେ ନୁଆ ଲଗା, ନୁଆ ଜାମା, ଚିକ୍ ଚିକ୍ ଜାମା, ରଙ୍ଗେଲି ଜାମା, ପାଇବାର ମୋହକୁ ସେ ବେଶି ବୁଝେ ନାହିଁ, ଯେତେ ବୁଝେ ଅଣ୍ଟାକୁ ।

ଆଉ ପୁଜାକୁ ଆସିବେ ବାପା । ବାପା ପାଇଁ ସେ ସେତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହବ ନାହିଁ, ଯେତେ ହବ ଚନ୍ଦ୍ରର ପାଇଁ । ବରଷକେ ଏଇ ଦି’ ଗୁରୁଥର ଦେଖା; କିନ୍ତୁ ତାର କେତେ ସପନର ମଉଡ଼ ମରିଛି ସେଇ ବାପା । ବାପା ଗୁକରି କରେ, ଝୁରୁ ଦୂରରେ, ଭାରି ବଡ଼ ଗୁକିଣି ନିଶ୍ଚୟ, କାରଣ ବନ୍ଧୁ ଆଖିରେ ତାର ନିଜର ଯାହା କିଛି ସବୁ ବଡ଼ । ତା ପରେ ବାପାର କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଧଳାପୋଷାକ,

ଅଣ୍ଟାରେ ନାଲିପଟି, ଗୁଡ଼ରେ ପଇତାବଳି ଚଉଡ଼ା ହୋଇ ଗୋଟାଏ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ନାଲିପଟି ଯାହା ମଝିରେ ପିତଳର ଗୋଟାଏ ମୋଟା ଚକଟ । କିନ୍ତୁ ବାପା ସେ ସବୁ ପଦାକୁ କାଡ଼େ ନାହିଁ ବାହୁଁକ ? ତାର ବାପ ଦେଖେନା ତୁ ଏ ନାହିଁ ଜଗୁର ଭାବପର ।

ବନ୍ଧୁ ଚନ୍ଦ୍ର କାନେ କାନେ କହେ, “ଏଥର ମୋର ଭଲ ସୁନ୍ଦର ଜିନିଷ ସବୁ ଅସିବ । ଅମେଁ ଜମା ମିଶିବା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗରେ ।”

ଦିନ ଗଡ଼ିଯାଏ ।

କାହିଁ କେଉଁ ଦୁଇ ଦେଶରୁ ବିଚରା ଚପରାସିଟି ଗୁହଁ ରହିଥାଏ ଓଡ଼ିଶା ମଫସଲର ତାର ଗ୍ରେଟିଆ ଘରଟିକୁ । ଦଶ ପାଞ୍ଚଟି ଶେଷ କରି ହାତରେ ମୁଁଏ ପୁଟେଇ ଖାଇ ଯେତେବେଳେ ସେ ଗଡ଼ିତ ପଡ଼ିତ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସେ ଦେଖେ, ତାର ଗରିବ ଘର ଖଣିକ; ତାର ଭାରିକାଟି—ଯେ ଗୁହଁ ରହିଛି ବେଳ କାଳକେ ଲେଖା ଖଣିଏ, ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ଼କୁ; ଅଉ ମାସ ଶେଷରେ ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଟାକୁ । ଅଉ ଦେଖେ ତାର ଗ୍ରେଟିଆ ବନ୍ଦୁଟିକୁ; ଯେ ବଢ଼ି ଉଠୁଛି ଖୁଦ ପାଣିରେ, ମଫସଲର ମେଲ ଖୋଲ ଅରମା ଗଛ ନଟା ପରି ।

ବାବୁ କ’ଣ ଛୁଟି ଦେବେ ?

ଶରତର ମନ ମତାଣି ସିନ୍ଧୁଧା ଘେନି ଯେତେବେଳେ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଅସି ପଡ଼ୁଥିଲା ସେତେବେଳେ ଗୁରୁଆଡ଼େ ଝେଲିଲଲା କଣ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ପାଇବାର ଭେଦ । ଏଇ ଅସିଲା ଶରତ ଦୁର୍ଗାପୂଜା, କୁଆଁର ପ୍ରନେଇ ପ୍ରଣି ଦିଅଲି, ଗରିବ ଲୋକର ଧୂସର ବରଷ କାଟିବା ଭିତରେ ମନ୍ଦା ମନ୍ଦା ଶାଉଁଳିଆ ସ୍ବପ୍ନ ପରି । ଗାଁରେ ଦସ୍ତର ବସିବ, ପାଖ ଗାଁରେ ଗଡ଼ା ହୋଇଛି ଦୁର୍ଗା ପ୍ରତିମା । କାଡ଼ି ଖେଳ, ଖଣ୍ଡା ଖେଳ, ଘୋ ଘା, ଅନନ୍ଦର ବହଳ । ପୂଜାଦିନ

ମାଡ଼ି ଅସିଲା । ଜଗୁର ଭାରି ଅସିଛି । ଜଗୁ କେତେ କଥା ଦେଖେଇ
ସାରିଲାଣି ସାଙ୍ଗ ପିଲାକୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗୁର ଦଳ ବଢ଼ିଲାଣି,
ଯେଉଁଥଡ଼େ ଯାଉଛି ପଛେ ପଛେ କେତେ ପିଲା ଗୁଲିଛନ୍ତି । “ହେ
ଜଗୁ ଜଗୁ, ଦେଲା ତୋ କଳ କୁକୁରଟାକୁ, ଟିକିଏ ଚପିବ ।”
ପଛେ ପଛେ ଭାରି ଲୋକ, କାରଣ ଜଗୁର କେତେ ନୂଆ ଜିନିଷ—
ପୁଣି ଜଗୁର ଭାରି ଅସିଛି । ସମସ୍ତେ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି—ଖାଲି ବହୁକୁ ଛଡ଼ି ।
ବହୁ ଖାଲି ବଡ଼ାଇ କରୁଛି ତାର କେତେ ଜିନିଷ ଅସିବ ।

“ବୋଉ, କାହିଁ ମୋର ନୂଆ ଜାମା ?”

ବେଳ ରତ ରତ ହେଲାବେଳକୁ ଦାଢ଼ିଆ ଡାକବାଲା ଖଣ୍ଡିଏ
ଚାଁ ଦେଇଗଲା । ଅଧ ବାଟରୁ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରୁ ବହୁ ତାର କଡ଼ କଡ଼
ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଅସିଛି, କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ପଚାରି ।

ବୋଉ ମନେ ମନେ ପଢ଼ିଲା ।

“ବାରୁ ଛାଡ଼ଲା ନାହିଁ, ପରେ ଯିବ । ଜିନିଷ କଣ ରଖିଛି,
କାହା ହାତରେ ପଠାଇବ ? ପରେ ଯଦି ଛୁଟି ମିଳେ ତେବେ ଜିନିଷ
ନେଇ ଯିବ । ବହୁକୁ କୌଣସି ମତେ ବୁଝାଇ ଦେବ ।”

“ବୋଉ ମୋର ଜାମା କେବେ ଅସିବ ? ବାପା କଣ କଣ
ଆଣିବେ ?” ବହୁ ଅକସ୍ତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଗଲା, ବୋଉ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ
ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ମାରି ବସିଲା । ଖାଲି କହିଲା, “ହଉ ହଉ ।”

ତେବେ ସେ ଅସିଲେ ନାହିଁ, ଯାହା ଟଙ୍କା ପଠେଇଥିଲେ
ସବୁ ତ ଦୋକାନୀ କାଳି ବାବତ ନେଇ ଯାଇଛି । ପିଲାଟା ମାରି
ଲାଗା ଖଣ୍ଡେ ଦି ହେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ତଥାପି ଶେଷ ଆଶା ଅଛି । ଗଦେଇ ସାହୁ ଯଦି କାଳି ଦିଏ ।
ବାଲି ପୁଣି ପୂଜା ।

ସକାଳୁ ଉଠି ବହୁ ସବୁଦିନ ପର ଖେଳିବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।
ଅଜି ପୂଜା । କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଘରେ ମଉଛବ । ତାର କ'ଣ ଯାଏ
ସେଥିରେ । ସବୁଦିନ ପର ସବୁ—ଭୁଲ ମନରେ ସେ ହରଷି
ହରଷି ଡାକିଲା—

“ବନ୍ଦୁର—ହେ ବନ୍ଦୁର ।”

ଖରା ମାଡ଼ ମାଡ଼ ଚାଲିଲା, ନୂଆ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ କୁଅ ଗଡ଼ିଲେ । ନହବତ ବାଜା ମନ ଉଛୁଳି କଣ ବାଜି
ଉଠିଲା । ରଘୁ ବଡ଼ାପା କହିଲେ, “କରେ ବନା, ଏଥୁଲିଅଟା ହେଉ
ତେଣୁଥିବୁ ନା—ହେଉ ଦେଖିଲୁ ସମସ୍ତେ କେମିତି—”

ବନ୍ଦୁର ଖିଅଲ ପଶିଲା, “ସତେ ତ, ନୂଆ ଲୁଗା, ନୂଆ ଜାମା
ପିନ୍ଧିବାର ବେଳ ତ ହେଲାଣି ।”

ତେଣେ ବୋଉ ବନ୍ଦୁର ଖଣ୍ଡେ ପୁରୁଣା ସଫା ଲୁଗା ବାହାର
କରି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି । ହାଲୁକ ଶୁଖୁଛି, କଲେ ଟୋକା ନ
ରୁଟିବ, ଗଦେଇ ସାଦୁ ଅପମାନର କଥା କହି ଫେରେଇ ଦେଇଛି—

“ପାଇଲା ଗାଡ଼ିଆ ବୋହୁଥିବେ ? ଅଜି ପୂଜା, ମୋର ଗରାଣିକୁ
ନୁଗା ନଅଁଟ, ତହିଁରେ ପୁଣି—”

ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଭୁସ୍ ଭୁସ୍ ଅଗରୁ ଅଗରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ହେଉ
ବନ୍ଦୁ ଅସିଲା ।

ଏକାନ୍ତରେ ବୋଉ-କାନ୍ଦରେ ଭୁସ୍କିନା ଅଜାଡ଼ ହେଉ
ପଡ଼ି ବନ୍ଦୁ କହିଲା, “ବୋଉ ଦେ ମୋ ଲୁଗା ଜାମା ।” ବୋଉ
ସଫା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲା—“ହେଉ ନେ—ଜାମା
ମନୁକୁ ମାଜିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ବାପା ଫେରେଇ ଦେଲେ । ପୁଣି ଭଲ
ଜାମା ପଠେଇବେ ।”

ଅଉ ପାରେ କିଏ ? ବହୁର ରାଗ, ବାଡ଼ିଆ ବଗିଚା, ଗାଲି, କାହାଣୀ ସବୁ ଯେମିତି ଛେଚି କୁଟି ବରଷି ଗଲା । ବୋଉ ମଝିରେ ମଝିରେ କହୁଥାଏ, “ହଉ ହଉ, ସେମାନଙ୍କର ଥିଲେ ଆଉ, ଆମର ଆଦୁର ଭଲ ଅସିବ ।” ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଛି, ତାକୁ ଆଦୁର ଟାଣି ଓଟାଇ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମଡ଼େଇଲେ ମନ ମାନେ ନାହିଁ ।

ଆଜି ତାକୁ ବାଧୁଲା । ତା’ର ମନର ବଡ଼ଲେକକୁ ଯେମିତି କିଏ ଜୋର କରି ହିକି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛି । ବୋଉ ଯେତେ ଗୁଣ୍ଠାବଲ ବହୁ ରୁହେଇ ନାହିଁ; କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଲେଟିଗଲା ।

ଚେମିବୋଉ ଖୁବ୍ କୁଅକୁ ପାଣି ପାଇଁ ଯାଉଥିଲେ । କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା, ପିଲାଟାକୁ ବୁଝେଇ ଦେଇ ପାରୁ ନାହିଁ ?” ବହୁବୋଉ କହିଲା, “ଅବା ତମେ ତ ଦେଖୁଛ.....”

ଚେମିବୋଉ ଆଣି ଦେଲେ ଖଣ୍ଡେ ଠାକୁର କହିଥା । କହିଲେ, “ହେଉ ନେ ତୋର ନୁଆ ଲୁଗା ।” ବନ୍ଧୁ ସବୁ ଗୋଡ଼ରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା, ରାଗରେ ତାଙ୍କ ଚିର ପଣତକୁ ଆଦୁର ଚିରଦେଲା । ବନ୍ଧୁବୋଉ ମୁହଁ କେମିତି କେମିତି କରି ଚାଲିଗଲେ । ବନ୍ଧୁ ନ ଖାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ପୂଜା ଦେଖି ଗଲା ନାହିଁ ।

ବୋଉ ଆସି ଦେଖିଗଲା ବନ୍ଧୁ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ଭୁଲି ତଳେ । ସପଟା ଫୋପଡ଼ା ହୋଇଛି ଦୁରରେ ବନ୍ଧୁର ଆଖିପତାକୁ ଶୁଖି ନାହିଁ ଲୁହ ।

ଗୈରପରି ବୋଉ ଚାଲିଗଲା । ଦାଣ୍ଡରେ ପୂଜା ପାଟେଇ ନହବତ୍ ବାଜା ବାଜୁଛି ।

X

X

X

X

ସଞ୍ଜ ନ ଦେଉଣୁ ଛୁଟା ଗେଝିଟି ପର ବନ୍ଦୁ ଦଉଡ଼ ଦଉଡ଼
ଅସି ପହଞ୍ଚିଲା ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ବଲ ବଲ ବର
ଗୁଞ୍ଜିଲା । ଗାଁ ପିଲାଏ ନୁଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଅଗକୁ ଚାଲିଛନ୍ତି ।
ସବୁବା ଅଗରେ ହସି ହସି ଭଲ ଭଲ ଟଳି ଟଳି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ବନ୍ଦୁ ଛପି ଛପିକା ଚାଲିଲା । ତାର ମନର ଅନ୍ଧାର ମନରେ
ଜମିଲା, ଦିପାଙ୍କର ନାୟକ ବାଡ଼ି ଭଲର ଅନ୍ଧାର ପର ।

ସବା ପଛରେ କାନି ହଲେଇ ଚାଲିଛି କିଏ, ଚନ୍ଦ୍ର ନା ?
ଜଗୁ କହୁଛି—‘ସର ଅରଥର ଅସିଲେ ମୋ ପେର ଅଣିବ ତନି
ଚକିଆ ବାଲସୁଲ; ଅର ଅଣିବ ଅନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ପୋଷାକ’ ।

ବନ୍ଦୁ ଡାକିଲା, “ଚନ୍ଦ୍ର, ଚନ୍ଦ୍ର ।” ପିଲାଏ ପଛକୁ
ଗୁଞ୍ଜିଲେ । ଜଗୁ କହୁଲା, “ଗୁଲି ଗୁଲି, ବନା ତାକୁ ଆଉ, ଯିଏ
ପଛେଇବ ସେ ଲେମ୍ବୁସ ପାଇବ ନାହିଁ ।”

ସଦା କହୁଲା, “ବନାଟା ସେଇ ଛୁଟା କୁଞ୍ଜି ପିନ୍ଧି ।”

ମାଧୁଆ କହୁଲା, “ତାକୁ ଅଉ ଅମ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲେଇବା
ନାହିଁରେ ।” ଚନ୍ଦ୍ର ଚାଲିଲା ।

ବନ୍ଦୁ ପୁଣି ଡାକିଲା; କହୁଲା, “ହଉ ନ ଶୁଣୁ, ହଉ ଯାଅ,
ଯାଅ—” ଚନ୍ଦ୍ର ଟିକିଏ ଅଗକୁ ପାହୁଣ୍ଡ ପକେଇ ପଛକୁ ଚାଲିଲା ।
ଦେଖିଲା ବନ୍ଦୁ ଗୁଲି ଯାଉଛି ପିଠି କର ।

ଚନ୍ଦ୍ର ଦଉଡ଼ ଦଉଡ଼ ଫେରି ଆସିଲା । ଡାକିଲା, “ବନ୍ଦୁ,
ବନ୍ଦୁ ।” ବନ୍ଦୁ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ବହୁତ ଶାକୁଲେଇଲା, ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲା; ବନ୍ଦୁ
ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ଗେଲୁକରି ବନ୍ଧୁକୁ ଧରି ପକେଇ କହିଲା, “କରେ
ଅଉ ମୋ ସାଙ୍ଗେ ମିଶିବୁ ନାହିଁ ?”

ବନ୍ଧୁ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ, ଟାଣି ଓଟାରି ହେଲା । ଚନ୍ଦ୍ର
ଅନ୍ଧର କଢ଼କ କଢ଼ ଲାଗି ଆସିଲା । ବନ୍ଧୁକୁ ଟାଣି କରି ଧରି
କହିଲା, “ମାରିବୁତ ଦିଟା, ମାରି ମାରି ।”

ବନ୍ଧୁ କର୍କି କର୍କି ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଚନ୍ଦ୍ର କିଛି ବୁଝି
ପାରିଲା ନାହିଁ; ଖାଲି ବନ୍ଧୁକୁ ଆଶ୍ୱସିଲା, ଅଉ ତାକୁ ଭୁଲି
କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ବାଡ଼ ଉପରର ଘଣ୍ଟନଟାରେ ଖୁବ୍ ହୋଇ
ଗଲାଣି ପୁଟିଲା ଜହ୍ନିପୁଲ ।

ଦେବା ପୂଜାର ଅଗମନୀ ଗାର ନହବତ ବାଜୁଛି । ବନ୍ଧୁ
ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ମୁହଁ ଟେକିଲା, ଭରସି ଭରସି ହସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି
କହିଲା, “ବାପା ଆସିଲେ ଆଣିବେ ଯେ ନୂଆ ଜାମା—ନାହିଁ ?
ଜଗୁର କଣ ଅଛି, ମୋର ଅନ୍ଧର ଭଲ ? ଅନ୍ଧର ସୁନ୍ଦର—”

ମେ

କବି ମୁଁ ମୋଟେ ହୁଏ । ତେବେ ଟମିଟାକୁ ଦେଖିଲେ
ମୋ ମନ ଭିତରେ ଅନେକ କଥା ଖେଳି ଯାଏ । ଅହା ବିରୁଦ୍ଧ
ଜୀବ ! ଅଦର, ସ୍ନେହ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ସେ ବୋଧହୁଏ ତାର
ସୁଦୃଢ଼ ଜୀବନରେ ଦିନେ ହେଲେ ଜାଣି ନାହିଁ । ଖାଲି ଦୁଃଖ, କଷ୍ଟ,
ଗୋରାମାଡ଼ ଭିତରେ ସେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ି ଅସିଛି । ଏହିପରି
ବୋଧହୁଏ ତାର ସୁଦୃଢ଼, ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନଟି ଦିନେ ଶେଷ
ହୋଇଯିବ ।

ଅମ ଘରେ ପିଲାଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଟମିକୁ ଦୁର, ଦୁର,
ମାର୍ ମାର୍ କରନ୍ତି । ଏପରିକି ବୁଢ଼ା ପୁଝାଗାଟାର ମଧ୍ୟ ଟମିକୁ ଦୁରଠିଳି
ଅଛକରି ପାହାରେ ନ ପିଟିଲେ ମନ ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ଟମିକୁ
ଅକାରଣରେ ପିଟିବାଟା ଅମ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୋଟାଏ ବଡ଼
ଅମୋଦର ବିଷୟ । ସମସ୍ତେ କିଛି ନା କିଛି ସେଥିରେ ଅନନ୍ଦ
ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେ ଦିନ—ଯେତେବେଳେ ଟମି ଖାଇବାକୁ
ନ ପାଇ ଶ୍ରେକ ବିକଳରେ ଅମ ଶେଷର ଘର ଦୁଆର ମୁହଁ
ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା—ବୁଢ଼ା ପୁଝାଗା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜଳନ୍ତା

ନିଅଁ ଫାଳିଅ—ଧର ତାର ସାନ ମୁଣ୍ଡଟିରେ ନିସ୍ତକ ପାହାରେ ପକାଇଲା । ଟମିର ତାକୁ ପୋଡ଼ିଗଲା । ମାଡ଼ବାଜି ତାର ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଫାଟିଗଲା । ଧାର ଧାର ଲହୁଣୀ ଫଟା ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋହି ଅସି ରେସେର ଘରର ଧଳା ଚଟାଣଟାକୁ ଲାଲ କରି ଦେଲା ।

କେନ୍ଦୁହେଲେ ବିରୁଷ ଜୀବଟି ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ । ସାଅନ୍ତ ମା ସେ ଦିନ ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ ବୋଲି ଭୁଲସୀ ଚଉରାମୁଲେ ବସି ମାଲି ଜପୁଥିଲେ । ଟମିର ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଦଉଡ଼ି ଅସି ପୁଝାଣୁକୁ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଅଣୀବାଦକର କହିଲେ—
“ଅନ୍ଧ କରୁ, ବାପ—ବୁଢ଼ାଟିଏ ହୋଇ ଥା’ । ଅଲକ୍ଷଣୀ କୁଞ୍ଜାଟା କଣ ଅଜ ବସେଇ ଭଠେଇ ଦଉଛି କି ? ଦୁଇଥର ପର ମୋର ପୁଜା ଭୋଗ ମାଗ କରିଦେଲାଣି ।”

ଟମି ବିରୁଷ ମାଡ଼ ଜୋରରେ ପଲାଇ ନ ପାରି ସେଇଠି ପଡ଼ି ଧକଇଥାଏ । ସାଅନ୍ତ ମା’ଙ୍କର ବଳ ପାଇ ପୁଝାଣୁ ପୁଣି ଅସି ତାର ଫଟା ମୁଣ୍ଡଟାରେ ନିଜର ମୋଟ ଗୋଦର ଗୋଡ଼ରେ ଦୁଇ ଗେଇଠା ପକାଇଲା । ସେ ବିରୁଷ ସେଇଠି ସେମିତି ପଡ଼ିଥାଏ । ଖାଲି ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ କରି ସ୍ୱା’ ମୁହଁକୁ ତା ମୁହଁକୁ ଅନାଉଥାଏ । ସେଇ ଚାଟାଣି ଭିତରେ ସେ ସେମିତି ଅନେକ କଥା କହି ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା— ।

ଟମିଟି ସମସ୍ତଙ୍କର ଚକ୍ଷୁଖୁଲି । ସେ ଯିମିତି ଗୋଟାଏ ଅଲେଡ଼ା ପଦାର୍ଥ, ତାର ଜୀବନ ନାହିଁ—ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ । ଖାଲି ଭକ୍ତିର ପଦାର୍ଥ ପରି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାର ବାହାରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । କେନ୍ଦୁ ତାକୁ କେବେ ହେଲେ ଲେଡ଼େ ନାହିଁ—ତାଙ୍କେ ନାହିଁ । ଜୋର କରି ତଡ଼ି ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯାଏ ନାହିଁ । ସେ ନିଜ ମନକୁ ଅସିରି—ନିଜ ମନକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କର ମାଡ଼

ଗୋରଠା ସେ ସବୁ ଦିନେ ସେହିପରି ସବୁ ଯାଉଥାଏ । କି ଗୋଟାଏ ମାୟା ମମତାରେ କେଜାଣି ସେ ଅମ ଘରଟିରେ ବାନ୍ଧି ହେଲା ପରି ପଡ଼ି ରହିଥାଏ ।

ଅମ ଘରେ ଅଉ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ପୋଷା ଜନ୍ମୁ ଥାଏ । ସେ ହଉଛି ସାରିଆ—ଶୁଆଟିଏ । ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଅଦର କରନ୍ତି । ନୂଆବୋହୁ ନିଜ ସକାଳୁ ଭାଙ୍ଗି ତାକୁ ‘ରାମନାମ’ ଶୁଣାନ୍ତି । ମୋର ସାନ ଭଉଣୀ ହାର ନିଜ ତାକୁ ନିଜ ହାତରେ ଦୁଧଭାଜି, ନଡ଼ିଆରସ ଖୋଇଦିଏ । ଏପରି କି ବୁଢ଼ା ପୁରୀଗାଁ ମଧ୍ୟ ଦିନକେ ସାରିଆକୁ ଦୁଇ ଥର ଦେଖି ଆସେ—ତାକୁ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ ସରକୋରା ଖାଇବାକୁ ଦିଏ । ସାରିଆଟି ବଡ଼ ଗେଲବସର । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଦର ସ୍ନେହ ପାଇ ତଳେ ଗୋଡ଼ ଦେଉ ନ ଥାଏ । ସେ ଟମିକୁ ଦେଖିଲେ ପର ଫୁଲର ଅଣ୍ଟା ବକାଇ ହାରର ଶିକ୍ଷା ମୁତାବକ ପାଟି କରି କହେ “ଅଇଁଠାଗାର କୁଜା—ଅପରଛନା କୁଜା କ-ର-ର-କ-ର-ର ।” ଟମି ବିରୁଦ୍ଧ ସେ କଥାରୁ କିଛି ହେଲେ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ତେବେ ସାରିଆ ଯେ ତାକୁ ଅଛା କରୁଛି—ଏଭଳି ବୋଧହୁଏ ସେ କିଛି କିଛି ଜାଣିପାରେ । କାହିଁକି ନା, ସେ ସାରିଆ ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଘଣ୍ଟିଏ ବେଳଯାଏ ଛୁଡ଼ା ହୁଏ । ରାଗରେ ତଳେ ଲୁଣ ପିଟେ । ଅଉ ତାର ଶୁଣିଲ ଓଠଟାକୁ ଥରକୁ ଥର ଖାଲି ଚୁଟୁଥାଏ । ତା ପରେ ସେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ସାରିଆର ପଞ୍ଜୁରୀ ତଳେ କିଛି ନ ଜାଣିଲ ପରି ଶୋଇ ରହେ । ସାରିଆ ଅଣ୍ଟା ଝାଡ଼ି ଦୁଧଭାଜି ଖାଇଲାବେଳେ ଯାହା ତଳେ ପଡ଼ିଯାଏ, ସେତେକ ଅନଦରେ ଖାଇଦିଏ । ଏହିପରି ଏହି ଅସହାୟ ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବଟିର ଦିନ କଟି ଯାଉଥାଏ ।

ଟମିକୁ ଯେ ସମସ୍ତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ଏଥିପାଇଁ ଟମିର ମଧ୍ୟ କିଛି ଦୋଷ ଅଛି । ସେ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ କୁହେଇ । ହିପ୍ପୋ କାଳିଆ ଦେହଟାଏ । ମୁଣ୍ଡଟା କମିତ ହିଭୁଜପରି ଉପର ଅଡ଼କୁ ପଶି ଯାଇଛି; ଚେପଟା ଚକଟି ଥୋମଣିଟା- ମୁହଁ ଭିତରୁ ସଫା ବାହାର ଆସିଲା ପରି ଜଣା ଯାଉଥାଏ । ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ଟମିର ଦେହଯାକ ଖାଲି ହାଡ଼ିଶିର ଫୁଟି ଦିଶୁଥାଏ । ଅଭ ନାନା ରକମର ଘା, ଯାଦୁ ମଧ୍ୟ ତାର ମଲ୍ଲା ପେଟ, ପିଠି ଉପରେ ମାଡ଼ ଯାଇଥାଏ । ଟମି ଦେହରୁ ସବୁବେଳେ ଟିକ, ଡାଆଁଣ, ଉକୁଣିଆ ପୋକ ଖସି ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ମଣିଷ ତ ସବୁବେଳେ ମଣିଷ । ସେ ତ ଅଭ କିଛି ସାଧୁ ମହାପୁରୁଷ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଟମି ଯେ—ସମସ୍ତଙ୍କର ଘୃଣା ଅଭ ଅନାଦରର ପାତ୍ର ହବ, ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ ବା କଅଣ ଅଛି ?

ଏଇ ପଡ଼ିଶାଘର ଡାକ୍ରର ବାବୁଙ୍କର ସାନ କୁକୁର ‘ଗ୍ଲ୍ୟାଅ’; କି ସୁନ୍ଦର ପରସ୍ତାର ଚେହେରାଟି ତାର । ଧଳା ଧଳା ରୁମଗୁଡ଼ିକ ରେଣୁମୀ ସୁତା ପରି ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଥାଏ । ସବୁ ଅଣ୍ଟାଟି ଭାଙ୍ଗିହେଲା ପରି । ଅଭ ତାର ବଡ଼ ବଡ଼ କଳା କଳା ଆଖି ଦୁଇଟିର ଦୃଷ୍ଟି ସୁଦୂର ପ୍ରସାରିତ । ଅଭ ଟମି ? ଇସ୍—

ଏହା ଛଡ଼ା ଟମିର ଅଦୃଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଦୋଷ ଅଛି । ସେଇଟା ତାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶାନ୍ତ ପ୍ରକୃତି, ସେ କାହାରିକୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ଘର ଯେତେ ଅଗହନା ଲୋକଟାଏ ପଶିଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ତାକୁ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଏ ନାହିଁ । ଓଲଟି ଯାଇ ତା ଗୋଡ଼ ସମ୍ମୁଖେ ମୁହଁ ଲଗୁଇ ଗୁଡ଼େଇ ଦୁଡ଼େଇ ହୁଏ । ସତେକ ସେ—ପିମିତ ତାର କେଉଁ ଦିନର ଚନ୍ଦ୍ର ଖାଉନ୍ତି । ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ଯଦି ଗୌର ପଣେ, ତେବେ ଟମି ପ୍ରଥମେ ଥରେ ଦୁଇଥର ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଭୁକିଦିଏ ।

ମାତ୍ର ଗୌର ଯଦି ଗୁଲ୍‌ଶ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ଟମି
 ଅଗରେ ଦୁଇ ମୁଠା ଗୁଜଳଭଜା ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ଟମି ରୁପ୍ ହୋଇ
 ସେଗୁଡ଼ିକର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଲାଗିଯାଏ । ଯେତେ ଅତିକ୍ରମ
 ମଣିଷଟାଏ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ ଟମି ଦେହରେ ଥରେ କଅଁଳ
 କରି ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଲେ ଟମି ଗୋଟିକିଯାଇ ଡାରି ହୋଇଯାଏ ।
 ସେ ଡାକୁ କାମୁଡ଼ିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ବରଂ ଯାଇ ତା ଦେହରେ
 ଘସେଇ ଲଦେଇ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ତା ଉପରେ
 ରାଗ । ଶାନ୍ତ ହେବାଟା ଯେପରି ତାର ଗୋଟାଏ ମସ୍ତ ଦୋଷ ।
 ତାର କ୍ଷମା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମଣିଷର ପେଡ଼ିଟା ଭଲ ଗୁଣ
 ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ, ପଶୁମାନଙ୍କର ସେ ଗୁଣଟା ଗୋଟାଏ ବଡ଼
 ଦୋଷ ଭିତରେ ଧରାଯାଏ । ଟମି ଯଦି ଅନ୍ୟ କୁକୁରମାନଙ୍କ ପରି
 ରାଗୀ ହୋଇଥାନ୍ତା, ମଣିଷ ଦେଖିଲେ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଉଥାନ୍ତା,
 ରାତି ଦିନ ‘ଭ୍ୟାଉ’ କରି ଭୁକୁଥାନ୍ତା, ତା ହେଲେ ବୋଧହୁଏ ତାର
 ଗୁଣର ଦାମ ଅତୁର ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ି ଯାଆନ୍ତାଣି ।
 ତାକୁ ଖାଇବା, ପିଇବା ଅଭାବରେ ହାଡ଼ ଜଙ୍କାଳରୂପ ହେବାକୁ
 ବୋଧହୁଏ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ଅରୁଣା କୁକୁରଟା ମଣିଷର
 ଏତେ କୁଟନାତି ଭିତରେ ପଣି ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ସବୁଦିନ
 ଶାନ୍ତ ରହିବାକୁ ଭଲପାଏ । ଏଇଟା ତାର ବୁଦ୍ଧିର ଦୋଷ କି
 ପ୍ରକୃତର ଦୋଷ ଠଉରୁଇବା ବଡ଼ କଠିନ । କାରଣ ସେ ଗୁଲ୍‌ଶ
 ହୋଇଥିଲେ କେଉଁଦିନୁ ନିଜର ପ୍ରକୃତି ବଦଳାଇ ସମସ୍ତଙ୍କର
 ଅଦର ମମତାଟିକ ଅଦାୟ କରି ନାଆନ୍ତାଣି; ଟମିର ଏପରି ଶାନ୍ତ
 ହେବାର ଅତୁର ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟ କାରଣ ଅଛି । ଚବଣ ଘଣ୍ଟା
 ଗୋଇଁଠା ମାଡ଼ ଖାଇ ଖାଇ ସେ ବା ଶାନ୍ତ ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା
 କିପରି ? ଏତେ ଆଦାତ, ଉପାସ ଭିତରେ ନିଜର ତେଜଟିକ

ବଜାଏ ରଖିବା କଣ ସହଜ କଥା ? ପ୍ରତିଦିନ ଉପାସ, ଭୋକ, ବିଧା, ଗୋଲଠାରେ ସଢ଼ି ସଢ଼ି ଟମି କାଠ ପଥର ପରି ଜଡ଼, ଅଚଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପାଟିକର ଧରେ ଭୁକବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାର ସାହସ ନାହିଁ । ଗୁଣିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତା ଦେହରେ ବଳ ନାହିଁ— ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ତା ପରେ ଅଦର, ସ୍ନେହ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ଟମି ତାର ପିଲାଟି ଦିନରୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କେହି ଯଦି ଟିକିଏ କଅଁଳ କରି ତା ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେ, କି ଟାକରା ଫୁଟାଇ ଦେ, କି ମୁଢ଼ି ଭୁଜା ଶ୍ଯାଏ ବୁଣିଦେ, ତେବେ ସେ ଯେତେ ଗୁରୁ, ଡକାୟତ, ଅରିହା ଲୋକ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଟମି ଗୋଟିକଯାକ ତା ଅଡ଼କୁ ଭଲପାନ୍ତି । ମଣିଷର ଏ କଅଁଳ ସ୍ବଭାବଟା ତାକୁ ନୂଆ ପରି ଲାଗେ । ଦୁନିଆରେ ଯେ ମଣିଷ ତାକୁ ଅଦର କରିପାରେ, ଖାଇବାକୁ ଦେଇପାରେ, ତା ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଇପାରେ, ସେଇଟା ସେ ସେଦିନ ଯେମିତି ନୂଆ କରି ଅନୁଭବ କରେ । ତା ଜୀବନରେ ସେଇଭଳି ଯେ ଭରମ ଉପଭୋଗ । ସେହି ସୁନ୍ଦର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ତାର ଜଡ଼ ଜୀବନରେ ଚେତନାର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଖେଳାଇଦେଇ । ସେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ସେହି ଲୋକଟିର ଦେହରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଅଜଣା ଅରିହା ଲୋକ ଘରେ ପଶିଲେ ଟମିର ସେମାନଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଇବା ଦୁରେ ଥାଉ, ବରଂ ସେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ ହାତ ଗୁଠି ଦେ । କୁଁ କୁଁ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ ସନ୍ଧିରେ ପଶିଯାଏ । ଏହିପରି ଟମିର ପ୍ରକୃତି । ଏହି ପ୍ରକୃତି ଯୋଗୁଁ ଟମି ଉପରେ ଅମ ଘରେ ସମସ୍ତେ ବିରକ୍ତ । ମାତ୍ର ଟମି ସବୁଦିନେ ସେହି ଟମି ।

ଭାବର ଟମିଟାକୁ ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେବାଲାଗି ବହୁ ଦିନରୁ ଇଚ୍ଛା । ସେ ଦୁଇ ତିନିଥର ମଧ୍ୟ ପୁଞ୍ଜାଗୁକୁ ସେକଥା କହି ସାରଲେଣି । ପୁଞ୍ଜାଗୁ ମଧ୍ୟ ହୁକୁମ ତାମିଲ କରିବାରେ କେବେ ହୁଟି କରି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଟମି ବିରୁଗୁକୁ ଯେତେ ମାଡ଼ପିଟ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯାଏ ନାହିଁ । ଦୁଇ ଗୁର ଖଣ୍ଡ ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗା ପଛକେ ତା ପିଠିରେ ବାଜି ଭାଙ୍ଗିଯିବ, ଟମି ଅମ ଘର ଛାଡ଼ି ଅଉ କୋଉଠିକି ଯିବ ନାହିଁ । ଟମି ଯେତେ ଓଲ୍ଲ ହେଲେ କଅଣ ହେବ, ଭାବ ଯେ ତାକୁ ଅଦୌ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ଏଭଳି ବୋଧହୁଏ ସେ ମନେ ମନେ ବୁଝିପାରେ । ସେଥିଲାଗି ସେ ବାଟଘରେ ଭାବଙ୍କ ଚଟିଣର ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଏକା ଦମକେ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଯାଏ । ଭାବ ସାତେ ଦଶଟାରେ କଚେରୀକୁ ଗଲପରେ ସେ ଯାଇ ଅମ ଘରକୁ ଲେଉଟେ । ଅଇଁଠା କଣ୍ଟା ଯାହା ଯେଉଁଠି ପାଏ, ଖାଇ ଦେଇ ପୁଣି ଭାବଙ୍କ ଫେରିବାବେଳ ହେଲାକୁ ଘର ଛାଡ଼ି କୁଅଡ଼େ ପଳାଇଯାଏ । ଭାବଙ୍କର ଘରେ ରହିବା ସମୟଟା ତାର ଯେପରି ମୁଖସ୍ଥ ହୋଇ ଗଲାଣି ।

ଏଇ କଥାଟାକୁ ନେଇ ସେଦିନ ଭାଉଜବୋହୁ ଅଉ ଭାବଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଧରଣର କଲି ଘଟି ଯାଇଛି । ଘଟଣାର ସୁହସାତ ହେଲା—ବୁଲ୍ଲର ପଡ଼ାପଡ଼ି ନେଇ । ବୁଲ୍ଲ ଭାବଙ୍କ ପାଖରେ ଜମା ପଡ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଭାବ ବଡ଼ ରାଗୀ । ଟିକିଏ କଣ ଭୁଲ ହୋଇଗଲେ ହଠାତ୍ ଠୋ କନା ଚଟକଣାଟାଏ ବସାଇ ଦେବେ ।

ସେଥିପାଇଁ ବୁଲ୍ଲ ପଡ଼ାବେଳ ହେଲାକୁ ଭାଉଜବୋହୁଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ଲୁଚେ । ଭାବ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ତାକୁ ଟଣାଓଟର କରନ୍ତି । ଭାଉଜବୋହୁ ବୁଲ୍ଲର ପକ୍ଷ ନେଇ ବହୁତ ଓକାଲତ କରନ୍ତି । ସେଦିନ ଭାବ କାହିଁକି ବୁଲ୍ଲକୁ ଗୋଟାଏ ଚଟକଣା ମାରଦେଲେ । ବୁଲ୍ଲ ଭୋ ଭୋ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଭାଉଜବୋହୁଙ୍କୁ ଦେଖେ କିଏ ?

ସେ ବୁଲୁକୁ ମଢ଼ା ସ୍ଥାନରୁ ଟାଣି ଆଣି ଭାବୁ କଡ଼ା କଡ଼ା ଶୁଣାଇ ଦେଲେ ।

“ତୁମ ଦାଉରେ ସାମାନ୍ୟ କୁକୁରଟାଏ ତ ଘର ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଉଛି । କିଏ ତ ସହଜେ ପିଲଟାଏ—ମଲ୍ଲ ଯା, ଦେଖିନି ଆଉ ସାତ ଜନମରେ ଇମିତି ପାଠପଢ଼ା—”

ଭାବ ବଡ଼ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଭାଉଜବୋହୂଙ୍କର ଦୟାଳୁ ଯେ ସେହୁଦିନଠୁଁ ଟମି ପ୍ରତି ଟିକିଏ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଲ ତା ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି । ଟମି କପାଳ ସବୁଦିନେ ଏକା ।

ଘର ଭିତରେ ଏକା ହାରୁଛି ଟିକିଏ ଟମିକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ବେଲ ଭୂଆଁ ଜନ୍ମ ହେଲା ଦିନଠୁଁ ସେ ଆଉ ଟମିକୁ ପାଖ ପୁରୁଷ ନାହିଁ । ଗୃହାଳୀକୁ ଗଲବେଳେ ମଧ୍ୟ ବେଲକୁ କାଶରେ ଯାକି ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯାଏ ।

ଶୋଇଲାବେଳେ ବେଲକୁ କୋଡ଼ରେ ପୁରାଇ ଶୁଏ । ତା ପରେ ହାଉର ପୋଡ଼ିପିଠା ଖଣ୍ଡିକ ଟମି ତଳୁ ଗୋଟାଇ ଖାଇଦେଲା ଦିନଠୁଁ ସେ ବି ଟମି ଭିତରେ ଖଞ୍ଜିଗହସ୍ତ । ଇମିତି ଟମି ସମସ୍ତଙ୍କର ଗାଳି ମାଡ଼ର ବୋହେ ବହୁ ଏକା ପଡ଼ିଥାଏ । ଘରଯାକର ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଧ ତାକୁ ଏକାକିନୀ ନିତମସ୍ତକରେ ବହନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେ ଦିନେ ହେଲେ ଆପଣ କରେ ନାହିଁ । ବିଦ୍ରୋହ କରେ ନାହିଁ । ଅସନ୍ତୋଷର ଭାବ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଭାବ-ଭଙ୍ଗିରେ ପ୍ରକାଶ କରେ ନାହିଁ ।

ସବୁ ସେ ଚୁପ୍ କରି ସହେ । ଖାଲି ଅଇଁଠାକଣ୍ଟା ଗଣ୍ଡାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଟମି ଆମ ଘରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ପୁଝାଗୁର ଠେଙ୍ଗା, ସାଆନ୍ତମା'ଙ୍କ ଛୁଆଁଣୀ ଫୋପଡ଼ା, ଭାବକ ଚଟି ମାଡ଼ ସବୁ ସେ

ହଜମ କରେ । କାହିଁକି ଯେ କରେ ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଗଭୀର ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ପକାଇ ମୁଁ ମନେ ମନେ କହେ—“ହାୟ୍ ରେ ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବ ।”

ସେଦିନ ସ୍କୁଲରୁ ଫେରି ଘରେ ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି ଶୁଣିଲି— ସାଆନ୍ତମା ବ୍ୟଥିତ ସ୍ବରରେ କହୁଛନ୍ତି—“ଏ ହାର, ମାଆଟା ପରା, ଯା—ମ, ଟମିକୁ ଉଷୁମ କରି ଓଖର ଟୋପିଏ ଦେଇଅ—ମ । ବିରୁଦ୍ଧ ଅଜି ସକାଳୁ କିଛି ଖାଇନାହିଁ । ଅହା । ତଣ୍ଡି ତ ଶୁଖିଯିବଣି ! ଏ ପୁଝାଣ, ତୁମେ ଟିକିଏ ଯାଅ—ମ ।”

କଥାଟା କଣ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ବଡ଼ ବିପ୍ଳବ ହେଲା । ଭାବିଲି ଅଜି ଟମି ପ୍ରତି ସାଆନ୍ତମାଙ୍କର ଏପରି ଅକସ୍ମିକ ଆଦରର କାରଣ କଣ ?

ମୋତେ ଦେଖି ହାର ମୋ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସି ମୋ ହାତଟାକୁ ଧରି କହିଲା—“ନନ୍ଦା ଭାବ, ଦଉଡ଼ି ଆସ, ଟମିକୁ ଦେଖିବ ଆସ ।” ହାର ମୋ ହାତଟାକୁ ଟାଣି ଟାଣି ମୋତେ ନେଇ ଆମ ଖଳାବାଇରେ ହାଜର କଲା । ସେଠାରେ ଯାହା ଦେଖିଲି, ମୁଁ ଆଦୌ ବିଶ୍ବାସ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅରବ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ ପରି ସବୁ ଘଟଣାଟା ମୋତେ ଖାଲି ସ୍ବପ୍ନ ମରି ମାଲୁମ ହେଉଥାଏ ।

ଯାଇ ଦେଖିଲି, ଖଣ୍ଡେ ସଫା ଅଖା ଉପରେ ଟମି ଗୋଡ଼ହାତ ଲମ୍ବାଇ ଆଗମରେ ଶୋଇଛି । ତାର ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି ଦିର୍ଘଟି ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ମୁଦି ହୋଇଛି । ଆଉ ତା ଗୁର ପାଖରେ ଗୁରୋଟି କୁଆ ତାକୁ ଘେରି ଶୋଇଛନ୍ତି । ଭାଉଜବୋହୁ ଆଉ ପୁଝାଣ

ଦୁହେଁଯାକ ଦୁଇବାଟି ଦୁଧ ତା ମୁହଁ ପାଖରେ ଧରନ୍ତି । ପୁରାଣ
ଟମ ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଅର୍ଘ୍ୟ ତାକୁ ‘ଖା—ଖା’ ବୋଲି କହୁଛି ।

ଅନନ୍ଦ ଓ ଅସ୍ପଷ୍ଟରେ ମୋ ବୁକୁ ଭିତରଟା ନାଚି ଉଠିଲା ।
ଯେଉଁମାନେ ଏ ଅସଦ୍‌ବାସ୍ତବ ଅନାଦୃତ ଜୀବନଟିର ଅଜ୍ଞ ଏତେ
ଅଦର କାରଣ, ସେହିମାନଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ବିସ୍ମୃତି
ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଲି ।

ସ୍ଵଅ ମୁହଁରେ ପତର

ଅପର୍ତ୍ତ ସେତରେ ହଳ କରୁଛି—ତାର ଚକଟା କଳା ବଳିଷ୍ଠ
ଦେହରୁ ଝାଳ ପାଣି ଭଳି ବୋହୁ ଯାଉଛି—ହଳ କରୁ କରୁ
ଅପର୍ତ୍ତ କେତେ କଣ ଭାବି ଯାଉଛି—ଭାବୁ ଭାବୁ ଲଙ୍ଘନ କରି
ଉପରେ ତା ହାତ କୋହଳ ହୋଇଗଲେ ବଳଦ ଦିନ। ପ୍ରମେଇ
ଗୁଲୁଛନ୍ତି—ଅପର୍ତ୍ତ ତାହାଣ ହାତରେ ପାଞ୍ଚଶିଟାରେ ବଳଦ
ଦିନକୁ ପିଟୁ ପିଟୁ କହି ଉଠେ—‘ଅଛା ବଅଲ—ଚକ୍ର ନାହିଁ
ମୋଟେ—’

ବଳଦ ଦିନ ଟିକିଏ ଜୋରରେ ଗୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ
ଅପର୍ତ୍ତ ପୁଣି ତା ଭାବନା ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଯାଏ—ତାର ଭାବିବାକୁ
ଅଜ ଅନେକ କଥା—ଅଠ, ନଅ ବର୍ଷର ଘଟଣା—ଛବି ଭଳି
ସେଗୁଡ଼ା ତା ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଯାଉଛି । କା’ଲ ଭଳି ମନେ
ହଉଛି ସେସବୁ କଥା—ଅପର୍ତ୍ତକୁ ଅସ୍ପର୍ଶ ବି ଲାଗୁଛି—ଏଇ ଅଠ
ନଅଟା ବର୍ଷ ଆଗରୁ ସବୁ ସିମିଟି ଭଲ ଥିଲା—ଲୋକେ ଦୁଃଖ
ସୁଖ ଶାନ୍ତ ପେଟ ଖାଇ ଆରମ୍ଭରେ ଭଳି ଯାଉଥିଲେ—

କୁଅଛୁ ଅସିଲ ଏ ହିନିମାନିଆ ଲଢ଼େଇ—ସବୁ ବଦଳେଇ ଦେଇଗଲା । ଇଂରାଜୀ ସରକାରର ସିଆଡ଼େ କୋଉ ଜରମାନା ନା କଣ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା—ଆମର କଣ ଗଲା ସେଇଠୁଁ ?

କହିଲେ କଣ ନା—ଜାପାନୀ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି—ଆମ ଦେଶକୁ ନେଇଯିବ—ଲଢ଼େଇକି ବାହାରିପଡ଼ି—

କହୋ—ଜାପାନୀ ନେଲେ କେତେ—ଇଂରେଜୀ ନେଲେ କେତେ—ଆମର କୋଉ ଦୁଃଖ ଯାଉଛି—ସିଏ ଆମ ଉପରେ ରଜା ହେବ ସିଏ ତା ଦେଶକୁ ସବୁ ଲୁଟ କରି ବୋହିବ—

ଏବେ ଯୁଦ୍ଧ ସରଲାଣି ଭଳି କି ଗୁରବର୍ଷ ହେଲା—ଜିନିଷ ପତରର ଦରଦାମ କମନ୍ତା କଣ ନା ଆଦୁର ବଢ଼ୁଛି ।

ଅପର୍ତ୍ତିକୁ ବଡ଼ ଅଶ୍ବର୍ଥ ଲାଗେ—ଯୁଦ୍ଧ ହଉଛି କୋଉଠି, ଜିନିଷ ମହଙ୍ଗା ହଉଛି କୋଉଠି—

ଆଗ ଆଗ ଅପର୍ତ୍ତି ଆଉ ଅପର୍ତ୍ତି ଭଳି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗୁଣୀ କଅଁର ଭେଦ ପାଇଲେନି—ଲଢ଼େଇ ହବାର କେତେ ମାସ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଉଡ଼ାଜାହାଜଗୁଡ଼ାକ ଅପର୍ତ୍ତି ହଲ କଲା—ବେଳେ ତା ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ ଉଡ଼ିଯାନ୍ତି ଯିଁ ଯିଁ କରି ସେ ହଲ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ହୁଡ଼ିପାଖ ବୁଦାମୁଲେ ଲାଗିଯାଇ ଭୟାଞ୍ଜି ଅଖିରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହେ—ବଳଦ ଦିଟା ବି କାନ ଭରାଟି ଅଭିହିତ ଅମୁହାଁ ଦଉଡ଼ନ୍ତି ହଲ କୁଆଳି ସାଥରେ—

କିଛିଦିନ ପରେ ତା ଭୟ କଟିଗଲା—ଏକାସାଙ୍ଗେ ଅଠ ଦଶଟା ଉଡ଼ାଜାହାଜ ତା ସେତ ଉପର ଦେଇ ଉଡ଼ି ଗଲାବେଳେ ତାକୁ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗେ—ତାର ମନେହୁଏ ଉଡ଼ାଜାହାଜଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କ ଗାଁ ଉପର ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ଉଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ

ଏଇ ପାଖରେ କୋଉଁଠି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି—ଅଉ ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କ ଗାଁ, ସେ, ସମସ୍ତେ ଯିମିତ ଭାଗ ନେଇଛନ୍ତି ।

ଯୁଦ୍ଧର ଏଇ କାଳ୍ପନିକ ଅନୁଭୂତି ତା ମନରେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜନା ଅଉ ଅନନ୍ଦ ଖେଳେଇ ଦେଇଛି—

ତମେ ସେ ଉତ୍ତେଜନା ତାର ସ୍ବାଭାବିକ ଗତିରେ କମି ଆସିଛି—ଦିନେ ନୁହେଁ, ଅପେ କୁହେଁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି—କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧର ଚିନ୍ତା ଅପର୍ତ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ପାଉନି—କେତେ ଦିନ ବା ଅଉ ସେ ଉତ୍ତେଜନା ରହନ୍ତା ! !

ଲଢ଼େଇ ଯୋଉଁ ଲାଗୁ—ଅପର୍ତ୍ତି ମନରେ ଆସିଛି ବସାଦ—ସବୁ ଜିନିଷର ଦାମ ବଢ଼ିଗଲା—କରାସିନି, ଗୁରୁଲ, ଲୁଗା ତ ଅଉ ମିଳିବାକୁ ନାହିଁ—ଗୁରୁଲ ଟଙ୍କାକୁ ଦି ସେର—ସେ ବି ଘୋଡ଼ା ଦାନା—ସେଥିରେ ବି କଳାପୋତେଇ—ଉଦର ଖଣ୍ଡକରେ ଧୁଳି ଅଙ୍ଗୁଠି ବହଳରେ ଜମି ଗଲଣି—ଟୋପେ କରାସିନି ବି ତାକୁ ମିଳୁନି—ରାତି ଅନ୍ଧାରରେ ଯିବା ଆସିବା କରିବାକୁ ତା ନିଜର କିଛି କଷ୍ଟ ହଉନି—କିନ୍ତୁ ତା ବୁଢ଼ୀମା—ଦିନବେଳେ ବି ଆଖିକି ଭଲ ଦିଶୁନି—ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲେ କୁଆଡ଼େ ଟିକିଏ ଗୋଡ଼ ବଢ଼େଇଲେ କରଡ଼ା ଖାଏ—ଅପର୍ତ୍ତି କେତେଥର ବୁଢ଼ୀମାକୁ ଉଠେଇ ପାରିଛି—ଦେହର ପୀଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ତେଲ ମାଲିସ କରି ଦେଇଛି—

ତା ବୁଢ଼ୀମାର ଏଇ ଦୁଃଖ ସେ ଅଉ ସହ ପାରେନି—ଧନୀ ସାହୁ ପାଖରେ ଟୋପେ କରାସିନି ପାଇଁ କେତେ ନେହୁରା ହୁଏ—କିନ୍ତୁ ପାଏନି—

ଦିନେ ଅନ୍ଧାରରେ ଯେମିତି ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବାରୁ ତା ବୁଢ଼ୀମା ଆଖି ବୁଜିଲା—ଅପର୍ତ୍ତିର ଶାନ୍ତ ନିଶ୍ବାସ ମନ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଲା—

ଅଦାରିତ ଅଶୁ ବର୍ଷଣ କରି ସେ ତାର ଉଦ୍‌ବେଳିତ ଚିତ୍ତକୁ ଲଘୁ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲ—

ଅପର୍ତ୍ତିର ଭାବ ଯୋଗ—ସେ ଯେଉଁ ଭୂମିରେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ସୁନା ଫଳାଏ ସେ ଭୂମିର ଫସଲ ଖାଏ ତା ସାଉଁଜିବ—ତା ଉପାସିଆ ପେଟକୁ କିଛି ଯୋଗାଏନି ଏଇ ଭୂମି—

ସମସ୍ତେ କହିଲେ ଅପର୍ତ୍ତିକୁ ‘ବାହା ହୁ’—

ଅପର୍ତ୍ତି ବି ଭାବୁଥିଲା ସେଇଆ—ବୁଢ଼ୀମା ଅଣି ବୁଜିଲା ଦିବୁ ଗଣ୍ଡେ ଫୁଟେଇ ଦବାକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି—

କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଚିକିତ୍ସାତ୍ମକ ମହଙ୍ଗାରେ ତାର ସାହସ ହେଲା—କେହି କହିଲେ ଉଡ଼ିବ ଦିଏ—ଲଢ଼େଇଟା ସରଯାଉ—ନିକେ ଖାଇବାକୁ ପାଉନି—ଘରେ ଅଣି ହାତୀ ବାନ୍ଧିବ ?

ମୁହଁ ଜୋରରେ କିଛିଦିନ ଏମିତି ମାରିନେଲା ସିନା—କିନ୍ତୁ ମନର ଗୋଟିଏ ନିରାଶ କୋଣରେ ଗୁରେଇର ଛବି ମଝିରେ ମଝିରେ ଝଲସି ଉଠି ତାକୁ ଅସ୍ଥିର କରିପକାଏ ।

ସବୁଦିନେ ବଡ଼ ଭୋରରୁ ହଲ ବଳଦ ଧରି ଅପର୍ତ୍ତି ବିଲକୁ ଗଲବେଳେ ଗୁରେଇ ‘ସାନସାନୁ’ଙ୍କ ପୋଖରୀରୁ ଗାଧୋଇ ଫେରୁ—ଆସ—ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟେ ପାଣି ଭର୍ତ୍ତି ଗରା—କ୍ଷୀଣ କଟୀ ଓ ବାଁ ହାତର ବେସୁନା ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗରା ଧରି ଗୁରେଇ ତା’ପାଖ ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ—ଅପର୍ତ୍ତିର ଅବାଧ ଅଣି ଗୁରେଇର ସିନ୍ଧୁ ବସନ ଭେଦ କରିଯାଏ—ଅଷ୍ଟାପାଶ ଗରାରୁ ପାଣି ଚହଲି ଗୁରେଇର ଲୁଗା ଦେହରେ ଜଡ଼ି ଯାଇଥାଏ—ଅପର୍ତ୍ତି ମୁହଁ ଫେରେଇ ଚାହେଁ—

କେତେଥର ସେ ଗୁରେଇ ପାଖରେ ଧସପଡ଼ି ଯାଇଛି—କିନ୍ତୁ ଗୁରେଇ ଭୟାନା କରିବା ବଦଳରେ ତାର ସ୍ବିତ ହାସହାସ ତାକୁ ବରଂ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି ।

ଅପର୍ତ୍ତ ଅଜ୍ଞ ବେଶିଦିନ ଏକା ଏକା ଚଳି ପାରନ୍ତୁ ନାହିଁ—
ଦିନେ ଗୁରେଇ ଗାଧୋଇ ଫେରିଲାବେଳେ ସେ ତାକୁ ଅଟକେଇ
ପଚାରିଲା—

ଗୁରେଇ କୌଣସି ଅପତ୍ତି ନ କରି ହିଁ ଭରିଲା—ସମାନ୍ତୋକ୍ତ
ଯୁକ୍ତବେଳେ ଅପର୍ତ୍ତ ବାହା ହେଲା—ଯେତେବେଳେ ପେଟକୁ ଦାନା
ପିଠିକୁ କନା ମିଳୁନି—ଜାପାମା ମାଡ଼ି ଅସୁବିଧା ସିଧାହୁଏ—

ବାହାଘରର ପ୍ରଥମ ନିଶା କଟିଯାଏ—ତାଙ୍କର ଦରଦୁ
ସଂସାରର ଅଭାବଗୁଡ଼ିକ ଫୁଲେ ପୁଷ୍ପଭର ହୋଇଉଠେ—କିଛିଦିନ
ପରେ ଅପର୍ତ୍ତ ଦେଖିଲା—ଗୁରେଇର ଖଦି ଦିଶୁଛି କେତେଠେଇ
ଈର ଈର ଗଲଣି—କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ଅପର୍ତ୍ତ ଗୁରେଇ
ପେରି ଖଣ୍ଡେ ଖଦି କଣି ପାରେନି—

ଯୁକ୍ତ ବଜାରରେ କିଲାପୋତେଇ କରି ଧନୀସାହୁ କୋଠା
ବାଡ଼େଇବାକୁ ବସିଲଣି—ପଇସା ଯାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଧନୀସାହୁଠାରୁ ସେ
ଖଦି ଖଣ୍ଡେ ପାଇ ପାରନ୍ତୁ ନାହିଁ । କେତେ ନେହୁରା ହେଲେବି—
କିଲାପୋତେଇ ଦବାକୁ ତାର ବା ପଇସା କାହିଁ ?

ଗୁରେଇ ଚିର ଶାଢ଼ୀରେ ତାର ପୁଣି ଅବସ୍ଥାବର ଲଜ୍ଜା ଅଜ୍ଞ
ତାଙ୍କି ପାରୁନି—ନିଜେ ଅପର୍ତ୍ତ ବି ଚାହିଁ ପାରୁନି ଗୁରେଇ ଅଡ଼େ—

ବେଳେ ବେଳେ ଅପର୍ତ୍ତ ମନରେ ଭାବି ରାଗ ହୁଏ । ଭାବେ—
ଧନୀସାହୁ ଦୋକାନରେ ନିଆଁ ଲଗେଇଦିଏ—କିନ୍ତୁ କଣ ଭାବି
ପୁଣି ଦିବିଯାଏ—

ଦିନେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଖବର ପାଇଲେ ସରକାର ଜିତଛନ୍ତି—
ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଖବରଟା ଶୁଣେଇ
ଦେଇଗଲେ—

ପ୍ରଗୁର ବଜ୍ରଗର ଲଉଡ଼ିକର ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ଫଟେଇ
ପକେଇଲେ—

ସମସ୍ତେ ଶୁଣି ଚାଲିହେଲେ—ଅପଞ୍ଚି ଚାଲିହୋଇ ଭାବିଲା
ଏଥର ନିଶ୍ଚୟ ତା ଦୁଃଖ ଯିବ—ଲୁଗାପଟା ଶସ୍ତା ହବ—ତା
ଗୁରେଇ ଆଉ ସତର ଗଈଠା ଖଦି ପିନ୍ଧବନି—ଗୁରେଇ ଖଦିରେ
ନିଖବହଳରେ ମଇଳା ଜମିଲୁଣି—କିନ୍ତୁ କଣ କରାଯିବ—
କାଟିବାକୁ ବସିଲେ ତ ଖଦିଟି ପୁରୁପୁର ହୋଇ ଚାଲିଯିବ—

ସରକାର ଜଣିଛନ୍ତି ବୋଲି ଗାଁରେ ଗରବଗୁରୁବାକୁ ଲୁଗାବଣ୍ଟା
ହେବାପାଇଁ ତେଜୁରା ଦିଆହେଲା—ଅପଞ୍ଚି ପ୍ରଗୁରଲା ଗୁରେଇକି—

“ଗୁରେଇ ଲୋ ଯିବୁ ?”—ଲୁଗା ବଣ୍ଟା ହଉଛି—ଏତେ
ଦୁଃଖରେ ବି ଅପଞ୍ଚି ଉପରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବିରକ୍ତ ନ ହୋଇ
ଗୁରେଇ କହିଲା—ମୁଁ କମିତ ଯିବି ମ ଏଇ ଛୁଣ୍ଡା ଦୁଗା ପିନ୍ଧି ?
ଝୁଣ୍ଡ ଛୁଣ୍ଡ ପଡ଼ିବ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ—

ଅପଞ୍ଚି ବୁଝିଲା—ତେଣୁ ସେ ଏକା ଗଲା—ଖଣ୍ଡିଏ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ
ଧୋତି ମିଳିଲା ତାକୁ—ଫେରିଆସି ଗୁରେଇକି ଧୋତିଟି ଦେଇ
କହିଲା—ପାଇଥିଲେ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଗା ପାଇଥାନ୍ତୁ—ନେ, ପିନ୍ଧି ଏଇଟାକୁ
—ମୋର ଚଳିଯିବ ।

ଯୁଦ୍ଧ ସରିଗଲା—ସାଉକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ହଳ କଲବେଳେ
ଅପଞ୍ଚି ଆଉ ଉଚ୍ଚାକାହାଜର ଦିଁ ଦିଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ—

ଦିନ ଗଢ଼ି ଚାଲିଲା—କିନ୍ତୁ ଗୁରୁଲ, ଲୁଗା, କରାଯିବ ଦର
ଆଉ କମିଲା ନାହିଁ । ଅନାହାର, ଅର୍ଦ୍ଧାହାର ଓ ଅଧନୂରେ
ଗୁରେଇର ସୁନ୍ଦରପଣିଆ କମି ଆସିଲଣି । ଦେହବର୍ଷ ଆଗରୁ ଯେଉଁ
ମିଶିପି ପିନ୍ଧା ଖଦି ଖଣ୍ଡିକ ଅପଞ୍ଚି ଦେଇଥିଲା ଗୁରେଇକି, ସେ ଖଣ୍ଡିକ
ବି ଚାଲି ଆସିଲଣି ।

କେତେଦିନେ ଫେର ସିଏ ପକସା ପର ଯାଇ ଚଳାସାହୁ
ଦୋକାନ ମୁହଁରେ ଠିଆ ହେଲା—

ଧନା ସାହୁ କହିଲା—ଯା, ଯା,—ଲୁଗା ନାହିଁ । ଭିଟା
ଟଙ୍କାରେ ଶାଢ଼ୀ କିଣିବ । ଅପର୍ତ୍ତି ନମ୍ର ସ୍ଵରରେ କହିଲା—ସାହୁଏ,
କେତେ ଥର ଫେରେଇ ଦେଲଣି—ଘରେ ସିଆଡ଼େ ଉଠୁ ନଞ୍ଜଳା—
ପାଣି ମାଟିଏ ଅଣିବାକୁ ପଦାକୁ ବାହାର ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଧନା ସାହୁ ଓଲଟି ତାକୁ ଥଟ୍ଟା କରି କଅଣ ଗୁଡ଼ାଏ କହି
ପକାଇଲା—

ଅପର୍ତ୍ତିର ଶିର ପ୍ରଶିରଗୁଡ଼ାକ ରାଗରେ ଫୁଲି ଉଠିଲା—ଅଣି
ଗୁଡ଼ାକ ଜଳି ଉଠିଲା—ଏଇ ଧନାସାହୁ—ଯୁଦ୍ଧ ଅଗରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ସାଇ, କେଉଁଟ ସାଇ, ପାଇକ ସାଇ ଘର ଘର ବୁଲି ପାଟଫୁଲି,
ଛୁଝି, ସୁତା, ଗନ୍ଧକପୁର ବିକୁଥିଲା । ତାର ଫେରେ ମୁହଁ ଉପଇକୁ
ହେଲଣି !

ଦାନ୍ତ ଚିପି, ରାଗ ବନ୍ଦ କରି ଫେର ଆସିଲା ଅପର୍ତ୍ତି—

ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଦେଶ-ସେବକମାନେ ପ୍ରଗୁର କଲେ—ସୁତା
କାଟି ଲୁଗା ଅଭାବ ଦୁରକର—ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ନିଜେ ଠିଆ
ହୁଅ—ତା ନ ହେଲେ ଦାସଭୂର ବେଡ଼ରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରି
ପାରିବ ନାହିଁ—

କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଗୁଣୀ ମୁଲିଆ ସଭା ହେଲା । କିଏ କହିଲା—
'ଜମିଦାରକୁ କର ଦିଅନି'—କିଏ କହିଲା 'ଧର୍ମଘଟ କର ।'

ଅପର୍ତ୍ତି ସବୁ ଶୁଣେ—କିନ୍ତୁ କେହି ତାର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଷାକର
କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମାଧାନର ପଦ୍ଧା ଦେଖାନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ
ରାଜନୈତିକ ଦଳର ବିଭିନ୍ନ ମତବାଦ ପ୍ରଗୁରତ ହୁଏ—ଅଧାରୁଆ
ଅଳ୍ପ ଜ୍ଞାନୀ ଅପର୍ତ୍ତି ମୁଣ୍ଡରେ ସେ ସବୁ ଭୁଲେନି ।

ଗୁରେଇ କିନ୍ତୁ ଭଲଗୁ ଦେହ ତାକୁ ଅହରହ ପାତ୍ରା
ଦିଏ—ଦିନବେଳେ ଗୁରେଇ ତାର ନଗ୍ନ ପ୍ରାୟ ଦେହକୁ କୁଡ଼ିଆ
ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ରଖେ—ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲେ ସେ ଯାଏ ପଡ଼ିଆକୁ
କମ୍ପା କୁଅରୁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଅତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ—

ଅପର୍ତ୍ତ କଲଭଲ ତା ସାଉକାର ପେଟ ହଲ କରେ—
ପରସ୍ପରରେ ଅପର୍ତ୍ତ ଶୁଣିପାରେ ତା ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ହେବ—
କିଛି ବୁଝି ପାରେନି—

ସ୍ବାକୁ ତାକୁ ପରୁର କେବଳ ଏତିକି ବୁଝେ—ଅଭି
କେତୋଟା ଦିନ ଗଲେ ଗୋରା ଲୋକେ ଅମ ଦେଶରେ ଅଭି
ରହିବେନି । ଅମର ଦେଶ ଲୋକେ ଅମ ରାଜା ଗଲେଇବେ—
କାଳାପୋତେଇ, ଗୁରୁବଜାର ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ—ଲୁଗା, କରପିନି,
ଗୁରୁକ, ଶସ୍ତ୍ରା ହେବ—ଲୁଗା ମିଛ ଅଭି ଦେଶରେ ରହିବେନି—

ଅପର୍ତ୍ତ ଭାଗ ଖୁସି ହୋଇଯାଏ ।

ଆନନ୍ଦରେ ଗୁରେଇକି ଯାଇ କହେ— “ଗୁରେଇ ଲୋ,
ଅମ ଦୁଃଖ ଏଇଥର ଯିବ—ଅମ ଲୋକମାନେ ଅମକୁ ଚଳେଇବେ
ଏଥର—ଗୋରା ଲୋକମାନେ କୁଅଡ଼େ ତାଙ୍କ ନିଜ ଦେଶକୁ ଗଣ୍ଡିଲି
ରୁଜୁଳା ବାନ୍ଧି ପଳେଇବେ—”

ଅପର୍ତ୍ତ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଗୁରୁ ରହେ ସେଇ ଦିନକୁ—

ସତରୁଲିଶ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର—ଉତ୍ସବ ହୁଏ—ଘରେ
ଘରେ ଡିରଙ୍ଗୀ, ଚନ୍ଦି-ଗିଝିତ ପତାକା ଉଡ଼େ ସ୍ବାଧୀନ ଜୀବନର
ଉଦ୍‌ଘାଟନବାହର ସଙ୍କେତ ଦେଇ—ସାମ୍ୟ ମେଣ୍ଟିର ସଙ୍କେତ ଦେଇ—

ଅପର୍ତ୍ତ ଗୁଲରେ ବି ଖଣ୍ଡିଏ ଡିରଙ୍ଗୀ ପତାକା ଉଡ଼େ—
ଅପର୍ତ୍ତ ହସି ହସି ସେଇ ପତାକା ଆଡ଼େ ଗୁରୁ ରହେ ଅପଲକ
ଆଖିରେ—

ସେ ଯେପରି ଦେଖିପାରେ—ସେଇ ପତାକା ଭିତରେ ତା
ଗୁରେଇ ଭଲ ଭଲ ଖଦିମାନ ପିନ୍ଧି ହସି ହସି ତା ଆଡ଼େ
ଗୁହଁଟି—ପୁଞ୍ଜିପତ ଧନୀ ସାହୁ ହାତରେ ପଡ଼ିତ ବେଡ଼ି କଳା-
ପୋତେଇ କରି ଧରା ପଡ଼ିବାରୁ—

ଦିନ ଗଡ଼ିଗଲେ—ଗାନ୍ଧି ବୁଢ଼ାକୁ ଦେଶ ଭୁଲିଯାଏ—ତା'ର
ମହତ୍ ଅଦର୍ଶକୁ ବି ଭୁଲିଯାଏ । ଦିବଙ୍ଗୀ ପତାକାଟିର କରୁ ରଙ୍ଗ
ବାୟୁ ସଫାତରେ ଫିକା ପଡ଼ିଆସେ—

ଅପର୍ତ୍ତି ପୁଷ୍ପ ଭାବରେ ବୁଝିପାରେନି ଦେଶର କି ପରିବର୍ତ୍ତନ
ହେଲା—ଗାଁଟା ତ ଠିକ୍ ସିମିତି ଥିଲା ସେମିତି ଅଛି—

ତା ଗୁରେଇ ତ ସେମିତି ଛୁଣ୍ଡା କନା ପିନ୍ଧୁଛି—କାନସିର,
କର୍କେଶ୍ୱ ସିଂହା ଖାଉଛି—ପରିବର୍ତ୍ତନ ତେବେ ହେଲା କେଉଁଠି ?
ହଳ ଛଡ଼ିଦେଇ ଅପର୍ତ୍ତି ଅଣ୍ଟୁ ଉପରେ କହୁଣୀ ରଖି ହଳ
ଉପରେ ବସି ଭାବେ—କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ପରିବର୍ତ୍ତନ ତ କେଉଁଠି
ଦେଖେନି ? ଧନୀ ସାହୁର କଳାବଜାର ତ ଠିକ୍ ସେମିତି ଗୁଲିଟି
—ତାଙ୍କ ଗାଁ ପୋଖରୀ ଗୁଡ଼ାକରେ ତ ଦଳ ସେମିତି ଭର୍ତ୍ତି
ହୋଇଛି—ମେଲେଇଅ, ହରିଜାରେ ଲୋକ ସେମିତି ତ ମରୁଛନ୍ତି
—ଗୁରେଇର ଛୁଣ୍ଡା କବଟା'ତ ସେମିତି ଦେଖାଯାଉଛି ।

କେବଳ ଗୋଟାଏ ବିଷୟରେ ଅପର୍ତ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ
କରେ—ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଏଇ
ଗାଁକୁ ମାସ ଭିତରେ ଅନୁତଃ ଦିଅର ଆସି ସଭା ସମିତି କରି
ସେମାନଙ୍କୁ ରାମ ରାଜ୍ୟର କଳ୍ପନାପୁରକୁ ଘେନି ଯାଉଥିଲେ,
ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଅଜ୍ଞ ସେମାନେ ଦେଖାଯାଉ ନାହାନ୍ତି—ଯେଉଁ
କର୍ମୀ ଜଣକ ଖାଲି ପାଦରେ ଅଣ୍ଟୁ ଉପରକୁ ମୋଟା ଖଦୀ ଖଣ୍ଡିଏ ପିନ୍ଧି,
କାନ୍ଧରେ ଝୁଲୁମୁଣି ଝୁଲେଇ ଏ ଗାଁରେ କେତେ ଥର ସଭା ସମିତି

କରି ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଅହଂସା ନୀତି, ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନର ଅଦର୍ଶ ପ୍ରସାରକର ଯାଉଛନ୍ତି ଯିଏ କେବଳ ଥରେ ଏଇ ବାଟ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମଠର ଭିତରେ ବସି ଯାଉଥିବାର ଅପର୍ତ୍ତି ଦେଖିଛି—

ବେଦନା ଓ ନୈରାଶ୍ୟରେ ଅପର୍ତ୍ତିର ହୃଦୟତନ୍ତ୍ରୀ ଗୁଡ଼ିକ ଛୁଡ଼ିଯିବାର ଉପକ୍ରମ କରନ୍ତି—ଗୁରେଇର ଅନାହାରକୁଟ୍ଟି, ଭଲଗୁ ଝାଡ଼ିଲା ଦେହ ଆଡ଼େ ଗୁଡ଼ି ତା ଆଖି ଜଳେଇ ଆସେ—

ଦିନେ ଦିନେ ଅପର୍ତ୍ତି କହେ—ମତେ ବାହାହୋଇ କେତେ ଦୁଃଖ ପାଇଲୁ ଗୁରେଇ—

ଅଭିମାନରେ ଗୁରେଇର ଆଖି ଦୁଇଟା ଦପ୍ତର ଜଳିଉଠେ, ଅପର୍ତ୍ତି ମୁହଁକୁ ଗୁଡ଼ି ଦୃଢ଼ ଗଳାରେ କହେ—ମତେ ଯଦି କୁଆଡ଼େ ଛାଡ଼ି ଦିବାକୁ ତମର ଇଚ୍ଛା ହଉଛି ଦଉନ ?

ଗୁରେଇ କରଁ କରଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠେ—ଅପର୍ତ୍ତି ଏହି ଚରାଟ ନଗ୍ନ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭିତରେ କୋଟିନିଧି ପାଇଲପରି ଅନୁଭବ କରେ । ଗୁରେଇର ନୁଖୁରା ଘଣ୍ଟି କେଶଗୁଚ୍ଛକୁ ଧରି ସେ ଆଦରରେ ଝାଙ୍କ ଦେଇ କହେ—ଗୁରେଇ, ତୁ କଣ ମନରେ କିଛି ଭାବୁଛୁ?—ଗୁରେଇ କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ବସି ରହେ—

ଅପର୍ତ୍ତି ଭାବିବସେ—ଏଇ କେତେବର୍ଷ ଧରି ସେ ଗୁରେଇକୁ କେତେ ଆଶା ଆଶ୍ୱାସନା ନ ଦେଇଛି ? ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତର କେତେ ଚିନ୍ତା ତା ଆଖି ଆଗରେ ନ ଦେଖେଇଛି—ସରଳ ମନରେ ଗୁରେଇ ସେ ସବୁକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି—

ଅପର୍ତ୍ତି ଭାବେ ତାର ଏ ଦୈନିକ ପାଇଁ ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ କାହା ଉପରେ ?

ଅପର୍ତ୍ତି ଠିକ୍‌କଲ ନିଜ ଦୁଃଖ ତାକୁ ନିଜେ ଘୁଞ୍ଚେଇବାକୁ ହେବ—

ନୈଶ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ସେ ଦିନେ ଗୁଲିଲା ଧନାସାହୁ
ଦୋକାନ ଅଡ଼େ—

ନିଦ ମଳମଳ ଅଖିରେ ଗୁରେଇ ଉଠି ବସି ଦେଖିଲା ଅପର୍ତ୍ତି
ଦିଗଣ୍ଡି ମାରିପି ପିନ୍ଧା ଖଦି ଧରି ତା ପାଖରେ ବସିଛି—କିଛି ବୁଝି
ନ ପାରି ପଚାରିଲା—ଖଦି କୋଉଠୁ ଆସିଲା ?

ଅପର୍ତ୍ତି ହସି ହସି କହିଲା—ଯୋଉଠୁ ଆସିଲା—ତୁ ଗାଧେଇ
ପାଧେଇ ପିନ୍ଧିବୁଟି ଆଗ ଏ ଖଣ୍ଡି ବେଇଗି—ମୁଁ ଆଉ ତୋଆଡ଼େ
ଆନେଇ ପାରୁନି—

ସନ୍ଦର୍ଭ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁରେଇ ତା ଆଡ଼େ ଗୁହଁ କହିଲା—
ଯୋଉଠୁ ଆସିଲା କଣ ମ ? ରାତି ରାତି କଣ ଗୁଲି ବାଟ ଦେଇ ଗଲି
ପଇଲା— ?

ଅପର୍ତ୍ତି ଇତସ୍ତତଃ କର ଶେଷକୁ କହିଲା—ଧନାସାହୁ
ଦୋକାନରୁ ଲୁଚେଇ ନେଇ ଆଇଗି—

ଚମକିପଡ଼ି ଗୁରେଇ କହିଲା—କ'ଣ ଗୁର ?

ହଁ ଗୁର—କଣ ହେଇଗଲା ସେଇଠୁ ? କିଏ ନ କରୁଛି
ଗୁର ? ଧନାସାହୁ କିଲାପୋତେଇ କରି ଟଙ୍କାଜି ଜାଗାରେ
ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ନଉଟି ସେଇଟା କଅଣ ଗୁର ହୁଅଁ ? ଯୋଉ
ବାରୁମାନେ ଜାଣିଶୁଣି ତାକୁ ଛଡ଼ି ଦଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସବୁ
କଣ ଭଲ ନୋକ ?

ଯୋଉ ସାହୁକାର ଆମକୁ ଖଟେଇ ଆମ ଡାହାଣ ଚାପି ଖଜଣା
ଆସୁଲ କରୁଛି ସିଏ କଣ ? ଗୁର ହୁଅଁ ? ଆଉ ମୁଁ ଖାଇବାକୁ
ପାଉନି, ପିନ୍ଧିବାକୁ ପାଉନି—ଗୁର କଲିତ କଣ ହେଲା ?

ଗୁରେଇ ଭୟାବହ ଗଳାରେ କହିଲା—ଯଦି ଧରା ପଡ଼େ ?
ଅପର୍ତ୍ତି ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଧରା ପଡ଼ିଲେ ପଡ଼ିବା—

ତା ଅଗରୁ ତୁ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଗା ହେଲେ ପିନ୍ଧି ପକେଇଥା—ଛୁଣ୍ଡାଲୁଗା
ଗୁଡ଼ାକ ଏ ଅଗଣାରେ ପକେଇ ଦେ—ଅଉ ଏଇ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡ ପାର୍ଶ୍ଵେ
ଗଦା ଭିତରେ ନୁହେଇ ଦେଇଅ—ଯା—ବେଇଗି ସବୁ
କରିପକା—

ଗୁରେଇ ଅପର୍ତ୍ତି କହିଲା ପ୍ରକାରେ ସବୁ କରିଗଲା ଶକ୍ତିତ
ଚିତ୍ତରେ—ବାରଟାବେଳକୁ ପୁଲିସ୍ ଅସି ଅପର୍ତ୍ତିଘର ଖାନତଲସ
କଲ—

ଗୁରେଇ ନୁଆ ଶାଢ଼ୀଟା ପିନ୍ଧି ଲଜ୍ଜାବନତ ମୁଖରେ ଠିଆ
ହେଲା ପୁଲିସ୍ ସାମନାରେ—

ଗୁରେଇ ପିନ୍ଧା ଶାଢ଼ୀକୁ ଦେଖେଇ ପୁଲିସ୍ ପଚାରିଲା ଅପର୍ତ୍ତିକୁ,
ଏ ଶାଢ଼ୀଟା କୋଉଠୁ ପାଇଲୁ ?

ଟିକିଏ ବି ଶକ୍ତି ନ ଯାଇ ଅପର୍ତ୍ତି ଉତ୍ତର ଦେଲା—କିଣିଛି—
ପୁଲିସ୍ ପଚାରିଲା—କୋଉଠୁ କିଣିଲୁ ?

ହେଇ ଯିଏ ଅପଣଙ୍କ ସାଥରେ ଅଇଚି—ଧନା ସାହୁ—କିଣିଛି
ଏହି ରବିବାର ଦିନ—

ଧନାସାହୁ ଅଡ଼େ ଚାହିଁ ପୁଲିସ୍ ପଚାରିଲା—“କିଏ ବିକିତ” ?

ଅଖି ଦ'ଟା ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ହାତଯୋଡ଼ି ଧନାସାହୁ କହିଲା—
ନାହିଁ ଅଜ୍ଞା ! ଖାତା ଦେଖନ୍ତୁ ତା ଦସଖତ ତ ଥିବ—

ଅପର୍ତ୍ତି ଗଲା ଖଜାର କହିଲା—ଦସଖତ୍ ଅସିବ କୋଉଠୁ
ସାହୁଏ ? ରାତି ବାରଟାବେଳେ ଚୋରକ ଭଳି ବାଡ଼ି ପଟେ ତ ଲୁଗା
ବିକିବ କିଲାପୋଡେଇରେ—ଅଡ଼େଇଟଙ୍କାର ଖଦି ଖଣ୍ଡକୁ ତ
ମୋଠୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ସୁଦ୍ଧା ନେଲ—ଅଜ୍ଞାରିଆ ବେଉସା—ଅବିକା
ମତେ ଚୋର କରିବାକୁ ବସିତ କଅଣ କିଏ ସାହୁ ?

ପୁଲିସ ଅଡ଼େ ଗୁରୁ ପଚାରିଲା—ଅଜ୍ଞା ମୁଁ ଗୌର କି କୁହେଁ
ପଚାରିବୁ ସବୁ ଗାଁ ବାଲୁକା—ଅଜ୍ଞା ସେଇମାନକୁ ପଚାରିବୁ ପନାସାହୁ
କିଲାପୋଡ଼େଇରେ ଦୁଗା ବିକେ କି ନାହିଁ—ଭାବର ଭିତରୁ ବି
କେତେ କିଣିଥିବେ ।

ପୁଲିସ ଗୁରୁ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଅଡ଼େ—ସମସ୍ତେ ନୀରବ
ରହିଲେ—ପୁଲିସ ପନାସାହୁକୁ ପଚାରିଲା—ତମର କେତେ ଯୋଡ଼ା
ଲୁଗା ଗୌର ଯାଇଛି ?

ପନାସାହୁ ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ମନେ ପକେଇବା ଭଳି ଆଖି
ଓପରକୁ କରି କହିଲା—ଅଜ୍ଞା ଦଶ କି ପନ୍ଦର ଯୋଡ଼ା ।

ଧମକ ଦେଇ ସର୍ବବ୍ୟସ୍ଥାପକଙ୍କୁ କହିଲେ—ଠିକ୍ କେଉଁଠା
ଜାଣିନା ? କଣ୍ଟୋଲ ଦୋକାନ ତମର—ଲୁଗା ହସାବ ଠିକ୍
ରଖିନ ?

ପନାସାହୁ ପାଟି ପାକୁ ପାକୁ କଲା—ପୁଲିସ ଅପର୍ତ୍ତର
ଘରବାଡ଼ି, ସବୁ ଟିକି ନିଶି କରି ଖୋଜି କେଉଁଠି କିଛି ନ ପାଇ
ପନାସାହୁକୁ ଗୁରୁ କହିଲେ—ଇଆଡ଼େ ଗୌରଯିବା ବାହାନା
ଦେଖେଇ ସିଆଡ଼େ କିଲାପୋଡ଼େଇ ଗୁଲିଛି ନା—ଆସ ତମ
ଦୋକାନ ଖାନସାସ କରିବ—ତମେ ତ ଅଛା ଲୋକ ।

ପୁଲିସ ଆଗେଇ ଗୁଲିଲା—ପଛେ ପଛେ ପନାସାହୁ ଗୌରକ
ଭଳି ଥର ଥର ହାତ ଯୋଡ଼ି ଗୁଲିଲା—

ଅପର୍ତ୍ତ ଗୁରୁ ଗୁରୁରେ ଅଡ଼େ ହସି ହସି—

ଗୁରୁର ପଚାରିଲା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ—ତେମେ ଏତେ ଗୁରୁ
ମିଛ କହିଗଲା ପୁଲିସ ଆଗରେ ? ମୋ ଗୁଡ଼ି ଥରୁଥିଲା ଖାଲି ।

ଅପର୍ତ୍ତ କହିଲା—ମିଛ କ'ଣ ? ସେ କ'ଣ ସତେ କିଲା-
ପୋଡ଼େଇ କରୁନାହିଁ ?

ଗୁରେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲା—ନାହିଁ—ନାହିଁ—
 ଅମେ ଶୁଣି ଶୁଣି ମରବା ପଛେ—ତମେ ଏମିତି କର ନାହିଁ—ମୋ
 ଛାତି ଧଡ଼ ଧଡ଼ ହଉଛି—

ଅପର୍ତ୍ତି କିନ୍ତୁ ସମୟ ରୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିଲା—ତାପରେ
 ଅଖି ଛଳ ଛଳ କରି ବ୍ୟଥାଭୂର କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ଗୁରେଇ—ଗୁରେଇ
 କଅଣ ମୁଁ ସତରେ କଲି ? ବଡ଼ଲେକମାନେ ସତ୍ତାରେ ହଜାର
 ହଜାର ଗୁରୁ କରୁଛନ୍ତି—ଅଉ ଅମେ—ଦି'ଶଣ୍ଟ, ନୂଆ ବି ଅଖି
 ପାରିବାନି ଖାଲ ଅମର ମାନମହତ ରଖିବା ପାଇଁ ?

ସମସ୍ତେ କହିଲେ, ଅମ ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ହେଲେ ଅମ ଦୁଃଖ
 ପାଣି ପରି ବୋହୁଯିବ—କିନ୍ତୁ କାହିଁ ?

ଗୁରେଇ ଅପର୍ତ୍ତି କାନ୍ଦରେ ହାତରଖି କହିଲା, “ନାହିଁ, ତମେ
 ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖାଅ—ଯିଏ ପାହା କରୁ—ତମେ ସେ ଭଲ କାମ ଅଉଁ
 କରିବନି । ଦୁଃଖ ଅମର ଦିନେ ଘୁଞ୍ଚିବ—ସବୁଦିନ କଣ ଅଉ ଏକା
 ପର ପାଉଥିବ ?

ଅପର୍ତ୍ତି ଗୁରେଇ ଅଡ଼େ ଗୁହଁ କହିଲା—ଗୁରେଇ, ଭଲନୋକ
 ହେଲେ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ହୁଏ—

ଗୁରେଇ କହିଲା—ହଉ ପଛେ ।

ଷତ୍ପଦ୍ୟ

ଭ୍ରଷଣ ଷତ୍ପଦ୍ୟ—

ରାଜା ରାଜା ଭିତରେ ଦୁହେଁ, ପ୍ରଜା ରାଜା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୁହେଁ—
ଭ୍ରାତୃ ଭ୍ରାତୃ ସାଙ୍ଗରେ ଦୁହେଁ—ତଥାପି ଗୋଟାଏ ଷତ୍ପଦ୍ୟ—ଅକାଶ
ଅକାଶ ସାଙ୍ଗରେ—ପାଣି ପାଣି ଭିତରେ—ପବନ ପବନ
ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେମିତି ଚଳେଇଚଳୁ—ଭ୍ରଷଣ ଷତ୍ପଦ୍ୟ ।

ଭ୍ରାମା ଅତି ଭଲ ଗୁରୁ ଥର ଠେଙ୍ଗାରେ ପକାଇଲା ପାହାର
ଭିତରେ ପାହାର । ଫଡ଼ା ଫଡ଼ା ହୋଇ ଅଠିଳା ମାଟି ଫାଟିପଡ଼ିଲା ।
ପାତାଳ ଫୁଟିବ । ପାଣି ବାହାରବ । ସମସ୍ତେ ପିଇବେ । ଭ୍ରଷ୍ଟ
ଶରଣସ୍ୟା କର । ଭ୍ରାମା ନାହାକ ଅତି ସବ୍ୟସାଚୀ ସାଜିଛି ।
ଗାଁଟା ଗାଁଟା । ଶୋଷ ଗୋଡ଼େଇଟି; ଭନିକୋଣ ଦୁଇଟି ପିଇବା
ପାଣିଆଣି ଅଣ୍ଟା କଦୁଣୀ ଧରିଲଣି ।

ମଣି ମହାନ୍ତି ଛତା ମୁଣ୍ଡେଇ, ଗାଈ ମୁଣାଟାଏ ଝୁଲାଇ, ବାଇ
ମହାନ୍ତି ପାଞ୍ଜି ଯାକି, ସେଇବାଟେ ଗଲା ହାଙ୍କଟାଏ ମାରି—କହୁଲା,
ହାଣି ହାଣି—ହଇରେ, ପରମାଟି ବୁହା—ଖୋଲ ଖୋଲ—
ଜମିଦାରୀଆଣୀ କରେଇରେ ତେଲ ଭାଲିଲଣି । ତମେ ପୋଖରୀ
ଖୋଲିବ...ସେ ମାଛ ଖାଇବ ।

ସତ୍ୟଲ୍ଲ ସତ୍ୟଲ୍ଲ ! ଗୁରୁଆଡ଼େ ସତ୍ୟଲ୍ଲ ! ଭ୍ରାମା ତା
ବୃଷାଳିଆ ବାହାକୁ ଚାହିଁଲା । ଏଥର ତାକୁ ଜଳଜଳ ହେବ ଦିଶିଲା—
ସତ୍ୟଲ୍ଲ, ଏଇ ବାହୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ—ବାହୁବଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ—ତାର
ଏଇ ବଳିଲ କୁଳିଲ ଛେରିଲ ପିଟିଲପର ପେଣି ଗୁଡ଼ାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ
ସତ୍ୟଲ୍ଲ ଚାଲିଛି । ସେ ଠେଙ୍ଗାଟା ପକେଇଦେଇ ମଥା ଉପର
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାକୁ ଚାହିଁଲା । ଯେ ଦନରାତି କରୁଛି, ସେଇ ଜାଣେ ।

ମଣି ମହାନ୍ତି ଟାଉଟର । ତା କଥାରେ କି ବିଶ୍ୱାସ । ଅଗଣି
କହିଲା, “ଜମିଦାର ଏ ଖଣ୍ଡକ ଗୁଡ଼ିଦର ଯେ ।”

ମଣି ମହାନ୍ତି ପରା ରାଜନୀତିରେ ମିଶିଛି—ନେତା ହେଉଛି—
ସେକଣ ମିଛ କହିବ ।

“ଜମିଦାର କଉ ଅଲପି ରାଜନୀତିଆ କି ?” ପ୍ରନେଇ
ଦେହୁରା କହିଲା । ଜଗା ଭେଣ୍ଡିଆ କହିଲା—“ମୁଁ ଖୋଲିବି ନାହିଁ—
ଜମିଦାର ଏ ଖଣ୍ଡ ସବ୍‌ସାଧାରଣ ବୋଲି ଲେଖିଦର । କାଲି
ରଜା ପରଜାଙ୍କର ନାଗିବ; ସେତେବେଳକୁ ପାଣି ବନ୍ଦକର
ଦେଉଥିବ । ସେ କଥା ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ହକ୍ କଥାରେ ଠକ୍ ଠକ୍ ।”

ମଣି ମହାନ୍ତି ଫେରପଡ଼ି କହିଲା—“ଅରେ ଜମିଦାର ମାରୁଛି ।
ଜମିଦାରୀ ଉଠିଲଣି ! ଜମି ଜମି ! ଏ ଜମିସବୁ ତୁ ଜମିଦାରର ।”

“ତା ଅଉ ଜମିଦାରୀ ଗଲ ବୋଲି ଜମି ଯିବନା କୁଆଡ଼େ,
ବାପ ଗୋସାପକ ଭିଟା ।” ଭ୍ରାମା କହିଲା ।

“ଏ—ଅଲଲ ଏ ସତ୍ୟବନ୍ତ ପୁରୁଷ !” ମୁହଁଟାକୁ ନେସିଡ଼ି
ମଣି ପଛକୁ ପାଦୁଣ୍ଡ ଦଶ ଢ଼େଉଅସି କହିଲା—“ହରରେ ! ସ୍ୱାକ
‘ସଦାହର ସାତ ପୁରୁଷରେ’ ଜମି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଅ ଉଠିଅ କରୁଥିଲେ ?
ଜମିଦାର—ଜମିଦାରୀ ଅଛି । ଅରେ ତମର ଅମରଠୁ, ରାଣ୍ଡି ଶାଣ୍ଡି
ଠଉଁ ନେଇ ଜମିଦାର । ଜମିଦାର ! କି ଜମିଦାର ହୋ ? ଲଙ୍ଗଳ

ଯାଏ ଭୁଲି ଡାକ । ନେତାଗିରି କରବା ଲୋକେ ଅଛା କଥା ଶିଖାଇ ଦଉଛନ୍ତି ।” ମଣି ମହାନ୍ତି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ।

ମଣି ମହାନ୍ତି ପୁଅ ବି.ଏ ପାସ୍ । ସେ କୁଅଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଦଳରେ ମିଶିଥିଲା । ସରକାର ତାକୁ ଚାକିରି ଦିବା ଦିନରୁ ତା କାମ ତା ବାପ ଭୁଲିଉଛି । ପୁଅ ଚାକିରି ପାଇବା ଯାଏଁ ବାପ ନାନା ରଙ୍ଗ ଡଙ୍ଗର ବେଶ ପକାଇ ଟାଉଟରି, କିଲାପୋଡେଇ କରୁଥିଲା । ହାକିମଙ୍କ ପାଖରେ ବଫା, ଗାଁରେ ମକଦ୍ଦମା ଭେର ହାକିମଙ୍କଠୁଁ ଉଗ୍ରୀ ଅଣିବ ବୋଲି କହି ଦୁଇପକ୍ଷରୁ ବାଁ ଡାହାଣ ମାରୁଥିଲା । ଯାହାର ଉଗ୍ରୀ ହୁଏ ତା ପାଖରେ ଯାଇ ନିଶ ଫୁଲେଇ କହେ—ଦେଖିଲୁ—ହାକିମ କିମିତି ମୋ କଥା ଶୁଣେ । ଯାହାର ହାତ ହୁଏ, ତାକୁ କହେ—ଟଙ୍କା ଦେବାରେ ହେଲା କଲ୍, ଭଲ କଞ୍ଜୁସୁଟା, ଅଣ୍ଟାରୁ ଟଙ୍କା ତ ବାହାରଲା ନି—ଫୁଁ କଣ କରବି ।

ତେଣେ ଅଉ ଅଉ ବାରୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ପିଇବାକୁ ଦେଇ ଶୁରମିଟ୍ ଅଣି ଗାଁରେ ବରାବର କିଲାପୋଡେଇ ଚଳାଏ । ଏସବୁ ପାପରୁ ରକ୍ଷାକରେ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ପୃଣ୍ୟବାଚକ—‘ସରକାରଙ୍କ ନୋକ ବୋଲି ସେ କହି ହୁଏ ।’

ଏମିତି କଳ୍ପ କରି ସେ ପୁଅକୁ ପାଠ ପଢ଼େଇ ଚାକିରି ବି କରେଇ ଦେଲା । ପୁଅ ବିଶ୍ୱେସୀଦଳ ଧାଙ୍ଗେ ମିଶେ ବୋଲି ପୁଲିସ୍ ରିପୋର୍ଟ ଦେଖି ଅସ୍ତିସର କହିଲେ—ଚାକିରି ନ ପାଇଲେ ସେଟା ପୁର ପଥହରା ହୋଇଯିବ । ଫଳରେ ଚାକିରି ମିଳିଲା ।

ମଣି ମହାନ୍ତିର ଅଉ ଚିନ୍ତା କଣ । ଜମି ଦଶ ମାଣ ସେ ଯେଉଁ ଚଞ୍ଚକ ଜାଲିଅତିରେ କରନ୍ତି—ସେତକ ଗଲେ ବି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ପୁଅତ ଚାକିରି କରନ୍ତି । କ୍ୟା ପରୁଷ୍ୟା । ଏଥର ଜମିଦାରକୁ

ଦେଖିନବ । ଦେଖେଇ ଦେବ, ନେତାଙ୍କ ବେଳରେ କିଏ
ଅଗ ପୁଲମାଳ ଦେବ—ତାଙ୍କ ଦଳ ପାଇଁ ସତ୍ୟ କିଏ ବେଶି
କରି ଦେବ । ଜମିଦାର ଘର ଗୁମାସ୍ତା ମଣି ମହାନ୍ତ ଅଜ
ମୁନିବନ୍ଧୁ ବଳି ଯିବାକୁ ବସିଛି । ଜମିଦାର ଘର ଖାଇବାକୁ
ନ ପାଇଲେ ମଣି ମହାନ୍ତର ପେଟ ଧୁରୁଡ଼େ । ଅକର୍ମୀ ଜମିଦାର—
ନା ହଳ କରି ପାରବେ—ନା କିଳାପୋତେଇକି ସାହସ ଅଛି !

ମଣି ମହାନ୍ତ ଏଣେ ପ୍ରଜାକୁ ତତେଇ ଦେଇ ତେଣେ
ଜମିଦାରକୁ ଯାଇ କହିଲା—“କଣ କହୁବି ଆଜ୍ଞା ! ଅପଣ ପୋଖରୀ
ଖୋଳି ପାଣି ପିଇବା ପାଇଁ କହିଲେ—ତେଣେ ପ୍ରଜାଏ ମେଣ୍ଟୁ
ବାଇଲେଣି । ପୋଖରୀଟା ସବୁ ସାଧାରଣଙ୍କର ବୋଲି ଲେଖେଇ
ନ ଦେଲେ ସେମାନେ କଣ ନା କଣ କରିବେ ।”

ଜମିଦାର ରାଗରେ ନିଆଁ ବାଣ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୁକୁମ
ହେଲା—ପୋଖରୀ ଖୋଳା ବନ୍ଦ ।

ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଗାଁରେ ପଞ୍ଚାୟତ ବସିଲା । ସାର ହେଲା
ଜମିଦାର ଘର ମୂଲ ବନ୍ଦ । କେହି ଜମି ଚଷିବେ ନାହିଁ—ଘର
ଛେକିବେ ନାହିଁ । ଗାଁ ମାଉସେ, ଗୁଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡି ଧାନ କୁଟିବେ ନାହିଁ ।
ଭାମ ହେଲା ମୁଣ୍ଡିଆଳ ।

“ଗିନା ନାହିଁ ମାଲିକ—ମୁଁ ତାର ବାଟ କରିବି—ଏଗୁଡ଼ାକ
ଜବଦ ହେଉଥିବେ ।” କହି ଉଠିଲା ମଣି ମହାନ୍ତ । “ସରକାର
ଅଧେ ଟଙ୍କା ଦେବେ—ଧାନ କଳଟାଏ ପକାନ୍ତୁ । ବହୁତ ଲାଭ ।
ଗାଁ ଗାଁରୁ ଲୋକେ ଶସ୍ତା ସୁବିଧା ପାଇ କୁଟେଇ ନେବେ ।”

“ଜମି ଯଦି ନ ଚଷନ୍ତି ଖାଇବି କଣ ?”

“ପଡ଼ିଆର ଜମି ପଡ଼ିଆ । ଧାନକୁଟା ପକାଇବା ବାଲୁକା ମୁଠେ ମୁଠେ ଗୁଡ଼ଳ ଜଣକା ବଟି ନେଲେ ଅପଣଙ୍କ କୁଟୁମ୍ଭ ଭଳି ଦଶୁଟା କୁଟୁମ୍ଭ ଚଳିବେ ।”

“ବଟି ଯଦି ନ ଦିଅନ୍ତି ।”

“ଅଜ୍ଞା—ନ ଦେଇ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ଧାନ ତ କୁଟିବେ, ଅଳସୁଆମିଟା ଗୋଟାଏ ଅମଳ । ସେ ନିଶା ଦମ୍ଭିଲା ପେଣିକ ପାଣି କର ମନକୁ ବି ଗୋଲମ କରଦବ । ଚନ୍ଦ୍ରା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଦିନାକେତେ ପରେ ଅପଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରବେ—ନ ହେଲେ ଯେ ଅଠା ଠିକ୍ । ତେଣେ ଗୁଡ଼ କରନ୍ତୁ କେତେ କରବେ । ଧାନକୁଟା ହେଲେ ତ ଭ୍ରାତ ଖାଇବେ ?”

“ଭିକ୍ଷି କଣ ଭବେଇଯିବ ଦେଶରୁ ?”

“ହା—ହା—ହା ଭିକ୍ଷି ? ଭିକ୍ଷିର ଡେଣା କାଟି ଦେବ । ଗୁରୁଣ ଜଟାୟୁର ପର କାଟି ଦେଲା ପରି, ଅଜ୍ଞା ! ଯଦି ଭିକ୍ଷି ତଳେ ପଡ଼ି ଛଟ ପଟ ହୋଇ ନ ମରନ୍ତି ତେବେ ମୋ ନା ମଣି ମାହାନ୍ତି ହୁଏଁ ।”

“ହେଲେ ଜମିଗୁଡ଼ାକ ପଡ଼ିଆ ରହିବ—”

“ଅଜ୍ଞା ! ଜମି ପଡ଼ିଆ ରହିବ ? ଯିଏ ଜମି ଚଷିବ ତାର ଧାନକୁଟା ହବ । ନାହିଁ ତ ନାହିଁ । ଦେଖିବା ଏମାନେ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ।”

“ଧାନ ହେଲେ ତ କୁଟା ହବ ।”

“ହୁଁ—ଧାନ ହବନି ? ମୂଲିଆ ଚଷିବେ ନାହିଁ । କିଛି ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ । ଦରଶାସ୍ତ୍ର କର ସରକାରକୁ କଲ ଲଙ୍ଗଳ—କଲ ଲଙ୍ଗଳ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ତ ମୋ ହାତରେ । ନଇଲେ ଭୋଟ ବେଳକୁ ଦେଖିନେବ । ପହଲେ କିଛି ଟଙ୍କା ହାତରୁ ଦବାକୁ ହବ ଏକା ।”

“କେତେ ଯାଏ ?”

“ଏଇ ଧରନ୍ତୁ କୋଡ଼ଏ ପଚାଶ ହଜାର ।”

“ଏତେ ଟଙ୍କା କୁଅଡ଼ୁ ଅଫିବ ?”

“ଟଙ୍କା କଣ ପାଣିରେ ପଡ଼ୁଛି ? ଗହଣା ବିକି ଦିଅନ୍ତୁ । ଜମିଦାରୀ ନେଇ ସରକାର ଯିଦିପୁରଣ ଦେବେ । ଅଉ ପୁଣି ପରୁଆ କଣ । ଏ ଗୁଡ଼ାକ ବାହୁବଳ ଦେଖଉଛନ୍ତି । ଅଛା, ଗୋଟି ଗୋଟିକୁ ନିକମା, ନିଷ୍ପତ୍ତି ନ କରୁଛୁ ତ ମୋ ନା ମଣି ମହାନ୍ତି ବୁଝିବେ ।”

X

X

X

X

ଭ୍ରାମ ନାହାକ ଦେଖିଲ ଧଡ଼ ଧଡ଼ ହୋଇ ଧାନକୁଟା କଲ ଗୁଲିଛି—ଫଡ଼ ଫଡ଼ ଫଡ଼ ହୋଇ ଟ୍ରେକ୍ଟର କଲ ଲଙ୍ଗଲ ଗୁଲିଛି ।

ସେ ତା ପେଣିକି ଗୁହଁଲ । କିଏ ଯିମିତ ତା ଉପରକୁ ମନ୍ଦ ପାଣି ପକାଇ ଦେଇଛି । ଫଣା ତୋଳି ଯଉଁ ଫଣିଟା ଫି ଫି ହେଉଥିଲା, ସେ କୋଟିଆ ଭଳି ପଡ଼ି ରହିଛି ।

ଜମିଦାର ଘର ତିନିଟା ଧାନକୁଟା କଲ ବସିଲଣି । ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜେ କଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉତ୍ସବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକା ହୋଇ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଜମିରେ ଟ୍ରାକ୍ଟର ଗୁଲିଛି । ସିନ୍ଧୁ କାରଖାନାରୁ ଆସିଛି ଖଇ । ଗାଁରୁ ଗୋରୁଗୁଡ଼ାକ କଂସେରଖାନାକୁ ଗୁଲଣ ହେଉଛନ୍ତି । ଭ୍ରାମା ଗୁହଁଛି ।

ମଣି ମହାନ୍ତି ହୋଇଛି ଅମ ଜମିଦାର । ଏବକାର କଲ ମାଲିକ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଜେନେରେଲ ମ୍ୟାନେଜର । ମଣି ମହାନ୍ତି ପୁଅ ଶୋଷୋ ପ୍ରଗଳ୍ଭ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାରୀ । ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଚୌଧୁରୀଙ୍କର

ପକ୍ଷୀଘାତ ରୋଗ । ଅଜ୍ଞ ଦିନ କେରଟା । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଅଶବା ।
ହେଲେ ତାର କି ଚିନ୍ତା—ଜିନି ଜିନିଟା କଲ ।

ଭ୍ରମା ନାହାକ ତା ଗୁରପାଶକୁ ଗୁହଁଲ । ଗାଁର ଗୁରପାଶ
ଗୁରଟା ଖଣ୍ଡିଅଭୁତ । ଭରସା କେନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ି ଥର ଉଠିଲ ।
ତା ହାତଗୋଡ଼ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ସେ ବରବର ଗୁହଁଛି—
ତାର ସେ ବଳିଲ ଦେହଟା ଗଲ କୁଅଡ଼େ ? ଷଡ଼୍‌ପଲ୍, ଷଡ଼୍‌ପଲ୍ ।
ଭ୍ରମା ଗୁହଁଲ ସେଇ ବାଟକୁ; ସପନା ବୋଉ ଯଉଁବାଟେ
ଯାଇଛି । କୁଟି କାଣ୍ଡି ଖାଉଥିଲା ସେ । ଧାନକୁଟା କଲ ହେଲଦିନଠୁ
ଅଜ୍ଞ କିଏ କୁଟା ଦବ । ବୁଢ଼ୀ ସପନା ବୋଉ ସିଧା ଟିକଟ
କାଟିଲା ମଣାଣିକି । ସେ କିନ୍ତୁ ମରବାକୁ ଗୁହେ ନାହିଁ—ନା
ସେ କେବେ ମରବ ନାହିଁ । ପଛକେ ଏ ଷଡ଼୍‌ପଲ୍ ଅଗରେ ସେ
ମୁଣ୍ଡ ନଇଦେବ, ସେ ଭଲ ।

ପୁଣି ଥରେ ମଣାଣି ଉପରେ ତା ଅଖି ପଡ଼ିଲା । ଏ ମରଣଟା
ବଡ଼ ଅପମାନିଆ ମନେ ହେଲା । ତା ଦେହ ଶୀତେଇ ପଡ଼ିଲା ।
ସେ ଘୁସୁରି ଘୁସୁରି ଯାଇ ମଣି ମହାନ୍ତି ଅଗରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ
ପଡ଼ିଯାଇ କହିଲା—“ଏ ଜୀବନଟାକୁ ରଖ ମହାପୁ, ନଇଲେ ଗଲା ।
ଖଣ୍ଡେ ଗୁଳିବା ।”

ଗୋପୀସାହୁର ଦୋକାନ

ସଡ଼କ ପାଖରେ ସେଇ ଅତି ପୁରୁଣା ଝଙ୍କାଳିଆ ବରଗଛଟା
ସେହିପରି ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି କେତେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି । ଗଛଟିର
ମୂଳଟି କାଳର କରାଳ କବଳରେ କେଉଁ ଦିନୁ କ୍ଷୟ ହାସ୍ତ ହୋଇ
ଗଲଣି, ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗଛଟିକୁ ଏତେ ଦିନଯାଏ
ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି ତାର ଗୁରୁ ଛଅଟି ବଡ଼ ମୋଟା ମୋଟା ଓହଳ—
ଯାହା ମାଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମୂଳର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇ ନେଉଛି ।

ଗଛଟି ତାର ଜନ୍ମଠାରୁ ଏତେ ଦିନଯାଏ ଦେଖି ଆସୁଛି
ଦୁନିଆର କେତେ ଉଦ୍ଭାନ ପତନ, କେତେ ପରବର୍ତ୍ତନ ।
ଯେତେବେଳେ ତାର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଏଠାରେ
ନ ଥିଲା ଏପରି ପକ୍ୱ ସଡ଼କ । କରୁ ସଡ଼କଟିଏ ଦି ନ ଥିଲା ।
କେବଳ ଗୋଟିଏ ବଙ୍କା ବଙ୍କା ଗାଉଁଲି ଚଲା ରାସ୍ତା ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ
ଚାଲି ଯାଇଥିଲା କେଉଁ ସୁଦୂର ଗ୍ରାମକୁ । ସେତେବେଳେ ପଥକ-
ମାନଙ୍କର ଶ୍ରମ ନିବାରଣ ପାଇଁ କେଉଁ ମୁକ୍ତିପ୍ରୟାସୀ ସନାତନା
ଏଇ ବଟ ଗୁମ୍ଫାଟିର ବାଜ ରୋପଣ କରିଥିଲା ସେ ସ୍ଥାନରେ । ଏ ବଟ
ଗୁମ୍ଫାଟି ରୋପଣ କରି ସେଇ ସନାତନାଟିର ମୁକ୍ତି ହେଲା କି ନାହିଁ
ଜଣା ନାହିଁ । ହୁଏତ ଆଜିକାଲିର ନବ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯୁବକଯୁବତୀ

ତାର ଏପରି କୁହୁଆସୁଛନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ହସି ଅସ୍ଥିର ହେବେ । କିନ୍ତୁ ତାର କାର୍ଯ୍ୟଟି ଯେ ଥିଲା ଲୋକ ସେବାର ପରମ ଅଦର୍ଶ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସେ ଯାହାହେଉ ଗଛଟି ଅଦ୍ୟାବଧି ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । କେତେ ପଥଶ୍ରାନ୍ତ ପଥକ ତାର ମୂଳରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ବୈଶାଖର ମୁଣ୍ଡଫଟା ଖରୁ ଅସୁରଷା ଭରଜନ୍ତୁ, କିଏ ହସାବ ରଖିଛି ?

ସେଇବରଗଛଟି ସେଇପରି ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଦେଖିଛି ଦୁନିଆର କେତେ ଅଭାବନାୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ସେଇ ବଙ୍କା ବଙ୍କା ଚଳ ରସ୍ତାଟି ବଦଳରେ ସେଠାରେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଧୁଳିଆ ମାଟି ସଡ଼କ ନିର୍ମିତ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଶହ ଶହ ଶଗଡ଼ ସେଇ ରସ୍ତାଦେଇ ଚାଲିଲା । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ବୃକ୍ଷଟି ଥିଲା ଶଗଡ଼ିଆ-ମାନଙ୍କର ଏକ ବିଶ୍ରାମସ୍ଥଳୀ । ବୈଶାଖର ତତଲା ଝାଞ୍ଜି ଓ ମୁଣ୍ଡଫଟା ଖରୁ ଦାଉ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଶଗଡ଼ିଆ ଯେତେବେଳେ ସେଇ ବରଗଛ ମୂଳରେ ତାର ଶଗଡ଼ ଫିଟାଇ ଦେଇ ପୋଡ଼ ବା ବଳଦ ହଳକୁ ଗଛ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଛାଇତଳେ ଗାମୁଛା ପାରି ଶୋଇପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ତାର ପ୍ରାଣ ଏକ ଅପୂର୍ବ ପୁଲକରେ ପୂରି ଉଠେ । ଗଛଟି ଯେ ଖାଲି ଖରୁ ତାପରୁ ପଥୁକା, ଶଗଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରେ ତାହା ବୁଝେ, ପୁଷ୍ପମାସର ହାଡ଼ବଙ୍ଗା ଶୀତର ଦାଉରୁ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା କରେ । ଶୀତ ଋତୁରେ ଶଗଡ଼ିଆର ହାତ ଗୋଡ଼ କୋଲ ମାରିଗଲେ ସେ ଏଇ ବରଗଛ ତଳେ ଶଗଡ଼ ଫିଟାଇ ଦେଇ ଧୁଳି ଜାଳି ଦେଇ ହେଁସ ଘୋଡ଼ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼େ ।

ବାଟୋଇମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷତଃ ଶଗଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ପେୟ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଗୁଡ଼ିଆ ଗୋପୀ ସାହୁ ସେହି ବରଗଛଟି ମୂଳରେ ମେଲଇ ଥିଲା ତାର ସୁଦୃଢ଼ ଦୋକାନଟି । ବରଗଛର ଘର୍ଷଣ କଡ଼

ଓହଲଇ ମଝିରେ ତାର ମାଟି ବାଉଁଶର ତଅର ଯୁଦ୍ଧ ଦୋକାନ ଘରଟି । ଦୋକାନଟି ଯେତେବେଳେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଗୋପୀ ସାହୁର ବୟସ ଥିଲା ମୋଟେ କୋଡ଼ଏ କି ପଚାଶ । ତାର ଦୋକାନ ଘରେ ଗୁଡ଼ଲ ପରିବା, ହାଣ୍ଡି, କାଠ, ତେଲ, ଲୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଜିନିଷ ମହଜୁଦ ଥାଏ । ମୁଢ଼ି, ରୁଡ଼ା ଓ ଗୁଡ଼ର ମଧ୍ୟ ଅଭାବ ନ ଥାଏ ।

ଦିନ ଦିପହରେ କିମ୍ବା ସଞ୍ଜବେଳେ ଯେଉଁ ଶଗଡ଼ଆମାନେ ଶିଶୁମ ନେବାପାଇଁ ସେଠି ଅଟକି ଯାନ୍ତି, ସେମାନେ ଗୋପୀ ସାହୁ ଦୋକାନରୁ ଗୁଡ଼ଲ, ପରିବା, ହାଣ୍ଡି, କାଠ ଇତ୍ୟାଦି କିଣି ନେଇ ବରଗଛ ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ ଖୋଳି ଦି ଗୁରୋଟି ତିମା ପଥର ଦେଇ ଭାତ ରନ୍ଧି ପକାନ୍ତି । ଦିନ ଗଡ଼ିଲେ ବା ସକାଳୁ ଉଠି ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଶଗଡ଼ ଯୋଗ ବାହାରନ୍ତି—ଗୋପୀ ସାହୁଠାରୁ ମୁଢ଼ି, ରୁଡ଼ା, ଗୁଡ଼ ଓ ଧୂଆଁପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ନେଇ ଗାମୁଛାରେ ବାନ୍ଧି ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ବା କବିସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ରସରସିଆ ଗୀତ ଦିପଦ ବୋଲି ବୋଲି ବାହାରଯାନ୍ତି । ଗୋପୀ ସାହୁର ଅଛା ଦି ପରସା ଲଭ ହୁଏ ।

ଏମିତି କେତେ ଦିନ କଟିଗଲା । ତା ପରେ ଜିଲ୍ଲା ବୋର୍ଡ଼ର କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଓ ଇଞ୍ଜିନିୟରମାନେ ଆସି ସେ କରୁ ଗୁମ୍ରାଟକୁ ମାପରୂପ କଲେ । ଗୋପୀ ସାହୁ ପରୁର ବୁଝିଲା ଯେ, ସରକାର ଗୁମ୍ରାଟକୁ ପକ୍କା କରିବେ । ଗୋପୀ ସାହୁର କପାଳ ଅହୁର ଫିଟିଗଲା, କେତେ କୁଲି ମଜୁରୀ ଆସି କାମରେ ଲାଗିଲେ । ଦିନାକେତେ ଗୋପୀ ସାହୁର ଭାରି ଲଭ ହେଲା । ସେ ତାର ମାଟି କୁଡ଼ାଅଟି ଭାଙ୍ଗି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଭଟ୍ଟା ପଥରରେ ଦୁଇ ବଗିଚା

ଘର ତଅର କଲା । ଦୋକାନ ସାଙ୍ଗକୁ ଗୋଟିଏ ଗୁ'କାଠି ହୋଟେଲ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ାଦେଲା ।

ଗୋପୀର ବୟସ ହେଲାଣି ସେତେବେଳେ ତରଣ କି ଗୁଲିଶ । ଏତେ ଦିନଯାଏ ତାର କୌଣସି ଭାବନା ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୋକାନର ବୃକ୍ଷି ଓ ହାତରେ କିଛି ପଇସା ଜମିବା ପରେ ସେ ଅନୁଭବ କଲା ଗୋଟାଏ ଅଭାବ । ତାକୁ ବୋଧ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ସାରା ଦୁନିଆଟା ଭିତରେ ସେ ଭାରି ଏକୁଟିଆ । ତା ପରେ ଦୋକାନରେ ସାରାଦିନ ବସି ବସି ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ଖାଇବା ପାଇଁ ରୋଷାଇ କରି ବସେ, ବା ଖାଇ ସାରି ରାତି ଅଧରେ ଅପଣାର ଯୁଦ୍ଧ ଖଟଟି ଉପରେ କନ୍ଥା ଖଣ୍ଡି ପାରିଦେଇ ଶୋଇବାକୁ ଯାଏ, ସେତେବେଳେ ତାର ମନରେ ଗୋଟିଏ ଅଭାବର ଡାକ୍ତା କଷାଘାତ ସେ ଅନୁଭବ କରେ । ଗୋପୀ ଭାବିଲା, ବାହାହୋଇ ବହୁଟିଏ ଘରକୁ ଆଣିଲେ ତାର ଭାରି ସୁଖ ହୁଅନ୍ତା ପରା । ହାତରେ ତ ପଇସାର ଅଭାବ ନାହିଁ, ସୁତରାଂ କନ୍ୟାର ଅଭାବ ହେଲା ନାହିଁ । ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ବୋହୂ ଆସି ଗୋପୀର ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନର ଅଭାବଟି ପୂରଣ କରିଦେଲା ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ ପାଣି ସୁଅପରି ବହିଗଲା । ଗୋପୀର ମନେହେଲା, ସତେ ଯେପରି ଦୁନିଆଟା ଗୋଟାଏ ସୁଖର ଖେଳଘର । ନୂଆ ବୋହୂଟି ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶା ଟାଣି ଦୋକାନର ଭିତର ଗମ୍ଭୀରରେ ବସି ରହୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାର ସେ ସଲଜ୍ଜ ଭାବ କଟିଗଲା । ସେ ହେଲା ଦୋକାନର ସବୁମୟୀ କଣ୍ଡି । ଓ ଗୋପୀ ହେଲା ତାର ଅଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ଭ୍ରାତୃ ମାତା । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଗୋପୀର ମନରେ ମୋଟେ କିଛି ହୁଏ ନାହିଁ, ବରଂ ଅନନ୍ୟାଦି-ଶଯ୍ୟରେ ସେ ଅନେକ ସମୟରେ ପୁଲକିତ ହୋଇଉଠେ ।

ହାତରେ ଯାହା କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ଜମା ହୁଏ, ସେତକରେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟା ପାତୁଅ, ନୋଥ ନୋଲି ଇତ୍ୟାଦି ଅଳଙ୍କାର ଗଢ଼ି ପକାଏ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ଦି ଗୃହବର୍ଷ ଚିତଗଲା ପରେ ଗୋପୀ ଅଜ ତା ଭାରି ଉତ୍ତମ୍ଭ ଅନ୍ତରବ କଲେ ଅଜ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଅଭାବ । ଟିଲଟିଏ ପାଇବା ପାଇଁ ଗୋପୀପତ୍ନୀର ଭାରି ଇଚ୍ଛାହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ଦାନଧର୍ମ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଗୋପୀକୁ କହିଲା । ବାଙ୍କା ଯାହା ପଇସା କରୁଥିଲା ଜମା ଥିଲା ସେତକ ଦାନ ଧର୍ମରେ ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେଲେ । ‘ଲଢ଼ୁବାବା’ଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଯାଇ କେତେଥର ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କଲେ । ଗାଦି ଗୋସେଇଙ୍କଠାରେ କେତେ ମାନସିକ କଲେ । ଶେଷରେ ଗାଁ ବାସୁଲେଇଙ୍କଠାରେ ଗୋଟାଏ କଳାବୋଦା ଓ ଯୋଡ଼ାଏ କଳା କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦିଅଇଲେ—ଗାଁର ଅନ୍ତରାଳରେ ଅନ୍ତସାରେ ।

ବାସୁଲେଇଙ୍କ କୃପା କଟାକ୍ଷରୁ ହେଉ ବା ବାବାଙ୍କ ମନ୍ଦିରରୁ ହେଉ ସଂଦେଶ ଗୋପୀର ଭାରିକୁ ବର ଦେଲେ । ଶୁଭ ଯଶରେ ଗୋପୀର ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହେଲା । ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଉତ୍ତମ୍ଭଙ୍କର ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ତୁଳ ପଡ଼ିଲା । ନବଜାତ କନ୍ୟାଟିର ଦାର୍ଢ଼ ଜୀବନ କାମନାରେ ବୁଢ଼ୀ ବାସୁଲେଇଙ୍କଠାରେ ପୁଣି ଯୋଡ଼ାଏ ନିଶ୍ଚୟ ଗୁଣସିଣ୍ଡୁ ବଳି ଦିଅଗଲା । ଲଢ଼ୁବାବାଙ୍କଠାରେ କେତେ ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା ହେଲା । ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଦୟାଭାବର ବୋଧହୁଏ ଏଥର ଉତ୍ତୁଳ ପଡ଼ିଲା । ପରବର୍ଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସକୁ ପୁଣି ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା । ଏହିପରି ଭାବରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ପାଞ୍ଚୋଟି କନ୍ୟା ପାଇ ସାହୁଅଣି ଯେତେବେଳେ ପାଞ୍ଚୋଟିର ମା’ ହେଲେ, ସେତେବେଳେ ମନ କଷ୍ଟରେ ସ୍ବାମୀକୁ ଡାକି କହିଲେ,—

“ହଇହେ, ବିଧାତା ବାପୁଜୀର କଣ କିଛି ବିଚାର ନାହିଁ, ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଏ ମାଲପିଲଗୁଡ଼ାକ ଜନ୍ମ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେତେ ହେଲେ ତ ଏଗୁଡ଼ାକ ପରଘରା; ପୁଅ ପିଲାଟିଏ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ସାହୁ ଦମ୍ପତି ପୁଣି ଅନୁଭବ କଲେ ଏକ ଅଭାବର ଗୁରୁ-ଯନ୍ତ୍ରଣା । ପୁଅ ପିଲାଟିଏ ପାଇବା ପାଇଁ କାମନା କରି ଗୋପୀ ଏଥର ବାସୁଲେଇଙ୍କଠାରେ ଯୋଡ଼ିଏ କଳା ବୋଦା ଓ ଯୋଡ଼ିଏ କଳା ଅଣ୍ଟିରା କୁକୁଡ଼ା ବଳି ପକାଇଲା । ଠାକୁରାଣୀ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ । ପାଞ୍ଚ ହିଅ ପରେ ସାହୁ ଦମ୍ପତି ସେତେବେଳେ ପୁଅ ରତ୍ନଟିଏ ଲଭି କଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅନନ୍ଦ କହୁଲେ ନ ସରେ । ଏଥର ପୁଅର ଦୀର୍ଘଜୀବନ କାମନା କରି ଗାଁ ବାସୁଲେଇଙ୍କଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ବଡ଼ ଠାକୁରାଣୀ ସେ ତାରାତାରାଣୀ ଭାଙ୍ଗିଠେଇଁ ଗୋଟାଏ ପୋଡ଼ ଓ ଯୋଡ଼ିଏ କାଳିଆ ବୋଦା ବଳି ପକାଇଲେ ।

×

×

×

×

ଏହା ଭିତରେ ରାସ୍ତାକାମ ସରିଗଲାଣି । ଗୋପୀ ସାହୁର ଦୋକାନ ସାମନାର ସେଇ ଧୂଳିଆ ମାଟି ସଡ଼କଟା ଏବେ ପାଲଟି ଗଲାଣି ଗୋଟାଏ ପଥର ଗଡ଼ା. ପକ୍କା ସଡ଼କ । କୁଲିଗୁଡ଼ାକ ସେ ଯୁଆଡ଼େ ସେଠାରୁ ଗୁଲିଗଲେଣି । ସୁତରାଂ ଗୋପୀ ସାହୁ ଦୋକାନର ଆୟ ବହୁତ କମିଗଲାଣି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ପେଟକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ହେଲେଣି ଅଠ ପେଟ, ତା ଉପରେ ପୁଣି ପୁଅ ହିଅଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ କାମନାରେ ବାର ପୁନେଇ ତେର ପଟ୍ଟରେ ପୁଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା, ବଳି ଇତ୍ୟାଦିରେ କେତେ କଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଗଲାଣି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ନିଶାର ଝୁଙ୍କରେ ସାହୁ ଦମ୍ପତି ସେଥିପ୍ରତି ମୋଟେ ନଜର ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ତେବେ ଶଗଡ଼ିଆମାନଙ୍କଠାରୁ ଯାହା ଦିପଇସା ମିଳେ, ସେଥିରେ ଗୋପୀ

କୌଣସି ମତେ କଷ୍ଟେ ମତେ ପରବାରଟି ଚଳାଇନିଏ । କିନ୍ତୁ
ଦିନ ପରେ ବଡ଼ ଦି ହିଅ ବିଭ୍ରାହୋର ଗଲେ । ବିଭ୍ରାହରକୁ ଟିକିଏ
ଜାକଜମକରେ କରବାପାଇଁ ସାହୁଅଣୀ ଜିନ୍ ଲଗାଇଲେ । ସୁତରାଂ
ଗୋପୀ ସାହୁ ବାଧା ହୋଇ ସାହୁକାର ଘରୁ କିଛି ରଖି ଅଣି କାମଟା
ଚଳେଇନେଲେ । ପାଖ ପଡ଼ୋଶୀ ଜାତିଭ୍ରାତମାନଙ୍କୁ ଅଛା ଗ୍ରାସେ
ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ । ସମସ୍ତେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ ।

ଦିନେ ସକାଳ ବେଳା ଗୋପୀ ସାହୁ ବସି ଦୋକାନ
ପିଣ୍ଡାରେ ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛୁ, ଗୋଟାଏ ଘୋ ଘୋ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ ।
ପିଲଗୁଡ଼ାକ ଘର ଭିତରୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ସାହୁଅଣୀ
ମଧ୍ୟ ଘରକାମ ସ୍ଥଳ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଗୋପୀ ଗୃହି ଦେଖିଲା—
ଗୋଟାଏ କଲ ଶଗଡ଼ ଧାଇଁ ଆସୁଛି ପିଁ ପିଁ ପିଁ କର । କେତେ ଯାନ୍ତ୍ରୀ,
କୋଡ଼ିଏ କି ପଗଣ । ଗୋପୀ ଭାବିଲା, ତା କପାଳ ଆଗେଇଲା ।
ଏତେ ଯାନ୍ତ୍ରୀ ଏକାବେଳେକେ ଯଦି ପରସା ପରସାକର ଜିନିଷ
କିଣନ୍ତି, ତେବେ ତ ପାଞ୍ଚଅଣା କି ସାତ ଅଣାର ବିକ୍ରି ହେବ
ଏକା ଥରକେ । ସେଥିପାଇଁ ସାହୁ ଡରଡର କରି ଦୋକାନକୁ
ଯିବାପାଇଁ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ କଲ ଶଗଡ଼ଟା ଯେତେବେଳେ ତାର
ଦୋକାନ ପ୍ରତି ଟିକିଏ ନଜର ନ ଦେଇ ଧୁଲି ଭିଡ଼ାଇ ଧାଇଁଗଲା,
ସେତେବେଳେ ଅଜାଣତରେ ତାର ବନ୍ଧ ପଞ୍ଜିର ଭେଦ କରି ବାହାର
ପଡ଼ିଲା ନୈରାଶ୍ୟର ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ।

ଗୋପୀ ଭାବିଲା—ସକାଳଟାରୁ ସିନା କଲଶଗଡ଼ ଧାଇଁଗଲା;
କିନ୍ତୁ ଦି'ପହରର ମୁଣ୍ଡ ଫଟା ଖରାବେଳେ କିମ୍ବା ରାତି ଅନ୍ଧାରରେ
ନିଶ୍ଚୟ ଏଇ ଗଛମୂଳରେ ଆସିବୁ ନେବ । ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ
ତାର ହାଣ୍ଡି, କାଠ, ଗୁଜଲ କେତେ ବିକ୍ରି ହେବ । କିନ୍ତୁ
ଦ୍ଵିପହରେ ପୁଣି ଯେଉଁ କଲଶଗଡ଼ ଆସିଲା ସେଟା ଏ ମୁଣ୍ଡଫଟା

ଖରକୁ ଖାତର ନ କରି, ଗୋପୀ ସାହୁର ଦୋକାନ ଘର ଉପରେ ଟିକିଏ ମାତ୍ର ଦୂର ନ ପକାଇ କିମ୍ବା ଏତେ କାଳର ଅଗ୍ରସୂକ୍ଷ୍ମ ଏକ ପୁରୁଣା ବରଗଛର ଛାଇ ପ୍ରତି ଟିକିଏ ନଜର ନ ଦେଇ ଧାର୍ ଗୁଲିଗଲା ଗୋଟାଏ ନିର୍ମମ ଦୈତ୍ୟ ପରି । ଗୋପୀର ଅଶାଳତା ମୂଳରୁ ଗଲା ଛୁଣ୍ଟି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ପୁଣି ମଠର ବସ୍ ଅସିଲା କିନ୍ତୁ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଗୋପୀ ଭାବିଲା—ହେଉ କଲ ଶଗଡ଼ଟା ସିନା ମଣିଷ ବୋହୂ ନେଉଛି, ମାଲପତ୍ର ତ ସବୁ ଯିବ ବଳଦ ଶଗଡ଼ରେ । କିନ୍ତୁ ଗୋପୀର ସେ ଅଶାଳତାର ମୂଳରେ କୁଠାରୁ ଘାତ କରି ଯେଉଁ ଦିନ ଗୋଟାଏ ମାଲବୁଢ଼ା ଲଗ୍ନ ସେଇ କାଟେ ଧାର୍ ଗଲା, ଗୋପୀର ମନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବଳଦ ବା ପୋଡ଼ ଶଗଡ଼ର ସଂଖ୍ୟା ଗଲା କମି । ଗୋପୀର ଅସୁ ଗଲା ବହୁତ କମି, କିନ୍ତୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଗଲା ବଢ଼ି । ଗୋପୀ ଅନୁଭବ କଲା ଅଭାବର ଡାକ୍ତା କଷାଘାତ ।

× × × ×

ଅହୁର ତନୋଟି ଝିଅର ବିଭାବର ପାର୍ ସାହୁକାର ଘରୁ ଅଉ କିଛି ରଣ ଅଣିଲା । ଅଭାବ ଅନାଟନରେ ପଡ଼ି ଗୋପୀ ଓ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ବଡ଼ ରୁଗ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ପୁଅ ପିଲାଟି ମଧ୍ୟ ଶାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ବାତଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

× × × ×

ଗାଁରେ ଲାଗିଲା ବସନ୍ତ । କେତେ ଯେ ଲୋକ ମଲେ, ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ । ଦିନେ ହଠାତ୍ ଗୋପୀ ସାହୁର ପୁଅକୁ ହେଲା ବସନ୍ତ । ବୁଢ଼ାଙ୍କର ଦେହ ମନ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । ବାଙ୍କା ଯାହା ଅଳଙ୍କାର ଥିଲା ସେତକ ବିକା ଭଙ୍ଗା କରି ପୁଅର ଜୀବନରକ୍ଷା ପାଇଁ ପୁଣି ବାସୁଲେଇ ଠାକୁରଣୀଙ୍କଠେଇଁ କାଳିଆ ବୋଦା ଓ

କାଳିଆ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦେଲେ; କିନ୍ତୁ ଏଥର କାର୍ତ୍ତିକ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ
ବ୍ରତାକଟାକ୍ଷ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ପୃଥକି ଚାଲିଗଲା ।

ତା ପରେ ପରେ ବୁଢ଼ାକୁ ଧରିଲା ବସନ୍ତ । ଦେହରେ ଛୁଣ୍ଟି
ବସାଇବାକୁ ଥାନ ନାହିଁ । ହେଲେ ବୁଢ଼ାର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ସେ
ତାକୁଛୁ, ହେ ମା ବାପୁଲେଇ ମୋ ପୁଅକୁ ନେଇଛ, ମୋତେ ଭଲ
ଦୟାକରି ନେଇଯାଅ । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାର ଏ କରୁଣ ତାଙ୍କ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର
ପାପାଣ ହୃଦୟ ଭେଦି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ପଡ଼ିପଡ଼ି ଭଲ
ହେଲା । କିନ୍ତୁ ତାର ଅଖି ଯୋଡ଼ିକ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ହରାଇ ବସିଲା ।
ପଥ ଧରିଛି କି ନାହିଁ ସାହୁକାରଘର କୋଟରେ ନାଲିସ୍ କର
ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇ ଯାହା କିଛି କଂସାବାସନ
ଥିଲା, ନିଲାମ କରି ନେଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ ଯୋଡ଼ିକ ବଡ଼ ନିଃସ୍ବ ହୋଇ
ପଡ଼ିଲେ । ସେଇ ବରଗଛ ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆ ଘରେ ଦିହେଁ
ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଦିନବେଳେ ମଟରବସ୍ ଗଲାବେଳେ ବୁଢ଼ା ହାତଧରି
ବୁଢ଼ୀ ନେଇଯାଏ ସସ୍ତା କଡ଼କୁ । ବୁଢ଼ୀ କହେ—“ହାତ ବଢ଼ାଇ
ମାଗ ପଇସା ଅଧିକ, କେତେ ବସ୍ ଯାଉଛି ।” କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାର
ପାଟି ଫିଟେ ନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ତରାଳ କରେ ସତେ ଯେପରି ଏଇ
ବସ୍ତୁତାଙ୍କ ତାର ଦୁର୍ଗତିର ଏକମାତ୍ର କାରଣ । ଦ୍ରୋଧ ଓ
ଅଭିମାନରେ ତାର କୋଟରଗତ ଜ୍ୟୋତିର୍ମାନ ନୟନଯୁଗଳରୁ
ବୋହିଯାଏ ଦୁଇଧାର ତତଲା ଲୁହ । ।

ସେ ଯୁଗର ବାଳକ

ଅଜ ରଖି ଅଶ୍ରମରେ ମହୋସ୍ତବ । ରଖି-ପିତା ସାଗୁଜୀବନ
ଅଳ୍ପଦାନ କରି ଯଶସ୍ବୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାମ ସେହି ସକାଶେ
ବାଜଶ୍ରବା* । ବାଜଶ୍ରବାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର ବାଜଶ୍ରବସ ପିତାଙ୍କ
ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବେଶୀ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ମନବଳାଇଲେ ।
ମହାଫଳ ଅଶାରେ ସେ ଏକ ବିରାଟ ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଯଜ୍ଞର
ନାମ ବିଶ୍ବଜିତ୍ । ଏହି ବିଶ୍ବଜିତ୍ ଯଜ୍ଞରେ ରଖିକୁ ସର୍ବସ୍ବଦାନ
କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସପ୍ତଜିହ୍ବା ବିସ୍ତାର କରି ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ।
ପବିତ୍ର ଘୃତ ଗନ୍ଧରେ ଯଜ୍ଞଭୂମି ମହକି ଉଠୁଛି । ଗଗନ ପବନ
ସମସ୍ତ ସେହି ପବିତ୍ର ଗନ୍ଧରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ । ଯଜ୍ଞବେଦୀର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ
ରତ୍ନଜର୍ବରୀ । ସେମାନଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ସୁଲଳିତ ମଧୁର ସାମଗାନ
ଶୁଣାଯାଉଛି । କେହି ବା ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଉଚ୍ଚବେଦର ମନ୍ତ୍ର ଆବୃତ୍ତି
କରୁଅଛନ୍ତି; କେହି ବା ସ୍ବରସଂଯୋଗପୁର୍ବକ ପବିତ୍ର ଯଜ୍ଞବେଦ
ପାଠ କରୁଅଛନ୍ତି ।

* ବାଜ (ଅଳ୍ପ) ଏଥିଯୋଗୁ ଶ୍ରବଃ (ଯଶ) ପାହାର ଯେ ଅଳ୍ପଦାନ
କରି ଯଶସ୍ବୀ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେ ବାଜଶ୍ରବା ।

ସୁନାମଧନ୍ୟ ମୁନିରାଷିମାନେ ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ । ସର୍ବଦା
ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ, ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ ଏବଂ କୋଳାହଳ । ଅଜି ବାଜନ୍ତୁ ବସଙ୍କର
ବିଶ୍ଵଜିତ୍ ଯଜ୍ଞ । ଯଜ୍ଞରେ ଦେବତାମାନେ ପରତୁଷ୍ଟ ହେବେ ।
ପ୍ରାଣୀବର୍ଗ ସୁଖଶାନ୍ତି ଲଭି କରବେ । ଧରାସ୍ପର୍ଷରେ ଶାନ୍ତି ବିଶ୍ଵଜିତ
ହେବ । ଏହାହିଁ ଯଜ୍ଞର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ? ଏହି ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସବରେ ଏକ ସୁକୁମାର
ଶିଶୁ ବିଷଣୁବଦାନ । ଯଜ୍ଞପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଅସିଲା । ରାତି ତାଙ୍କର
ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦରିଶା ଦିଅଯିବ ଗାର୍ଭ ।
ପୁରୋହିତମାନେ ଭାଗ ନେବେ । ଗୋ-ଦକ୍ଷିଣା ସକଳ ଦରିଶା
ମଧ୍ୟରେ ଶେଷ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଗାର୍ଭଗୁଡ଼ିକ ଛୁଟୁ ଏବଂ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ।
ମନେ ହୁଏ, ଏମାନଙ୍କର ଆୟୁ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଏହି
ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଶିଶୁ ହୃଦୟ ଅଜି ବିଚଳିତ ।

ଏହି ଶିଶୁ ବାଜନ୍ତୁବାଙ୍କ ନାତି । ସେ ବାଜନ୍ତୁବସଙ୍କ ପୁତ୍ର
ନଗିକେତା । ପିତା କେତେ ଫଳ ଅଶାକର ଏହି ବିଶ୍ଵଜିତ୍ ଯଜ୍ଞ
କରିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଦରିଶା ଦେବେ ଏହି ଅକର୍ମଣ୍ୟ
ଗାର୍ଭଗୁଡ଼ିକୁ । ଏହି ଚିନ୍ତାହିଁ ଶିଶୁ ଅନ୍ତରକୁ ବିଚୋଭିତ କରିଛି ।
ପିତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କାମନାକର ବାଳକ ନଗିକେତା ପୁଣି ସେହି
ଗାର୍ଭଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିନିକ୍ଷେପ କଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ
ଶୁଭରୁଦ୍ଧିର ଉଦୟ ହେଲା । ଭାବିଲେ, ଏହିଭଳି ଦାନରେ କଦାପି
ପିତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ । ଅଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେ ମନେ ମନେ
ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ, ଅବଶ୍ୟକ ହେଲେ ପିତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ସକାଶେ ସେ
ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଦାନ କରି ପାରନ୍ତି ।

ଯଜ୍ଞକୁଣ୍ଡ ନିକଟକୁ ଯାଇ ସେ ପିତାଙ୍କୁ ବିନୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ
କଲେ, “ପିତା, ଏ ଯଜ୍ଞରେ ତ ଅପଣଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱ ଦାନ ଦିଅଯିବାର

କଥା ? ତେବେ ମୋତେ କାହାକୁ ଦାନକଲେ କହିବେ କି ?”
ରଞ୍ଜି କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ, ପୁନଶ୍ଚ ନଗିକେତା ପିତାଙ୍କୁ
ଜିଜ୍ଞାସାକଲେ, ‘ମୋତେ କାହାକୁ ଦାନକଲେ ?’ ଏଥର ବି ରଞ୍ଜି
ନୀରବ ରହିଲେ; ତୁଟାୟୁ ଥର ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତେ ପିତା ହୋଧାନିୟୁତ
ହୋଇ କହି ପକାଇଲେ, “ମୁଁ ତୁମକୁ ଯମଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କଲି।”

ରଞ୍ଜି ବଚନ କଦାପି ଅନ୍ୟଥା ହେବ ନାହିଁ । ନଗିକେତା
ମନେ ମନେ ବିଳାପ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । “ନିଷ୍ଠୟ ପିତୃଦେବ
ମୋ ଉପରେ ହୋଧାନିୟୁତ; ନତୁବା ଏପରି ନିଷ୍ଠୁର କଥା କହନ୍ତେ
କିପରି ? ମୁଁ ତ କୌଣସି ଦିନ ପିତାଙ୍କର ଉଚିତ ପରିଚର୍ଚ୍ଚାରେ
ସୁଟି କର ନାହିଁ । ମୋତେ ତେବେ କାହିଁକି ଯମଙ୍କୁ ଦେଲେ ?”

ହଉ ତେବେ, ପିତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ, ସତ୍ୟର ସମ୍ମାନ ରଖିବାକୁ
ହେବ । ଏହି ସତ୍ୟ ପାଳନ ସକାଶେ ପିତାଙ୍କର ମଧୁର ସ୍ମୃତି
ବନ୍ଧନରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେବାପାଇଁ ମୁଁ କଦାପି କୁଣ୍ଠିତ ହେବି ନାହିଁ ।
ନଗିକେତା ପିତାଙ୍କର ଚରଣ ଧରି କହିଲେ, “ପିତା, ହୋଧ
ସମ୍ବରଣ କରନ୍ତୁ, ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ, ଅପଣ ବୃଦ୍ଧାଗାତ୍ରୀ ଦାନ
କରୁଥିବା ଦେଖି ମୁଁ କହିଥିଲି, ଅପଣଙ୍କ ପୁତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ
ସଙ୍ଗରେ ଦାନ କରନ୍ତୁ । ଅପଣଙ୍କ ଯଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣତାପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ।
ଏହା ଶୁଣି କୋପାବିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ମୋତେ ଅପଣ ଯମଙ୍କ ନିକଟକୁ
ପ୍ରୟାଣ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲ । ସେ ଆଦେଶ ବର୍ତ୍ତମାନ
ଶିରୋଧାରୀ । ଯମଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ଶିଶୁସନ୍ତାନର କୋମଳ କଣ୍ଠରୁ ଏପରି ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ପିତାଙ୍କର
ହୃଦୟ ବିଚଳିତ ହେଲା । ସେ ସିନା ହୋଧରେ ଏପରି
କହିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନୁଭାବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ରଞ୍ଜି କଥାର ମର୍ମ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ପୁତ୍ରକୁ

ଏପରି ପକ୍ଷୀ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ନିଷେଧ କଲେ । ମାତ୍ର ରଞ୍ଜିତପୁତ୍ର ପିତାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲେ, “ପିତା, ସତ୍ୟହିଁ ରଞ୍ଜିମାନଙ୍କର ପରମପଦ । ଆପଣ ଯାହା କରନ୍ତି ତାହାହିଁ ମୁଁ ଅକାତରରେ, ଅକୁଣ୍ଠ ଚିତ୍ତରେ ପାଳନ କରିବି ।”

ନଚିକେତାଙ୍କ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଶୁଣି ରଞ୍ଜିଙ୍କର ଚୈତନ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲା । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜର ଭ୍ରମ ବୁଝିପାରିଲେ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଧନ୍ବରୁ ଶର ଯେପରି ଥରେ ବାହାରିଗଲେ ଆଉ ଫେରି ଆସେ ନାହିଁ ସେହିପରି ମୃଗରୁ ଥରେ ବଚନ ନିର୍ଗତ ହେଲେ ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରେ ନାହିଁ । ପିତାଙ୍କର ସତ୍ୟ ରଞ୍ଜିବାକୁ ପ୍ରସନ୍ନ ହିମାଚଳପରି ଅଚଳ ଓ ଅଟଳ । ରଞ୍ଜିଙ୍କର ଆଦେଶ ଘେନି ନଚିକେତା ଯମପୁର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଯାହା କଲେ । ଆଜି ବିଷ୍ଣୁଜିତ୍ ଯଜ୍ଞର ପୂର୍ଣ୍ଣାଦୃତ ହେଲା । ନଚିକେତା ଆଉ ଇହଲୋକରେ ନାହାନ୍ତି । ଅଶ୍ରମରେ ହାହାକାର । ସମସ୍ତେ ଦୁଃଖାତ୍ମଭୂତ । ଯମଲୋକ । କି ଉତ୍ସୁକର ସେ । ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯମ ଯେ କେବଳ ସହାର କରନ୍ତି ତାହା ହୁଏ । ପରନ୍ତୁ ନରକକୁଣ୍ଡରେ ନିଶେଷ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ମର୍ମବିଦାରକ ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଅନ୍ତି ।

ମୃତ୍ୟୁରାଜ ଯମ—ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଧର୍ମ—ଧର୍ମରାଜ । ଦୋଷୀ ପାପୀଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଦେଇ ସେ ଶାସନ କରନ୍ତି । ନିୟମ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରନ୍ତି । ସେହି ସକାଶେ ତାଙ୍କ ନାମ ଯମ । ମୃତ୍ୟୁଦେବତା ସ୍ଵଗୃହରେ ନାହାନ୍ତି । ନଚିକେତା ନିଜର ଅପୂର୍ବ ଘାତ୍ରିରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଈଶ୍ଵରଙ୍କର ତାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ବସିଛନ୍ତି । ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ଶୋଭା ନାହିଁ । ବରଂ ନିରନ୍ତରୀୟ ଆନନ୍ଦରେ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ସାଧନରେ ସେ ବ୍ରତୀ । ଯମଙ୍କର ପରିବାରବର୍ଗ କେହି ନଚିକେତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । ଯମ ସ୍ଵଗୃହରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ

ଦେଖନ୍ତୁ, ନଚିକେତା ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ । ଗଭୀର ଚିନ୍ତା ବଳରେ ସେ ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ, ଶିଶୁ ଭଳି ଦିନ କାଳ ଅଳ୍ପ ଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ଗୃହରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଯମ, ଦୁଃଖରେ ଓ ଲଜ୍ଜାରେ ମିଥୁମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଭାବିଲେ, ସେ କି ଅପରାଧ କରିନାହାନ୍ତି । ଅତିଥିସତ୍ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ତେଣୁ ସେ ନଚିକେତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ସୁଦୃଢ଼ରେ ଜଳ ଆଣି ତାଙ୍କ ପଦ ଧୋଇଦେଲେ ଏବଂ ଆସନରେ ବସିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ।

ନିଜ ଅପରାଧର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କିପରି ହେବ ଏହା ଚିନ୍ତାକରି ଯମ ନଚିକେତାଙ୍କୁ ବର ମାଗିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ତାଙ୍କର ବିଷ୍ଣୁସ୍ତବ, ବରଲଭ କଲେ ନଚିକେତା ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବେ ଏବଂ ଯମଙ୍କର ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହୋଇପାରିବ । ତାପରେ ନଚିକେତା ଯମଙ୍କୁ ଭିନୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଥିଲେ । ଯମ ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନର ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ତୃତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଯମ ଅସ୍ପୃହ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେଲେ । ନଚିକେତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନପିପାସା ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଏବଂ ଅଶୀର୍ବାଦ ବର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁରୁହ । ବିଶ୍ୱର ପରମଭକ୍ତ ସେହିଥିରେହିଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ଦେବତା ଶେଷରେ ନଚିକେତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ ଦୃଢ଼ତା ଦେଖି ତାଙ୍କର ମନସ୍ଥାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ।

ସେହି ପରମଭକ୍ତ ନଚିକେତା ଭାରତରେ ପ୍ରଚାର କରିଗଲେ । ବାଳକର ଏଭଳି ସାହସ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅମୁମାନଙ୍କୁ ବିସ୍ମୟରେ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ ।

ନଚିକେତା କି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲେ ଓ କି ଶିକ୍ଷା ଲାଭକଲେ ବଡ଼ ହେଲେ ତାହା ପଢ଼ିବ ଓ ବୁଝିବ ।

ବ୍ୟବଧାନ

ବନମାଳୀ ଓ ହିମାଂଶୁମାଳୀ, ଜଣେ ଜଣକର ମାମୁପୁଅ ଭାବ; ସେ କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଦୂରସମ୍ପର୍କରେ । କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କର ଦୁଇଟିଯାକ ପରିବାର ବହୁକାଳରୁ ପ୍ରତିବେଶୀ ଭାବରେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ମଝିରେ ବ୍ୟବଧାନ ଖାଲି ଖଣ୍ଡେ ବଗିଚା, ଏଥିଲଗି ରକ୍ତସମ୍ପର୍କ ଖୁବ୍ ନିକଟ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ପରିବାର ଭିତରେ ଘନିଷ୍ଠତାର ଅଭାବ ନାହିଁ ।

ବନମାଳୀ ବୟସରେ ହିମାଂଶୁଠାରୁ ଅଳ୍ପ ବଡ଼ । ହିମାଂଶୁର ସେତେବେଳେ ଦାନ୍ତ ଉଠି ନ ଥିଲା, ପାଟି ଫିଟି ନ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ବନମାଳୀ ତାକୁ ଅନେକ ଥର ଏଇ ବଗିଚାରେ ପବନ ଖୁଆଇବାକୁ କାଶେଇ କରି ନେଇଗି, ତା ସଙ୍ଗେ ଖେଳିଗି; ଏକାଧିକ-ବାର ତାକୁ ଭୁନି କରି ଓ ଖୁଆଇ ପକାଇଗି । ଶିଶୁର ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ପରଶିତ ଚୁଢ଼ିର ବୟସ୍କ ଲୋକମାନେ ବଡ଼ ପାଟିରେ ପ୍ରଳାପ କରିବା ପ୍ରକୃତ ଅନେକ ବୟସାନ୍ତରତ ଗୁପ୍ତଲ୍ୟ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ୱେଷ ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ବନମାଳୀ ଏସବୁ ବାକୀ ରଖି ନାହିଁ ।

ବନମାଳୀ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ପାଠଶାଠ ପଢ଼ି ନାହିଁ । ବଢ଼ିଗୁ କରବା ପାଇଁ ତାର ପିଲା ଦିନରୁ ଖୁବ୍ ସଞ୍ଜକ ଥିଲା ଏବଂ ଖେଳିବାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଏକ ଦୁରସମ୍ପର୍କୀୟ ଭାବଟି ଥିଲା । ହିମାଂଶୁକୁ ସେ ଏକ ଦୁର୍ଲଭ ଦୁର୍ମୁଖ ଲତାଟି ପରି ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ପିଞ୍ଚନ ଦ୍ଵାରା ଚଢ଼ାଇ ଥିଥିଲା । ତାର ସମସ୍ତ ଅନ୍ତର ବାହାରକୁ ଅଛଳ କର ଲତାଟି ଯେତକି ଲଟେଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ବନମାଳୀ ନିଜକୁ ସେତକି ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଥିଲା ଲାଗିଲା ।

ସତରଞ୍ଜର ଦେଶ ନ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଏପରି ଗୋଟାଏ ସ୍ଵଭାବ ଅଛି ଯେ, ସେମାନେ କୌଣସି ଏକ ଛୋଟ ଶିଆଳି, ଛୋଟ ଶିଶୁ ବା କୌଣସି ଅଦୃଶ୍ୟ ବସ୍ତୁ ନିକଟରେ ଅନାୟାସରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଏକ ବିପୁଳ ପ୍ରୟାସରେ କେବଳ ଯଦୁ ସ୍ନେହର କାରାଗାରରେ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ମୂଳଧନ ଅଜାଡ଼ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହନ୍ତି; ତାପରେ ହୃଦୟ ସାମାନ୍ୟ ଭାବରେ ନେଇ ପରମ ସନ୍ତୋଷରେ ସାରା ଜୀବନ କଟାଇ ଦିଅନ୍ତି କିମ୍ବା ହଠାତ୍ ଶିଆଳି ଭାବରେ ନିଜର ଘରବାଡ଼ ବାହାରି ସବସ୍ଥାନ କାଙ୍ଗାଲ ହୋଇ ବୁଲନ୍ତି ।

ହିମାଂଶୁ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ବୟସର ଭାରତମ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ବନମାଳୀ ସହିତ ତାର ଏକ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ବନ୍ଧନ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁତ୍ଵରେ ଯେପରି ବଡ଼ ସାନର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନ ଥିଲା ।

ଅବଶ୍ୟ ଏହା ପଛରେ କାରଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ହିମାଂଶୁ ପଢ଼ାଶୁଣା କରେ, ତାର ଜ୍ଞାନସ୍ପୃହା ଅତି ପ୍ରବଳ । ଯେ କୌଣସି ବହି ପଢ଼ିଲେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନ ପଢ଼ି ଛାଡ଼େ ନାହିଁ । ଏହା-ଦ୍ଵାରା ସେ ଅନେକ ବାଜେ ବହି ପଢ଼ିଥିଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ଯେପରି

ହେଉ ଗୁରୁଆଡ଼ର ନାନା ବିଷୟରେ ତାର ଜ୍ଞାନ ଡମ୍ପେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ବନମାଳୀ ଶୁଭ୍ର ମନ ଦେଇ ତା' କଥା ଶୁଣି, ତାର ପରାମର୍ଶ ନିଏ; ତା ସହିତ ଶ୍ଳେଷ ବଡ଼ ସବୁ କଥାରେ ଆଲୋଚନା କରେ, କେତେବେଳେ ହେଲେ ଶ୍ଳେଷ ପିଲା ବୋଲି ଡୁଲ୍ଲ କରି ଦିଏ ନାହିଁ । ହୃଦୟର ସବୁ ପ୍ରଥମ ସ୍ନେହବସ୍ତୁ ଲଭ କରି ସେ ମଣିଷ ହୋଇଛି, ତାର ବୟସ୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଦି ସେ ନିଜର ଗୁଞ୍ଜି, ଜ୍ଞାନ ଓ ଭଲତା ସ୍ଵାଭାବ ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରେ, ତେବେ ତାଠାରୁ ବଳି ପରମ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ପୁଅଟାରେ ଆଉ କେନ୍ଦ୍ର ନାହାନ୍ତି ।

ଦୁମାଂଶୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଗୁ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ଟିକିଏ ଫରକ ରହିଥିଲା । ବନମାଳୀର ଭଲ ପାଇବା ହୃଦୟର, ଦୁମାଂଶୁର ଭଲପାଇବା ଗୁଞ୍ଜିର । ପୁଅଟାଙ୍କର ଏଇ କୋମଳ ବନସମୟ ଏଇ ଅଚେତନ ଜୀବନଶୈଳି ଯେଉଁମାନେ କାହାରଠାରୁ ଯନ୍ତ୍ରର କୌଣସି ଲାଭସା ରଖନ୍ତି ନାହିଁ, ଅଥଚ ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଲେ ଘରର ପିଲାମାନଙ୍କ ପରି ହସି ହସି ବଢ଼ି ଉଠନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ ଶିଶୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶିଶୁ, ନିଜର ନିଷ୍ଠା ଦେଇ ସେଇମାନଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇବାପାଇଁ ବନମାଳୀର ସ୍ଵାଭାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏଇ ଗଛ, ଲତା ଉପରେ ଦୁମାଂଶୁର ଏକ ପ୍ରକାର କୌତୂହଳ ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । ମଞ୍ଜିରୁ ଗଜା ହୁଏ, ଗଜାରୁ କଅଁଳ ପକ୍ଷ ବାହାରେ, କଡ଼ ଧରେ, ଫୁଲ ଫୁଟେ, ଏ ସବୁ ଦେଖି ଦୁମାଂଶୁର ମନ ସେଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ ।

ମଞ୍ଜି ଲଗାଇବା, କଲମୀ କରିବା, ସାର ଦେବା, ହୁଡ଼ା ତିଆରି କରିବା ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୁମାଂଶୁର ମନରେ ନାନା ଉପାୟ ଗୁଞ୍ଜି ଆସି ପହଞ୍ଚେ ଏବଂ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ବନମାଳୀ ସେଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ

କରେ । ଏଇ ବଗିଚା ଖଣ୍ଡିକ ଭିତରେ ଅନୁତ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଯୋଗ ବିସ୍ତୋଗ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ଦୁହେଁ ସେ ସବୁ ନ କରି ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡରେ ବଗିଚା ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପଥରର ଛୋଟ ବେଢ଼ା ଥିଲା । ଗୁରୁଟା ବାଜିଲେ ଖଣ୍ଡେ ପତଳା କାମିଜ ପିନ୍ଧି, କମକରା ଗୁଦର କାନ୍ଧରେ ପକାଇ, ଡୁକା ନେଇ ବନମାଳୀ ସବୁଦିନ ସେଠି ଯାଇ ବସେ । ସାଥୀରେ କୌଣସି ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ନାହାନ୍ତି, କୌଣସି ବହି ବା ଖବର କାଗଜ ନାହିଁ । ବସି ବସି ଡୁକା ଟାଣେ, କେତେବେଳେ ଅବା ଉଦାସୀନ ଭାବେ ଏଣେ ତେଣେ କଢ଼େଇ ଚାହିଁଥାଏ । ଡୁକାର ବାସ୍ତବ୍ୟତା ପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ସମୟ କଟିଯାଏ, ବନମାଳୀ ତାର ହସାବ ରଖିପାରେ ନାହିଁ ।

ଶେଷରେ ହିମାଂଶୁ ସ୍କୁଲରୁ ଆସି ଗୋଡ଼ହାତ ଧୋଇ, ଅନେକ ସମୟ ପରେ ସେଇଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଡୁକାନଳ ଗୁଡ଼ି ବନମାଳୀ ଉଠି ଠିଆ ହୁଏ । ଏତେବେଳେ ଯାଏ ସେ କାହାର ଆସିବାକୁ ଯେ ଅନାଇ ବସିଥିଲା, ତାର ଆଗ୍ରହ ଦେଖି ସେ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡ଼ିଯାଏ ।

ତା ପରେ ଦୁହେଁ ବଗିଚାରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ନାନା ଆଳାପ କରନ୍ତି । ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସିଲେ ପୁଣି ଆସି ସେଇ ବେଢ଼ା ଉପରେ ବସନ୍ତି । ଗଛ ପତରରେ ମର୍ମର ବଜାର ଦିଅଁଣା ପବନ ବହି ଯାଉଥାଏ । ଦିନେ ଦିନେ ହୁଏତ ପବନ ଅଭାବରୁ ପତର ହଲେ ନାହିଁ । ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଛବିପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମୃଣ୍ଡ ଉପରେ ଅଗଣିତ ତାରାର ନିସ୍ପନ୍ନ ପ୍ରଦୀପ ଜଳୁଥାଏ ।

ହିମାଂଶୁ ଗପିଯାଏ; ବନମାଳୀ ଶୁଣେ । ବୁଝୁ ନ ବୁଝୁ ସବୁକଥାଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ ବଡ଼ ଭଲଲଗେ । ଯେଉଁ କଥାସବୁ ଆଉ

କାହା ପାଖରୁ ଶୁଣିଲେ ବିରକ୍ତ ଲାଗୁଥାନ୍ତା, ସେଇ କଥାଗୁଡ଼ାକ ହିମାଂଶୁର ମୁଖରେ ତାକୁ ବଡ଼ କୌତୁକିଆ ଲାଗେ । ଅଉ ବନମାଳୀ ପରି ଶୁଦ୍ଧାବାନ୍ ବୟସ୍କ ଶ୍ରୋତା ପାଇଁ ହିମାଂଶୁର ବକ୍ତୃତାଶକ୍ତି, ସୁଦୃଶକ୍ତି ଓ କଳ୍ପନାଶକ୍ତି ସର୍ବଶେଷ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭକରେ । କେତେବେଳେ ପଢ଼ା ବହିରୁ, କେତେବେଳେ ନିଜ ମନରୁ ସୃଷ୍ଟିକରି ସେ ନାନାକଥା କହିଯାଏ । ଅନେକ କଥା ବନେଇ ବୁନେଇ କହି ସେ ନିଜର ସ୍ଫୁଲ୍ଲଜ୍ଞାନକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖେ । ଠିକ୍ ଅଠିକ୍ ଅନେକ କଥା ସେ କହେ; କିନ୍ତୁ ବନମାଳୀ ସବୁକଥା ସମାନ ଗମ୍ଭୀରଭାବେ ଶୁଣିଯାଏ, ମଝିରେ ମଝିରେ ଥରେ ଦୁଇଥର ପ୍ରଶ୍ନକରେ । ହିମାଂଶୁ ତାର ପ୍ରଶ୍ନର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଯାହା କହେ, ସେ ସେଇଥିରେ ରୁଚି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ତା ଅବଦାନ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ବେଢ଼ା ଉପରେ ବସି ହୁଳା ଟାଣିଲାବେଳେ ସେଇସବୁ କଥା ଖୁବ୍ କୌତୁହଳୀ ହୋଇ ଚିନ୍ତା କରେ ।

ହଠାତ୍ ଏଇ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଲମାଲ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ବନମାଳୀଙ୍କ ବଗିଚା ଓ ହିମାଂଶୁଙ୍କର ଭରସା ସରହଦରେ ଗୋଟାଏ ନାଲୀ ଯାଇଛି । ସେଇ ନାଲୀର ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଟଣ୍ଡା ଗଛଟିଏ ଥିଲା । ଗଛରେ ଫଳ ହେଲେ ବନମାଳୀଙ୍କ ଗୁଡ଼ର ସେଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଅଣିବାକୁ ଯାଏ, ହିମାଂଶୁଙ୍କ ଭରସା ଗୁଡ଼ର ତାକୁ ମନାକରେ । ତା ପରେ ଦୁହଁଙ୍କ ଭିତରେ ଏମିତି କଳିଅଗୋଲ ଲାଗିଯାଏ ଯେ କଳିଅଗୁଡ଼ାକ ଗୋଡ଼ମାଟି ହୋଇଥିଲେ ନାଲୀଟା ଅନେକ ଦିନରୁ ପୋତିହୋଇ ଯାଆନ୍ତାଣି ।

ହଠାତ୍ ଦିନେ ଏପରି କଳିଅ ଲାଗୁ ଲାଗୁ ବନମାଳୀର ବାପା ହରଚନ୍ଦ୍ର ଓ ହିମାଂଶୁର ବାପା ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ

ଘୋର ବିବାଦ ଲାଗିଗଲା । ଦୁହେଁ ନାଲୀ ଉପରେ ନିଜର ଦାବୀ ଦାବୀକର ଅଢାଲତର ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲେ ।

କେତେକ ମହାରଥୀ ଓକିଲ—ବାରମ୍ବରକ ଭିତରେ ଏକେତର ପକ୍ଷରୁ ସୁଦୀର୍ଘ ବାକ୍ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଉଭୟପକ୍ଷ ପାଣି ପରି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚକଲେ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାସରେ ସେ ନାଲୀଦେବ ବୋଧହୁଏ ଏତେ ପାଣି ଯାଉ ନ ଥିବ ।

ହସ୍ତରେ ହରଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଜିତାପଟ ହେଲା, ପ୍ରମାଣ ହେଲା ନାଲୀଟା ତାଙ୍କର ଏବଂ ଟଣ୍ଡଗଛରେ ଅଉ କାହାର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଅଫିଲକର ମଧ୍ୟ ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ର କିଛି ଫଳ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଯେତେ ଦିନ ମକଦ୍ଦମା ଚାଲୁଥିଲା, ସେତେ ଦିନ ଯାଏ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର ବନ୍ଧୁତ୍ବରେ କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ଆସି ନ ଥିଲା । ଏପରି କାଳେ ପରସ୍ପରକୁ ସେଇ ବିବାଦର ଯୁକ୍ତି ପୁର୍ଣ୍ଣକରିବ, ସେଇ ଆଶଙ୍କାରେ କାତର ହୋଇ ବନମାଳୀ ଦୁଇଗୁଣ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ହିମାଂଶୁକୁ ତାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ଏବଂ ହିମାଂଶୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଲେଶମାତ୍ର ଆପତ୍ତି କରି ନ ଥିଲା ।

ଯେଉଁ ଦିନ ହରଚନ୍ଦ୍ର ମକଦ୍ଦମା ଜିତି ଘରକୁ ଆସିଲେ, ସେଦିନ ତାଙ୍କ ଘରେ ଅନନ୍ଦର ଚେତା ଉଜୁଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଖାଲି ବନମାଳୀର ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ତା ଅରଦିନ ଚାରିଟାବେଳେ ସେ ଘରସ ମନରେ ସେଇ ବଗିଚାର ବେଢ଼ା ଉପରେ ଯାଇ ବସିଲା, ଯେପରି ପୃଥିବୀରେ ଅଉ କାହାର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇ ନାହିଁ, ଏକା ସେଇ ତାର ପରମ ସ୍ବମ୍ପଦ ହରାଇ ବସିଛି ।

ବେଳ ଗଡ଼ିଗଲା, ଛଅଟା ବାଜିଲା; କିନ୍ତୁ ହିମାଂଶୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଗରୁଡ଼ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ବନମାଳୀ ହିମାଂଶୁଙ୍କ

ଘରଅଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ଗୋଲ ଝରକାବାଟେ ଦେଖିପାରିଲା । ଅଳଗୁଣିରେ ହିମାଂଶୁର ସ୍କୁଲ ପିନ୍ଧା ଲୁଗା କାମିକ ପଡ଼ିଛି । ନାନା ରକମର ଚରପରଚେ ଲକ୍ଷଣ ମିଳାଇ ସେ ଜାଣିପାରିଲା ଯେ ହିମାଂଶୁ ସ୍କୁଲରୁ ଆସିଲାଣି । ହୁକାର ନଳ ଗୁଡ଼ଦେଇ ସେ ବସଷ୍ଟମୁଖରେ ବଗିଚାର ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଝରକାଅଡ଼େ ହକାର ଥର ଅନାଇଲା, କିନ୍ତୁ ହିମାଂଶୁ ବଗିଚାକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ରାତି ହୋଇ ସଞ୍ଜବଜା ଲାଗିଲା । ବନମାଳୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ହିମାଂଶୁ ଘର ଅଡ଼କୁ ଚଲା । ସେଦିନ ଭାରି ଗରମ ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ର ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ବସ୍ତି ହେଉଛନ୍ତି । ବନମାଳୀକୁ ଦେଖିକରି ପଚାରିଲେ, “କିଏ ସେ ?”

ବନମାଳୀ ଚମକି ପଡ଼ିଲା, ସତେ ଯେପରି ଚୋର କରବାକୁ ଆସି ସେ ଟରା ପଡ଼ିଗଲା । ଅବୁକାରୁ ହୋଇ କହିଲା, “ମାମୁଁ ମୁଁ ।”

ମାମୁଁ କହିଲେ, “କିଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ? ଘରେ କେହି ନାହାନ୍ତି ।”

ବନମାଳୀ ବଗିଚାକୁ ଫେରି ଆସି ପୁଣି ଚୁପକରି ରହିଲା ।

ରାତି ବେଶି ହୋଇଗଲା । ବନମାଳୀ ଦେଖିଲା ହିମାଂଶୁଙ୍କର ଘରର ଝରକାଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ କରି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା; କବାଟ ଫାକ ସେପାଖରୁ ଯେଉଁ ଦାପର ଆଲୁଅ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା, ସେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଲିଭିଗଲା । ଅନ୍ଧାର ବଗିଚାରେ ବସି ବନମାଳୀ ଭାବିଲା, ଯେପରି ହିମାଂଶୁଙ୍କ ଘରର ସମସ୍ତ କବାଟ ତା ଲାଗି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, କେବଳ ସେ ଏକୁଟିଆ କାହାରେ ଅନ୍ଧାରରେ ପଡ଼ିରହିଲା ।

ତା ଅରଦନ ସେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ବଗିଚାକୁ ଆସି ବସିଲା । ଭାବିଲା ଅଜି ହୁଏତ ହିମାଂଶୁ ଆସିପାରେ । ସେ ସବୁଦିନ ଆସେ, ସେ ଯେ ଦିନେ ମଧ୍ୟ ନ ଆସି ଘରେ ରହିବ, ଏକଥା ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏ ବନ୍ଦନ ଯେ କେବେ ଛୁଟିଯାଇ ପାରିବ, ସେ ଏକଥା ଦିନେ ହେଲେ ଭାବି ନ ଥିଲା । ସେ ଏପରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ, ଅଜ୍ଞାତରେ ନିଜର ସବୁ ସୁଖଦୁଃଖ ସେ ସେଇ ବନ୍ଦନ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ଦେଇଥିଲା । ଅଜି ଯେପରି ହଠାତ୍ ମନେ ହେଲା, ସେଇ ବନ୍ଦନଟି ଛୁଟି ଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏପରି ଭାବରେ ଏଡ଼େ ଶୀଘ୍ର ଯେ ତାର ସବୁନାଶ ହୋଇଗଲା, ଏକଥା ସେ ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ତଥାପି କାଳେ ହିମାଂଶୁ ଦୈବାତ୍ କେଉଁଦିନ ଆସିପାରେ, ସେଇ ଅଶାରେ ବନମାଳୀ ଠିକ୍ ସମୟରେ ବଗିଚାକୁ ଯାଇ ବସିବାରେ ହେଲା କଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟହ ନିୟମିତ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା, ଅଜି ତାହା ଦିନେ ସୁଦ୍ଧା ଦୈବ କ୍ରମେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ରବିବାରଦିନ ଭାବିଲା, ଅଗପରି ଅଜି ସକାଳେ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ହିମାଂଶୁ ଆସି ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ଆସିବ । ପୁରୁପୁର ବିଶ୍ୱାସକରି ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ନିରାଶ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସକାଳ ଆସିଲା, ଚାଲିଗଲା; ତଥାପି ସେ ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ବନମାଳୀ ଭାବିଲା, “ଖାଇସାରି ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ ।” ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଆସିଲା ନାହିଁ, ବନମାଳୀ ଭାବିଲା, “କୋପହୁଏ ଅଜି ଖାଇସାରି ଶୋଇପଡ଼ିବ । ଉଠିବ ଆସିବ ।” ହିମାଂଶୁର ନିଦ କେତେବେଳେ ଭାଙ୍ଗିଲା କେଜାଣି, କିନ୍ତୁ ବନମାଳୀର ଅଶା ଅପୁର ରହିଗଲା ।

ପୁଣି ସେଇ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ଅସିଲା, ରାତି ହେଲା । ହିମାଂଶୁଙ୍କ ଘରର କବାଟ ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ଅଳ୍ପଅ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଲିଭି ଅସିଲା ।

ସୋମବାରଠାରୁ ରବିବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସପ୍ତାହର ସାତଟା-ଯାକଦିନ ଏହିପରି ଚାଲିଗଲା, ତଥାପି ତାର ଅଦୃଷ୍ଟ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲା ନାହିଁ । ଅଧିକ ଅଶାଙ୍କର ବସିବାକୁ ଅଉ ଗୋଟାଏ ଦିନ ବି ବାକୀ ରହିଲା ନାହିଁ । ନିରାଶହୋଇ ବନମାଳୀ ହିମାଂଶୁଙ୍କର ରୁଚ୍ଛ ଦ୍ଵାର ଅଟ୍ଟାଳିକା ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ତା’ର ଅଶ୍ରୁଭରା କାତର ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ସେଇ ଘର ଭିତ୍ତିରେ ଏକ ମର୍ମଭେଦୀ ଅଭିମାନର ନାଲିଶ ପଠାଇ ଦେଲା ଏବଂ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ବେଦନାକୁ କେବଳ ଗୋଟାଏ ମାତ୍ର ଅର୍ତ୍ତସ୍ୱରରେ ପୃଞ୍ଚିରୁତ କରି କହିଲା, “ଦୟାମୟ ।”

ଚର ପ୍ରବାସୀ

ଭାଉଁସିର ସହରରେ ଅଭରନ୍ତ ଇମିଟିକ୍ ଅକ୍ସିନର୍ ନାମରେ ଜଣେ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବଣିକ ଥିଲେ । ତାର ନିଜର ଦୁଇଟି ଦୋକାନ ଥାଏ ଅଉ ଘରଟିଏ ଥାଏ ।

ଅକ୍ସିନର୍ ସୁଦୃଶ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ । ମୁଣ୍ଡରେ ତାର ସୁନ୍ଦର କୁଞ୍ଜୁଞ୍ଜିଆ ବାଳ, ସବୁବେଳେ ତାର କଥାରେ କୌତୁକ—ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତି ତାର ବଡ଼ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସେ ନିହାତି ଶୋକା ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତାର କେତୋଟି ମନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଭ୍ରା ହେବା ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେ ପ୍ରାୟ ଛାଡ଼ି ଦେଲା ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମଦିନ—ଅକ୍ସିନର୍ ଥରେ ନିଜ୍ଜନ ମେଳାକୁ ଯାଉଥିଲା—ସ୍ତ୍ରୀକୁ, ତା ପରିବାରକୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ସେ ବାହାରିଲା, ସ୍ତ୍ରୀ ତାର ତାକୁ କହିଲା, “ଅଭରନ୍ତ ଇମିଟିକ୍, ଅଜି ତୁମେ ବାହାର ଦୁଆ ନାହିଁ—ତୁମ ବିଷୟରେ ବଡ଼ ଗରୀବ ସ୍ୱପ୍ନଟି ଦେଖିଛି ।”

ଅକ୍ସିନଭ୍ ହସି ପକାଇ କହିଲା, “ତୁମର ଭୟ ହେଉଛି ମୁଁ ମେଲାକୁ ଗଲେ...ନା ?”

ସ୍ତ୍ରୀ ଭାର କହିଲା, “କଣ ଭୟ ହେଉଛି କହି ପାରିବନି; ଏତିକି କେବଳ ଜାଣେ ଯେ ଖରାପ ସ୍ୱପ୍ନଟେ ଦେଖିଲି—ଦେଖିଲି ତୁମେ ସହରରୁ ଫେରି ଯେତେବେଳେ ଟୋପିଟା କାଢ଼ି ଦେଲ, ତୁମ ବାଳିତକ ଏକାବେଳେ ଧଳା ହୋଇଯାଇଛି ।”

ଅକ୍ସିନଭ୍ ହସିଲା—କହିଲା, “ସେ ତ ମଙ୍ଗଳ ଚିହ୍ନ । ଦେଖ, ମେଲାରେ ମୋର ସବୁ ଜିନିଷତକ ବିକି ତୁମ ପାଇଁ କିଛି ଉପହାର ଅଣୁଛି କି ନାହିଁ ।”

ତା ପରେ ସେ ପରିବାରଠୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଗାଡ଼ିରେ ବାହାର ପଡ଼ିଲା । ଅଧବାଟ ଗଲପରେ ସେ ଭାର ଜଣେ ଚିହ୍ନା ବଣିକକୁ ଭେଟିଲା; ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ଦୁଇ ଜଣ ଯାକ ଉଠିଲେ । ଏକାଠି ଗୁ ଖାଇ ଲଗାଲଗି ଦୁଇଟି କୋଂଗ୍ରାକୁ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ । ବେଶି ବେଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୋଇ ରହିବା ଅକ୍ସିନଭ୍‌ର ଅଭ୍ୟାସ ନୁହେଁ । ଥଣ୍ଡା ଥାଉ ଥାଉ ଯାହା କରବାକୁ ଛିର କରି ସେ ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିଲା ପୁବୁରୁ ଗାଡ଼ିବାଲାକୁ ଉଠାଇ ଘୋଡ଼ା ଯୋଗିବାକୁ କହିଲା ।

ହୋଟେଲର ପଛ ପଟେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଲେଟ ଘରେ ମାଲିକ ରହେ । ସେ ତା ପାଖକୁ ଯାଇ ହୋଟେଲରେ ରହିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଇ ସାର ପୁଣି ଯାହା ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ମାଇଲ ଗଲପରେ ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଖୁଅଇବାକୁ ରହିଲା । ଅକ୍ସିନଭ୍ ହୋଟେଲର ବାଟଘରେ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କଲା, ତାପରେ ଆଗ ଅଳିନ୍ଦରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ସାମୋଭର ଗରମ

କରିବାକୁ ଅଦେଶ ଦେଇ ନିଜେ ନିଜର ଗାଣାଟି ବାହାର କରି
ବଜାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ହଠାତ୍ ଘଣ୍ଟା ବଜାଇ ବଜାଇ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରଲ ଅସି ପହଞ୍ଚିଲା ।
ସେଥିରୁ ଜଣେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଓଢ଼ିଆର ପଡ଼ିଲେ—ତାଙ୍କ
ପଛେ ପଛେ ଦୁଇଜଣ ସୈନିକ; ସେ ଅକ୍ସିନଭ୍ ପାଖକୁ ଅସି
ସେ କିଏ ସେ, କୁଅଡୁ ଅସିଛି ଇତ୍ୟାଦି ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ
ପଚାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅକ୍ସିନଭ୍ ଠିକ ଠିକ କରି ଉତ୍ତର
ଦେଲା । ତାପରେ କହିଲା, “ମୋ ସଙ୍ଗେ ଟିକେ ଚାନ୍ଦା ଖାଇବନି ?”
କିନ୍ତୁ କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ଜେରା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପଚାରିଲେ,
“କାଲି ରାତିଟା ତମେ କେଉଁଠାରେ କଟାଇଲ ? ଏକା ଥିଲ ନା
ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ କିଏ ବଣିକ ଥିଲ ? ତୁମେ ଆଜି ସକାଳେ ସେଇ
ଆଉ ବଣିକଟିକୁ ଭେଟିଥିଲ କି ? ସକାଳ ହେଲା ଆଗରୁ ତୁମେ
କାହିଁକି ହୋଟେଲ ଛାଡ଼ି ବାହାର ଆସିଲ ?”

ତାଙ୍କର ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଅକ୍ସିନଭ୍ ଅସ୍ପୃହାନ୍ୱିତ ହୋଇ
ଯାହା ଘଟିଥିଲା ସେ ସବୁକଥା ସେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା; ଶେଷରେ
କହିଲା, “ମୁଁ ଗ୍ରେର କି ଡିକାଏଡ ନା କଣ ଯେ ମତେ ଏତେ
ଜେରା କରୁଛ ? ମୋ ନିଜ ବ୍ୟବସାୟରେ ମୋ ବାଟରେ ମୁଁ
ଯାଉଛି, ମତେ ପଚାରିବାର ତ କିଛି ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।”

ତା ପରେ କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ସୈନ୍ୟ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ଡାକି
କହିଲେ, “ମୁଁ ଏ ଜିଲ୍ଲାର ପୁଲିସ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ । ତୁମକୁ ଏତେଥର
ପଚାରିଛୁ କାହିଁକି ନା, ଯେଉଁ ବଣିକ ସଙ୍ଗେ ତମେ କାଲିରାତିରେ
ଥିଲ, ତାଙ୍କ ଡ଼ିରକଟା ହୋଇ ସେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି—ତୁମର ଜିନିଷପତ୍ର
ଆମେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିବୁ ।”

ସେମାନେ ଘରେ ପଶିଲେ । ସୈନ୍ୟମାନେ ଓ ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀ ଅକ୍ସିନଭର ବୁକୁରୁ-ପନ୍ଦ ଖୋଲି ପକାଇ ପଞ୍ଚାଶ କଲେ । ହଠାତ୍ କର୍ମଚାରୀଟି ଗୋଟିଏ ମୁଣିରୁ ଛୁରୁଟିଏ ବାହାର କରି ପକାଇ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ—“ସେ ଛୁରୁ କାହାର ?”

ଅକ୍ସିନଭ ତା’ ମୁଣିରୁ ରକ୍ତାକ୍ତ ଛୁରୁଟି ବାହାରବାର ଦେଖି ଭାତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଛୁରୁକୁ ରକ୍ତ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଲା ?

ଅକ୍ସିନଭ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା—କିନ୍ତୁ ପଦେ ହେଲେ କଥା ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ଏତିକି ମାନ୍ଦ୍ର କହିଲା, “ମୁଁ—ମୁଁ ତ ଜାଣେ—ନି—ସେ ତ ମୋର ନୁହେଁ ।” ତାପରେ ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀ କହିଲେ, “ଆଜି ସକାଳେ ଦେଖାଗଲା ସେ ବଣିକଟି ଶେପରେ ମରି—ପଡ଼ିଛି—ତା ବେକ କଟା ହୋଇଛି, ତୁମେଇ କେବଳ ଯୁା କରିଥାଉପାର । ଆଉ କେହି ନୁହେଁ—ଘର ଦ୍ଵାର ଭିତରୁ ବନ୍ଦ ଥିଲା ଓ ତୁମ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ସେଇଠି ନ ଥିଲେ । ତୁମ ମୁଣିରେ ଏଇ ରକ୍ତାକ୍ତ ଛୁରୁଟି ନିଶ୍ଚୟ ଥିଲା । ତମ ମୁହଁ, ତମ ଭାବଭଙ୍ଗିରୁ ଧରା ପଡ଼ିଯାଉଛି ସରୁକଥା । ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମିତ ମାରିଲୁ ଆଉ କେତେ ଟଙ୍କା ରୋଷ କରିଛ କହ ।”

ଅକ୍ସିନଭ ଶ୍ଵେତରକ୍ତ ଦ୍ଵାଦ୍ଵ ଦେଇ କହିଲା ଯେ, ସେ ହତ୍ୟା କରିନି—ଏକାଠି ରୁହା ଖାଇଲାପରେ ସେ ଆଉ ବଣିକଟିକୁ ଆଦୌ ଦେଖିନି । ତା’ଠାରେ ତା ନିଜର ଅଠହଜାର ବାବଲ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ପଇସା ନାହିଁ—ଆଜି ରକ୍ତାକ୍ତ ଛୁରୁଟା ତା’ର ନୁହେଁ ।...ତା କଣ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିଲା—ମୁହଁଟା ତାର କଲା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା—ଦୋଷ କରିଥିଲା ପର ସେ ଭୟରେ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀ, ସୈନ୍ୟଦୁହନ୍ତୁ ଅକ୍ସିନଭକୁ ବାନ୍ଧି ପକାଇ ସରକାରୀ ଗାଡ଼ିରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଦେବାକୁ ଅଦେଶ ଦେଲେ । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ତାର ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିକୁ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ପୁଲିସ ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ତାକୁ ପକାଇ ଦେଲେ, ଅକ୍ସିନଭ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହାତ ମେଲଇ ନିସ ଚିହ୍ନ କରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା ଟଙ୍କାପଇସା, ଜିନିଷ-ପତ୍ର ତା ଠାରୁ ନେଇଗଲେ, ସବୁଠାରୁ ପାଖରେ ଥିବା ସହରକୁ ପଠାଇ ସେଠା ଜେଲରେ ତାକୁ ଅବଦଳ କରି ରଖିଲେ । ଭାଉଁସିରରେ ତାର ସୁଭାବ-ଚରଣ ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଯାଉଥିଲା । ସେ ସହରର ବଣିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକେ କହିଲେ ଯେ, ସେ ଅଗେ ମଦ୍ୟପାନ କରି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବେଶ ଭଲଲୋକ ଥିଲା ସବୁବେଳେ । ତାପରେ ହେଲା ବିଚାର । ରୟାଜାନର ଜଣେ ବଣିକଙ୍କ ହତ୍ୟା କରିବା ଓ ତାର କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଗୁରୁ ଗୁରୁ କରିବା ଅପରାଧରେ ତାକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାହୋଇଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ ତାର ହତାଶାରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । ଏ ସବୁଥିରୁ କଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ସେ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ତାର ଖୁବ୍ ଛେଟ ଛେଟ ହୋଇଥାନ୍ତି; ଗୋଟିଏ ଦୁଧ-ଖିଅ ପିଲା ଥାଏ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ତାର ସ୍ୱାମୀ ଯେଉଁ ସହରରେ ଜେଲରେ ଥିଲେ ସେଠାକୁ ଗଲା ସେ । ପ୍ରଥମେ ତାକୁ ତା ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ଚେଟିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆ ହେଲା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ କଲପରେ ସେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇଲା । ତାକୁ ଅବଭାଦ୍ ପାଖକୁ ନେଇଗଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ତାର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲା— ଜେଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି, ବେଡ଼ି ଲାଗିଛି, ଗୁରୁ ଡକାୟତ ପ୍ରଭୃତି ଯେତେପ୍ରକାର ଅପରାଧୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକାଠି ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି—

ସେତେବେଳେ ସେଇ ଦୁଃଖରେ ତାର ଚେତା ବୁଡ଼ିଗଲା—
 ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେତା ଫେରିଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ସେ
 ତାର ପିଲାଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଟାଣିଆଣି ଅଭିଭାବନା ପାଖରେ ବସିଲା,
 ଘରକଥା ସବୁ କହିଲା, ଆଜି ତାକୁ ପଚାରିଲା କଣ ହେଲା ବୋଲି ।
 ଅଭିଭାବନା ସବୁକଥା ତାକୁ କହିଲା । ତାପରେ ସେ ପଚାରିଲା, “ବର୍ତ୍ତମାନ
 ଆମେ କଣ କରପାରୁଛୁ କହିଲ—”

“ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯେପରି ହତ୍ୟା କରା ନ ଯାଏ,
 ସେଥିପାଇଁ ଜାଗରୁ ଆବେଦନ କରିବା ।” ତା ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା ଯେ,
 ସେ ଗୋଟିଏ ଆବେଦନ ପତ୍ର ପଠାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଆବେଦନ
 ମଞ୍ଜୁର ହୋଇନା । ଆକସିନର କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଭଗ୍ନ
 ହୃଦୟରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ତାପରେ ତା ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା, “ତୁମ ବାଳ ଧଳା ହୋଇଯିବାର
 କଥା ମାହାଲୀଆ ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖି ନ ଥିଲି, ତୁମର ମନେ ଅଛି ନା ?
 ସେ ଦିନ ବାହାରବାର ନ ଥିଲା ତମର—” ଅଭିଭାବନା ନିଜ ମୁଣ୍ଡବାଳ
 ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଚଳାଇ ଚଳାଇ କହିଲା, “ଭିନ୍ନା,
 ପ୍ରିୟତମ ମୋର—ସ୍ତ୍ରୀକୁ ତମର ସତ କହ । ତୁମେ ଏ କାଣ୍ଡ
 କରି ନାହିଁ ?”

ଆକସିନର କହିଲା, “ତା ହେଲେ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ମତେ ସହେହ
 କରୁଛ ?” ତା ପରେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ
 କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ତା ପରେ—ଜଣେ ପିପାସୀ ଆସି ସ୍ତ୍ରୀ,
 ପିଲାଙ୍କୁ ଗୁଲିଯିବାକୁ ହେବ ବୋଲି କହିଲା—ଆକସିନର ଶେଷଥର
 ପାଇଁ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଲା ।

ସେମାନେ ଗଲାପରେ ଆକସିନର ଯାହା ସବୁ ଶୁଣିଥିଲା,
 ସେ ସବୁ ମନେ ପକେଇଲା । ମନେ ପଡ଼ିଲା ତାର, ତା ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ

ତାକୁ ସନ୍ଦେହ କରେ । ମନକୁ ମନ କହୁଲା, ‘ମନେ ହେଉଛି, ଈଶ୍ଵର କେବଳ କଣ ସତ ଜାଣି ପାରନ୍ତି; କେବଳ ତାକୁ ହିଁ ଅମର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା କଥା, ଅଉ ଖାଲି ତାଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ଦୟା ଆଶା କରିହେବ ।’

ଅକ୍ଷିନଭର ଅଉ ଆବେଦନପତ୍ର ଲେଖିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଆଶା ଛାଡ଼ିଦେଇ ସେ ଖାଲି ଈଶ୍ଵରଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଅକ୍ଷିନଭକୁ ବେଦାଦ୍ୟାତ ଓ ଖଣିକୁ ନିର୍ବାସନ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା । ଅନେକ ଗୁରୁକ ମାଡ଼ ଦିଆଗଲା । ସେଇ ଗୁରୁକମାଡ଼ର ଘା’ଗୁଡ଼ିକ ଶୁଖିଗଲା ପରେ ତାକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସାମୀକ ସହିତ ସାଇବରୀଆକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା ।

ଛବିଶ ବର୍ଷକାଳ ସାଇବରୀଆରେ ଅକ୍ଷିନଭ ଅସାମୀ ରୂପେ ରହିଲା । ତାର ମୁଣ୍ଡର ବାଳଗୁଡ଼ିକ ବରଫ ପରି ଧଳା ହୋଇଗଲା । ମୁହଁରେ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଧଳା ଦାଡ଼ି ସବୁ ହୋଇଗଲା । ତାର ସମସ୍ତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଉଡ଼େଇ ଗଲା; ସେ ବଳା ହୋଇଗଲା; ଗୁଲି ତାର ମଜ୍ଜର ଦେଲା । ଅଳ୍ପ କଥା କହେ ସେ, କେବେହେଲେ ହସେ ନାହିଁ— କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ ।

ଜେଲରେ ଅକ୍ଷିନଭ ଜୋଡା ତିଆରି କରିବା ଶିଖିଲା, ଅଉ ତାହାର କିଛି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କର ସେଥିରେ ରକ୍ଷିମାନଙ୍କର ଜୀବନୀ ଖଣ୍ଡେ କଣିଲା । ବନ୍ଦୀ ଗୃହରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଲୋକ ଥିଲେ ସେ ଏଇ ବହିଟି ପଢ଼େ; ରବିବାର ଦିନ ସେ ଜେଲ ଗୀର୍ତ୍ତାରେ ବାଇବଲ୍‌ର ପାଠ୍ୟାଂଶମାନ ନିୟମିତ ପଢ଼େ ଓ ସମବେଦ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗ ଦିଏ; କାରଣ କଣ୍ଠ ତାର ସେତେବେଳେ ବି ବେଶ୍ ମଧୁର ଥାଏ ।

ଜେଲର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଅକ୍ସିନଭର ବିନାଦ ପ୍ରକୃତ ହେତୁ ତାକୁ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ବନ୍ଦୀ ସଙ୍ଗୀମାନେ ତାକୁ ବନ୍ଧି କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତାକୁ “ବୁଢ଼ାବାପା” ବୋଲି ନ ହେଲେ “ଝିଅ” ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । କେବେ ଯଦି କେଉଁଥି ପାଇଁ ସେମାନେ ଜେଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷକୁ କିଛି ଅବେଦନ କରବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ତେବେ ସେମାନେ ଅକ୍ସିନଭକୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି କରି ପଠାଉଥିଲେ । ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ ହେଲେ, ସେମାନେ ମୀମାଂସା କରି ସବୁ ପ୍ରଣି ଠିକ୍ କରି ଦେବାକୁ ତା ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲେ ।

ଘରର କୌଣସି ଖବର ଅକ୍ସିନଭ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେ ନାହିଁ । ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ସନ୍ତାନ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ତା ମଧ୍ୟ ସେ ଜାଣି ପାରୁ ନ ଥିଲା ।

ଦିନେ ନୂଆ ହୋଇ ଦଳେ ଆସାମୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ପୁରୁଣା ବନ୍ଦୀମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଘେରିଦେଇ ସେମାନେ କେଉଁ ଗାଁରୁ, କେଉଁ ସହରରୁ ଆସିଛନ୍ତି, କେଉଁଥି ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ପାଇଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି ମଗୁରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅକ୍ସିନଭ ବି ନବାଗତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବସିଥାଏ, ଅଭିଭାବନାପୂର୍ବକ ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ ।

ନୂଆ ଆସାମୀଙ୍କ ଭିତରୁ ଶାଠିଏ ବର୍ଷର ଡେଙ୍ଗା, ଟାଣୁଆ, ପାତଳା, ପାଚିଲା ଦାଢ଼ିବାଲା ଲୋକଟି ତାର ବନ୍ଦୀ ହେବାର କାରଣ କହୁଥିଲା ।

‘ଶୁଣ ବନ୍ଧୁମାନେ—ସେଇ ଗାଡ଼ିରେ ଲାଗିଥିବା ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା କେବଳ ମୁଁ ନେଇ ଯାଇଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ମତେ ଗିରଫ କରି ଗୌରାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଥିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଘୋଡ଼ାଟିକୁ ମୁଁ ନେଇଥିଲି, ଟିକେ ଚଷମ ଘରକୁ ଯିବାକୁ, ଅଭି ତାପରେ

ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲି, ଅଉ ତା ଛଡ଼ା ସେ ସ୍ନେହ ଗାଡ଼ର ଚାଲକ ମୋ ନିଜର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ । ତେଣୁ ବିଚାରଲା ‘କିଛି’ ଦୋଷ ନାହିଁ— ସେମାନେ କହିଲେ, “ନା, ତୁମେ ଚୋରା କରଛ ।” କିନ୍ତୁ କେଉଁଠାରେ କିପରି ଚୋରା କରଛୁ ତା କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଥରେ କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବିକ ମୁଁ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଥିଲି । ଅଉ ସେଇ ଅଧିକାରରେ ମୋର ଅନେକ ଧନ ଅଗରୁ ଏଠାକୁ ଆସିବା କଥା; କିନ୍ତୁ ସେଥର ମୁଁ ଧରାପଡ଼ିଲି ନାହିଁ । ଅଥଚ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁଚ୍ଛାକୁ ମତେ ଏଠାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ... ଅରେ, ସେ ସବୁ ତୁମକୁ ମିଳି କହୁଛି ମ । ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଗରୁ ସାବବିରଥକୁ ଆସିଥିଲି କିନ୍ତୁ ବେଶୀ ଧନ ଏଠାରେ ରହି ନାହିଁ ।”

କିଏ ଜଣେ ପଚାରିଲା, “ତମେ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଛ ?”

“ଭୁବନେଶ୍ୱର । ମୋର ପରିବାର ସେଇ ସହରରେ । ମୋ ନାଁ ମାକାର । ଲୋକେ ମତେ ସେମେୟାନିର୍ ବୋଲି ବି ଡାକନ୍ତି ।”

ଅକ୍ସିନେଭ୍ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ କହିଲା, “ଅଛା ସେମେୟାନିର୍— ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଅକ୍ସିନେଭ୍ ବଣିକଙ୍କ ପରିବାର କଥା କିଛି ଜାଣିଛ— ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ତ ?”

“ଜାଣିଛି ! ଅଲବେ ଡାଣିଛି—ଅକ୍ସିନେଭ୍ ବେଶ୍ ବଡ଼ଲୋକ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଦିଓ ତା ବାପା ସାବବିରଥାରେ; ଅମର ପରି ପାପୀ ସେ ବୋଧହୁଏ । ଅଛା ବୁଢ଼ା ଅଜା, ତୁମେ ଏଠାକୁ କିପରି ଆସିଲ ?”

ଅକ୍ସିନେଭ୍ ତାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ କଥା କହିବାକୁ ଚାହୁଁଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସଟିଏ ପକାଇ କହିଲା, “ମୋ ପାପ ପାଇଁ ମୁଁ ଗତ ଛବିଶି ବର୍ଷ ହେଲା ଜେଲ୍‌ରେ ଅଛି ।” ମାକାର-ସେମେୟାନିର୍ ପଚାରିଲା, “କି ପାପ ?”

ଅକ୍ସିନର୍ ଉତ୍ତରରେ କିନ୍ତୁ ଏତିକି ମାନ୍ଦ୍ର କହିଲା, “ଥାଉ ଥାଉ—ମୁଁ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଏହି ଦଣ୍ଡର ପୋଷ୍ୟ ହୋଇଥିବି—” ସେ ଅଜ୍ଞ କିଛି କହି ନ ଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ ତାର ସଙ୍ଗୀମାନେ ନିକାଗତମାନଙ୍କୁ, ଅକ୍ସିନର୍ କିପରି ସାଇବିରିଆକୁ ଆସିଲା; କିପରି କିଏ ଜଣେ, ଗୋଟିଏ ବଣିକକୁ ମାର ପକାଇ ଅକ୍ସିନର୍ ଜିନିଷ ପତ୍ର ଉପରେ ଛୁଆଁଟା ରଖି ଦେଇଥିଲା, ଅଜ୍ଞ ଅକ୍ସିନର୍ କିପରି ଅନ୍ୟାୟରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲା—କହିଦେଲେ ।

ମାକାର ସେମେୟାନର୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି ଅକ୍ସିନର୍ ଅଜ୍ଞକୁ ଗୁହଁ, ତାର ଅଶ୍ୱ ଆପୁତେଇ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା, “ବା—ବା, ବଡ଼ ଅଶ୍ୱର୍ଥ କଥା ! ସତେ ବଡ଼ ଅଶ୍ୱର୍ଥ କଥା ! କିନ୍ତୁ ତମେ କେଡ଼େ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯାଇଛ ।”

ଅନ୍ୟମାନେ ପଚାରିଲେ । ସେ କାହିଁକି ଏତେ ଅଶ୍ୱର୍ଥ ହୋଇଗଲା—ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସେ କଣ ଅକ୍ସିନର୍କୁ ଦେଖିଥିଲା ବୋଲି, କିନ୍ତୁ ମାକାର ସେମେୟାନର୍ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି କହିଲା, “ବଡ଼ ଅଶ୍ୱର୍ଥ କଥା ଭାବ, ଅମେ ଦୁହେଁ ଏଠି ଭେଟିଲେ ।”

ତାର ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ଅକ୍ସିନର୍ ଅଶ୍ୱର୍ଥ ହୋଇ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା—ଏଇ କଣ ସେହି ବଣିକକୁ ମାରୁଥିଲା କି ? ତେଣୁ ସେ କହିଲା, “ସେମେୟାନର୍, ତୁମେ ବୋଧହୁଏ ଘଟଣାଟା ଶୁଣିଥିବ କିମ୍ବା ତମେ ମତେ ଅଗରୁ ଦେଖିଥିବ !”

“ନ ଶୁଣି କୁଅଡ଼େ ଯିବି ? ଦୁନିଆଟା ଖାଲି ଜନରବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ସେ କେତେ କାଳର କଥା, ମୁଁ ଯାହାସବୁ ଶୁଣିଥିଲି ସବୁ ଭୁଲିଗଲିଣି ।”

ଅକ୍ଷିନଭ୍ ପଚାରିଲା, “ତୁମେ ବୋଧହୁଏ ଶୁଣିଛ କିଏ ସେ ବଣିକକୁ ମାରିଲା ?”

ମାକାର୍ ସେମେ୍ୟାନିଚ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ଯାହା ମୁଣିରୁ ଛୁରା ବାହାରିଥିବ ସେଇ ନିଶ୍ଚୟ ମାରିଥିବ । ଯଦି ଆଜି କେହି ସେ ଛୁରା ତା ବୁକୁରୁପନ୍ଥରେ ଲୁଚୁଥିଲା, ତେବେ ଧରା ନ ପଡ଼ିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦୋଷୀ ବୁଝିବେ—ତୁମ ମୁଣ୍ଡତଳେ ମୁଣିଟା ଆଜି ଆଜି ତା ଭିତରେ କିଏ କିପରି ଛୁରାଟା ପୁରାଇ ଦେବ ? କେହି ସେପରି କରିଥିଲେ ତୁମ ନିଦ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାନ୍ତା ।”

ଅକ୍ଷିନଭ୍ ଯେତେବେଳେ ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲା, ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମନେକଲା ଯେ ସେଇ ଲୋକଟା ବଣିକକୁ ହତ୍ୟା କରିଛି । ସେ ସେଠାରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲା । ସେ ଦିନ ସାରାଗତ ଅକ୍ଷିନଭ୍ ଅଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ତା ମନରେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେଲା—ନାନାପ୍ରକାର ଛବି ମନଭିତରେ ନାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗୁଳି ମେଳାକୁ ଗଲାବେଳେ ସେ ଯେପରି ଦିଶୁଥିଲା, ସେ ଛବି ଅଖି ଅଗରେ ଖେଳିଗଲା—ସେ ଯେପରି ତା ଅଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି—ତା ମୁହଁ, ତା ଅଖି ସବୁ ଦିଶିଲା । ତାର କଥାବାହୀ, ତାର ହସ ଯେପରି ସେ ଶୁଣି ପାରୁଛି । ତା ପରେ ସେ ବେଶିଲା ତାର ସେ ସମୟର ଶ୍ଳେଷ ଶ୍ଳେଷ ପିଲାଗୁଡ଼ିକୁ, ଗୋଟିଏ ପିଲା ଦେହରେ ଲମ୍ବାକୋଟ୍-ଟିଏ ପିନ୍ଧିଥାଏ—ଅଉଁ ଗୋଟିଏ ମା’ ଗୁଳିରେ ମୁହଁ ରଖି କାଶ ହୋଇଥାଏ । ଅଉଁ ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା ସେ କିପରି ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଚିର ଅନନ୍ଦମୟ ଯୁବକ ଥିଲା । ମନେ ପଡ଼ିଲା, ସେ କିପରି ଯେଉଁ ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲା ସେଇ ହୋଟେଲ୍‌ର ଅଗପଟ ଅଳିନ୍ଦ ତଳେ ବସି ବାଣୀ ବଜାଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ କେଡ଼େ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଥିଲା । ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁରେ ସେ ଦେଖିପାରିଲା ଯେଉଁ

କାନ୍ଧରେ ତାର ଗୁରୁକ ମାରୁଥିଲେ, ଯିଏ ମାରୁଥିଲା, ଅଉ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଗୁରୁଅଡ଼େ ଠିଆହୋଇ ଗୁରୁକମର ଦୃଶ୍ୟଟା ଦେଖୁଥିଲେ, ହାତ ଗୋଡ଼ରେ ବେଡ଼, ତାର ବନ୍ଦୀ ସଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକ—ତାର ଛବିଶ୍ ବର୍ଷର କାର୍-ଜୀବନ, ତାର ଅକାଳ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ, ସେ ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ତାର ମନେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏସବୁ ଚିନ୍ତାରେ ତା ମନ ଏତେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା ଯେ, ସେ ନିଜର ଜୀବନ ନିଃଶେଷ କରି ଦେବାକୁ ଭାବିଲା ।

ଭାବିଲା ଅକ୍ସିନେଭ୍, “ସେ ସବୁ ସେଇ ଦୁର୍ଘଟର କାର୍ଣ୍ଣ !” ମାକାର୍ ସେମେୟାନିଭ୍ ଉପରେ ତାର ଏତେ ରାଗ ହେଲା ଯେ, ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ସେ, ଯଦି ତତ୍ପରା ତାର ନିଜର ଜୀବନ ବିପନ୍ନ ହୋଇଯିବ । ସାରାସରି ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି ପାଇଲା ନାହିଁ । ଦିନବେଳା ସେ ମାକାର୍ ସେମେୟାନିଭ୍ ନିକଟକୁ ଗଲା ନାହିଁ କି ତା ମୁହଁ ଗୁହଁଲା ନାହିଁ ।

ପନ୍ଦର ଦିନ ଗୁଲିଗଲା ।

ଅକ୍ସିନେଭ୍ ରାତିରେ ନିଦ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ—ଏତେ ବ୍ୟଥିତ ଲାଗେ ଯେ ସେ ଭାବିପାରେ ନା କଣ କରିବ ? ଦିନେ ରାତିରେ ସେ ତାର ବନ୍ଦୀଗୁଡ଼ିକରେ ଏପଟ ସେପଟ ହେଉଥିଲା ବେଳେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ଶୋଇବା ଅସ୍ଥାନ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥାନରୁ ମାଟି ଛୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାର ଦେଖିଲା । କଥାଟା କଣ ଦେଖିବାକୁ ସେ ରହିଗଲା । ହଠାତ୍ ମାକାର୍ ସେମେୟାନିଭ୍ ତା ଭିତରୁ ବାହାର ଆସିଲା । ସମ୍ମୁଖରେ ଅକ୍ସିନେଭ୍‌କୁ ଦେଖି ମୁହଁରେ ତାର ଭାବର ଗୁମ୍ଫା ଖୋଲିଗଲା । ଅକ୍ସିନେଭ୍ ତା ମୁହଁକୁ ନ ଗୁହଁ ରୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, କିନ୍ତୁ ମାକାର୍ ତାର ହାତଧରି ପକାଇ କହିଲା, ସେ କାନ୍ଥ ତଳେ ଗୋଟେ

ଗାତ ଖୋଲିଛି—ସେହି ମାଟିତକ ଭାର ଭେଜା କୋଡା ଭିତରେ ବଢ଼ି କରି ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କାମ କରିବାକୁ ବାହାରିଲା ବେଳେ ସେତେକ ବାହାର ସ୍ତ୍ରୀରେ ପକାଇ ଦେଇ ଅସେ—

“ବୁଝିଲୁ ବୁଢ଼ା, ପାଟି ବୁଜି ରହ, ତୁ ବି ମୋ ସଙ୍ଗେ ଶସି ଯିବୁ । ଯଦି ପାଟି ଫିଟାଇ, ତେବେ ସେମାନେ ଗୁରୁକ ମାଡ଼ରେ ମୋ ପ୍ରାଣ ବାହାର କରିଦେବେ । କିନ୍ତୁ ତା ଅଗରୁ ମୁଁ ତତେ ମାର ଦେବି ।”

ଅକ୍ଷିନରୁ ତା ଶହୁକୁ ଗୁଢ଼ି ରାଗରେ ଥରୁଥାଏ । ନିଜ ହାତ ଟାଣି ନେଇ ସେ କହିଲା, “ମୋର ପଲାର ଯିବାର ଇଚ୍ଛା ଅନ୍ଧୋ ନାହିଁ—ତୁମର ବି ମତେ ବଞ୍ଚିମାନ ହତ୍ୟା କରିବାର କୌଣସି ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ; ତମେ ମତେ ବହୁତ ଅଗରୁ ମାର ପକାଇଛ । ଆଉ ତୁମ କଥା କହୁ ଦେବା କଥା ଯାହା କହୁଛ, ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାନୁଯାୟୀ ମୁଁ ତା କରିପାରେ—ଆଉ ନ କରି ପାରେ ମଧ୍ୟ—”

ତା ଅରଦନ, ଯେତେବେଳେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ କାମପାଇଁ ବାହାରକୁ ନିଅଗଲା, ଜଗୁଅଳୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଜଣେ ଜଣେ ବନ୍ଦୀ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ୟୋତାରୁ ମାଟି କାଢ଼ି ପକାଉ-ଛନ୍ତି । ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ଖୋଜି ଖୋଜି କରି ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଗୋଟିଏ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ହୋଇଛି । ବନ୍ଦୀଶାଳାର ଶାସକ ଅସି କିଏ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଲିଛି ଜାଣିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜେରା କଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଜାଣିଥିଲେ, ସେମାନେ କାଲେ ମାକାର୍‌ସେମ୍ୟୋନିରୁକୁ ଗୁରୁକ ମାଡ଼ରେ ମାର ଦିଅଯିବ ଏଇ ବୟସରେ ମୁହଁ ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ । ଶାସକ ଅକ୍ଷିନରୁକୁ ବଡ଼ ସରୋଟ ଘେବ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି—ଶେଷକୁ ତା ପାଖକୁ ଅସି କହିଲେ, “ବୁଢ଼ା ତୁ ତ ସବୁ ସତ କଥା

କହୁ, ଅଛା ଭଗବାନଙ୍କ ନାଁ ନେଇ କହିଲୁ କିଏ ସେ ଗାତଟା ଖୋଲିଛି ?”

ମାକାର ସେମେଧାନୀର ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଶାସକଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁ—ଅକ୍ସିନିଭକୁ ଟିକିଏ ଅଡ଼େଇ କରି ମଧ୍ୟ ଚାହିଁ ନ ଥାଏ । ଅକ୍ସିନିଭର ହାତ ଓଠ ଥରବାକୁ ଲାଗିଲା—ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଦେ କଥା ବି ସେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲା, “ଯେ ମୋ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି, ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକରି ରକ୍ଷା କରିବି ? ମୁଁ ଯାହା କଷ୍ଟ ପାଇଛି ସେଥିପାଇଁ ସେ ଶାସ୍ତି ଭୋଗୁ କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହି ଦିଏ... ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ଚୁରୁକ ମାରି ତା ପ୍ରାଣ ବାହାର କରିନେବେ—ହୁଏ ତ ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲରେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛି—ଅଉ ତା ଛଡ଼ା ତାର ଯତ୍ନ ହେଲେ ମୋର କଣ ବା ଉପକାର ହେବ ?”

ଶାସକ ପୁଣି ପଚାରିଲେ, “କହ ରୁଡ଼ା, କହ, ସତ କଥା କହି ପକା—କିଏ କାନ୍ତ ତଳେ ଖୋଲାଖୋଲି କରୁଥିଲେ ?

ଅକ୍ସିନିଭ ମାକାରସେମେଧାନୀର ଅଡ଼କୁ ଟିକେ କଣେଇ ଚାହିଁ କହିଲା—“ନା ହଜିର, ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ—ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଦୃଢ଼େ ଯେ ମୁଁ କହେଁ । ମୋତେ ଯାହା କରିବେ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କ ହାତରେ—”

ଶାସକ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ—ଅକ୍ସିନିଭ କହିଲା ନାହିଁ—କଥା ସେତିକିରେ ରହିଲା । ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ଅକ୍ସିନିଭ ଶେଯରେ ପଡ଼ି ଠିକ୍ ଯେତେବେଳେ ଘୁମେଇବାକୁ ଯାଉଛି, କିଏ ଜଣେ ଧୀର ପଦରେ ଆସି ତା ଶେଯରେ ବସିଲା, ଅନ୍ଧକାରରେ ଅଭାବୁ ନିରେଖି ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ସେ ମାକାର—

ଅକ୍ଷିନଭ ପଚାରିଲା, “ଅଉ କଣ ମୋ ଠାରୁ ଗୁହଁ ।—ତୁମେ କାହିଁକି ଅସିଛ ମୋ ପାଖକୁ ?” ମାକାର୍ ସେମ୍ୟୋନିର୍ ନୀରବ ରହିଲା—ଅକ୍ଷିନଭ ବସିପଡ଼ି ପଚାରିଲା, “ସୁଣି କଣ ତୁମେ ଗୁହଁ ? ଯାଅ, ବାହାରଯାଅ ତା ନ ହେଲେ ଜଗୁଅଲିକୁ ଡାକବି—”

ମାକାର୍ ସେମ୍ୟୋନିର୍ ଅକ୍ଷିନଭ ଅଡ଼କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହୋଇ କହିଲା, “ଅରଭୁନ୍ ଉମେଟ୍ଟିକ୍, ମତେ କ୍ଷମା କର ।”

“କେଉଁଥି ପାଇଁ ?” ପଚାରିଲା ଅକ୍ଷିନଭ ।

“ମୁଁ ସେଇ ବଣିକକୁ ମାରୁଥିଲି ଅଉ ତୁମ ବୁଜୁଲା ଭିତରେ ଛୁପି ଥିଲି । ପୁରାଇ ଦେଇଥିଲି । ତମକୁ ମାରବି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଗୋଟେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲି, ତେଣୁ ତୁମ ମୁଣିରେ ଛୁପି ଥିଲି ଲାଗୁର ଦେଇ ମୁଁ ଝରକା ବାଟେ ପଳାଇଗଲି ।”

ଅକ୍ଷିନଭ ରୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲା, କଣ କହିବ ଭାବି ପାରଲା ନାହିଁ । ମାକାର୍ ସେମ୍ୟୋନିର୍ ଶେଯ ଉପରୁ ଖସି ଯାଇ ଭୂମିରେ ଅଣ୍ଟା ମାଡ଼ି ବସି କହିଲା, “ଅରଭୁନ୍ ଉମେଟ୍ଟିକ୍, ମତେ କ୍ଷମା କର । ଚଗବାନଙ୍କ ଦ୍ଵାଦ୍ଵା—ମତେ କ୍ଷମା କର । ମୁଁ ମାନସିବ ସେଇ ବଣିକକୁ ମାରୁଥିଲି ବୋଲି ଅଉ ତୁମେ ଖଲାସ ହୋଇ ଭରକୁ ଯାଇ ପାରବ ।”

ଅକ୍ଷିନଭ କହିଲା, “କହି ଦେବାଟା ତୁମକୁ ସୁବିଧା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏବେଲେ ଅଉ କୁଅଡ଼େ ଯାଇ ପାରବି ?...ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ମର-ଯାଇଛି—ମୋ ପିଲେ ମତେ ଭୁଲିଗଲେଣି । ମୋର ଅଉ କିଛିବ୍ୟବ କେଉଁଠାରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ...”

ମାକାର୍ ସେମ୍ୟୋନିର୍ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଚଟାଣରେ ଘା ମୁଣ୍ଡ ପିଟିବାକୁ ଲାଗିଲା, କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା,

“ଅରବିନ୍ଦ ଉମେଟ୍ଟିକ୍, ମତେ କ୍ଷମାକର । ମତେ ଗୁରୁକ ମାରଲ ବେଳେ ଯେତେ କଷ୍ଟ ଲାଗି ନ ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମକୁ ଦେଖି ତା’ଠୁ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ଲାଗୁଛି... ତଥାପି ତମେ ମତେ ଦୟା କଲ; ଶାସକଙ୍କ ଅଗରେ କିଛି କହିଲ ନାହିଁ । ଈଶ୍ବରଙ୍କ ଦ୍ଵାଦ୍ଵା, ହୃଦୟଗା ମୁଁ, ମତେ କ୍ଷମା କର ।” କାନ୍ଦବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ସେ ।

ଅକ୍ସିନର୍ ତାର କାନ୍ଦ ଶୁଣିଲା କ୍ଷଣି, ତା ଅଖିରୁ ମଧ୍ୟ ଲୁହ ବୋହିଲା, କହିଲା ସେ, “ଈଶ୍ବର ତୁମକୁ କ୍ଷମା କରବେ । ହୃଦୟ ମୁଁ ତମଠାରୁ ଶତଗୁଣରେ ଘ୍ନାନ ।” ଏବେ କେତୋଟି ପଦ କଥାରେ ତା ହୃଦୟର ଭାବ ଉଠି ଛୋଟ ଛୋଟ । ଘରକୁ ଯିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା କଟିଗଲା । ବନ୍ଦୀଶାଳା ଗୁଡ଼ିକରେ ଯିବାକୁ ତାର ଆଉ ବଳା ହେଲା ନାହିଁ । ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କର ରହିଲା ।

ଅକ୍ସିନର୍ ଯାହା କହିଲେ ବି, ମାତାରୁ ସେମେ୍ୟାନର୍ ତାର ଦୋଷ ସ୍ଵୀକାର କଲା । କିନ୍ତୁ ତାର ମୁଣ୍ଡର ସମ୍ପାଦ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଅକ୍ସିନର୍ ଜୀବନ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଗବୀର ପରୀକ୍ଷା

ପୁରୀକାଳରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବାସାଣୀରେ ସଜ୍ଜିତ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବୋଧୁସତ୍ତ୍ୱ ସେଠାରେ କୌଣସି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଂଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶୈଶବାବସ୍ଥା ଅତିବାହିତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଭଣ୍ଡାଳି ଯାଇ ଗୁରୁଗୃହରେ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାରେ ପୁରସ୍କର ହୋଇ ଉଠିଲେ; ବିଶେଷତଃ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାରେ ତାଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ସମଗ୍ର ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କେହି ନ ଥିଲେ ।

ଜନ୍ମ ସମୟରୁ ସେ ବାମନ ସଦୃଶ ଥିଲେ । ତଥାପି ସାହସ, ବୀରତ୍ୱ ଓ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାରେ ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଲଭି କଲେ । ତାଙ୍କର କୃତବ୍ୟରେ ମୁରୁଖ ହୋଇ ଗୁରୁ ତାଙ୍କର ନାମ ଦେଲେ ‘ରୁକ୍ଷଧନୁର୍ବୀର’ । *

ରୁକ୍ଷଧନୁର୍ବୀର ଗୁରୁ ଅଗ୍ରମରୁ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ଅନ୍ତେ ବିଦାୟ ଦେଇ ଆସିଲେ । ଗୃହରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ପିତାମାତା ଆଉ ବଞ୍ଚିଲେକରେ ନାହାନ୍ତି । ସ୍ୱପାରରେ ତାଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି

ପ୍ରକାର ବନ୍ଦନ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଓ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଦୂରଦେଶ ଭ୍ରମଣରେ ବାହାରିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ସେ ମନରେ ଭାବିଲେ, “କୌଣସି ରାଜଦରବାରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଜାଣିକା ନିର୍ବାହ କରିବି । ମାତ୍ର ମୋର ଅଳ୍ପଦେଖି କେହିହେଲେ ମୋ ଗୁଣର ଆଦର କରିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଭାବିବେ, ଏହି ସୁଦ୍ରକାୟ ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି ବୀର ଧନୁର୍ଦ୍ଧାର ହୋଇ ନ ପାରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥା ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ତୁଚ୍ଛ ଭାଙ୍ଗିଲ୍ୟା କରି ଦରବାରରୁ ବିଦାୟ କରିଦେବେ ।”

ଏହା ଭାବି ସେ ଦେଶରୁ ଦେଶାନ୍ତର ବୁଲୁବୁଲୁ ଜଣେ ଦୀର୍ଘକାୟ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ସେ କୌଣସିମତେ ଜାଣିକା ନିର୍ବାହ କରିପାରୁ ନ ଥିବାରୁ ବସ୍ତ୍ରବସ୍ତ୍ର ନ କରି ଅତି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଚଳୁଥିଲେ । ରୁଚ୍ଛଧନୁର୍ଦ୍ଧାର ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲେ, “ତୁମ୍ଭର ନାମ କଅଣ ?”

ସେହି ଦୀର୍ଘକାୟ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ମୋ ନାମ ଭ୍ରମସେନ ।”

ନାମ ଅଳ୍ପଦର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିବାର ଶୁଣି ସେ ଅନନ୍ଦିତ ହେଲେ ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ, “ତୁମେ ସୌମ୍ୟ, ଦୀର୍ଘକାୟ ଓ ବଳିଷ୍ଠ । ତଥାପି ଏହି ସ୍ଥାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅତି ଅଳ୍ପମାତ୍ର ଅୟରେ ସମୃଦ୍ଧି ରହୁଅଛ କିପରି ?”

ଭ୍ରମସେନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ମୋର ଶାଦୀନ୍ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଲାଗି ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ପାଇଲି ନାହିଁ । ବେଶି ଅୟ କରିବା ଭଳି ମୋର କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ନାମ ଭ୍ରମସେନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ଶତ୍ରୁକୁ ଦେଖିଲେ

ଭୟ କରେ । ତେଣୁ ବହୁ ଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଅନୁତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ପରେ ଏହି ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।”

ରୁକ୍ମିଧରୁକ୍ମାର୍ଜୁ କହିଲେ, “ତୁମେ ଏବେ ମୋ ସହିତ ଆସ, ମୋର ଅନୁତ କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବଡ଼ ଯୋଦ୍ଧା, ସମଗ୍ର ଜମ୍ବୁଦ୍ଵୀପରେ ଧନୁଶର ପରିଚାଳନା କରିବାରେ ମୋର ସମକକ୍ଷ ଅଭିଜ୍ଞ ନାହାନ୍ତି । ତୁମେ ମୋ ସହିତ ରହିଲେ ଏବଂ ମୋର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୁତାବକ କାର୍ଯ୍ୟକଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ରାଜଦରବାରରେ ସମ୍ମାନିତ ହେବ ଏବଂ ବହୁ ଅର୍ଥ ଉତ୍ତାରଣ କରିପାରିବ ।

ରୁକ୍ମିଧରୁକ୍ମାର୍ଜୁଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ବଚନ ଶୁଣି ସେ ବହୁବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଡ୍ୟାଗର ତାଙ୍କ ସହ ଯୋଗଦେଲେ । ଉଭୟେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ବୁଲି ଶେଷରେ ଆସି ନର୍ମଦା ଦକ୍ଷିଣ ତଟ ମହିଷକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ରୁକ୍ମିଧରୁକ୍ମାର୍ଜୁ ଭ୍ରମସେନକୁ କହିଲେ, “ତୁମେ ଯାଇ ରାଜାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ୍ କର ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୁଅ । ରାଜା ପଚାରିଲେ ନିର୍ଭୟରେ ଉତ୍ତରଦେବ ଯେ, ମୋ ପରି ବୀର ଓ ମୋ ପରି ଧନୁବିଦ୍ୟାକୁଶଳୀ ସମଗ୍ର ଜମ୍ବୁଦ୍ଵୀପରେ ଅଭିଜ୍ଞ ନାହାନ୍ତି । ରାଜା ତୁମଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କର ଯେ ବେତନ ପ୍ରଦାନ କରିବେ, ସେଥିରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ସୁନ୍ଦରରୂପେ ଚଳି ପାରିବା । ଯଦି ରାଜା କୌଣସି ପ୍ରକାର ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ତେବେ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ସବୁମନ୍ତେ ତୁମଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଏବଂ ତୁମ ପାଇଁ ସମସ୍ତ କାମ କରିଦେବି ।”

ରୁକ୍ମିଧରୁକ୍ମାର୍ଜୁଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ଭ୍ରମସେନ ମହିଷକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ବାଞ୍ଛି ପଠାଇଲେ । ରାଜା ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଦରବାରକୁ ଡାକି ଡକାଇବାରୁ ସେ ଉତ୍ସରେ ଥରବାକୁ

ଲଗିଲେ । ରୁକ୍ଷଧନ୍ୱର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହି ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ ତାଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ।

ରାଜଦରବାରରେ ଆଉ ପଛ ହୋଇ ଭ୍ରାମସେନ ଓ ରୁକ୍ଷ-ଧନ୍ୱର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ରାଜା ଭ୍ରାମସେନଙ୍କୁ ଗୃହି ପଚାରିଲେ, “ତୁମେ ଏଠାକୁ ଆସିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ’ଣ ?”

ରୁକ୍ଷଧନ୍ୱର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ଭ୍ରାମସେନ ରାଜାଙ୍କ ପଶ୍ଚାତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, “ମହାରାଜ ! ମୋ ପର ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା-ବିଶାରଦ ସମଗ୍ର ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପରେ ଅଛନ୍ତି ତ୍ରିତାପ୍ତ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗୁରୁଗ୍ରାସାର୍ଥୀ ହୋଇ ଆସିଅଛି । ମୋତେ ଆପଣଙ୍କ ସମର-ଉପସ୍ଥାପନ ନିୟନ୍ତ୍ର କଲେ ମୁଁ ମୋର ବୀରତ୍ୱରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଶତଶୂନ୍ୟ କରିଦେବି ।”

ରାଜା ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନକଲେ, “କେତେ ବେତନ ପାଇଲେ ତୁମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ ?”

ଭ୍ରାମସେନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ଅର୍ଦ୍ଧମାସରେ ଏକ ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ମିଳିଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକରବ୍ୟ”

ରାଜା ମନେମନେ ଭାବିଲେ, “ଏ ଯେପରି ବଳିଷ୍ଠ ଓ ଦୀର୍ଘକାୟ, ନାମ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବୀରତ୍ୱବ୍ୟଞ୍ଜକ । ଏହାଙ୍କୁ ନିକଟରେ ରଖିଲେ ମୁଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଆପଦ ବିପଦରୁ ଏବଂ ଶତ୍ରୁ ହାତରୁ ନିଶ୍ଚୟ ରକ୍ଷା ପାଇବି ।”

ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଲେ, “ଭ୍ରାମସେନ ! ତୁମ ସହିତ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଜଣକ କିଏ ? ଏବଂ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଆସିଅଛନ୍ତି ?”

ଭ୍ରାମସେନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ସେ ମୋର ଭ୍ରାତୃ, ଅନୁଜ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲେହେଁ ସେ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପରେ ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଦ୍ଧା

ଓ ଧନ୍ବର୍ତ୍ତୀ । ମୁଁ ଯେଉଁଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବି, ସେ ମଧ୍ୟ ସେହିଠାରେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହିବ ।”

ରାଜା ଭ୍ରାମସେନଙ୍କଠାରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ପାଇ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବେଦନାପୂର୍ବକ ପଦରେ ନିୟୁକ୍ତ କଲେ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧମାସକୁ ଏକ ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ବୋଲି ଅଶ୍ଵାସନା ଦେଲେ ।

ବାମନ ଓ ଭ୍ରାମସେନ ସେଠାରେ ଏକତ୍ର ବାସ କରି ରହିଲେ । ଭ୍ରାମସେନ ନାମକୁ ମାତ୍ର କର୍ମରେ ନିୟୁକ୍ତ ହେଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଯାହା କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, ତାହା ଚୁକ୍ତି-ଧନ୍ବର୍ତ୍ତୀ ହିଁ କରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଚୁକ୍ତିବିବେକ, ବୀରତ୍ବ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ-କୁଶଳତା ଯୋଗେ ଭ୍ରାମସେନ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଫଳତା ଲଭି କରନ୍ତି ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଓ ରାଜଦରବାରର ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରଶଂସା ପାଆନ୍ତି । ରାଜା ବେତନ ସ୍ଵରୂପ ଯେ ଅର୍ଥ ଦିଅନ୍ତି, ସେଥିରେ ଭ୍ରାମସେନ ଓ ଚୁକ୍ତିଧନ୍ବର୍ତ୍ତୀ ଉଭୟେ ଚଳନ୍ତି ।

ଥରେ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟସ୍ଥ କୌଣସି ଅରଣ୍ୟପଥରେ ଗୋଟିଏ ମହାବଳ ବାଘର ଉପଦ୍ରବ ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ପଥ ଦେଇ ଯେ ଯିବା ଅସିବା କଲା, ବାଘ ତାକୁ ମାରି ଖାଇଲା । ଏପରି କି ପାର୍ଶ୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟକୁ ଆସି ସେ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲୋକମାନେ ବହୁ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ କଲେ; ଅଥଚ ବାଘକୁ ମାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାଘ ଭୟରେ ରାଜ୍ୟବାସୀ ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଲୋକମାନେ ଶେଷକୁ ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରେ ଗୃହୀତ କଲେ । ରାଜା ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣି ଭ୍ରାମସେନଙ୍କୁ ରାଜଦରବାରକୁ ଡାକାଇ ପଠାଇଲେ ।

ଯେଉଁ ଦୁଇ ଡାକିବାକୁ ଯାଇଥିଲା, ତାହାଠାରୁ ବାଘର ଚୁକ୍ତି ଶୁଣି ଭ୍ରାମସେନ ଭୟରେ ଥରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ମନରେ

ଭାବିଲେ, “ଯେଉଁ ବାଘ ଶତଶତ ମନୁଷ୍ୟ ହତ୍ୟାକଲଣି, ମୁଁ ତାହାର ଗୋଟିଏ ଦିନର ଅହାର ହେବି ସିନା । ବରଂ ଏ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ି ପଳାର୍ପିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ।”

ରୁକ୍ଷପତ୍ରର୍ଦ୍ଧାଗ୍ର ଭ୍ରମସେନକ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଓ ଚିନ୍ତା-ଛୁଳ ମୃଗର ଭଙ୍ଗି ଦେଖି ଅଶ୍ୱାସନା ଦେଲେ । ସେ କହିଲେ, “ତୁମର ଏପରି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ତୁମେ ରାଜଦରବାରକୁ ଯାଅ ଏବଂ ରାଜା ଯାହା ପ୍ରଶ୍ନ କରିବେ ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ତର ଦିଅ । ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜର ଭାର୍ତ୍ତା ପ୍ରକାଶ କରିବ ନାହିଁ ।”

ବାରମ୍ବାର ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରି ରୁକ୍ଷପତ୍ରର୍ଦ୍ଧାଗ୍ର ଭ୍ରମସେନକୁ ରାଜଦରବାରକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ରାଜା ଭ୍ରମସେନକୁ ଦେଖି ପ୍ରଶ୍ନକଲେ, “ଭ୍ରମସେନ ! ରାଜ୍ୟରେ ବାଘର ଉପଦ୍ରବ ଅତି ବେଶି ବଢ଼ିଗଲଣି । ପ୍ରଜାମାନେ ଭୂତନ୍ଦ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛନ୍ତି; ତୁମେ ସେ ବାଘଟିକୁ ମାରଦେଇ ପାରିବ କି ?”

ମନ ମଧ୍ୟରେ ବିପଗ୍ରାତ ଭାବ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମସେନ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ବହୁ ସାହସ ଦେଖାଇ ଦମ୍ଭର ସହିତ କହିଲେ, “ମହାରାଜ ! ଗୁରୁ ବାଘଟାକୁ ଯଦି ମାରଦେଇ ନ ପାରିବି, ତେବେ ମୋର ନାମ ଭ୍ରମସେନ କାହିଁକି ହୋଇଛି ? ଶାରଦ୍ଧ ଓ ସାହସ ଯୋଗେ ମୁଁ ସମଗ୍ର ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପରେ ଖ୍ୟାତି ପାଇଅଛି । ମୁଁ ବାଘଟିକୁ ମାର ନ ପାରିଲେ, ଆଜି ମାରବ କିଏ ?”

ରାଜା ଖୁପ୍ତି ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅଦେଶ ଦେଲେ, “ତୁମେ ଅତିଶୀଘ୍ର ସେ ଉପଦ୍ରୁତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଅ ଏବଂ ବାଘଟିକୁ ମାର ଅଣ ।”

ରାଜାଙ୍କ ଅଦେଶ ପାଇ ଭ୍ରମସେନ ବାସଗୃହକୁ ଫେରିଲେ । ରୁକ୍ଷପତ୍ରର୍ଦ୍ଧାଗ୍ରକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟାଘ୍ରର ଅହାର

ହେବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଅନ୍ଧ କିଛି ନାହିଁ । ତୁମ କଥା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ବାଘ ମାରିଦେବି ବୋଲି ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଆସିଲି, ଏବେ କରିବି କ'ଣ ?”

ଚୁଲ୍ଲିପନୁର୍କାଶୀ ଭ୍ରମସେନକୁ ଏକାନ୍ତରେ ବସାଇ କେତେକ ପରମଣ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ପରମଣ ପରେ ଭ୍ରମସେନଙ୍କ ଭାରତୀ ଦୂର ହେଲା । ସେ ବୀରବେଶରେ ଧନୁଶର ଧରି ଅରଣ୍ୟ ପଥକୁ ବାହାରିଲେ ।

ସେ ଘୋଡ଼ଣା କଲେ ଯେ, ବାଘ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାବେଳେ ମୋ ନିକଟରେ ଏକ ସହସ୍ର ଗ୍ରାମବାସୀ ଧନୁଶର ଓ ଠେଙ୍ଗା ବାଡ଼ି ଧରି ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ଦରକାର । ତାଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମବାସୀ ବହୁଫଙ୍କ୍ୟାରେ ନିଜ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗଦେଲେ । ଭ୍ରମସେନ ବହୁ ପ୍ରକାର ଢର୍ଜନଗର୍ଜନ କରି ଓ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ବୀରତ୍ବ ଦେଖାଇ ଅରଣ୍ୟପଥକୁ ଯାହା କଲେ । ତାଙ୍କ ଚତୁର୍ପାଶ୍ବରେ ଘେରି ଲୋକମାନେ ଚାଲିଥାଆନ୍ତି ।

ହମେ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବ୍ୟାଘ୍ରର ବାସସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଜନକୋଳାହଳ ଓ ବାଦ୍ୟନାଦ ଶୁଣି ବ୍ୟାଘ୍ର ହୋଧରେ କମ୍ପିଉଠିଲା । ସେ ନିଜର ଶୟନ ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଲୋକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଧାଇଁଆସିଲା । ମନୁଷ୍ୟ ଶିକାର କରିକରି, ତାହାର ସାହସ ବହୁତ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ସେ ଭାବି ନ ଥିଲା ଯେ, ଆଜି ଏତେ ଫଙ୍କ୍ୟାକ ମନୁଷ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଆସିଅଛନ୍ତି ।

ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଭ୍ରମସେନ କୌଶଳହମେ ସେଠାରୁ ଖସି ପଳାଇଗଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ର ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ ଗୋପନରେ ବସିରହିଲେ । ଭ୍ରମସେନକୁ ନ ଦେଖି ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ଭୟ ଜାତ ହେଲା; ମାତ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଯମ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅବହେଳା କଲେ ମୃତ୍ୟୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ । ସେହି ମରଣଭୟ

ସେମାନଙ୍କୁ ସାହସ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଲା । ସେମାନେ ହସ୍ତରେ ଧରିଥିବା ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ରେ ପିଟି ବାଘକୁ ମାରପକାଇଲେ । ସେହି ବ୍ୟାଘ୍ର-ମନୁଷ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧରେ କେତେକ ମନୁଷ୍ୟ ମଲେ ଏବଂ କେତେକ ଗୁରୁତର ଭାବରେ ଅହତ ମଧ୍ୟ ହେଲେ ।

ବ୍ୟାଘ୍ରର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ପରେ ଭ୍ରମସେନ ଗୁମ୍ଫାମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ପଦାକୁ ଅସିଲେ । ସେ ଅରଣ୍ୟମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଲତା ଛୁଣ୍ଡାଇ ଅଣି ତାହା ହାତରେ ଧରି ଅସି ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ମୃତ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ବାରଦର୍ପିତ୍ରୀରେ ଥରେ ଦୁଇଥର ଗୁଞ୍ଜି ମିଛ ହୋପରେ କମ୍ପିଉଁଲେ । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେ ଗର୍ଜନ କରି କହିଲେ, “ତୁମେ ଏ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଜୀବନରେ ମାରଦେଲ କାହିଁକି ? ରାଜାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲା, ଏହାକୁ ଜୀବନ୍ତ ଧରିନେଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇଦେବା । ସେହି ହେତୁରୁ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଲତାବଳ୍ଲ, ସଗ୍ରହ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଇଥିଲି । ଦେଖ, ତାହା ସଂଗ୍ରହ କରି ଅଣିଅଛି । ଏଥିରେ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ବାନ୍ଧି ଗୁହପାଳିତ ପଶୁପରି ରାଜଦରବାରକୁ ଭେଜି ଯାଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୋର ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ତୁମେ ତାକୁ ଜୀବନରେ ମାର ପକାଇଲ । ଏହା ଶୁଣିଲେ ରାଜା ଭୟଙ୍କର କ୍ରୁପିତ ହେବେ । ସେତେବେଳେ ତୁମର ଉପାୟ କଅଣ ?

ଗ୍ରାମବାସୀ ଭ୍ରମସେନଙ୍କଠାରୁ ଏଭଳି କଥା ଶୁଣି ଭୀତହସ୍ତ ହୋଇଉଠିଲେ । ବ୍ୟାଘ୍ରଭୟଠାରୁ ରାଜଭୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭାରିଲା । ସେମାନେ ଭ୍ରମସେନଙ୍କୁ ବହୁ ଅର୍ଥ ଦାନ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରାଇଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ହତ୍ୟା କରିଥିବା କଥା ରାଜାଙ୍କ ଅଗରେ ନି କହିବା ଲାଗି ନିବେଦନ କଲେ । ଭ୍ରମସେନ

ସେ ଧନତକ ଧରି ମୃତବ୍ୟାଘ୍ର ସହ ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଆସିଲେ ।
ଗ୍ରାମବାସୀ କେନ୍ଦ୍ର ଭୟରେ ରାଜଧାନୀକୁ ନ ଆସି ନିଜ ନିଜ
ଗ୍ରାମରେ ରହିଲେ ।

ମୃତବ୍ୟାଘ୍ର ଦେଖି ରାଜା ଓ ରାଜଧାନୀର ନରନାରୀ ଜାଣିଗଲେ
ଯେ, ଭ୍ରାମସେନ ଏକାକୀ ଏ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ବଧ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କ
ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ବର ପ୍ରଶଂସା ସମସ୍ତେ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ରାଜା ପ୍ରୀତି ହୋଇ ବହୁ ଧନରତ୍ନ ଉପହାର ଦେଲେ । ଭ୍ରାମସେନ
ରାଜପୁରଗର୍ବେ ଭର୍ତ୍ତୃହ୍ନି ହୋଇ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅର୍ଥ ଓ
ରାଜାଙ୍କ ଉପହାର ଧନରତ୍ନ ଧରି ନିଜ ବାସସ୍ଥାନକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ବୃକ୍ଷଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଲେ, “ଦେଶ, ତୁମେ
ବ୍ୟାଘ୍ରର ନାମ ଶୁଣି ଏ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ପଳାଇଯିବ ବୋଲି ଚିନ୍ତା
କରୁଥିଲ । ମାତ୍ର ମୋର ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ କିପରି
ଯଶଃଶୀରବରେ ମଣ୍ଡିତ ହେଲ ଏବଂ ଏତେ ଧନରତ୍ନ ପାଇଲ ।”

ଏହାର କେତେକ ଦିନ ପରେ ରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅବଶ୍ୟ
ମନ୍ତ୍ରିଷିର ଉପଦ୍ରବ ବଢ଼ିଗଲା । ପ୍ରଜାମାନେ ଯତ୍ନଗ୍ରସ୍ତ ଓ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ
ହୋଇ ରାଜଦରବାରରେ ଗୁହାରି କଲେ । ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଅଶ୍ଵାସନା
ଦେଇ ପୁରୀପରି ଭ୍ରାମସେନଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରିଷି ଉପଦ୍ରବର ପ୍ରତିକାର
କରିବା ଲାଗି ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ପଠାଇଲେ । ବ୍ୟାଘ୍ର-ଶିକାର ବେଳେ
ଯେଉଁ କୌଶଳରେ ଭ୍ରାମସେନ ଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ, ଏତେବେଳେ
ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କୌଶଳ କଲେ । ଲୋକମାନେ ମନ୍ତ୍ରିଷିକୁ ନିଜର
ଜୀବନରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାରପକାଇବା କ୍ଷଣି ଭ୍ରାମସେନ ଗୋପନ
ସ୍ଥାନରୁ ବାହାରି ଆସି ବହୁ ତମ୍ବୁଲୋପାନ କଲେ ଏବଂ କହିଲେ
“ଏହାକୁ ଜୀବନ୍ତ ଧରିନେବା ପାଇଁ ମୁଁ ଫୁସ୍ତତ ହେଉଥିଲି । ଏପରି
ଅବସ୍ଥାରେ ତମେ ଏହାକୁ ମାରଦଲ କାର୍ଯ୍ୟକ ?”

ଲେକମାନେ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମସେନର ଛଳନାପୁଣ୍ୟ କଥା ବୁଝି ନ ପାରି ତାହା ସତ ବୋଲି ମନେକଲେ ଏବଂ ରାଜହୋଧରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ଲାଗି ଭ୍ରମସେନଙ୍କୁ ନାନା ଉପହାର ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରାଇଲେ ।

ମର୍କଟର ମୃତଦେହ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଭ୍ରମସେନ ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଲେ । ରାଜା ଓ ରାଜଧାନୀର ଲେକମାନେ ପୁଣ୍ୟପରି ଭ୍ରମସେନଙ୍କ ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ବର ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାଜା ନିଜ ଗଳାର ଚନ୍ଦ୍ରହାର ତାଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେଲେ ।

ବହୁ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ପାଇ ଏବଂ ମିଥ୍ୟା ଯଶରେ ଗୌରବାନ୍ବିତ ହୋଇ ଭ୍ରମସେନଙ୍କ ଗର୍ବ ବହୁତ ବେଶି ହୋଇଗଲା । ସେ ମନରେ ଭାବିଲେ, “ମୁଁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୀର ଓ ସାହସୀ । ଗୁରୁପଦ୍ମାର୍ଜ୍ଜୁନ ଗୁହମଧ୍ୟରେ ବସିରହି ମୋ ଅର୍ଜିତ ଧନସମ୍ପତ୍ତିରେ ବୃଥା ଭାଗୀଦାର ହେଉଅଛି । ତାକୁ ଏଠାରୁ ବିଦାୟ କରିଦେବା ଉଚିତ ।”

ଭ୍ରମସେନଙ୍କ କଥାବାଣୀ ଓ ଭାବବଳୀରୁ ଗୁରୁପଦ୍ମାର୍ଜ୍ଜୁନ ତାଙ୍କ ମନୋଭାବ ବୁଝି ପାରିଲେ । ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଓ ମିଥ୍ୟା ଯଶ କିପରି ଲେକକୁ ଗର୍ବୀ କରେ, ତାହା ଜାଣି ସେ ମନେମନେ ଭାବିଲେ, “ଗର୍ବ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ପତନର ପ୍ରଥମ ପାହାଚ । ଭ୍ରମସେନ ମୋ ଲାଗି ଏ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଯଶଗୌରବ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅତି ସ୍ବୀକାର କରିବାକୁ ନାସକ । ତାହାର ଯେ ଏ ଖ୍ୟାତି ଅତି ବେଶି ଦିନ ବହିବ ନାହିଁ, ତାହା ଏଥିରୁ ସୁଚିତ ହୁଏ ।

କିଛି ଦିନ ପରେ କୋଶଳରାଜ ବାରଣସୀ ରାଜ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କୋଶଳରାଜଙ୍କ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ବହୁତ ବେଶି ଏବଂ ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାବିଶାରଦ । କୋଶଳରାଜ ଆକ୍ରମଣ କରିବାର ଶୁଣି ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦେବ ଭ୍ରମସେନଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ

ପ୍ରଧାନ ସେନାପତିପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରକୁ ପଠାଇଲେ ।
ଚୁଲ୍ଲିଧନୁର୍ଦ୍ଧାରା ତାଙ୍କର ସେବକ ଦ୍ଵିପାଦରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗଲେ ।

ବହୁ ସୈନ୍ୟପରବେଷ୍ଟିତ ଭ୍ରମସେନ ବାରବେଶରେ
ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ହସ୍ତୀପୁଷ୍ପରେ ବସି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗଲବେଳେ
ଗର୍ବରେ ତାଙ୍କ ମନ କୁଣ୍ଡେମୋଟ ହୋଇଗଲା । ସେ ମନେମନେ
କଳ୍ପନା କଲେ, ମୁଁ ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କୋଶଳରାଜଙ୍କ
ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟକୁ ହତ୍ୟା କରିଦେବି । ସୁବିଧା ପାଇଲେ
କୋଶଳରାଜକୁ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦୀ କରି ଘେନି ଆସିବି । ସେତେବେଳେ
କାରୁଣସୀରାଜ ମୋ ଉପରେ ଅତିଶୟ ଶ୍ରୀତ ହୋଇ ହୃଦୟତ
ମୋତେ ଅର୍ଦ୍ଧରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିପାରନ୍ତି । ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ
ମୋ ଖ୍ୟାତି ଏତେ ବଢ଼ିଯିବ ଯେ, ସେମାନେ ମୋତେ ଦେବତା
ସଦୃଶ ପୂଜା କରିବେ ।

ଚୁଲ୍ଲିଧନୁର୍ଦ୍ଧାରା ଭ୍ରମସେନଙ୍କ ପାଖରେ ହସ୍ତୀପୁଷ୍ପରେ
ବସିଥାଆନ୍ତି । ସେ ଭ୍ରମସେନଙ୍କ ମନର କଥା ତାଙ୍କ ଭାବରାଜୀରୁ
ବୁଝିପାର ମନେମନେ ହସୁଥାଆନ୍ତି ।

କ୍ରମେ ସୈନ୍ୟଫଳକ ଆସି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ଭ୍ରମସେନ ସୈନ୍ୟଦଳର ଆଗରେ ଥିଲେ । ସମ୍ମୁଖଭାଗରେ
କୋଶଳରାଜଙ୍କର ଅଗଣନ ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ ଓ ଅସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟ ଅଶ୍ଵହସ୍ତୀ
ଦେଖି ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧବାଦ୍ୟ ସହ ସେମାନଙ୍କ ରଣହୁଙ୍କାର ଶୁଣି ତାଙ୍କର
ପୁରୁଷ ସମସ୍ତ କଳ୍ପନାଜଳ୍ପନା ଲୋପ ପାଇଗଲା । ସେ ଉତ୍ସରେ
ଥରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେ ଜୀବନରେ କେବେ ହେଲେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର
ଦେଖି ନାହାନ୍ତି, ସେ ସେନାପତି ରୂପେ ସୈନ୍ୟଗୁଳନା ବା
କରିଲେ କିପରି ?

ଭ୍ରାମସେନଙ୍କର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ରୁକ୍ଷପତ୍ରକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ସେ ଭ୍ରାମସେନଙ୍କୁ ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ରଖି ଧନୁଶର ଧରି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ଓ ନିଜେ ଶର ନିକ୍ଷେପ କଲେ । ଭ୍ରାମସେନ ଅତିଶୟ ଭୟପାଇ କାଳେ ହସ୍ତୀପୁଷ୍ପରୁ ଗସ୍ତି ପଡ଼ିବେ, ସେହି ଅଶଙ୍କାରେ ସେ ତାଙ୍କୁ ହାତଦାସହୃତ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଅରମ୍ଭ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭ୍ରାମସେନ ଭୟରେ ମୃତ-ପ୍ରାୟ ହୋଇଗଲେ । ମଳମୂତ ତ୍ୟାଗ କରି ହସ୍ତୀ ପୁଷ୍ପକୁ ଅବର୍ଜନା-ପୁର୍ଣ୍ଣ କରଦେଲେ । ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ରୁକ୍ଷପତ୍ରକର୍ତ୍ତା ଓ ସଙ୍ଗରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟମାନେ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ ।

“ଭ୍ରାମସେନ ! କାହିଁଗଲା ଅଗର ବଡ଼ାର ?
 ବାରଢ଼ି, ସାହସ ଦର୍ପ ନେଲା କେ ଛଡ଼ାର ?
 ବ୍ୟାଘ୍ର ମାରି ଲାଭିଥିଲା ଯଶ ଖ୍ୟାତି ଧନ;
 ତହୁଁ ବଳି ରବେ ପୁର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା ତୁମ୍ଭ ମନ ।
 ଧରା ମଣୁଥିଲା ସର ମିଛେ ହୋଇ ବାର
 ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରେ ଗଲା ତାହା କାହିଁ ।
 ମୁହେଁ ଗର୍ବ ପଛେ ମଳମୂତ ଅବର୍ଜନା
 କିପରି ସାହସ ଏହା ପଡ଼େ ନାହିଁ ଜଣା ।
 ନ ରୁହେ ନିଜର ଶକ୍ତି ଗର୍ବ କଲେ ମନେ
 ଏହିପରି ଲୋକହସା ହୋଇଥାନ୍ତୁ ଜନେ ।”

ବହୁ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସହ ନିରାପଦରେ ତାଙ୍କୁ ରାଜଧାନୀକୁ ପଠାଇଦେଇ ରୁକ୍ଷପତ୍ରକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ପରିଚାଳନା କଲେ । ତାଙ୍କ ବାରଢ଼ି ଓ କୌଶଳପୁର୍ଣ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗେ ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ ଅଳ୍ପସମୟ

ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ହୋଇ ପଳାଇଗଲେ । ବାସଣସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ବିଜୟୀ ହୋଇ ନିଜ ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଲେ ।

ରାଜା ଦେଖିଲେ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସେନାପତି ରୂପେ ଭ୍ରମସେନ ଯାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଫେରିବା ସମୟରେ ସେ ନାହାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସେକେ ଶୂଦ୍ରକାୟ ବାମନ ସେନାପତି ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଏହାର ତଥ୍ୟ ବୁଝି ନ ପାଇ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ । ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁଦ୍ଧସେନାରେ ଭ୍ରମସେନ କି ଦଶା ଭୋଗ କଲେ, ଏହି ବାମନ କିପରି ଦୟାତାର ସହ ଯୁଦ୍ଧ ପରିଗୁଳନା କରି ଜୟଲାଭ କଲେ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ରୁକ୍ଷପତ୍ରର୍ଦ୍ଧାଗ୍ର ମଧ୍ୟ ଅତ୍ର ନିଜକୁ ଗୋପନ ନ ରଖି ଭ୍ରମସେନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ରାଜା ରୁକ୍ଷପତ୍ରର୍ଦ୍ଧାଗ୍ରଙ୍କ ପରିଚୟ ପାଇ ଓ ତାଙ୍କର ବୀରତ୍ବରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟର ସେନାପତି ପଦରେ ବରଣ କଲେ । ଭ୍ରମସେନ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅସ୍ଥିତ ପରି ସବୁ ଘନ ରହିଲେ ।

ତା ପରେ ରାଜ୍ୟ ଉପରକୁ ଯେତେ ବାଧା ବିପଦ ଆସିଛି, ଶତ୍ରୁମାନେ ଯେତେ ଥର ରାଜ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରିଛନ୍ତି, ସେ ସବୁ ଥର ରୁକ୍ଷପତ୍ରର୍ଦ୍ଧାଗ୍ର ଯୁଦ୍ଧକରି ଯଶସ୍ବୀ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜ୍ୟ, ରାଜା ଓ ରାଜ୍ୟବାସୀ ତାଙ୍କ ଯୋଗେ ନିରାପଦରେ ଓ ଶାନ୍ତିରେ ସମୟ କଟାଇ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟଧନ୍ୟ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।